

Б.Зима

Організаційні форми господарювання та підприємництва в Україні

Структурно-логічний навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів III та IV рівнів акредитації

Рецензенти:

Гончаренко В.В., доктор економічних наук, професор; зав. кафедри кооперації Полтавського університету споживчої кооперації України

Дубіщев В.П., доктор економічних наук, професор; зав. кафедри економічної теорії Полтавського національного технічного університету ім. Ю.В.Кондратюка

Кузняк Б.Я., доктор економічних наук, професор кафедри політекономії Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка

Полтава - 2005

Анотація

У навчальному посібнику в ілюстраційно-методичному (схематичному) вигляді з посиланнями на конкретні статті відповідних чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів і документів висвітлюється система організаційних та організаційно-правових форм суб'єктів господарювання і підприємництва в Україні (за станом на 1 липня 2005р.). Особлива увага приділена підприємствам та організаціям корпоративного і кооперативного секторів економіки, а також об'єднанням, холдинговим та іншим групам підприємств різного типу інтеграції і виробничо-господарського кооперування. Окремі розділи посібника присвячені питанням фірмового найменування і торговельної марки підприємства, а також незалежної (експертної) оцінки підприємства (бізнесу), його майна (зокрема нерухомості, включаючи земельні ділянки), майнових і майнових прав, що набувають важливого значення в умовах формування цивілізованих ринкових відносин..

Для студентів вищих навчальних закладів III і IV рівнів акредитації (передовсім для студентів спеціальності “Економіка підприємства”, для яких навчальним планом передбачені курси “Економіка та організація діяльності фірми”, “Економіка та організація об'єднань підприємств”, “Економіка та організація інноваційної діяльності “ тощо). Посібник буде корисний також керівникам і спеціалістам підприємств , їх об'єднань і груп, фізичним особам-підприємцям, а також працівникам органів державного управління і місцевого самоврядування, громадських організацій тощо.

Зміст

Тема (розділ)		К-сть схем
Вступна частина	2с.	
1. Господарська діяльність(господарювання) в Україні		9
2. Суб'єкти господарювання; основні види та організаційно-правові форми підприємств в Україні		17
3. Відокремлені підрозділи (філії, представництва) підприємства		9
4. Унітарні підприємства		10
5. Корпоративні підприємства в Україні		17
6. Організаційні засади корпоративного управління		21
7. Об'єднання і групи підприємств		41
Господарські об'єднання підприємств	7	0
Спільна діяльність підприємств без створення юридичної особи	4	0
Промислово-фінансові групи в Україні	4	0
Технологічні парки (технопарки) в Україні	5	0
Негосподарські об'єднання підприємств та підприємців	2	0
Холдинги (холдингові групи підприємств)	14	0
Об'єднання і холдингові групи в банківському секторі України	3	0
Фінансово-промислові групи (ФПГ)	2	0
8. Організаційні форми господарювання кооперативного сектора в Україні		32
9. Створення і припинення суб'єктів господарювання в Україні		45
Створення суб'єктів господарювання	9	0
Державна реєстрація і набуття дієздатності суб'єктом господарювання	24	0
Припинення суб'єкта господарювання	12	0
10. Комерційне(фірмове) найменування підприємства (фірма)		17
11. Оцінка бізнесу / підприємства, його майна, майнових і немайнових прав		40
12. Державне регулювання господарської діяльності в Україні		16
Усього схем		274
Короткий термінологічний словник (визначення окремих, найуживаніших термінів у законодавчих актах та інших нормативно-правових документах України)	6 с.	
Перелік законодавчих актів та інших нормативно-правових документів України, що використані при складанні посібника	2 с.	

Перелік схем окремих тем /розділів посібника

1. Господарська діяльність(господарювання) в Україні

1. Господарська діяльність та її види в Україні - підприємництво і некомерційне господарювання
2. Некомерційна господарська діяльність (некомерційне господарювання) і господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів
3. Загальні принципи господарювання
4. Принципи підприємницької діяльності
5. Сфера і види господарських відносин
5. Сфери і галузі народного господарства та види економічної діяльності
6. КВЕД (класифікація видів економічної діяльності) : ключові терміни (поняття)
7. Господарсько-торговельна діяльність, її види та форми
8. Сфера і види господарських відносин
9. Опосередкування господарсько-торговельної діяльності господарськими договорами

2. Суб'єкти господарювання; основні види та організаційно-правові форми підприємств в Україні

1. Суб'єкти господарювання в Україні
2. Форми здійснення підприємницької діяльності в Україні фізичною особою/ громадянином
3. Фізична особа-підприємець
4. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб в Україні
5. Підприємство в Україні
6. Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками
7. Унітарні і корпоративні підприємства в Україні
8. Підприємства колективної власності
9. Орендні підприємства
10. Підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні підприємства в Україні
11. Малі, середні і великі підприємства в Україні (критерії)
12. Малий бізнес у структурі світових економік
13. Причини, що гальмують розвиток малого і середнього бізнесу в Україні
14. Організаційно-правові форми господарювання в Україні
15. Кількість об'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) окремих організаційно-правових форм господарювання на початок 2004р.
16. Основні форми бізнесу та типи підприємств у країнах з англо-американським типом права (США, Канада, Великобританія, Австралія та інш.)
17. Головні відмінності товариств на основі особистої участі, компаній з відповідальністю в межах вкладу і кооперативних господарств у Федеративній Республіці Німеччина

3. Відокремлені підрозділи (філії, представництва) підприємства

1. Відокремлені підрозділи в організаційній структурі підприємства

2. Кількість відокремлених підрозділів суб'єктів господарювання-юридичних осіб усіх організаційно-правових форм(об'єктів ЄДРПОУ) в Україні у 2001-2004рр.
3. Суб'єкти господарювання і відокремлені підрозділи у системі Укоопспілки у 1999-2002рр.*
4. Організаційно-правові основи господарської діяльності філії / представництва підприємства
5. Послідовність створення філії / представництва підприємства
6. примірний зміст положення про філію підприємства і довіреності на делегування повноважень керівникові філії
7. Погодження розміщення філії (представництва) з органами місцевого самоврядування
- 8.. Проведення відокремленими підрозділами підприємства господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню
9. Переваги і вади (сильні і слабкі сторони) відокремлених підрозділів підприємства

4. Унітарні підприємства

1. Унітарні підприємства в Україні
2. Підприємства державного сектора економіки
3. Державні унітарні підприємства в Україні
4. Державні унітарні комерційні підприємства (державні унітарні фірми)
5. Казенні підприємства
6. Підприємства комунального сектора економіки
7. Комунальні унітарні підприємства в Україні *
8. Унітарні підприємства, що діють на основі колективної власності засновника (засновників)
9. Приватні підприємства в Україні
10. Приватні унітарні підприємства в Україні

5. Корпоративні підприємства

1. Корпоративні підприємства і корпоративний сектор економіки України
2. Види (форми) господарських товариств в Україні
3. Об'єкти ЄДРПОУ - господарські товариства
4. *Аналоги найпоширеніших в Україні видів господарських товариств в окремих країнах з розвинутою ринковою економікою*
5. Засновники та учасники господарських товариств
6. Окремі обмеження та вимоги щодо заснування та участі в господарських товариствах
7. Установчий документ господарського товариства
8. Статут господарського товариства
9. Засновницький договір акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю
10. Засновницький договір повного товариства і командитного товариства
11. Статутний (складений) капітал господарського товариства
12. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю

13. Зміни статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю
14. Статутний капітал акціонерного товариства
15. Зміни статутного капіталу акціонерного товариства
16. Органи управління і контролю господарських товариств окремих видів в Україні
17. *Порівняння окремих правових ознак та вимог законодавства щодо найпоширеніших видів господарських товариств (за законодавством України, чинним на червень 2005 року)*

6. Організаційні засади корпоративного управління
--

1. Корпоративні права і система відносин корпоративного управління
2. Криза корпоративного управління в Україні
3. Важливість корпоративного управління для товариств і для держави
4. Примірний структурований зміст корпоративного кодексу акціонерного товариства (зміст Принципів корпоративного управління України)
5. *Права акціонерів (механізм реалізації за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)*
6. Органи управління і контролю господарського товариства
7. Вищий і виконавчий органи управління господарського товариства
8. Пакети акцій (голосів) акціонерного товариства
9. Питання компетенції вищого органу господарського товариства
10. *Питання виключної компетенції вищого органу акціонерного товариства*
11. Питання, розгляд та рішення з яких вимагали одностайності, і питання виключної компетенції вищого органу товариства з обмеженою відповідальністю
12. Порядок скликання чергових загальних зборів господарського товариства
13. Порядок проведення і прийняття рішень загальними зборами акціонерів
14. *Порядок проведення і прийняття рішень зборами учасників товариства з обмеженою відповідальністю*
15. Наглядова рада акціонерного товариства (статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)
16. Виконавчий орган акціонерного товариства (статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)
17. Посадові особи господарського товариства; лояльність і відповідальність (за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)
18. Види і зміст суттєвої інформації, що розкривається товариством (за Принципами корпоративного управління України)
19. Прозорість діяльності товариства (за Принципами корпоративного управління України)
20. Контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства з обмеженою відповідальністю (за чинним законодавством України та Принципами корпоративного управління України)
21. Контроль за фінансово-господарською діяльністю акціонерного товариства (за чинним законодавством України та Принципами корпоративного управління України)

7. Об'єднання і групи підприємств в Україні

Господарські об'єднання підприємств

1. Об'єднання підприємств, їх види та організаційно-правові форми в Україні
2. Об'єднання підприємств окремих організаційно-правових форм
3. Кількість об'єднань підприємств окремих організаційно-правових форм в Україні
4. Статус учасників і управління у господарських об'єднаннях підприємств
5. Майнові відносини у господарському об'єднанні підприємств
6. Відмінності господарських об'єднань підприємств від господарських товариств
7. Статус учасників, майнові відносини і управління у державних і комунальних об'єднаннях підприємств

Спільна діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи

8. Спільна діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи
9. Спільна діяльність у формі простого товариства
10. Ведення спільних справ і відповідальність учасників простого товариства
11. Відкриття поточного рахунку у банку для ведення спільної діяльності підприємств без створення юридичної особи

Промислово-фінансові групи

12. Промислово-фінансові групи в Україні
13. Промислово-фінансові групи (ПФГ), що створюються за рішенням Уряду України
14. Генеральна угода про сумісну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ
15. Пільги і відповідальність учасників ПФГ

Технопарки

16. Технопарки в Україні (загальні характеристики з основних визначальних ознак)
17. Організаційні засади технопарків в Україні
18. Проекти технопарків і порядок запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності при їх реалізації
19. Спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків в Україні
20. Існуючі технопарки України

Негосподарські об'єднання підприємств

21. Торгово-промислові палати
22. Український союз промисловців і підприємців

Холдинги (холдингові групи підприємств)

23. Асоційовані (залежні) підприємства в Україні
24. Холдингова компанія і дочірнє підприємство в Україні
25. Дво- і багаторівневі холдинги

Переваги і вади холдинг-компаній

27. Вертикально і горизонтально інтегровані холдинги
28. Процедура створення дочірнього підприємства шляхом виділу
29. Особливості державної реєстрації дочірнього підприємства, створеного шляхом виділу
30. Процедура створення дочірнього підприємства шляхом встановлення контролю (набуття контрольного пакету акцій/ контрольної частки у статутному фонді господарського товариства)

31. Державний контроль за концентрацією суб'єктів господарювання*
32. Учасники концентрації суб'єктів господарювання*
33. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання
34. Природні монополії

35. Заснування холдингової компанії підприємством в процесі його корпоратизації (створення змішаного/ конгломеративного холдингу)

36. Обмеження на створення та діяльність холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації в Україні

Об'єднання і холдингові групи в банківському секторі України

37. Основні типи банківських об'єднань і груп в Україні

38. Банківська корпорація

39. Банківська холдингова група

Фінансово-промислові групи (ФПГ)

40. Напрями і сучасні тенденції розвитку фінансово-промислових груп (ФПГ)

41. ФПГ в Україні

8. Організаційні форми господарювання кооперативного сектора в Україні

1. Кооператив, його цінності та етичні принципи
2. Сучасні міжнародні кооперативні принципи господарювання
3. Кооперативні принципи у законодавстві України
4. Кооперація і кооперативні організації, кооперативні підприємства і структурні одиниці у законодавстві України
5. Класифікація кооперативів у законодавстві України
6. Виробничий кооператив (кооперативне підприємство)
7. Сільськогосподарські кооперативи в Україні
8. Споживчий кооператив (товариство) – організаційно-правова форма юридичної особи - не підприємницького товариства
9. Визначення споживчого товариства (споживчого кооперативу) в окремих законодавчих актах України
10. Підприємства і відокремлені структурні підрозділи (господарські одиниці) споживчих товариств і їх підприємств
11. Суб'єкти господарювання кооперативного сектора економіки України (за ЄДРПОУ) і системи Укоопспілки
12. Членство у кооперативі (кооперативному товаристві)
13. Права та обов'язки членів і асоційованих членів кооперативу (кооперативного товариства)
14. Внески членів кооперативу (кооперативного товариства)
15. Частки (паї) членів кооперативу у майні кооперативу
16. Майно і фонди кооперативу (кооперативного товариства)
17. Формування, використання і розподіл доходу не підприємницького кооперативу (кооперативного товариства)
18. Органи управління і контролю кооперативу (кооперативного товариства)
19. Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства): компетенція; скликання

20. Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства): правомочність зборів ,
правомочність рішень зборів

21. Виконавчий орган кооперативу (кооперативного товариства)

22. Кооперативне об'єднання

23. Спілки споживчих товариств

Кооперативні організаційні форми на ринку фінансових послуг України

24. Ринки фінансових послуг в Україні
25. Кредитні спілки в Україні
26. Послідовність створення кредитної спілки
27. Порядок державної реєстрації кредитної спілки
28. Членство у кредитній спілці
29. Органи управління кредитної спілки
30. Порядок і умови надання кредитів членам кредитної спілки
31. Кооперативні банки в Україні
32. Операції, що можуть здійснюватися кооперативними банками

<p>9. Створення і припинення суб'єктів господарювання в Україні</p>
--

Створення суб'єктів господарювання підприємства

1. Порядок і способи створення підприємства
2. Загальна схема послідовності заснування / утворення підприємства
3. Аспекти (критерії) вибору організаційно-правової форми утворюваного підприємства (системний підхід)
4. Установчі документи підприємства
5. Вимоги законодавства до засновницького договору товариства з обмеженою відповідальністю і засновницького договору акціонерного товариства
6. Вимоги законодавства до статуту товариства з обмеженою відповідальністю
7. Вимоги законодавства до статуту акціонерного товариства
8. Заснування акціонерного товариства
9. Реєстрація випуску акцій створюваним акціонерним товариством

Державна реєстрація і набуття дієздатності суб'єктами господарювання

10. Державна реєстрація, перереєстрація і скасування (припинення) реєстрації суб'єкта господарювання
 11. Резервування найменування юридичної особи у Єдиному державному реєстрі
 12. Зміст та загальний порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання
 13. Документи, що подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи
 14. Реєстраційна картка юридичної особи
 15. Порядок і послідовність проведення державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором
 16. Свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта господарювання
 17. Порядок державної реєстрації змін до статуту підприємства
 18. Внесення змін до відомостей про юридичну особу в Єдиному державному реєстрі, не пов'язаних із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягають державній реєстрації
 19. Порядок внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про відокремлені підрозділи юридичної особи
 20. Відкритість (прозорість) і доступність відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
 21. Розміри реєстраційного збору і плати за реєстраційні дії державного реєстратора
- Виготовлення печаток і штампів суб'єктів господарювання*
22. Печатка і штампи суб'єктів господарювання
 23. Порядок видачі дозволів суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів

Відкриття банківських рахунків суб'єктам господарювання

24. Банківські рахунки суб'єктів господарювання в Україні
25. Порядок відкриття банківських поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання-юридичним особам
26. Форма заяви про відкриття поточного рахунку
27. Форма картки із зразками підписів і відбитка печатки
28. Порядок відкриття банківського поточного рахунку у національній та іноземних валютах відокремленому підрозділу юридичної особи
29. Відкриття банківського поточного рахунку для забезпечення спільної діяльності, що здійснюється на підставі договорів (контрактів) без утворення юридичної особи
30. Відкриття банківського поточного рахунку для формування статутного фонду господарського товариства при його заснуванні (до проведення державної реєстрації товариства)
31. Відкриття банківського поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
32. Форма заяви про відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
33. Форма картки із зразками підписів фізичної особи-підприємця
- Припинення суб'єкта господарювання
34. Припинення суб'єкта господарювання та його способи
35. Припинення і утворення юридичних осіб – дві складові єдиного процесу реорганізації підприємств
36. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у процесі його реорганізації (шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення)
37. Послідовність процедур припинення юридичної особи шляхом її перетворення і утворення юридичної особи іншої організаційно-правової форми
38. Припинення суб'єкта господарювання-юридичної особи шляхом (внаслідок) ліквідації (підстави та випадки)
39. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у випадку його ліквідації
40. Черговість задоволення вимог кредиторів платоспроможного суб'єкта господарювання-юридичної особи у разі його ліквідації
41. Припинення підприємства в процесі відновлення платоспроможності (санації) боржника або визнання його банкрутом
42. Санація підприємства-боржника під час провадження у справі про його банкрутство
43. Черговість задоволення вимог кредиторів підприємства-банкрута
44. Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця
45. Порядок (послідовність) державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням

<p><i>10. Комерційне найменування (фірма) і торговельна марка(бренд) підприємства</i></p>

Найменування підприємства

1. Найменування підприємства
 2. Резервування найменування підприємства
 3. Правовий режим і зміна найменування підприємства
 4. Порядок державної реєстрації зміни найменування підприємства
- Комерційне (фірмове) найменування підприємства (фірма)
5. Комерційне (фірмове) найменування юридичної особи (фірма)
6. Особисті немайнові і майнові права підприємства на фірмове найменування як на об'єкт права інтелектуальної власності

7. Правова охорона майнових прав підприємства на комерційне найменування в Україні
Торговельна марка

8. Торговельна марка (знаки для товарів та послуг)

9. Фірмовий стиль

10. Розроблення торговельної марки (товарного знака/ назви товару), західний досвід

11. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку

12. Порядок одержання і припинення Свідоцтва України на знак для товарів і послуг

13. Передача прав на торговельну марку / знаки для товарів і послуг

Комерційна концесія

14. Комерційна концесія (франчайзинг /франшиза)

15. Договір комерційної концесії

16. Обов'язки і відповідальність правоволодільця за договором комерційної концесії

17. Обов'язки і відповідальність користувача за договором комерційної концесії

11. Оцінка бізнесу / підприємства, його майна, майнових і немайнових прав

1. Оцінка майна і незалежна оцінка майна

2. Випадки, у яких проводиться оцінка майна

3. Суб'єкти оціночної діяльності та оцінювачі

4. Кваліфікаційне свідоцтво оцінювача і сертифікат суб'єкта оціночної діяльності

5. Об'єкти оцінки

6. Види вартості об'єктів оцінки

7. База оцінки

8. Принципи, з дотримання яких проводиться оцінка майна

9. Послідовність проведення незалежної оцінки майна

10. Оціночні процедури при незалежній оцінці майна

11. Процес оцінки нерухомості (за Г.С.Харрісоном*)

12. Методичні підходи і методи оцінки майна

13. Методи витратного підходу до оцінки майна

14. Методичні підходи до оцінки і види вартості цілісного майнового комплексу / підприємства (фірми)

15. Майновий підхід до оцінки цілісного майнового комплексу

16. Етапи (кроки) застосування витратного методу до оцінки нерухомості (практика оцінки нерухомості у країнах з ринковою економікою)

17. Методи дохідного підходу до оцінки майна

18. Дохідний підхід до оцінки цілісного майнового комплексу підприємства (фірми)

19. Визначення/ обґрунтування ставки капіталізації і ставки дисконтування (з практики оцінювачів європейських країн)

20. Оцінка вартості пакетів акцій / частки у статутному капіталі господарського товариства

21. Порівняльний підхід до оцінки майна

22. База оцінки довгострокових фінансових інвестицій при

23. База оцінки нематеріальних активів при приватизації

24.. Витратний підхід до оцінки нематеріальних активів

25. Випадки, у яких виникає потреба в оцінці бренда

26. Методи оцінки бренда

27. Загальні вимоги до складання звіту про оцінку майна

Оцінка земель

28. Державний земельний кадастр

29. Призначення державного земельного кадастру

30. Завдання державного земельного кадастру

31. Складові частини державного земельного кадастру

32. Види оцінки земель залежно від мети та методів оцінки

33. Суб'єкти оціночної діяльності з оцінки земель

34. Бонітування ґрунтів

35. Загальна схема послідовності проведення бонітування ґрунтів

36. Економічна оцінка земель

37. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок

38. Випадки, у яких обов'язкове проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок

39. Експертна грошова оцінка земельних ділянок

40. Випадки, у яких обов'язкове проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок

<h2>12. Державне регулювання господарської діяльності в Україні</h2>

1. Формування (розроблення), законодавче закріплення і здійснення (реалізація) економічної і соціальної політики держави

2. Економічна, екологічна і соціальна політика держави

3. Форми реалізації державою економічної політики

4. Основні напрями економічної політики держави

5. Зміст окремих напрямів економічної політики держави (2 схеми)

6. Засоби державного регулювання господарської діяльності в Україні

7. Державне замовлення і державне завдання

8. *Форми організації (процедури) закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, передбачені державними нормативними документами України*

9. Державне ліцензування, патентування та квотування у господарській діяльності

10. *Законодавче забезпечення системи ліцензування видів господарської діяльності в Україні*

11. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню

12. Система органів, які забезпечують ліцензування видів господарської діяльності в Україні

13. *Міністерства, державні комітети та органи центральної влади, що мають право проводити перевірки фінансової або господарської діяльності підприємств згідно з законодавством України*

14. *Порядок проведення планових і позапланових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств державними органами**

15. *Форма і порядок ведення Журналу реєстрації перевірок суб'єкта підприємництва державними контролюючими органами*

16. *Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності*

17. *Заходи державної виконавчої влади України з лібералізації підприємницької діяльності та державної підтримки підприємництва*

Хто має очі, та побачить...
(Біблія)...

Вступна частина

Формування цивілізованих ринкових відносин, посилення інтеграційних економічних процесів і глобалізація ринків супроводжуються не тільки розвитком та удосконаленням господарських зв'язків між фірмами (компаніями), а й відповідними інституційними (організаційними) перетвореннями, з використанням і значною мірою завдяки яким досягається конкурентоспроможність бізнесу, економік окремих країн і їх союзів. Зміст сучасних інституційних трансформацій бізнесу полягає у виборі оптимальних, ефективніших та конкурентноздатніших форм організації підприємницької діяльності, зокрема шляхом: удосконалення типів підприємств/фірм (вибір оптимальної організаційної ведення бізнесу, організаційно-правової форми підприємства, його організаційної структури); створення об'єднань підприємств (фірм/компаній); утворення холдингів (національних і транснаціональних холдингових компаній / корпорацій-холдингів); формування національних і транснаціональних промислово-фінансових і фінансово-промислових груп («об'єднань» - альянсів/ союзів національних і транснаціональних холдингових компаній з банківським / фінансовим капіталом).

Тому володіння достатньо повними, глибокими і всебічними знаннями динамічної системи й різноманіття сучасних організаційних форм господарювання і підприємництва, вміння використовувати цей дієвий інституційний інструмент для досягнення цілей бізнесу і забезпечення його конкурентоспроможності відноситься до числа чи не найважливіших якісних характеристик сучасного висококваліфікованого фахівця - економіста, менеджера, маркетолога тощо, підготовку яких покликані забезпечувати вітчизняні вищі навчальні заклади (ВНЗ).

Такі знання і вміння мають опиратися передовсім і безпосередньо на законодавчо-правову основу, тільки з урахуванням якої можуть прийматися економічно виважені, найменш ризикові і потенційно успішні управлінські рішення.

Законодавче забезпечення вітчизняного господарювання за останні роки значно покращилося, особливо з прийняттям і набуттям чинності з початку 2004р. нового Цивільного кодексу України, а також першого Господарського кодексу України, низки важливих законів та інших нормативно-правових актів і документів. Цей процес продовжуватиметься в рамках адаптації українського законодавства до Європейського права, очікуваного найближчим часом визнання України країною з ринковою економікою та її вступу до Світової організації торгівлі.

Однак покращення правової бази господарювання означає й її ускладнення. Все зростаюча кількість законодавчих та інших нормативно-правових актів і документів, громіздкість змісту багатьох з них і специфічність формулювань викликають все більші складнощі при їх вивченні початківцями, у тому числі студентами вітчизняних вищих навчальних закладів, серед яких, за даними Міністерства освіти і науки України, 70 % - випускники шкіл. Це, окрім іншого, зумовлює надмірну тривалість засвоєння навчального матеріалу, вповільнює весь навчальний процес, а відтак знижує його результативність, що негативно впливає на професійні якості випускників ВНЗ.

В цих умовах потрібен посібник, який би допоміг студентам робити перші кроки у пізнанні правової бази системи організаційних форм господарювання і підприємництва, виробленні вміння і практичних навичок пошуку і користування нормативно-правовими актами і документами у різноманітних практичних ситуаціях тощо. Саме таку ціль переслідує цей навчальний посібник – допомогти студентам зробити перші і разом з тим успішні кроки у вивченні системи організації бізнесу в Україні.

Крім цього, слід враховувати, що приєднання України до Болонської конвенції зумовлюватиме подальші зміни співвідношення між самостійною роботою студента та роботою з викладачем на користь першої. Робота викладача зі студентом також змінить свої форми: лекції повинні мати лише проблемний характер, зникнуть інформаційні лекційні та інші аудиторні заняття. В цих умовах викладач повинен створити для студента самонавчаючу програму й інформаційний канал для самостійної роботи. В умовах ще низької комп'ютеризації навчального процесу у більшості вітчизняних ВНЗ та відсутності єдиного інформаційного простору та освітньо-інформаційного порталу посібник може бути також елементом самонавчаючої програми.

Парадигма навчального посібника (форма і набір включених до нього схем) повністю підпорядкована головній меті видання – полегшити студентам, іншим початківцям входження до складного і динамічного вітчизняного правового поля господарювання і підприємництва, зробити у ньому перші кроки як з пізнавальними цілями, так і, у разі практичної потреби, для вибору чи зміни організаційно-правової форми ведення бізнесу тощо.

Понад 270 ілюстраційних схем посібника згруповані у 12 розділів (тем). Частина розділів присвячена вітчизняній системі суб'єктів господарювання і підприємництва в цілому та правовим основам і формам її державного регулювання в Україні. В окремі розділи виділені унітарні і корпоративні підприємства, їх відокремлені підрозділи та організаційні формування кооперативного типу. Окремий розділ присвячено також т.зв. “об'єднанням” підприємств, структуру якого можна розглядати як оригінальну спробу автора з їх класифікації за деякими важливими визначальними ознаками, що може сприяти кращому розумінню студентами особливостей цілей і зумовленої ними специфіки утворення, членства / участі, характеру майнових відносин, управління і контролю в організаційно-інтеграційних формуваннях окремих типів.

У посібнику практично вперше у таких обсягах виділено цілий розділ “Організаційні форми господарювання кооперативного сектора в Україні” (понад 30 схем), що деякою мірою заповнює вакуум у найпоширеніших вітчизняних навчальних виданнях, які у переважній більшості обділяють своєю увагою ці особливі форми господарювання, що відіграють важливу роль в країнах з розвинутою ринковою економікою, успішно конкурують з формуваннями чисто бізнесового, комерційного типу.

Важливим як для студентів, так і для працівників практики, може бути розділ (тема), присвячений фірмовому найменуванню (фірмі) і торговельній марці / бренду підприємства, які набуватимуть все вагомішого значення як інструмент конкурентоспроможності бізнесу.

Становлення й поглиблення цивілізованих ринкових відносин зумовлює також підвищення важливості для керівників і фахівців підприємств знань з порядку проведення і методологічних основ незалежної (експертної) оцінки бізнесу, нерухомості, майнових комплексів і земельних ділянок, окремо визначеного майна у матеріальній і нематеріальній формах, використання результатів зазначеної оцінки при

створенні підприємств (особливо, господарських товариств), їх реорганізації, реструктуризації, припиненні і ліквідації. Тому схеми, що ілюструють ці питання, виділені у посібнику в окремий розділ.

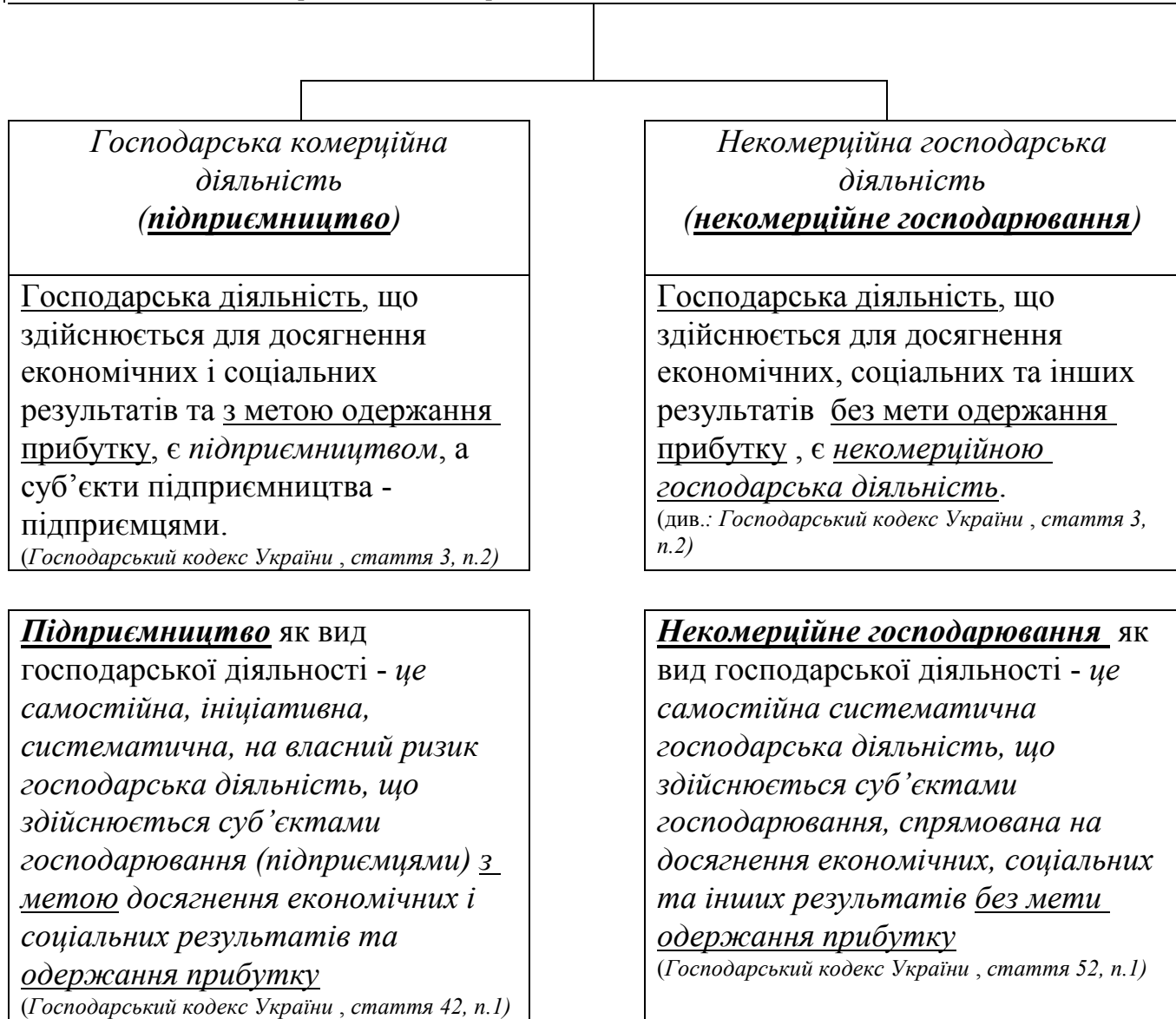
Майже всі ілюстраційні схеми посібника побудовані виключно на законодавчих актах та інших нормативно-правових актах і документах України, чинних на момент завершення його підготовки до видання.

Тому матеріал посібника не повинен і не може розглядатися як константа. Важливо пам'ятати, що вітчизняне цивільне і господарське законодавство перебуває у стадії розвитку і вдосконалення: приймаються все нові закони та інші нормативно-правові акти й документи, часто вносяться зміни до раніше прийнятих законів тощо. Протягом 2005р., наприклад, згідно з Указом Президента України від 12.05.05 № 779 / 2005 “Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва” на розгляд Верховної Ради України мають бути подані проекти законів про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, про основні засади здійснення контролю за діяльністю суб'єктів малого підприємництва, про єдиний соціальний податок, про дозвільну систему у сфері господарської діяльності, а також запропоновані зміни до ряду законів, у тому числі до Закону України “Про ліцензування певних видів діяльності”. Очікується також прийняття закону “Про акціонерні товариства” (наразі організаційно-правові засади акціонерних товариств регулюються Законом України “Про господарські товариства”), внесення змін до Закону “Про цінні папери і фондову біржу” тощо.

Прийняття нових законів та інших нормативно-правових актів і документів, змін до раніше прийнятих слід відслідковувати за офіційними публікаціями (передовсім в газетах “Урядовий кур'єр”, “Голос України” та інших спеціальних державних виданнях). Найкраще ж інформаційний моніторинг змін на вітчизняному правовому полі здійснювати в Інтернеті, на сайтах Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств, відомств та інших органів державної виконавчої влади (слід при цьому мати на увазі, що будь-які нормативні документи будь-яких міністерств чи інших органів державної виконавчої влади, за винятком документів, затверджених постановами Кабінету Міністрів України, набувають чинності тільки за умови їх реєстрації Міністерством юстиції України). Найповніше і порівняно оперативно усі вітчизняні законодавчі та інші нормативно-правові акти і документи (у тому числі їх проекти) та зміни у них висвітлюються в Інтернеті на сторінці “Законодавство України” сайту Верховної Ради України за адресою :

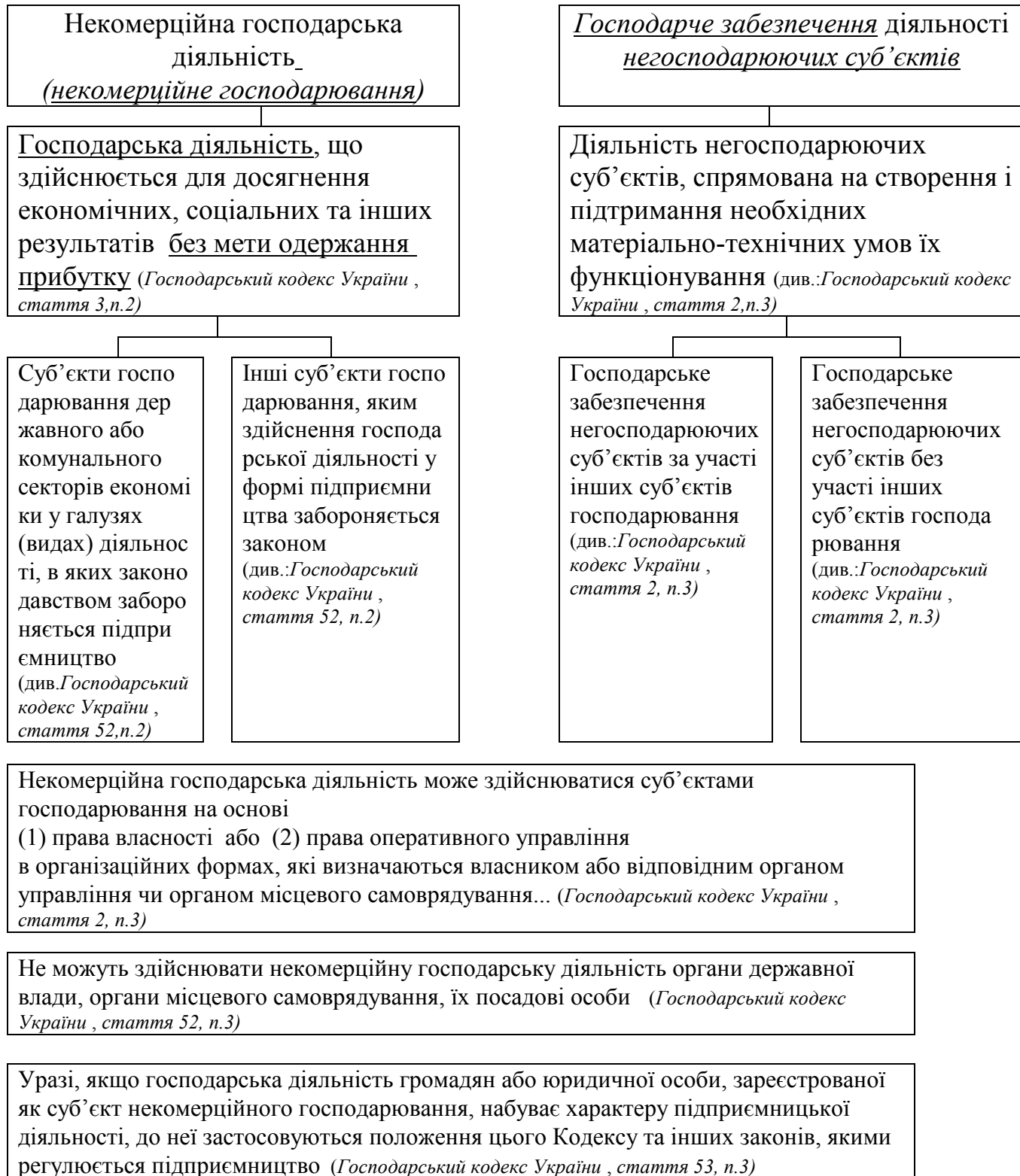
Господарська діяльність та її види в Україні - підприємництво і некомерційне господарювання

Господарська діяльність - діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (Господарський кодекс України, стаття 3, п.1)

Від господарської діяльності (підприємництва і некомерційного господарювання) слід відрізнити **господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів**
(див. Господарський кодекс України, стаття 2, п.3)

Некомерційна господарська діяльність (некомерційне господарювання) і господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів

Загальні принципи господарювання в Україні

Загальними принципами господарювання в Україні є*::

(1) забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання

(2) свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом

(3) вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України

(4) обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємництві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави

(5) захист національного товаровиробника

(6) заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини

* *Господарський кодекс України, стаття 6*

Принципи підприємницької діяльності

Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.
(Господарський кодекс України, стаття 42, п.1)

Здійснення підприємницької діяльності забороняється органам державної влади та органам місцевого самоврядування.

Підприємницька діяльність посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом...

(Господарський кодекс України, стаття 43, п.4)

Принципи підприємницької діяльності

Підприємництво здійснюється на основі:

- (1) вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності;
 - (2) самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;
 - (3) вільного найму підприємцем працівників;
 - (4) комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
 - (5) вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
 - (6) самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.
- (Господарський кодекс України, стаття 44, п.1)*

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця.
(Господарський кодекс України, стаття 45, п.1)

*Сфери і галузі народного господарства
та види економічної діяльності*

Сфери народного господарства

Народне господарство	
Сфера матеріального виробництва	Сфера нематеріального виробництва (невиробнича сфера)
До сфери матеріального виробництва належать галузі, які визначаються видами діяльності, що створюють, відновлюють або знаходять матеріальні блага (продукцію, енергію, природні ресурси), а також продовжують виробництво у сфері обігу (реалізації) шляхом переміщення, зберігання, сортування, пакування продукції чи інших видів діяльності. (Господарський кодекс України стаття 261, п.1)	Усі інші види діяльності у своїй сукупності становлять сферу нематеріального виробництва (невиробничу сферу). (Господарський кодекс України, стаття 261, п.2)

Галузі народного господарства

Сукупність усіх **виробничих одиниць**, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності, складає **галузь**.
(Господарський кодекс України, стаття 260, п.1)

Види економічної (господарської) діяльності

Вид господарської діяльності має місце у разі **об'єднання ресурсів** (устаткування, технологічних засобів, сировини та матеріалів, робочої сили) **для створення виробництва певної продукції або надання послуг**.
Окремий вид діяльності може складатися з єдиного простого процесу або охоплювати ряд процесів, кожний з яких входить до відповідної категорії класифікації.
(Господарський кодекс України, стаття 259, п.1)

КВЕД (класифікація видів економічної діяльності): ключові терміни (поняття)

*Складовою частиною державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації є **класифікація видів економічної діяльності (КВЕД)**, яка затверджується центральним органом виконавчої влади з питань стандартизації та **має статус державного стандарту**.
(Господарський кодекс України, стаття 259, п.5)*

КВЕД - Класифікація видів економічної діяльності (Classification of Economic Activities) - Державний класифікатор ДК 009-96. - Київ, Держстандарт України, 1996 (гармонізований з NACE).

NACE - Класифікація видів економічної діяльності Статистичної комісії Європейського Союзу. (Rev.1. модифікація 7)

ISIC - Міжнародна стандартна галузева класифікація видів економічної діяльності Організації Об'єднаних Націй.

Код ISIC - код (шифр) виду економічної діяльності за Міжнародною стандартною галузевою класифікацією видів економічної діяльності Організації Об'єднаних Націй

Об'єкт класифікації в КВЕД / NACE / ISIC - усі види економічної діяльності господарських суб'єктів

Економічна діяльність (за КВЕД) - це процес поєднання дій, які призводять до відповідного набору продукції чи послуг

Вид діяльності (за КВЕД) має місце тоді, коли об'єднуються ресурси (устаткування, робоча сила, технологічні засоби, сировина та матеріали) для створення виробництва конкретної продукції та надання послуг.

Галузь (за КВЕД) - це сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Господарські суб'єкти (за КВЕД) - фізичні та юридичні особи, що здійснюють економічну діяльність

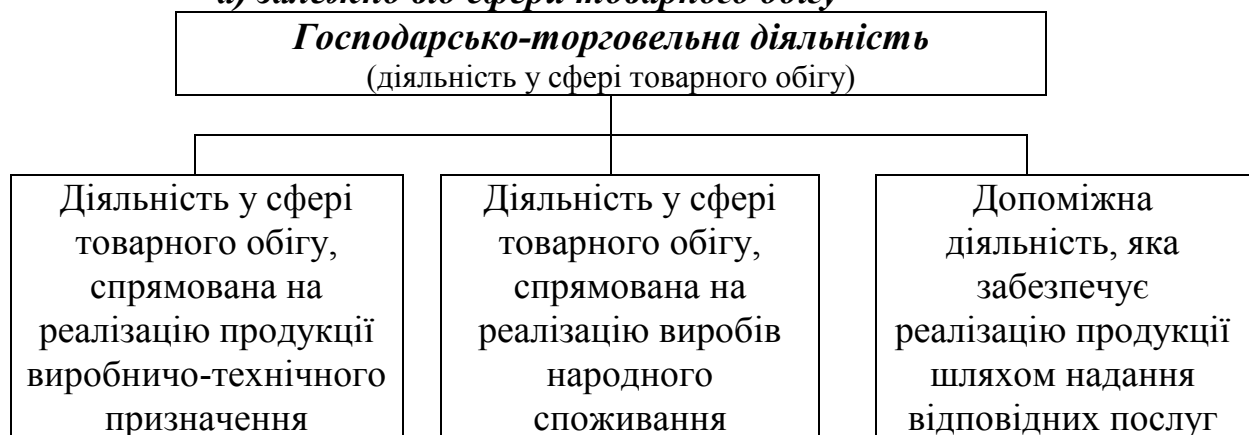
Економічна (господарська, виробнича) одиниця - господарський суб'єкт або господарський (виробничий тощо) підрозділ (частина) господарського суб'єкта, що здійснює певний вид або кілька видів економічної діяльності.

Господарсько-торговельна діяльність, її види та форми

Господарсько-торговельна діяльність - діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг
(Господарський кодекс України, стаття 263, п.1).

Види господарсько-торговельної діяльності

а) залежно від сфери товарного обігу

Види господарсько-торговельної діяльності

- ***б) залежно від ринку, в межах якого здійснюється товарний обіг (внутрішнього чи зовнішнього)***

Внутрішня торгівля	Зовнішня торгівля
--------------------	-------------------

Основні форми господарсько-торговельної діяльності

(Господарський кодекс України, стаття 263, п.3)

<i>Матеріально-технічне постачання і збут</i>
<i>Енергопостачання</i>
<i>Заготівля</i>
<i>Оптова торгівля</i>
<i>Роздрібна торгівля і громадське харчування</i>
<i>Продаж і передача в оренду засобів виробництва</i>
<i>Комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності</i>

Сфера і види господарських відносин

Сферу господарських відносин становлять:

- *господарсько-виробничі відносини*
- *організаційно-господарські відносини*
- *внутрішньогосподарські відносини.*

Господарсько-виробничі відносини

Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності.

Організаційно-господарські відносини

Організаційно-господарські відносини - відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

Внутрішньогосподарські відносини

Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами.

**Господарський кодекс України, стаття 2, пп. 4-7*

*Опосередкування господарсько-торговельної діяльності
господарськими договорами*

Господарсько-торговельна діяльність опосередковується господарськими договорами поставки, контрактації сільськогосподарської продукції, енергопостачання, купівлі-продажу, оренди, міни (бартеру), лізингу та іншими договорами.

(Господарський кодекс України, стаття 263, п.4).

***Основні форми господарських договорів
у господарсько-торговельній діяльності***

(Господарський кодекс України, стаття 263, п.4)

Договір поставки

Договір контрактації
сільськогосподарської продукції

Договір енергопостачання

Договір купівлі-продажу

Договір оренди

Договір міни (бартеру)

Договір лізингу

Державне регулювання господарської діяльності в Україні

1. Формування (розроблення), законодавче закріплення і здійснення (реалізація) економічної і соціальної політики держави
2. Економічна, екологічна і соціальна політика держави
3. Форми реалізації державною економічної політики
4. Основні напрями економічної політики держави
5. Зміст окремих напрямів економічної політики держави (2 схеми)
6. Засоби державного регулювання господарської діяльності в Україні
7. Державне замовлення і державне завдання
8. Форми організації (процедури) закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, передбачені державними нормативними документами України
9. Державне ліцензування, патентування та квотування у господарській діяльності
10. Законодавче забезпечення системи ліцензування видів господарської діяльності в Україні
11. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню
12. Система органів, які забезпечують ліцензування видів господарської діяльності в Україні
13. Міністерства, державні комітети та органи центральної влади, що мають право проводити перевірки фінансової або господарської діяльності підприємств згідно з законодавством України
14. Порядок проведення планових і позапланових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств державними органами*
15. Форма і порядок ведення Журналу реєстрації перевірок суб'єкта підприємництва державними контролюючими органами
16. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності
17. Заходи державної виконавчої влади України з лібералізації підприємницької діяльності та державної підтримки підприємництва

* Указ Президента України “Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва” від 12.05.05 № 779/ 2005

Господарський кодекс України

Цивільний кодекс України

Закон України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”

Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”(N 1775-III від 01.06.2000р.).

Указ Президента України від 23 липня 1998р. № 817/98 “Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності»

Закон України “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”(№ 19-45/1187 від 25.06.2001р.).

*Формування (розроблення), законодавче закріплення і здійснення
(реалізація) економічної і соціальної політики держави*

Визначення і законодавче закріплення засад внутрішньої і зовнішньої політики держави

Довгострокова економічна і соціальна політика держави (економічна стратегія)

Державне планування економічного і соціального розвитку держави та її окремих регіонів

Програми економічного і соціального розвитку держави та її окремих регіонів

Програми діяльності Кабінету Міністрів України

Цільові програми економічного, науково-технічного і соціального розвитку

Поточна економічна і соціальна політика держави (економічна тактика)

Державне регулювання господарської діяльності

Регулюючий вплив держави на діяльність суб'єктів господарювання :

- державне замовлення, державне завдання;
- ліцензування, патентування і квотування;
- сертифікація та стандартизація;
- застосування нормативів та лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Законодавчі акти

Здійснення державою економічної стратегії і тактики у сфері господарювання спрямовується на створення економічних, організаційних та правових умов, за яких суб'єкти господарювання враховують у своїй діяльності показники прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку.

Органи влади АРК, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування відповідно до Конституції України розробляють і затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць та здійснюють планування економічного і соціального розвитку цих одиниць.

Суб'єктам господарювання, які не враховують суспільні інтереси, відображені в програмних документах економічного і соціального розвитку, не можуть надаватися пільги та переваги у здійсненні господарської діяльності

** Господарський кодекс України, статті 8-12*

Економічна, екологічна і соціальна політика держави

<i>Економічна політика держави</i>	<i>Екологічна політика держави</i>	<i>Соціальна політика держави і</i>
<p>= довгострокова (стратегічна) і поточна (тактична) <u>політика держави у сфері господарювання</u>, спрямована на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення країни в цілому (Господарський кодекс України, стаття 9, п.1)</p>	<p>= політика держави, що забезпечує раціональне використання та повноцінне відтворення природних ресурсів, створення безпечних умов життєдіяльності населення країни (Господарський кодекс України, стаття 10, п.2)</p>	<p>- політика захисту прав споживачів, - політика заробітної плати і доходів населення, - політика зайнятості, --політика соціального захисту та соціального забезпечення (Господарський кодекс України, стаття 10, п.3)</p>

*Форми реалізації державою економічної політики**

У сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому

Економічна і соціальна політика держави	
<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 100px; margin: 0 auto;"></div>	
Довгострокова економічна політика держави (державна економічна стратегія)	Поточна економічна політика держави (державна економічна тактика)
<p>- обраний державою <u>курс економічної політики</u>, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення крупномасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Економічна стратегія включає визначення пріоритетних цілей народного господарства, засобів та способів їх реалізації, виходячи зі змісту об'єктивних процесів і тенденцій, що мають місце в національному та світовому господарстві та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання</p>	<p>- сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку народного господарства.</p>

Правове закріплення економічної політики здійснюється шляхом

- (1) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики,
- (2) у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та окремих її регіонів,
- (3) у програмах діяльності Кабінету Міністрів України,
- (3) у цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку,
- (4) у відповідних законодавчих актах.

*Господарський кодекс України, стаття 9

*Основні напрями економічної політики держави**

Структурно-галузева політика

Інвестиційна політика

Амортизаційна політика

Політика інституційних перетворень (інституційна політика)

Цінова політика

Антимонопольно-конкурентна політика

Бюджетна політика

Податкова політика

Грошово-кредитна політика

Валютна політика

Зовнішньоекономічна політика

**Господарський кодекс України, стаття 10*

Зміст окремих напрямів економічної політики держави (1)*

Структурно-галузева політика держави

політика, спрямована на здійснення державою прогресивних змін у структурі народного господарства, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення. Складовими цієї політики є промислова, аграрна, будівельна та інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу;

Інвестиційна політика держави

політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідного використання цих коштів та здійснення контролю за ним;

Амортизаційна політика держави

політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невикористаних фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі

Політика інституційних перетворень (інституційна політика) держави

політика, спрямована на формування раціональної багатоукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів, забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, еквівалентності відносин обміну між суб'єктами господарювання, державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур;

Антимонопольно-конкурентна політика держави

політика, спрямована на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими, насамперед у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції, послуг, сприяння зростанню ефективної соціально орієнтованої економіки;

Зовнішньоекономічна політика держави

політика, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника.

** Господарський кодекс України, стаття 10*

Зміст окремих напрямів економічної політики держави (2)*

Цінова політика держави

політика, спрямована на регулювання державою відносин обміну між суб'єктами ринку з метою забезпечення еквівалентності в процесі реалізації національного продукту, дотримання необхідної паритетності цін між галузями та видами господарської діяльності, а також забезпечення стабільності оптових та роздрібних цін;

Бюджетна політика держави

політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у народне господарство, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері між бюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу;

Податкова політика держави

політика, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів;

Грошово-кредитна політика держави

політика, спрямована на забезпечення народного господарства економічно необхідним обсягом грошової маси, досягнення ефективного готівкового обігу, залучення коштів суб'єктів господарювання та населення до банківської системи, стимулювання використання кредитних ресурсів на потреби функціонування і розвитку економіки;

Валютна політика держави

політика, спрямована на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та їх ефективне використання;

**Господарський кодекс України, стаття 10*

*Засоби державного регулювання господарської діяльності в Україні**

Для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку держава застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є:

державне замовлення, державне завдання

ліцензування, патентування і квотування

сертифікація та стандартизація

застосування нормативів та лімітів

регулювання цін і тарифів

надання інвестиційних, податкових та інших пільг

надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій

Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначається відповідними законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку.

Встановлення та скасування пільг і переваг у господарській діяльності окремих категорій суб'єктів господарювання здійснюється тільки згідно з відповідними законами.

** Господарський кодекс України, стаття 12, пп.1-3*

*Державне замовлення і державне завдання**

Державне замовлення один із основних засобів державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності.

Формою виконання державного замовлення є **державний контракт** - договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання - виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини. Розміщення державного завдання (визначення його виконавців) повинно відбуватися на конкурентній/ конкурсній основі (за підсумками якого укладаються державні контракти з переможцями конкурсу).

Державні завдання - одна з форм забезпечення державних потреб у певній продукції. Такі завдання *можуть* встановлюватися Кабінетом Міністрів України, іншими органами виконавчої влади у випадках, передбачених відповідними законами, і є обов'язковими для суб'єктів господарювання.

Поставки продукції для державних потреб (в рахунок виконання державного замовлення та/або державного завдання) забезпечуються за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування, що залучаються для цього в порядку, визначеному законом.

*Господарський кодекс України, стаття 13

*Форми організації (процедури) закупівель товарів, робіт і послуг
за державні кошти, передбачені державними нормативними
документами України*

<i>Вартість товарів, робіт, послуг, що закуповуються за державні кошти</i>	<i>Форма закупівель</i>	<i>Процедура закупівель</i>
<i>Вище (в еквіваленті): - 5000 євро—для товарів і послуг, - 100 тис.євро—для робіт</i>	<i>Тендер</i>	<i>За поданнями замовників тендери проводяться постійно діючими тендерними комітетами, що створюються організаціями – розпорядниками коштів відповідного бюджету (міського, районного, обласного тощо)</i>
<i>Нижче (в еквіваленті): - 5000 євро—для товарів і послуг, - 100 тис.євро—для робіт</i>	<i>- Запит цінових пропозицій або - Закупівля в одного виконавця</i>	<i>Проводяться замовниками без погодження з уповноваженим органом розпорядника коштів</i>

*Згідно з чинним законодавством замовник повинен вибирати процедуру закупівлі відповідно до річної потреби.
При цьому замовник не має права ділити закупівлю на частини з метою уникнути застосування тендерних процедур (Закон України № 19-45/1187 від 25.06.2001р. “Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти” стаття 14, частина 3)*

*Державне ліцензування, патентування та квотування у господарській діяльності**

Ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування є засобами державного регулювання у сфері господарювання, спрямованими на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

Ліцензія - це документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання-ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов. Відносини, пов'язані з ліцензуванням певних видів господарської діяльності, регулюються законом. Ліцензія означає дозвіл держави на здійснення суб'єктом господарювання того виду діяльності, для провадження якого, згідно з законом, необхідно отримати такий дозвіл (ліцензію).

Патентування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання може здійснюватися у сферах, пов'язаних з *торгівлею за грошові кошти* (готівку, чеки, а рівно з використанням інших форм розрахунків та платіжних карток на території України), *обміном готівкових валютних цінностей* (у тому числі операції з готівковими платіжними засобами, вираженими в іноземній валюті, та з платіжними картками), у сфері *гравального бізнесу та побутових послуг*, інших сферах, визначених законом. Порядок патентування певних видів підприємницької діяльності встановлюється законом.

Торговий патент - це державне свідоцтво, що засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку.

Спеціальний торговий патент - це державне свідоцтво, що засвідчує право суб'єкта господарювання на особливий порядок оподаткування відповідно до закону..

Квотування - встановлення державою у необхідних випадках граничного обсягу (квоти) виробництва чи обігу певних товарів і послуг (наприклад, експорту насіння соняшнику, імпорту тростинового цукру-сирцю тощо)

Порядок квотування виробництва та/ або обігу (включаючи експорт та імпорт), а також розподілу квот встановлюється Кабінетом Міністрів України. відповідно до закону

*Господарський кодекс України, стаття 14

*.Законодавче забезпечення системи ліцензування видів господарської діяльності в Україні**

Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”

(визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їхнього ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб’єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування)

Постанови Кабінету Міністрів України

Про затвердження переліку органів ліцензування (від 14.11.2000 № 1698)	Про термін дії ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності, розмір і порядок зарахування плати за її видачу (від 29.11.2000 №1755)	Про експертно-апеляційну раду при Державному комітеті з питань регуляторної політики та підприємництва (від 08.11.2000 №1669)	Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності (від 04.07.2001 №765)	Про затвердження Порядку заміни бланків раніше виданих ліцензій на бланки ліцензій єдиного зразка (від 26.09.2001 №1246)	Про затвердження порядку формування, ведення і користування відомостями ліцензійного реєстру та подання їх до Єдиного ліцензійного реєстру (від 08.11.2000 “ 1658)	Про затвердження ліцензії єдиного зразка для певних видів господарської діяльності (від 20.11.2000 №1719)
--	--	---	---	--	--	---

Ліцензійні умови провадження певних видів господарської діяльності

(встановлюють вичерпний перелік кваліфікаційних, організаційних, технологічних та інших вимог для провадження певного виду господарської діяльності)

* За джерелом: Підприємництво в Україні: Держкомпідприємство/, 2002, с.14

Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню
(відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 1 червня 2000 року N 1775-III, стаття 9)

Відповідно до цього Закону ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

- пошук (розвідка) корисних копалин;
- виробництво, ремонт вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду;
- виробництво вибухових речовин і матеріалів (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України);
- виробництво особливо небезпечних хімічних речовин (за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України);
- видобування уранових руд;
- видобуток дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;
- виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;
- виготовлення виробів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння, торгівля виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;
- виробництво лікарських засобів, оптова, роздрібна торгівля лікарськими засобами;
- виробництво ветеринарних медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами і препаратами;
- виробництво пестицидів та агрохімікатів, оптова, роздрібна торгівля пестицидами та агрохімікатами;
- виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони;
- розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, іншими засобами негласного отримання інформації;
- розроблення, виробництво, використання, експлуатація, сертифікаційні випробування, тематичні дослідження, експертиза, ввезення, вивезення криптосистем і засобів криптографічного захисту інформації, надання послуг в галузі криптографічного захисту інформації, торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації;
- розроблення, виробництво, впровадження, сертифікаційні випробування, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів;
- розроблення, виробництво, впровадження, обслуговування, дослідження ефективності систем і засобів технічного захисту інформації, надання послуг в галузі технічного захисту інформації;
- виготовлення бланків цінних паперів, документів суворої звітності;
- транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл;
- постачання природного газу за регульованим, за нерегульованим тарифом;
- зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, установлюваний ліцензійними умовами;
- централізоване водопостачання та водовідведення;
- розроблення, випробування, виробництво, експлуатація ракет-носіїв, космічних апаратів та їх складових частин, наземної космічної інфраструктури та її складових частин, обладнання, що входить до складу космічного сегмента супутникових систем;
- розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, пересилання, ввезення, вивезення, відпуск, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню

(відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 1 червня 2000 року N 1775-III, стаття 9)

- культивування, використання рослин, що містять наркотичні засоби для промислових цілей;
- проведення дезінфекційних, дезінсекційних, дератизаційних робіт;
- медична практика;
- переробка донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів;
- ветеринарна практика;
- організація та утримання тоталізаторів, гральних закладів, випуск та проведення лотерей;
- будівельна діяльність (вишукувальні та проектні роботи для будівництва, зведення несучих та огорожуючих конструкцій, будівництво та монтаж інженерних і транспортних мереж);
- надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом;
- надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів річковим, морським транспортом;
- надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування (крім надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі);
- надання послуг з перевезення пасажирів та їх багажу на таксі;
- надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів залізничним транспортом;
- заготівля, переробка, металургійна переробка металобрухту кольорових і чорних металів;
- збирання, первинна обробка відходів і брухту дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення, напівдорогоцінного каміння;
- збирання, заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини (за переліками, які визначаються Кабінетом Міністрів України);
- операції у сфері поводження з небезпечними відходами;
- проектування, монтаж, технічне обслуговування засобів протипожежного захисту та систем опалення, оцінка протипожежного стану об'єктів;
- проведення випробувань на пожежну безпеку речовин, матеріалів, будівельних конструкцій, виробів і обладнання, а також пожежної техніки, пожежно-технічного озброєння, продукції протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам;
- надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян;
- виконання топографо-геодезичних, картографічних робіт;
- виконання авіаційно-хімічних робіт;
- пересилання поштових переказів, простих та реєстрованих листів, поштових карток, бандеролей та посилок масою до 30 кілограмів;
- надання послуг радіозв'язку (з використанням радіочастот);
- надання послуг телефонного зв'язку (крім відомчих об'єктів);
- технічне обслуговування мереж теле-, радіо- і проводового мовлення в межах промислової експлуатації; організація іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму; екскурсійна діяльність;
- фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність;
- організація та проведення спортивних занять професіоналів та любителів спорту;
- діяльність з підготовки спортсменів до змагань з різних видів спорту, визнаних в Україні;
- діяльність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів);
- посередництво у працевлаштуванні на роботу за кордоном;
- професійна діяльність на ринку цінних паперів;
- проведення землепорядних та землеоціночних робіт;
- проектування, будівництво нових і реконструкція існуючих меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури;
- діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств;
- посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника;
- виробництво дисків для лазерних систем зчитування;
- експорт, імпорт обладнання та дисків для лазерних систем зчитування;
- виготовлення парфумерно-косметичної продукції з використанням спирту етилового.

*Система органів, які забезпечують ліцензування видів господарської діяльності в Україні**

Міністерства, державні комітети та органи центральної влади, що мають право проводити перевірки фінансової або господарської діяльності підприємств згідно з законодавством України

<i>Міністерство аграрної політики України</i>	<i>Головне Контрольно-ревізійне управління</i>
<i>Міністерство екології та природних ресурсів</i>	<i>Антимонопольний комітет України</i>
<i>Міністерство охорони здоров'я України</i>	<i>Державна податкова адміністрація України</i>
<i>Міністерство праці та соціальної політики України</i>	<i>Державна митна служба України</i>
<i>Міністерство фінансів України</i>	<i>Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України</i>
<i>Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики</i>	<i>Державний департамент ветеринарної медицини</i>
<i>Державний комітет із земельних ресурсів</i>	<i>Правоохоронні органи</i>
<i>Державний комітет промислової політики України</i>	<i>Органи державної служби з карантину рослин</i>
<i>Державний комітет у справах охорони державного кордону України</i>	<i>Державна інспекція з контролю за цінами</i>
<i>Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України</i>	<i>Органи санітарно-епідеміологічного нагляду</i>
<i>Державний комітет статистики України</i>	<i>Державна служба експортного контролю</i>
<i>Пенсійний фонд України</i>	<i>Органи пожежного нагляду</i>
	<i>Державна інспекція з контролю якості лікарських рослин</i>

*Порядок проведення планових і позапланових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств державними органами **

Планова виїзна перевірка на підприємстві	
	<i>Планову виїзну перевірку на підприємстві може провести тільки відповідний контрольний орган у межах його компетенції і не частіше ніж раз на рік</i>
	<i>Контролюючі органи можуть проводити перевірку лише в тому разі, якщо не пізніше ніж за 10 календарних днів перед перевіркою вони надіслали підприємству письмове повідомлення, в якому вказується дата перевірки.</i>
	<i>Під час контролюючі органи мають проаналізувати фінансово-господарську діяльність підприємства загалом, а не лише якийсь її один вид: перевіряти підприємство за якимось одним чи кількома бюджетними зобов'язаннями законодавством заборонено (виняток становлять тільки зобов'язання за бюджетними позиками і кредитами, якщо їх гарантовано бюджетними коштами)</i>
	<i>Планову виїзну перевірку на підприємстві всі контрольні органи мають проводити одночасно, в той день, який визначить державна податкова служба. Термін перевірки не може перевищувати 30 робочих днів (для фірм, сукупний річний валовий дохід яких не перевищує 20 мільйонів гривень)</i>
Позапланова виїзна перевірка на підприємстві проводиться за таких обставин:	
	<ul style="list-style-type: none"> • під час зустрічної перевірки виявлено, що провадячи підприємницьку діяльність, підприємство порушило норми законодавства;
	<ul style="list-style-type: none"> • підприємство вчасно не подало документи обов'язкової звітності;
	<ul style="list-style-type: none"> • в документах обов'язкової звітності вказані недостовірні дані;
	<ul style="list-style-type: none"> • підприємство подало скаргу про те, що під час проведення планової чи позапланової перевірки посадові особи контрольного органу порушили законодавство;
	<ul style="list-style-type: none"> • виникла потреба перевірити відомості, отримані від особи, яка мала правові відносини з підприємством (у випадку, коли підприємство не відреагувало на письмовий запит контрольного органу протягом 3 робочих днів від дня отримання такого запиту або коли у відповіді на такий запит пояснення не підтверджені документально);
	<ul style="list-style-type: none"> • підприємство перебуває на стадії реорганізації або ліквідації.
Виїзні планову та позапланову перевірки на підприємстві мають право здійснювати такі контрольні органи:	
	<ul style="list-style-type: none"> • органи Державної податкової служби – перевіряють правильність сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів, а також правильність сплати неподаткових платежів;
	<ul style="list-style-type: none"> • митні органи – перевіряють правильність сплати ввізного мита, акцизного збору та податку на додану вартість, стягуваних у разі ввезення (пересилання) товарів на митну територію України в момент перетину митного кордону;
	<ul style="list-style-type: none"> • органи Державного казначейства, Державної контрольно-ревізійної служби та органи державної податкової служби в межах їхньої компетенції – з'ясовують питання, пов'язані з бюджетними позиками, позиками та кредитами, які забезпечено бюджетними коштами; перевіряють виконання підприємством державних контрактів, авансованих за рахунок бюджетних коштів; перевіряють цільове використання дотацій та субсидій, інших позабюджетних асигнувань, коштів позабюджетних коштів.
Всім іншим контрольним органам заборонено здійснювати планові та позапланові виїзні перевірки із зазначених питань.	

**Указ Президента України від 23 липня 1998р. № 817/98 "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності"*

Форма і порядок ведення Журналу реєстрації перевірок суб'єкта підприємництва державними контролюючими органами

<u>Титульний лист</u> Журнал реєстрації перевірок № ____ _____ (назва підприємства, місцезнаходження / прізвище, ім'я, по батькові підприємця, місцепроживання) -----									
<u>Сторінка журналу</u>									
№ запису	Мета та характер перевірки	Назва організації, що здійснює перевірку	Прізвище, ім'я, по батькові особи, що здійснює перевірку	Номер службового посвідчення та посада особи, що здійснює перевірку	Дата видачі та номер направлення або припису щодо здійснення перевірки	Строк проведення перевірки початок	закінчення	Підпис особи, що здійснює перевірку	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Порядок ведення Журналу реєстрації перевірок (затверджено наказом Державного комітету України з питань розвитку підприємництва від 10 серпня 1998р. № 18; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 жовтня 1998р. за № 619/3059)									
1. Впровадження журналу здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності на добровільних засадах на підставі статті 7 Указу Президента України від 23.07.98 № 817/98 "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності".									
2. Журнал реєстрації перевірок <u>ведеться</u> суб'єктами підприємницької діяльності всіх форм власності з метою недопущення несанкціонованих перевірок.									
3. Журнал реєстрації перевірок знаходиться за місцем здійснення підприємницької діяльності.									
4. В разі наявності у суб'єкта підприємництва територіально відокремлених філій, представництв та інших підрозділів у кожному із них ведеться окремий Журнал реєстрації перевірок.									
5. Журнал не підлягає вилученню, крім випадків, передбачених законодавством.									
6. Журнал прошивається суб'єктом підприємницької діяльності та завіряється печаткою і підписом директора або власника (для юридичних осіб) або тільки підписом (для фізичних осіб) суб'єкта підприємницької діяльності.									
7. Представник контролюючого органу перед початком перевірки повинен обов'язково зробити запис у журналі, заповнюючи всі передбачені графи, та поставити свій підпис.									
8. Суб'єкт підприємницької діяльності має право перевірити наявність відповідних повноважень особи, що здійснює перевірку, до початку перевірки, в тому числі зателефонувавши до відповідного контролюючого органу.									
<u>9. Відмова особи, що здійснює перевірку, від підпису в журналі є підставою для недопущення його до проведення перевірки.</u>									
10. Суб'єкт підприємницької діяльності має право у триденний строк надіслати письмове повідомлення до відповідного контролюючого органу про факт відмови особи, що здійснює перевірку, від підпису в журналі.									
11. В графі "Примітки" суб'єкт підприємницької діяльності може зафіксувати свої зауваження або зробити окремі примітки.									

Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності

<p><u>Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності</u> – <u>напрямок державної політики</u>, спрямований на <u>вдосконалення правового регулювання господарських відносин</u>, а також <u>адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності</u>, що здійснюється в межах та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України (Закон..., ст.. 1).</p>	
<p>Регуляторний акт – це прийнятий уповноваженим регуляторним органом</p> <p>(1) <u>нормативно-правовий акт</u>, який або окремі положення якого спрямовані на <u>правове регулювання господарських відносин</u>, а також <u>адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання</u>;</p> <p>(2) <u>інший офіційний письмовий документ</u>, який <u>встановлює, змінює чи скасовує норми права</u>, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на <u>правове регулювання господарських відносин</u>, а також <u>адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання</u>, незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом (Закон..., ст. 1)</p>	<p>Регуляторна діяльність – діяльність, спрямована на</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>підготовку</u>, • <u>прийняття</u>, • <u>відстеження результативності</u> • <u>та перегляд регуляторних актів</u>, <p>яка здійснюється регуляторними органами, фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, територіальними громадами в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією України, цим Законом та іншими нормативно-правовими актами (Закон..., ст..1).</p>

Принципи державної регуляторної політики в Україні

<p>Принципами державної регуляторної політики є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми; - адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив; - ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави; - збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави; - передбачуваність – послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності; - прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності (Закон..., ст..4)

* Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", статті 1, 4.

*Заходи державної виконавчої влади України з лібералізації підприємницької діяльності та державної підтримки підприємництва**

<p><i>Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів АРК, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації</i></p> <p><u>Протягом 2005 року:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - перегляд своїх регуляторних актів та приведення їх у відповідність із принципами, визначеними статтею 4 Закону України “Про засади державної регуляторної політики” - забезпечення відкритого доступу суб’єктів підприємництва, зокрема через офіційні сайти відповідних органів, до інформації про державне і комунальне майно, яке пропонується до відчуження або передачі в оренду; - запровадження щоквартального моніторингу використання коштів, що спрямовуються на виконання відповідних програм підтримки малого підприємництва, та оприлюднення його результатів у засобах масової інформації
<p><i>Кабінет Міністрів України</i></p> <p><u>До 1 червня 2005 року:</u></p> <p>Заходи з прийняття законів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва; - про основні засади здійснення контролю за діяльністю суб’єктів малого підприємництва <p><u>До 1 вересня 2005 року:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - запровадження мінімального терміну дії договорів оренди державного майна (не менше трьох років, за умови, якщо орендар не пропонує менший термін); - перегляд переліку продукції, яка підлягає обов’язковій сертифікації (та його скорочення); - внесення змін до актів законодавства з використання торгового патенту; - план заходів щодо входження України власним сегментом до Європейського реєстру бізнесу (EBR), запровадження механізмів такого входження та забезпечення укладання відповідних угод; - уніфікація форм податкової та фінансової звітності для суб’єктів малого підприємництва, усунення дублювання і зменшення кількості показників такої звітності та визначення єдиного строку її подання <p><u>До 1 жовтня 2005 року:</u></p> <p>Внесення на розгляд Верховної Ради України проектів законів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - про єдиний соціальний податок (об’єднання фондів соціального страхування та уніфікація їх процедур); - про дозвільну систему у сфері господарської діяльності; - зміни до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” (зменшення кількості видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню); - зміни до Закону України “Про податок на додану вартість” (вдосконалення порядку адміністрування податку, запровадження касового податкового обліку для суб’єктів підприємництва, обсяг оподатковуваних операцій яких не перевищує граничної величини); - зміни до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” (спрощення порядку адміністрування податку, а також стимулювання інноваційної діяльності); - у Законі України “Про державний бюджет України на 2006 рік” передбачити збільшення обсягів фінансування заходів щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні
<p><u>Протягом 2005 року</u></p> <p>затвердити концепцію розвитку системи адміністративних послуг в Україні, порядок надання органами виконавчої влади та підприємствами, установами, організаціями, що перебувають в їх управлінні, платних адміністративних послуг та визначення вартості таких послуг на рівні, що не перевищує вартості витрат з їх надання.</p>
<p><i>Рада Міністрів АРК, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації</i></p> <p>Передбачити у проектах регіональних і місцевих програм підтримки малого підприємництва заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - щодо розвитку малого підприємництва у малих містах, сільській місцевості, на територіях з високим рівнем безробіття, в районах поселень депортованих осіб, які повернулися в Україну на постійне проживання, - залучення суб’єктів малого підприємництва до розвитку пріоритетних для відповідної території видів економічної діяльності; - залучення до підприємницької діяльності малозабезпечених верств населення.

* Указ Президента України “Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва” від 12.05.05 № 779/ 2005

Суб'єкти господарювання, їх основні види та організаційно-правові форми в Україні

1. Суб'єкти господарювання в Україні
2. Форми здійснення підприємницької діяльності в Україні фізичною особою/ громадянином
3. Фізична особа-підприємець
4. Види та організаційно-правові форми юридичних осіб в Україні
5. Підприємство в Україні
6. Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками
7. Унітарні і корпоративні підприємства в Україні
8. Підприємства колективної власності
9. Орендні підприємства
10. Підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні підприємства в Україні
11. Малі, середні і великі підприємства в Україні (критерії)
12. Малий бізнес у структурі світових економік
13. Причини, що гальмують розвиток малого і середнього бізнесу в Україні
14. Організаційно-правові форми господарювання в Україні
15. Кількість об'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) окремих організаційно-правових форм господарювання на початок 2004р.
16. Основні форми бізнесу та типи підприємств у країнах з англо-американським типом права (США, Канада, Великобританія, Австралія та інші.)
17. Головні відмінності товариств на основі особистої участі, компаній з відповідальністю в межах вкладу і кооперативних господарств у Федеративній Республіці Німеччина

Господарський кодекс України

Цивільний кодекс України

Закон України «Про особисте селянське господарство»

Класифікація форм власності: Державний класифікатор України ДК 001.є2004

Класифікація організаційно-правових форм господарювання: Державний класифікатору країни ДК 002:2004

Суб'єкти господарювання в Україні
Визначення / атрибутивні ознаки суб'єктів господарювання

Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність,	
(1)	реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків),
(2)	мають відокремлене майно
(3)	і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством (Господарський кодекс України, стаття 58, частина перша)

Види суб'єктів господарювання

Суб'єктами господарювання є:			
Юридичні особи		Фізичні особи	Структурні одиниці
<p>1) <u>господарські організації</u> - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, - державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, - <u>інші юридичні особи</u>, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому порядку (Господарський кодекс України, стаття 55, п.1, частина друга)</p>		<p>2) <u>громадяни України, іноземці та особи без громадянства</u>, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону (Господарський кодекс України, стаття 55, п.1, частина друга) а) <u>фізичні особи-підприємці</u>; б) <u>особисті селянські господарства</u> (згідно з ст.1 Закону України «Про особисте селянське господарство»)</p>	<p>3) <u>філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій</u> (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності (Господарський кодекс України, стаття 55, п.3, частина друга)</p>

Особливості правової основи здійснення господарської діяльності

<p>Діють на основі статуту та: (1) права власності, (2) права господарського відання (крім суб'єктів некомерційного господарювання) (3) чи права оперативного управління. (4) мають статус юридичної особи (Господарський кодекс України, стаття 55, п.3, частина четверта)</p>	<p>Діють у відповідності до законодавства, на основі права власності на особисте майно фізичної особи</p> <p>Не мають статусу юридичної особи.</p> <p>За своїми зобов'язаннями відповідають усім власним майном.</p>	<p>Діють у відповідності до положення й лише на основі оперативно-господарського використання майна (Господарський кодекс України, стаття 55, частина п'ята)</p> <p>Не мають статусу юридичної особи</p> <p>За зобов'язаннями підрозділу відповідальність несе підприємство</p>
--	--	--

Держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання (Господарський кодекс України, стаття 8, п.1)

Форми здійснення підприємницької діяльності в Україні фізичною особою/ громадянином

Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

(Конституція України, стаття 42).

Право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законом.

(Цивільний кодекс України, стаття 50, п.1).

Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність:

(Господарський кодекс України, стаття 128, п.3)

безпосередньо як підприємець

або

через приватне підприємство,
що ним створюється

із залученням найманої праці

або

без залучення найманої праці

Самостійно

або

спільно з іншими особами

У разі здійснення громадянином підприємницької діяльності **(самостійно)** через засноване ним приватне підприємство він здійснює управління цим підприємством:

безпосередньо

або

через керівника, який наймається за контрактом

(Господарський кодекс України, стаття 128, п.4)

Форми здійснення фізичною особою/ громадянином підприємницької діяльності **спільно з іншими особами**

*Договір про спільну діяльність з
іншими особами
(без створення юридичної особи)*

*Участь у господарському
товаристві, кооперативі тощо
(із створенням юридичної особи)**

У разі здійснення підприємницької діяльності спільно з іншими громадянами або юридичними особами громадянин має права та обов'язки відповідно засновника та/або учасника господарського товариства, члена кооперативу тощо, або права і обов'язки, визначені укладеним за його участі договором про спільну діяльність без створення юридичної особи *(Господарський кодекс України, стаття 128, п.4)*

***Володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом.**

(Господарський кодекс України, стаття 167, п.2)

Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації *(Господарський кодекс України, стаття 167, п.1).*

Фізична особа-підприємець

Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом.

Інформація про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців є відкритою
(Цивільний кодекс України, стаття 50, п.2).

Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи... (Господарський кодекс України, стаття 128, п.1)

Якщо особа розпочала підприємницьку діяльність без державної реєстрації, уклавши відповідні договори, вона не має права оспорювати ці договори на тій підставі, що вона не є підприємцем.
(Цивільний кодекс України, стаття 50, п.3)

Засади здійснення діяльності і права підприємця-фізичної особи

Громадянин-підприємець здійснює свою діяльність на засадах свободи підприємництва та відповідно до принципів, передбачених у статті 44 цього Кодексу (Господарський кодекс України, стаття 128, п.5).

До підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин (Цивільний кодекс України, стаття 51, п.1)..

Підприємці мають право укладати з громадянами договори щодо використання їх праці. При укладенні трудового договору (контракту, угоди) підприємець зобов'язаний забезпечити належні і безпечні умови праці, оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасне одержання працівниками, а також інші соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства України
(Господарський кодекс України, стаття 46, п.1).

Обов'язки підприємця-фізичної особи

Громадянин-підприємець зобов'язаний:

- у передбачених законом випадках і порядку одержати ліцензію на здійснення певних видів господарської діяльності;
- повідомляти органи державної реєстрації про зміну його адреси, зазначеної в реєстраційних документах, предмета діяльності, інших суттєвих умов своєї підприємницької діяльності, що підлягають відображенню у реєстраційних документах;
- додержуватися прав і законних інтересів споживачів, забезпечувати належну якість товарів (робіт, послуг), що ним виготовляються, додержуватися правил обов'язкової сертифікації продукції, встановлених законодавством;
- не допускати недобросовісної конкуренції, інших порушень антимонопольно-конкурентного законодавства;
- вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства;
- своєчасно надавати податковим органам декларації про доходи, інші необхідні відомості для нарахування податків та інших обов'язкових платежів;
- сплачувати податки та інші обов'язкові платежі в порядку і в розмірах, встановлених законом.

(Господарський кодекс України, стаття 128, п.6).

Підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави. (Господарський кодекс України, стаття 49, п.1).

Відповідальність підприємця-фізичної особи

Фізична особа-підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення (Цивільний кодекс України, стаття 52, п.1)..

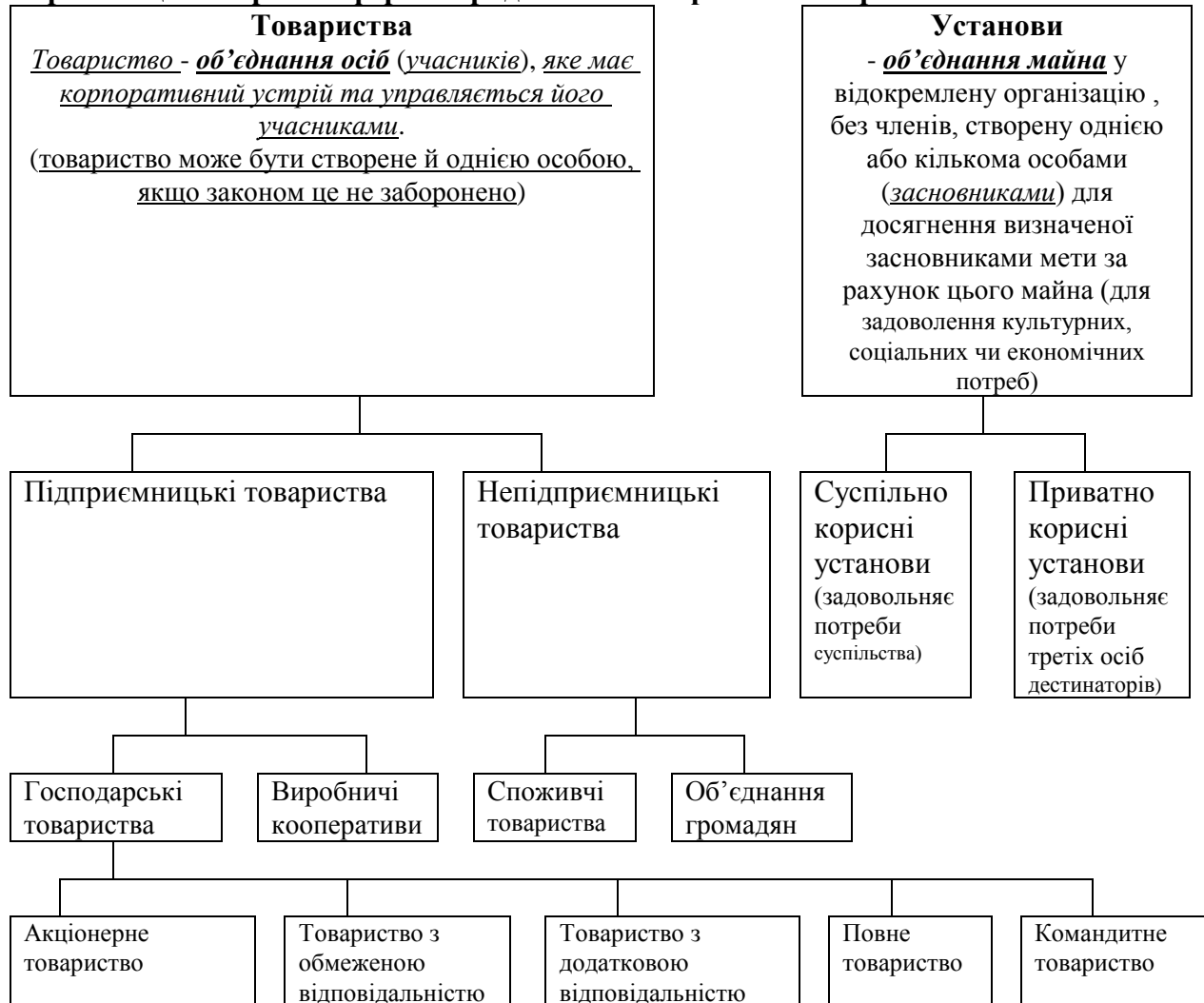
Фізична особа, яка неспроможна задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані із здійсненням нею підприємницької діяльності, може бути визнана банкрутом у порядку, встановленому законом (Цивільний кодекс України, стаття 53, п.1)..

*.Види та організаційно-правові форми юридичних осіб в Україні**

Види юридичних осіб (за порядком створення)

Юридичні особи приватного права (організації, що створюються та (або) управляються за ініціативою приватних осіб (фізичних та юридичних осіб приватного права))	Юридичні особи публічного права (організації, створені розпорядчим способом державними органами та органами місцевого самоврядування)	Змішані юридичні особи (організації, в управлінні та формуванні майна яких поряд з приватними особами беруть участь державні органи та органи місцевого самоврядування)
--	--	--

Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права

Порядок створення, організаційно-правові форми, правове становище юридичних осіб публічного права визначаються законом. Юридичні особи публічного права у цивільних відносинах підлягають правилам Цивільного кодексу України, якщо окремі винятки не будуть встановлені законом

Непідприємницькі товариства (споживчі кооперативи, об'єднання громадян тощо) та установи можуть, поряд зі своєю основною діяльністю, займатися будь-якими видами підприємницької діяльності, якщо інше не встановлено законом

**Цивільний кодекс України, статті 63-67*

Підприємства в Україні

Визначення підприємства

<p>Підприємство - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами (Господарський кодекс України, статті 62, частина 1).</p>
--

Основні визначальні (атрибутивні) ознаки підприємства

(1)	Підприємство, якщо законом не встановлено інше, діє на основі статуту (Господарський кодекс України, статті 62, частина 3)
(2)	Підприємство є юридичною особою, має
(3)	відокремлене майно,
(4)	самостійний баланс,
(5)	рахунки в установах банків,
(6)	печатку із (1) своїм найменуванням та (2) ідентифікаційним кодом (частина 4 статті 62 Господарського кодексу України)
(7)	Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб

У чинному законодавстві України підприємства поділяються на окремі види та за організаційно-правовими формами

ВИДИ ПІДПРИЄМСТВ - групи підприємств за певними класифікаційними ознаками (за способом створення, за формою власності, за обсягом діяльності, за сферою (галуззю) діяльності, за видом економічної діяльності, за місцезнаходженням тощо) *Б.З.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА ГОСПОДАРЮВАННЯ – форма здійснювання господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо. (ДК 002:2004)

* **Підприємство** - як діло (бізнес) і як суб'єкт господарювання

Західна практика розглядає підприємство як діло (бізнес), що може здійснюватися у різних організаційних чи організаційно-правових формах як без статусу юридичної особи (індивідуальні володіння, партнерства тощо), так і у формі юридичної особи (товариства, компанії, корпорації).

Українське законодавство тлумачить підприємство вужче - як спільну ознаку широкої гамми суб'єктів господарювання - юридичних осіб.

.Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками
(за Господарським кодексом України; статті 62, 63)

<i>Класифікаційна ознака</i>	<i>Види підприємств за класифікаційною ознакою</i>	<i>Критерії</i>
За ціллю / метою створення підприємства	Комерційне підприємство	Створене для здійснення підприємництва - господарської діяльності, що має на меті одержання прибутку
	Некомерційне підприємство	Створене для некомерційної господарської діяльності, що не має на меті одержання прибутку
За формою власності, на основі якої створено підприємство	Приватне підприємство	На основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи)
	Підприємство колективної власності	На основі колективної власності
	Комунальне підприємство	На основі комунальної власності територіальної громади
	Державне підприємство	На основі державної власності
	Підприємство із змішаною формою власності	На основі об'єднання майна різних форм власності
Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду підприємства	Унітарне підприємство	Створюється одним засновником
	Корпоративне підприємство	Утворюється двома або більше засновниками
Залежно від (1) кількості працюючих (2) та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік	Мале підприємство	Чисельність працюючих - не перевищує 50 осіб* Обсяг валового доходу не перевищує 500 тис.євро**
	Середнє підприємство	Чисельність працюючих - 51 -1000 осіб* Обсяг валового доходу 500 тис. - 5 млн.євро**
	Велике підприємство	Чисельність працюючих перевищує 1000 осіб* Обсяг валового доходу перевищує 5 млн.євро**

* середньо облікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік

**обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за звітний (фінансовий) рік, еквівалентний сумі в євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні

Унітарні і корпоративні підприємства в Україні

Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють *підприємства унітарні та корпоративні*
(Господарський кодекс України, стаття 63, п.3)

<i>Унітарне підприємство</i>	<i>Корпоративне підприємство</i>
Створюється одним засновником, який: (1)- виділяє необхідне для того майно, (2) формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), (3) затверджує статут, (4) розподіляє доходи (прибуток), (5) безпосередньо або через керівника, який ним призначається: (5.1) керує підприємством, (5.2) формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, (6) вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства	Утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором/ установчим договором); Діє на основі (1) об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), (2) їх спільного управління справами на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, (3) участі засновників (учасників) у розподілі доходів (прибутку) та ризиків підприємства

<i>Унітарними є:</i> (1) державні підприємства, (2) комунальні підприємства, (3) підприємства, засновані на власності об'єднання громадян (у тому числі на власності споживчого товариства або спілки/об'єднання споживчих товариств), (4) підприємства, засновані на власності релігійної організації (5) підприємства, засновані на приватній власності засновника (Господарський кодекс України, стаття 63, п. 4)	<i>Корпоративними є:</i> (1) кооперативні підприємства (виробничі кооперативи), (2) підприємства, що створюються у формі господарського товариства, (3) а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб (Господарський кодекс України, стаття 63, частина 5)
---	--

Унітарний (франц. unitaire, від лат. unitas - єдність/рос.: единство) об'єднаний, єдиний, такий, що становить єдине ціле

Корпоративний від “корпорація” - лат.. corporatio - об'єднання, союз, товариство

Підприємства колективної власності

Підприємством колективної власності визнається корпоративне або унітарне підприємство, що діє на основі колективної власності засновника (засновників) (Господарський кодекс України, стаття 93, п.1)

Підприємствами колективної власності є

(Господарський кодекс України, стаття 93, п.2)

(1) виробничі кооперативи.
(2) підприємства споживчої кооперації
(3) підприємства громадських та релігійних організацій
(4) інші підприємства, передбачені законом

Кооперативи

Кооперативи як добровільні об'єднання громадян з метою спільного вирішення ними економічних, соціально-побутових та інших питань можуть створюватися у різних галузях (виробничі, споживчі, житлові тощо). Діяльність різних видів кооперативів регулюється законом (Господарський кодекс України, стаття 94, п.1)

Виробничий кооператив - кооперативне підприємство

Виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності (Господарський кодекс України, стаття 95, п.1)

За Господарським кодексом України (частина друга пункту 2 статті 94 ; пункт 4 статті 95) виробничий кооператив є кооперативним підприємством, тобто терміни «виробничий кооператив» і «кооперативне підприємство» мають тотожний зміст (Б.З.)

З метою здійснення господарської діяльності на засадах підприємництва громадяни можуть утворювати виробничі кооперативи (кооперативні підприємства) (Господарський кодекс України, стаття 94, п.2, частина третя)

Підприємство споживчої кооперації

Підприємствами споживчої кооперації визнаються унітарні або корпоративні підприємства, утворені споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів з метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань). (Господарський кодекс України, стаття 111, п.8)

Колективне підприємство як особлива організаційно-правова форма господарювання у чинному законодавстві України не передбачена (ДК 002:2004)

Орендні підприємства

Орендним підприємством визнається підприємство, створене орендарем на основі оренди цілісного майнового комплексу існуючого державного або комунального підприємства чи майнового комплексу виробничого структурного підрозділу (структурної одиниці) цього підприємства з метою здійснення підприємницької діяльності (Господарський кодекс України, стаття 115, п.1)

Об'єкт оренди - цілісний майновий комплекс існуючого державного або комунального підприємства чи майнового комплексу виробничого структурного підрозділу (структурної одиниці) цього підприємства

Орендар - організація орендарів - юридична особа, утворена членами трудового колективу підприємства чи його підрозділу, майновий комплекс якого є об'єктом оренди (обрана засновниками організаційно-правова форма - один з видів господарського товариства, виробничий кооператив, обслуговуючий кооператив тощо) .

Орендодавець - Фонд державного майна України і його регіональні відділення, а також органи, уповноважені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими радами управляти майном, що належить відповідно Автономній Республіці Крим або є у комунальній власності (Господарський кодекс України, стаття 115, п.4)

Власник майна (об'єкта оренди) - держава чи місцева рада) Передача в оренду майнових комплексів не припиняє права власності на це майно. (Господарський кодекс України, стаття 115, п.6)

Порядок укладення договору оренди майнового комплексу та інші питання створення і діяльності орендного підприємства регулюються Господарським кодексом України, Законом України «Про оренду державного і комунального майна», іншими законами.

Орендар несе відповідальність за забезпечення цілісності і збереження майна, отриманого в оренду, і на вимогу орендодавця повинен відшкодувати завдані йому збитки (Господарський кодекс України, стаття 115, п.6)

Передавати цілісні майнові комплекси у суборенду забороняється. (Господарський кодекс України, стаття 115, п.6)

Законом визначаються об'єкти державної та комунальної власності, на основі яких не можуть створюватися орендні підприємства (Господарський кодекс України, стаття 115, п.5)

Орендне підприємство не є особливою організаційно-правовою формою господарювання (Б.З.)

Підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні підприємства в Україні

Підприємства з іноземними інвестиціями

Підприємство (створене відповідно до вимог цього Кодексу), в статутному фонді якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція, визнається підприємством з іноземними інвестиціями (Господарський кодекс України, стаття 116, п.1)

Правовий статус і порядок діяльності підприємств з іноземними інвестиціями визначаються Господарським кодексом України, законом про режим іноземного інвестування в Україні, іншими законодавчими актами (Господарський кодекс України, стаття 116, п.1)

Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс (Господарський кодекс України, стаття 116, п.1)

Іноземною інвестицією є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту (Господарський кодекс України, стаття 116, п.2)

Іноземні інвестиції можуть вкладатися в об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України (Господарський кодекс України, стаття 116, п.3)

Законом можуть бути визначені галузі господарювання та/ або території, в яких встановлюється загальний розмір участі іноземного інвестора, а також території, на яких діяльність підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки (Господарський кодекс України, стаття 116, п.5)

Підприємства з іноземними інвестиціями мають право бути засновниками дочірніх підприємств, створювати філії і представництва на території України і за її межами з дотриманням вимог законодавства України та законодавства відповідних держав (Господарський кодекс України, стаття 116, п.4)

Іноземні підприємства в Україні

Іноземним підприємством є унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане повністю у власність цих осіб (Господарський кодекс України, стаття 117, п.1)

Іноземні підприємства не можуть створюватися в галузях, визначених законом, що мають стратегічне значення для безпеки держави (Господарський кодекс України, стаття 117, п.2)

Іноземне підприємство в Україні є особливою організаційно-правовою формою господарювання

*Малі, середні і великі підприємства в Україні
(критерії)*

Підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих підприємств, середніх або великих підприємств (Господарський кодекс України, стаття 63, п. 7)

<u>Види</u> підприємств	Середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік	Сума (обсяг) валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за звітний (фінансовий) рік, , за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні еквівалентна
--------------------------------	--	--

Малі підприємства	до 50 осіб	до 500 тис. євро
--------------------------	-------------------	-------------------------

Середні підприємства	від 50 до 1000 осіб	від 500 до 5000 тис.євро
-----------------------------	----------------------------	---------------------------------

Великі підприємства	перевищує 1000 осіб	перевищує 5 млн.євро
----------------------------	----------------------------	-----------------------------

Малі, середні та великі підприємства створюються і функціонують у організаційно-правових формах, обраних їх засновниками (власниками/ учасниками) відповідно до чинного законодавства

*Малий бізнес у структурі світових економік**

Країна	Віднесення підприємств до малих і середніх за чисельністю працюючих, осіб	Кількість малих і середніх підприємств на 1000 жителів країни	% ВВП, що припадає на малий і середній бізнес	% зайнятих у малому і середньому бізнесі
Великобританія	250	46	50-53	49
Німеччина	250	37	50-52	46
Країни ЄС	250	45	63-67	72
США	500	74	50-52	54
Японія	300	50	52-55	78
Польща	250	Н.д.	49	61
Чехія	500	Н.д.	34	44
<i>Росія</i>	<i>50</i>	<i>7</i>	<i>12</i>	<i>16</i>
<i>Україна</i>	<i>50</i>	<i>4</i>	<i>7</i>	<i>19</i>

Джерело: IFC, 2003р.

*Джерело: Інвестгазета, 14.09.04 № 37 (466), с.11

Причини, що гальмують розвиток малого і середнього бізнесу в Україні

А. За рейтингом Світового банку

(від найбільшої до найменшої небезпеки для бізнесу)

Причина	Рейтинг (місце)
Використання державної влади в нечесній конкурентній боротьбі	1
Вибіркове застосування законів із політичних причин	2
Неспроможність суддів захистити підприємця від несправедливої практики державних органів	3
Надмірно високий рівень і непередбачуваність витрат на регуляторні цілі	4
Формулювання вимог офіційними особами	5
Часта зміна правил	6
Необхідність повсюдно сплачувати неформальну данину	7

Б. За результатами опитувань за Програмою «Партнерство за прозоре суспільство» (2003р.)

(результати опитування у м.Суми)

Причина	Відсоток	Рейтинг (місце)
Високі податки	38,3	1
Корумпованість чиновників	37,5	2
Недосконале законодавство	34,1	3
Велика кількість контролюючих органів	24,1	4

Відповідь опитаних працівників комерційних структур на запитання:

«Чи можна на даний момент чесно і прозоро (без хабарів) вести бізнес?»

- 120-ти респондентів у м.Суми «ні» - 70 %

- понад 5000 осіб в Україні «ні» - 73 %

(Центр соціально-економічних досліджень «CASE Україна»)

=====

К

Організаційно-правові форми господарювання в Україні

Підприємства (код групи 100)	Господарські товариства (код групи 200)	Кооперативи (код групи 300)	Відокремлені підрозділи (без статусу юридичної особи) (код групи 600)	Об'єднання підприємств (юридичних осіб) (код групи 500)
Фермерське господарство(110)	Акціонерне товариство (230)	Виробничий кооператив (310)	Філія (інший відокремлений підрозділ) (610)	Асоціація (510)
Приватне підприємство (120)	Відкрите акціонерне товариство (231)	Обслуговуючий кооператив (320)	Представництво (620)	Корпорація (520)
<i>Колективне підприємство*)</i>	Закрите акціонерне товариство (232)	Споживчий кооператив (330)		Консорціум (530)
Державне підприємство (140)	Державна акціонерна компанія (товариство) (235)	Сільськогосподарський виробничий кооператив (340)		Концерн (540)
Казенне підприємство (145)	Товариство з обмеженою відповідальністю (240)	Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив (350)		Холдингова компанія (550)
Комунальне підприємство (150)	Товариство з додатковою відповідальністю (250)	Кооперативний банк (390)		Інші об'єднання юридичних осіб (590)
Дочірнє підприємство (160)	Повне товариство (260)	Кредитна спілка (925)		
Іноземне підприємство (170)	Командитне товариство (270)	Споживче товариство (930)		Спілка споживчих товариств (935)
Підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки) (180)				
Підприємство споживчої кооперації (185)				
<i>Орендне підприємство*)</i>				
<i>Індивідуальне підприємство*)</i>				
<i>Сімейне підприємство*)</i>				
<i>Спільне підприємство*)</i>				

*) діючим законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств та організацій з такими організаційно-правовими формами

Джерело: Класифікація організаційно-правових форм господарювання. ДК 002:2004 – Держкомстандарт України, 2004 (витяг; в дужках – код за ДК 002:2004)

Примітки: 1. У класифікаторі ДК 002:2004 кредитна спілка, споживче товариство і спілка споживчих товариств віднесені до групи “Інші організаційно-правові форми господарювання” (код 900), до якої, окрім зазначених форм, включені також: підприємець-фізична особа (код 910), товарна біржа (915), фондова біржа (920). 2. Зважаючи на принципи, сутнісні відмінності об'єднань підприємств - юридичних осіб (асоціація, концерн тощо) від холдингової компанії, віднесення останньої до об'єднань підприємств виглядає небезспірним. Так само як і не включення кредитної спілки, споживчого товариства до групи “Кооперативи”

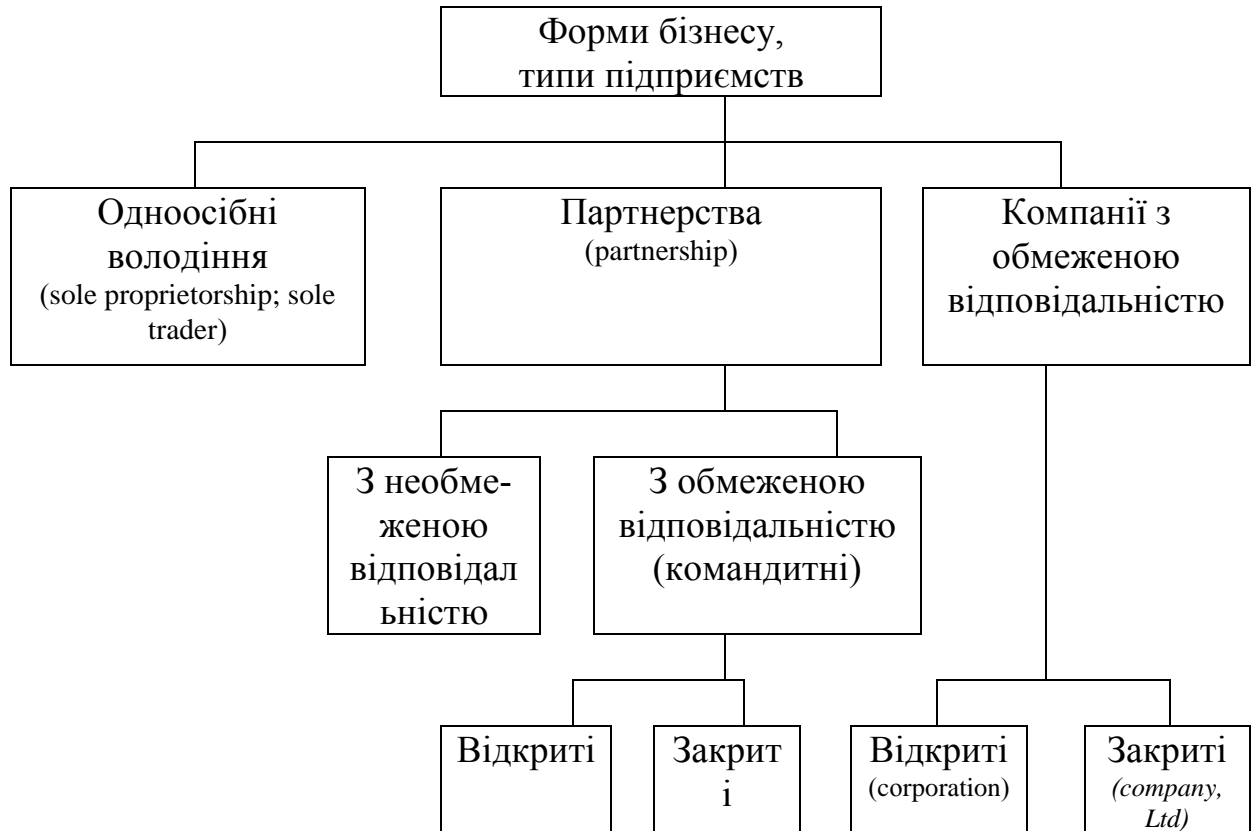
Кількість об'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) окремих організаційно-правових форм господарювання на початок 2004р.

Підприємства		Господарські товариства		Кооперативи (кооперативні товариства) і кооперативні спілки		Відокремлені підрозділи (без статусу юридичної особи)		Об'єднання підприємств (юридичних осіб)	
Назва	К-сть	Назва	К-сть	Назва	К-сть	Назва	К-сть	Назва	К-сть
Індивідуальне підприємство*	86	Акціонерне товариство	34662			Філія	26019	Асоціація	2629
Сімейне підприємство*	271	з них: відкрите	11906			Представництво	3431	Корпорація	761
Приватне підприємство	229535	Закрите	22089			Підрозділ	22326	Консорціум	66
Селянське (фермерське) господарство	46937	Товариство з обмеженою відпо відальністю	281105	Споживче товариство	5759			Концерн	388
Колективне підприємство*	34153	Товариство з дода тковою відповіда льністю	689	Спілка споживчих товариств	625			Об'єднання	2082
Підприємство, засноване на власності об'єднання громадян	4051	Повне товариство	1977	Підприємство, засноване споживчим товариством (спільною)	421				
Кооперативне підприємство	29616	Командитне товариство	703						
Орендне підприємство*	1450								
Державне підприємство	8020								
Казенне підприємство	49								
Комунальне підприємство	16066								
Спільне підприємство*	5605								
Підприємство зі 100%-ною іноземною інвестицією	2285								
Дочірнє підприємство	23598								
Організація орендарів*	3273								
Організація покупців*	377								

* діючим законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств та організацій з такими організаційно-правовими формами

Джерело: Статистичний щорічник України за 2003 рік/ Держкомстат України. - К.: «Техніка», 2004, с.83

*Основні форми бізнесу та типи підприємств у країнах з англо-американським типом права (США, Канада, Великобританія, Австралія та інші.)**

Зарубіжна практика виділяє декілька основних типів підприємств, котрі різняться між собою

- (1) кількістю власників капіталу,
- (2) їхніми правами та обов'язками,
- (3) а також фінансовими можливостями.

Зокрема, у США, Канаді, Великобританії, Австралії та багатьох інших країнах виділяють:

- (1) одноосібні володіння - **sole proprietorship , sole trader**;
- (2) партнерства - **partnership**;
- (3) компанії з обмеженою відповідальністю – **company / Ltd** ;
- (4) корпорації – **corporation** (аналог цієї форми в Україні – відкриті акціонерні товариства).

*Головні відмінності товариств на основі особистої участі, компаній з відповідальністю в межах вкладу і кооперативних господарств у Федеративній Республіці Німеччина**

	<i>Товариства на основі особистої участі</i>	<i>Компанії з відповідальністю у розмірі вкладу</i>	<i>Кооперативні господарства</i>
Досягнення цілі діяльності товариства, компанії, господарства	Шляхом особистої праці учасників («трудової участі»)	Шляхом надання компанії капіталу її учасниками (участі/ участі у капіталі)	Шляхом сприяння інтересам господарства і доходам членів
Правовий статус	Не мають статусу юридичної особи	Мають статус юридичної особи	Мають статус юридичної особи
Представництво інтересів товариства, компанії, господарства	Учасниками товариства	Органами компанії	Органами господарства
Відповідальність учасників	Особистим майном учасників (не обмежена)	Внесеними вкладами; відсутність відповідальності особистим майном (обмежена)	Внесеними вкладами (обмежена)

* за джерелом: TOB -Treuhand Osteuropa Beratungsgesellschaft mbH / Institut der deutschen Wirtschaft Koln.

Унітарні підприємства

- 1. Унітарні підприємства в Україні*
- 2. Підприємства державного сектора економіки*
- 3. Державні унітарні підприємства в Україні*
- 4. Державні унітарні комерційні підприємства (державні унітарні фірми)*
- 5. Казенні підприємства*
- 6. Підприємства комунального сектора економіки*
- 7. Комунальні унітарні підприємства в Україні **
- 8. Унітарні підприємства, що діють на основі колективної власності засновника (засновників)*
- 9. Приватні підприємства в Україні*
- 10. Приватні унітарні підприємства в Україні*

Господарський кодекс України

Унітарні підприємства в Україні

Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду в Україні діють **підприємства унітарні** та корпоративні (Господарський кодекс України, стаття 63, п.3)

Унітарне підприємство

Створюється одним засновником, який:

- (1) виділяє необхідне для того майно,
- (2) формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї),
- (3) затверджує статут,
- (4) розподіляє доходи (прибуток),
- (5) безпосередньо або через керівника, який ним призначається:
- (5.1) керує підприємством,
- (5.2) формує його трудовий колектив на засадах трудового найму,
- (6) вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства

Унітарними є:

- (1) державні підприємства,
- (2) комунальні підприємства,
- (3) підприємства, засновані на власності об'єднання громадян (у тому числі на власності споживчого товариства або спілки/об'єднання споживчих товариств),
- (4) підприємства, засновані на власності релігійної організації
- (5) підприємства, засновані на приватній власності засновника

(Господарський кодекс України, стаття 63, п.4)

=====

Унітарний (франц. unitaire, від лат. unitas - єдність/рос.: единство) об'єднаний, єдиний, такий, що становить єдине ціле

Підприємства державного сектора економіки

* Господарський кодекс України, глава 8.

*Державні унітарні підприємства в Україні **

Державне унітарне підприємство - підприємство, утворене компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління

Орган державної влади, до сфери управління якого входить підприємство, є представником власника і виконує його функції у межах, визначених законодавством

Майно державного унітарного підприємства перебуває у державній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання чи праві оперативного управління

Найменування державного унітарного підприємства повинно містити слова "державне підприємство"

Державне унітарне підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями власника і органу влади, до сфери управління якого воно входить

Органом управління державного унітарного підприємства є керівник підприємства, який призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство, і є підзвітним цьому органу

Державні унітарні підприємства діють як

державні комерційні підприємства (державні унітарні фірми – б.з.)

або казенні підприємства

* Господарський кодекс України, стаття 73.

*Державні унітарні комерційні підприємства
(державні унітарні фірми) **

<p><u>Державне комерційне підприємство - суб'єкт підприємницької діяльності</u>, діє на основі статуту на принципах підприємництва і несе відповідальність за наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського відання майном</p>
<p>Майно державного комерційного підприємства закріплюється за ним на праві господарського відання</p>
<p>Статутний фонд державного комерційного підприємства, мінімальний розмір якого встановлюється законом, утворюється уповноваженим органом, до сфери управління якого воно входить, до реєстрації цього підприємства як суб'єкта господарювання.</p> <p>Якщо вартість активів підприємства за результатами його діяльності виявиться меншою, ніж розмір статутного фонду, передбачений статутом, зазначений орган зобов'язаний провести в установленому законодавством порядку зменшення його статутного фонду, але не нижче встановленого мінімального розміру такого фонду</p>
<p>Держава та орган, до сфери управління якого входить підприємство, не несуть відповідальності за його зобов'язаннями.</p>
<p><u>Державне комерційне підприємство зобов'язане приймати та виконувати доведені до нього в установленому законодавством порядку державні замовлення і державні завдання</u>, а також враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів.</p>
<p>Підприємство не має права безоплатно передавати належне йому майно іншим особам. Відчужувати, віддавати в заставу майнові об'єкти, що належать до основних фондів, здавати в оренду цілісні майнові комплекси структурних одиниць та підрозділів підприємство має право лише за попередньою згодою органу, до сфери управління якого воно входить, і, як правило, на конкурентних засадах</p> <p>Кошти, одержані від продажу майнових об'єктів, що належать до основних фондів підприємства, спрямовуються на інвестування його виробничої діяльності.</p> <p>Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів підприємства можуть проводитися лише за згодою вказаного органу.</p>
<p>Підприємство утворює за рахунок прибутку (доходу) передбачені статутом спеціальні (цільові) фонди, призначені для покриття витрат, пов'язаних з його діяльністю (амортизаційний, розвитку виробництва; споживання/оплати праці, резервний фонд тощо) за нормативами та в порядку згідно з законодавством</p>

Державне унітарне комерційне підприємство може бути перетворено у випадках та порядку, передбачених законом, у корпоратизоване підприємство (державне акціонерне товариство).

* Господарський кодекс України, статті 74,75.

*Казенні підприємства **

Казенні підприємства - державні унітарні підприємства, суб'єкти некомерційної господарської діяльності, що створюються за рішенням Кабінету Міністрів України у галузях народного господарства, в яких:

- законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам
- основним (понад 50 %) споживачем продукції (робіт, послуг) виступає держава
- за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів
- переважаючим (понад 50 %) є виробництво суспільно необхідної продукції, яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, не може бути рентабельним
- приватизацію майнових комплексів державних підприємств заборонено законом

У рішенні про створення казенного підприємства визначаються:

- обсяг і характер основної діяльності підприємства,
- орган, до сфери управління якого входить підприємство

Орган, до сфери управління якого входить казенне підприємство

- затверджує статут підприємства,
- призначає керівника підприємства,
- дає дозвіл на здійснення підприємством господарської діяльності, визначає види продукції (робіт, послуг), на виробництво та реалізацію якої поширюється зазначений дозвіл

Найменування підприємства повинно містити слова "казенне підприємство"

Майно підприємства закріплюється за ним на праві оперативного управління

Казенне підприємство

- здійснює господарську діяльність відповідно до виробничих завдань органу, до сфери управління якого воно входить;
- самостійно організовує виробництво продукції і реалізує її за цінами (тарифами), що визначаються в порядку, встановленому Урядом України;
- не має права відчужувати або іншим способом розпоряджатися закріпленим за ним майном, що належить до основних фондів, без попередньої згоди органу, до сфери управління якого воно входить;
- одержує кредити для виконання статутних завдань під гарантію органу, до сфери управління якого входить підприємство

Підприємство відповідає за своїми зобов'язаннями коштами, що перебувають у його розпорядженні, у разі недостатності яких держава несе повну субсидіарну відповідальність за його зобов'язаннями

Джерелами формування майна підприємства є: передане йому державне майно, кошти та інше майно, одержані від реалізації його продукції; цільові кошти Державного бюджету України; кредити банків; частина доходів підприємства

Порядок розподілу та використання прибутку підприємства визначається його статутом згідно з законом

Реорганізація і ліквідація казенного підприємства проводяться за рішенням органу, до компетенції якого належить створення підприємства

=====

* Господарський кодекс України, статті 76,77.

Підприємства комунального сектора економіки

* Господарський кодекс України, стаття 78

*Комунальні унітарні підприємства в Україні **

Комунальне унітарне підприємство - підприємство, утворене компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління

Орган, до сфери управління якого входить комунальне підприємство, є представником власника - відповідної територіальної громади і виконує його функції у межах, визначених законодавством

Майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) чи праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство)

Найменування державного унітарного підприємства повинно містити слова "комунальне підприємство" та вказівку на орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого воно входить.

Комунальне унітарне підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями власника і органу місцевого самоврядування, до сфери управління якого воно входить

Статутний фонд комунального унітарного підприємства утворюється органом, до сфери управління якого воно входить, до реєстрації його як суб'єкта господарювання. *Мінімальний розмір статутного фонду комунального унітарного підприємства встановлюється відповідною місцевою радою*

Органом управління комунального унітарного підприємства є керівник підприємства, який призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство, і є підзвітним цьому органу

Особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств визначаються відповідно до вимог, встановлених Господарським кодексом України щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств, а також інших вимог, передбачених законом.

* Господарський кодекс України, стаття 78.

*Унітарні підприємства, що діють на основі колективної
власності засновника (засновників)*

Підприємством колективної власності визнається корпоративне або **унітарне підприємство**, що діє на основі колективної власності засновника (засновників)
(Господарський кодекс України, стаття 93, п. 1)

Унітарними підприємствами, що діють на сонові колективної власності засновника (засновників), є :

- *підприємства споживчої кооперації*
- *підприємства громадських та релігійних організацій*
- *інші підприємства, передбачені законом , що діють на основі колективної власності засновника (засновників)*
(Господарський кодекс України, стаття 93, п. 2)

Підприємство споживчої кооперації

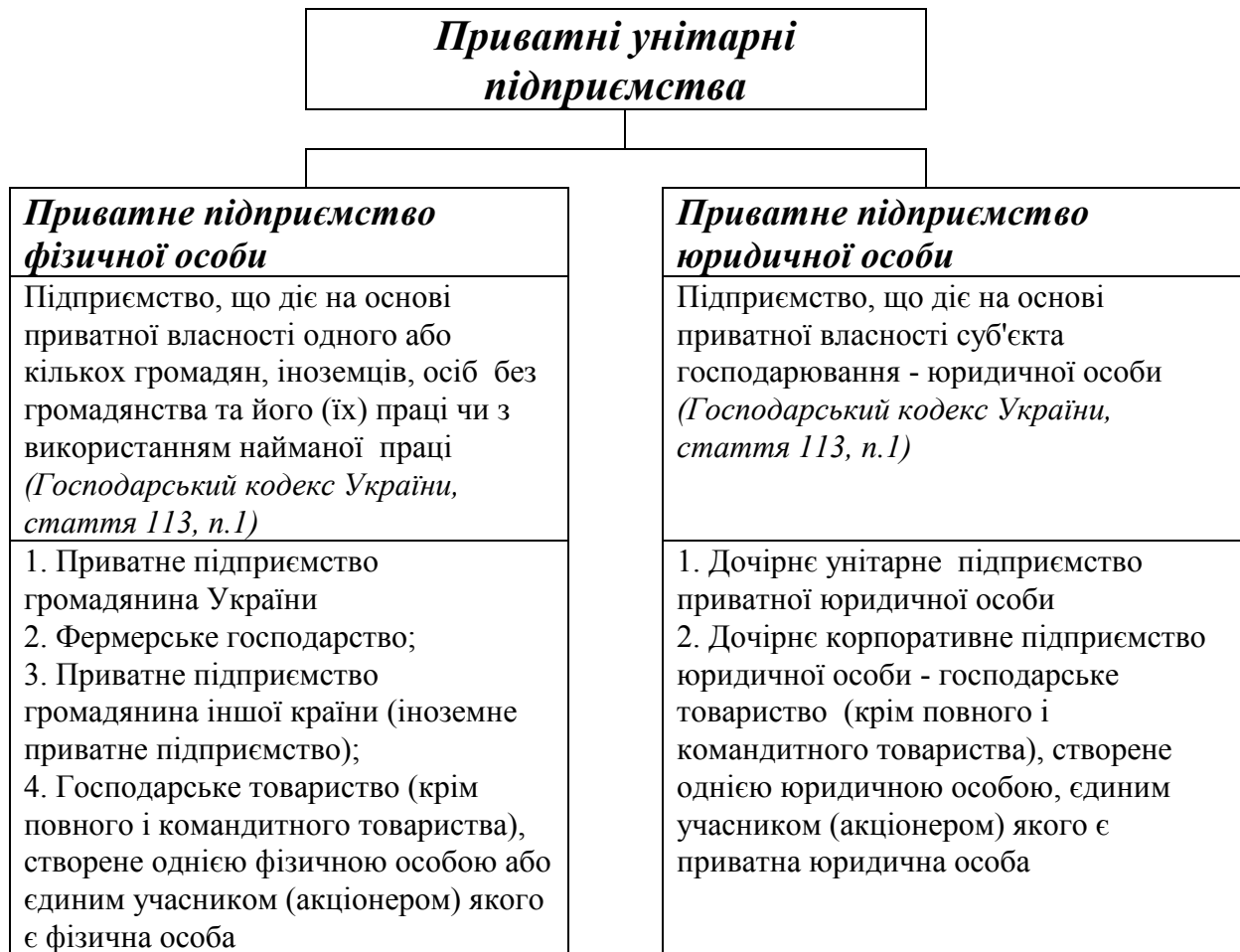
Підприємствами споживчої кооперації визнаються **унітарні** або корпоративні підприємства, утворені споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів з метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань)
(Господарський кодекс України, стаття 111, п. 8).

Приватні підприємства в Україні

* «У випадках, передбачених цим Кодексом, господарське товариство може діяти у складі одного учасника». (Господарський кодекс України, стаття 79, п.1)

Приватні унітарні підприємства в Україні

За ознакою способу утворення (заснування) та формування статутного фонду (статутного капіталу) приватне підприємство є унітарним підприємством.

Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність:

- безпосередньо як підприємець або через приватне підприємство, що ним створюється;
- із залученням або без залучення найманої праці;
- самостійно або спільно з іншими особами.

(Господарський кодекс України, стаття 128, п.3)

Громадянин здійснює управління заснованим ним приватним підприємством безпосередньо або через керівника, який наймається за контрактом. (Господарський кодекс України, стаття 128, п.43)

У разі здійснення підприємницької діяльності спільно з іншими громадянами або юридичними особами громадянин має права та обов'язки відповідно засновника та/або учасника господарського товариства, члена кооперативу тощо, або права і обов'язки, визначені укладеним за його участі договором про спільну діяльність без створення юридичної особи. (Господарський кодекс України, стаття 128, п.43)

Відокремлені підрозділи підприємства

1. Відокремлені підрозділи в організаційній структурі підприємства
2. Кількість відокремлених підрозділів суб'єктів господарювання-юридичних осіб усіх організаційно-правових форм(об'єктів ЄДРПОУ) в Україні у 2001-2004рр.
3. Суб'єкти господарювання і відокремлені підрозділи у системі Укоопспілки у 1999-2002рр.*
4. Організаційно-правові основи господарської діяльності філії / представництва підприємства
5. Послідовність створення філії / представництва підприємства
6. примірний зміст положення про філію підприємства і довіреності на делегування повноважень керівникові філії
7. погодження розміщення філії (представництва) з органами місцевого самоврядування
- 8.. Проводження відокремленими підрозділами підприємства господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню
9. Переваги і вади (сильні і слабкі сторони) відокремлених підрозділів підприємства

Господарський кодекс України

Цивільний кодекс України

Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

Відокремлені підрозділи в організаційній структурі підприємства

Підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо) (Господарський кодекс України, стаття 64., п.1)

*Виконавчий орган управління підприємством -
одноособовий (директор,
генеральний директор тощо) або
колегіальний (правління, дирекція
тощо)*

*Функціональні структурні підрозділи апарату управління
(управління, відділи, бюро, служби тощо)*

*Невідокремлені виробничі
структурні підрозділи підприємства*

*Виробництва, цехи, відділення, дільниці,
бригади, бюро, лабораторії тощо*

*Відокремлені підрозділи
(структурні одиниці)
підприємства*

*Філії (відділення), представництва
тощо*

***Філією є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює всі або частину її функцій** (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.1).*

***Представництвом є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи** (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.2).*

Кількість відокремлених підрозділів суб'єктів господарювання-юридичних осіб усіх організаційно-правових формі (об'єктів ЄДРПОУ) в Україні у 2001-2004рр.

	Кількість об'єктів на початок року, одиниць			Частка (2004), %	2004/2001, у %
	2001*	2003**	2004**		
Суб'єкти господарювання - юридичні особи (без об'єднань підприємств)	626413	700145	730646		116,6
Відокремлені підрозділи об'єктів ЄДРПОУ- юридичних осіб					
<i>Філія</i>	21482	25237	26019	50,3	121,1
<i>Представництво</i>	2971	3271	3431	6,6	115,5
<i>Підрозділ</i>	22626	22360	22326	43,1	98,7
Разом	47079	50868	51776	100	110,0
те ж – у % до кількості юридичних осіб (без об'єднань)	7,5	7,3	7,1		

* Статистичний щорічник України за 2001 рік, - К.: «Техніка», 2002, с. 97.

**Статистичний щорічник України за 2003 рік/ Держкомстат України. - К.: «Техніка», 2004, с.83

*Суб'єкти господарювання і відокремлені підрозділи у системі Укоопспілки у 2000-2004рр.**

(на початок року, одиниць)

	2000	2001	2002	2003	2003/2000,%
Всього суб'єктів господарювання («балансових одиниць»)	7954	9141	9100	9036	113,6 (+1082)
Госпрозрахункові відокремлені підрозділи	2902	3561	3571	3293	113,5 (+391)
у т.ч. в споживчих товариствах (крім районних)	1030	1384	1328	1203	116,8 (+173)
в районних споживчих товариствах	1183	1380	1477	1416	119,7 (+233)
В районних споживспілках	594	699	666	585	98,5 (-9)
В облспоживспілках	89	93	95	89	100
<i>Частка відокремлених підрозділів у загальній кількості суб'єктів господарювання, %</i>	<i>36,5</i>	<i>39,0</i>	<i>39,2</i>	<i>36,4</i>	<i>- 0,1</i>

* Джерело.: «Основні показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій Укоопспілки» за відповідні роки

Організаційно-правові основи господарської діяльності філії / представництва підприємства

<i>Філії / представництва підприємств - суб'єкти господарювання</i>
<i>Філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності, є суб'єктами господарювання (Господарський кодекс України, стаття 55, п.3)</i>
<i>Філія / представництво підприємства не має статусу юридичної особи</i>
<i>Філії та представництва не є юридичними особами (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.3) Господарські організації-юридичні особи «...мають право відкривати свої філії (відділення), представництва без створення юридичної особи»(Господарський кодекс України, ст.58, п.17)</i>
<i>Установчий документ - положення про філію / представництво</i>
<i>Філії та представництва ...діють на підставі затвердженого положення (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.3) «... відокремлені підрозділи діють на основі положення про них, затвердженого підприємством» (Господарський кодекс України, стаття 64, п.4, абз.2)</i>
<i>Філії / представництва не підлягають державній реєстрації</i>
<i>Відкриття таких підрозділів не потребує їх реєстрації. Суб'єкт господарювання лише повідомляє про їх відкриття реєструючий орган шляхом внесення додаткової інформації в свою реєстраційну картку.(Господарський кодекс України, стаття 58, п.17, абз.2) Відомості про філії та представництва юридичної особи включаються до єдиного державного реєстру (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.5).</i>
<i>Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, <u>погоджуючи питання про розміщення таких підрозділів підприємства з відповідними органами місцевого самоврядування</u> в установленому законодавством порядку .(Господарський кодекс України, стаття 64, п.4).</i>
<i>Правовий режим майна філії / представництва -</i>
<i>право оперативно-господарського використання майна, переданого їм підприємством та набутого ними внаслідок здійснення господарської діяльності.</i>
<i>Філії та представництва ...наділяються майном юридичної особи, що їх створила (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.3)</i>
<i>Суб'єкти господарювання - відокремлені підрозділи (структурні одиниці) господарських організацій можуть діяти лише на основі права оперативно-господарського використання майна (Господарський кодекс України, стаття 55, п5).</i>
<i>Управління господарською діяльністю філії / представництва здійснює - керівник філії / представництва</i>
<i>Керівники філій та представств</i> призначаються юридичною особою і <i>діють на підставі</i> виданої нею <i>довіреності</i> (Цивільний кодекс України, стаття 95, п.4))
<i>Філії/представництва можуть відкривати рахунки в установах банків відповідно до закону (Господарський кодекс України, стаття 64, п.4, абз.2)</i>
<i>Філія/представництво може бути самостійним суб'єктом оподаткування згідно з чинним законодавством України.</i> Підприємство може також обрати варіант сплати податків за консолідованим балансом (включаючи баланс філії/ представництва)
<i>Відповідальність за зобов'язаннями філії/представництва несе юридична особа</i> , відокремленими підрозділами якої вони є.

Послідовність створення відокремленого підрозділу підприємства

1. Підготовка створення відокремленого підрозділу підприємства	
	Розробка техніко-економічного обґрунтування необхідності створення (бізнес-плану і вибір місцезнаходження представництва/ філії , підготовка Положення про представництво/ філію, підбір кандидатур керівника, формування персоналу тощо.
2. Погодження питання про розміщення філії з відповідним органом місцевого самоврядування (в порядку, встановленому для погодження розміщення створюваних підприємств)	
	Погодження ініціюється підприємством шляхом направлення листа / звернення до відповідного органу місцевого самоврядування про погодження питання розміщення філії. Можливі варіанти процедури погодження: 1 Отримання на письмовий запит підприємства офіційної письмової відповіді органу місцевого самоврядування про те, що погодження з ним питання про розміщення даної філії (враховуючи, наприклад, характер її діяльності тощо) не вимагається. 2. У разі, коли вимагається спеціальне погодження розміщення певних видів виробництв/діяльності, орган місцевого самоврядування може вимагати подання документів, передбачених встановленим ним порядком згідно з законодавством.
3. Створення відокремленого підрозділу підприємства	
	3.1. Прийняття вищим органом управління підприємства рішення: <ul style="list-style-type: none"> • про створення відокремленого підрозділу; • про затвердження Положення про відокремлений підрозділ; • про призначення керівника створеного відокремленого підрозділу.
	3.2. Призначення на посаду й укладання контракту з керівником створеного відокремленого підрозділу
	3.3. Видача довіреності керівникові відокремленого підрозділу на делегування повноважень, визначених затверджених Положенням про філію/ представництво
	3.4. Передача відокремленому підрозділу за передавальним актом майна підприємства в оперативне управління
4. Подання державному реєстратору документів для внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про створення відокремленого підрозділу підприємства*:	
	1. Заповненої реєстраційної картки про створення відокремленого підрозділу 2. Рішення вищого органу управління підприємства про створення відокремленого підрозділу
5. Внесення державним реєстратором до Єдиного державного реєстру відомостей про створений відокремлений підрозділ підприємства (протягом двох робочих днів з дати надходження документів від підприємства)*	
6. Передача державним реєстратором відповідних відомостей про відокремлений підрозділ підприємства органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування за місцезнаходженням юридичної особи та за місцезнаходженням відокремленого підрозділу (протягом двох робочих днів з дати надходження документів від підприємства).*	
7. Отримання довідки органу державної статистики про присвоєні підрозділу ідентифікаційний та інші коди з а класифікаційними ознаками	
8. Взяття відокремленого підрозділу на облік органом державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування за місцезнаходженням підрозділу	
9. Отримання дозволу райвідділу МВС на виготовлення печатки й штампів підрозділу та їх виготовлення	
10. Вибір банківської установи і відкриття поточного рахунку відокремленого підрозділу в банку	
11. Оформлення / отримання інших передбачених законодавством документів, необхідних для здійснення підрозділом певних видів діяльності (погоджень, дозволів, ліцензій, патентів тощо)	

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", стаття 29

Примірний зміст положення про філію підприємства і довіреності на делегування повноважень керівникові філії

1. Положення про філію (згідно: Господарський кодекс України, стаття 57, п..2)

- найменування суб'єкта господарювання (філії/представництва);
- його місцезнаходження;
- мета і предмет господарської діяльності;
- склад і компетенція органів управління;
- порядок прийняття ними рішень;
- порядок формування майна;
- порядок розподілу (використання) прибутків та покриття збитків;
- умови реорганізації та ліквідації

2. Довіреність на делегування повноважень керівникові філії

*У Довіреності повинно бути /доцільно зазначити *::*

- назву документа, його реєстраційний номер, дату та місце видачі;
- повне найменування та інші реквізити підприємства (адресу, ідентифікаційний код, індивідуальний податковий номер);
- посаду, прізвище, ім'я, по батькові керівника підприємства, що підписує довіреність у відповідності з статутом підприємства;
- обсяг повноважень, що делегується керівникові філії, в сферах:
 - представництва (проведення переговорів, представництво інтересів перед юридичними та фізичними особами);
 - укладення угод / договорів;
 - підписання інших офіційних документів (рахунків, накладних, листів, заяв, актів приймання-передавання ТМЦ тощо);
 - розпорядження майном (отримання й передавання товарів, сировини, обладнання тощо);
 - здійснення фінансових операцій в установах банків;
 - оформлення документів бухгалтерської та податкової звітності (звітів, декларацій, податкових накладних на ПДВ тощо);
 - складання і підписання документів при митному оформленні товарів за місцем знаходження філії;
 - оформлення інших документів та здійснення інших правочинів, необхідних для діяльності філії.
- перелік угод, фінансових та господарських операцій, які не можуть бути самостійно виконані керівником філії без попереднього погодження з підприємством та порядок такого погодження;
- перелік повноважень, які керівник філії має право, у разі необхідності, передавати іншим працівникам філії;
- термін дії (чинності) довіреності і дату закінчення цього терміну;
- зразок підпису керівника філії;
- підписи керівника і головного бухгалтера підприємства (з вказуванням їх посад, прізвищ та ініціалів);
- відбиток круглої печатки підприємства з його найменуванням та кодом ЄДРПОУ;
- посвідчуючий надпис нотаріуса (для угод, що вимагають нотаріального посвідчення).

Оригінал довіреності видається керівникові філії, копія із зразком його підпису зберігається на підприємстві.

Угоди, які були укладені керівником філії (представництва) з перевищенням меж компетенції, встановлених довіреністю, визнаються недійсними з моменту їх укладення.

Погодження розміщення філії (представництва) з органами місцевого самоврядування

Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, погоджуючи питання про розміщення таких підрозділів підприємства з відповідними органами місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку. (Господарський кодекс України, стаття 64, п.4)

Погодження відбувається в порядку, встановленому для створення підприємств

Погодження ініціюється підприємством шляхом направлення листа / звернення до відповідного органу місцевого самоврядування про погодження питання розміщення філії/ представництва

Можливі варіанти процедури погодження:

1 Отримання на письмовий запит підприємства офіційної письмової відповіді органу місцевого самоврядування про те, що погодження з ним питання про розміщення даної філії/ представництва (враховуючи характер її діяльності тощо) не вимагається.

2. У разі, коли вимагається спеціальне погодження розміщення певних видів виробництв/діяльності, орган місцевого самоврядування може вимагати подання документів, передбачених встановленим ним порядком погодження згідно з законодавством, зокрема, таких:

- лист / звернення підприємства до органу місцевого самоврядування про погодження питання розміщення філії/ представництва;*
- Положення про філію/ представництво (оригінал і копії, завірені печаткою підприємства);*
- рішення про створення філії/ представництва;*
- рішення про призначення керівника філії / представництва (оригінал і копії, завірені печаткою підприємства);*
- нотаріально посвідчені копії установчих документів підприємства, свідоцтва про його державну реєстрацію і довідки статистичного управління про присвоєння коду ЄДРПОУ підприємству;*
- довіреність підприємства керівникові філії/ представництва*

*. Проведення відокремленими підрозділами підприємства господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню**

Відокремлений підрозділ підприємства може проводити господарську діяльність, що підлягає ліцензуванню, на підставі ліцензії на проведення такої діяльності, отриманої підприємством (юридичною особою) - ліцензіатом.

Ліцензіат - суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на проведення певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (Закон...*, стаття 1)

Ліцензія - документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на проведення зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов (; (Закон...*, стаття 1)

Для кожної філії, кожного відокремленого підрозділу ліцензіата, які провадитимуть господарську діяльність на підставі отриманої ним ліцензії, орган ліцензування видає ліцензіату засвідчені ним копії ліцензії, які реєструються в журналі обліку заяв та виданих ліцензій. Засвідчена органом ліцензування копія ліцензії є документом, що підтверджує право філії або іншого структурного підрозділу ліцензіата на проведення певного виду господарської діяльності на підставі отриманої ліцензії.
(Закон...*, стаття 14, частина сьома)

За видачу копії ліцензії справляється плата в розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Плата за видачу копії ліцензії зараховується до Державного бюджету України.

У разі створення у ліцензіата нової філії, іншого нового відокремленого підрозділу, які провадитимуть вид господарської діяльності, згідно з отриманою ліцензією, ліцензіат повинен подати до органу ліцензування заяву встановленого зразка про видачу копії ліцензії, а також документи відповідно до статті 10 цього Закону
(Закон...*, стаття 14, частина дев'ята)

У разі ліквідації філії, іншого відокремленого підрозділу ліцензіата, які провадили господарську діяльність згідно з отриманою ліцензією, або у разі припинення проведення філією, іншим відокремленим підрозділом ліцензіата господарської діяльності згідно з отриманою ліцензією ліцензіат зобов'язаний протягом семи робочих днів з дати ліквідації такої філії або іншого відокремленого підрозділу або з дати припинення діяльності такою філією або іншим відокремленим підрозділом подати до органу ліцензування відповідне повідомлення в письмовій формі. Орган ліцензування повинен внести відповідні зміни до ліцензійного реєстру не пізніше наступного робочого дня з дати надходження такого повідомлення.
(Закон...*, стаття 14, частина десята)

*відповідно до Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 1 червня 2000 року N 1775-III

*Переваги і вади (сильні і слабкі сторони) відокремлених
підрозділів підприємства*

Переваги	Вади
1. Підвищення рівня управління, його ефективності, відтак зміцнення конкурентоспроможності фірми	1. Недостатній рівень самостійності філії як суб'єкта господарювання
2. Зменшення податкового тиску на фірму, можливість маневрування базою оподаткування прибутку фірми	2. Відповідальність підприємства за зобов'язаннями філії
3. Створення філії не підлягає узгодженню з АМК	3. Ризик вилучення майна філії за зобов'язаннями підприємства
4. Філії не підлягають державній реєстрації	4. Неможливість прямого залучення інвестицій (безпосереднього вкладення капіталу) на умовах участі
5. Можливість перетворення у дочірнє підприємство із 100%-ною участю та/ або в господарське товариство з вирішальним впливом фірми-засновника	5. Неможливість прямого залучення позикових коштів (безпосереднього банківського кредитування)
6. Можливість у перспективі підвищити інвестиційну привабливість підприємства завдяки п.5	
6. Сприяння покращанню платоспроможності підприємства, що перебуває у кризовому фінансово-платіжному становищі, шляхом вирішення проблеми блокування його банківських рахунків, що може призвести до пожвавлення та відновлення обсягів виробництва і реалізації продукції, фінансового оздоровлення підприємства.	

Корпоративні підприємства (господарські товариства) в Україні

1. Корпоративні підприємства і корпоративний сектор економіки України
2. Види (форми) господарських товариств в Україні
3. Об'єкти ЄДРПОУ - господарські товариства
4. Аналоги найпоширеніших в Україні видів господарських товариств в окремих країнах з розвинутою ринковою економікою
5. Засновники та учасники господарських товариств
6. Окремі обмеження та вимоги щодо заснування та участі в господарських товариствах
7. Установчий документ господарського товариства
8. Статут господарського товариства
9. Засновницький договір акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю
10. Засновницький договір повного товариства і командитного товариства
11. Статутний (складений) капітал господарського товариства
12. Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю
13. Зміни статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю
14. Статутний капітал акціонерного товариства
15. Зміни статутного капіталу акціонерного товариства
16. Органи управління і контролю господарських товариств окремих видів в Україні
17. Порівняння окремих правових ознак та вимог законодавства щодо найпоширеніших видів господарських товариств (за законодавством України, чинним на початок 2005 року)

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

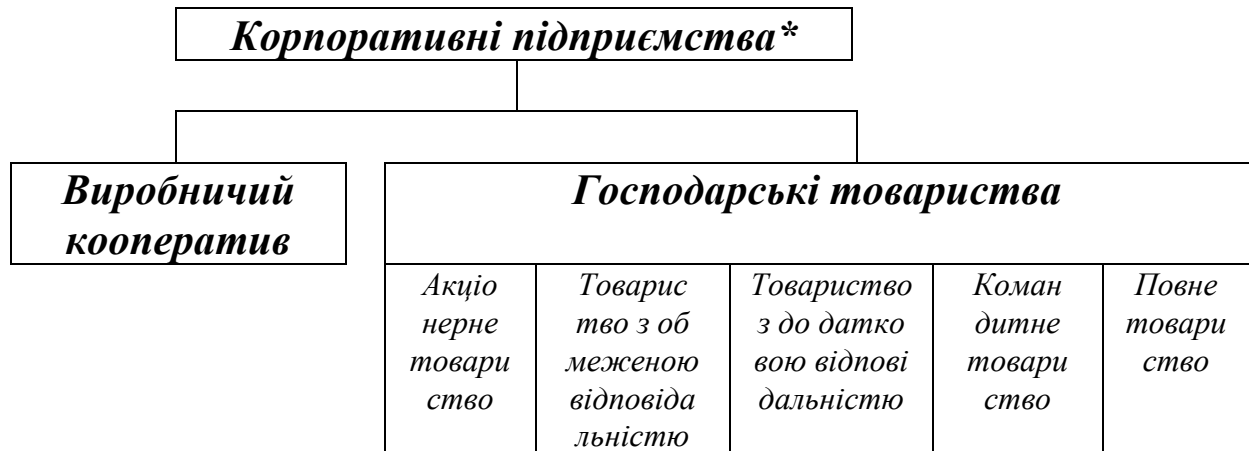
Закон України "Про господарські товариства"

Закон України "Про цінні папери і фондову біржу"

Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні"

Закон України "Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні"

Корпоративні підприємства і корпоративний сектор України

Корпоративний сектор економіки України

«Корпоративний сектор об'єднує 17 млн. індивідуальних акціонерів, у т.ч. - понад 14 млн. дрібних, які з'явилися внаслідок масової приватизації. Сектор займає найвагоміше місце в українській економіці. На його долю припадає майже 75% ВВП. Він поєднує 12,1 тис. відкритих та 22,2 тис. закритих акціонерних товариств, 261,2 тис. товариств з обмеженою відповідальністю та 4,1 тис. інших господарських товариств.

У 2002р. продовжувалася концентрація акціонерного капіталу у приватних власників. Протягом року кількість власників пакетів акцій, які перевищують 10%, збільшилася на 8,4%. На 15% зменшилися обсяги корпоративних прав держави, але вона й сьогодні залишається найбільшим власником корпоративних прав, володіючи пакетами акцій і частками капіталу 2027 національних компаній та господарських товариств».**

* Господарський кодекс України, стаття 61, п.5

**Послання Президента України до Верховної Ради України Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році (II. Підсумки соціально-економічного розвитку України у 2002 році та завдання на 2003 рік. 1. Узагальнені характеристики економічного процесу. 1.6. Криза системи корпоративного управління). - www.kuchma.gov.ua

Види (форми) господарських товариств в Україні (1)

Господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку.

У випадках, передбачених цим Кодексом, господарське товариство може діяти у складі одного учасника.

(Господарський кодекс України, стаття 79, п.1)

Господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між її учасниками.

(Цивільний кодекс України, стаття 113, п.1)

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

(Господарський кодекс України, стаття 80 «Види господарських товариств», п.1)

Господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства

(Цивільний кодекс України, стаття 113, п.2)

Акціонерне товариство

Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій

(Господарський кодекс України, стаття 80, п.2)

Акціонерним є товариство, статутний капітал якого поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості

(Цивільний кодекс України, стаття 152, п.1)

Акціонерні товариства можуть бути відкритими або закритими

(Господарський кодекс України, стаття 81, п.1)

Товариство з обмеженою відповідальністю

Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

(Господарський кодекс України, стаття 80, п.3)

Товариством з обмеженою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом

(Цивільний кодекс України, стаття 140, п.1)

Види (форми) господарських товариств в Україні (2)

Товариство з додатковою відповідальністю

Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

(Господарський кодекс України, стаття 80, п.4)

Товариством з додатковою відповідальністю є товариство, засноване однією або кількома особами, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом

(Цивільний кодекс України, стаття 151, п.1)

Повне товариство

Повним товариством є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

(Господарський кодекс України, стаття 80, п.5)

Повним товариством, учасники якого відповідно до укладеного ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить

(Цивільний кодекс України, стаття 119, п.1)

Командитне товариство

Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками(вкладники).

(Господарський кодекс України, стаття 80, п.6)

Командитним товариством є товариство, в якому разом з учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками), є один чи кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства

(Цивільний кодекс України, стаття 133, п.1)

.Об'єкти ЄДРПОУ - підприємства корпоративного сектору економіки України (господарські товариства)

	Кількість об'єктів на початок року, одиниць			2004/ 2001, У %	Частка (2004), %
	2001р*	2003.**	2004.**		
Акціонерне товариство	34942	35018	34662	99,2	10,7
у тому числі:					
- відкрите акціонерне товариство	12089	12137	11906	98,4	3,7
- закрите акціонерне товариство	22100	22194	22089	99,9	6,8
Товариство з обмеженою відповідальністю.	221905	261212	281105	126,7	86,8
Товариство з додатковою відповідальністю	719	698	689	95,8	0,2
Повне товариство	1997	1994	1977	99,0	0,6
Командитне товариство	799	727	703	88,0	0,2
<i>Разом господарських товариств</i>	<i>259609</i>	<i>298962</i>	<i>318469</i>	<i>122,7</i>	<i>98,3</i>
Крім того, спільне підприємство	6798	6024	5605	82,5	1,7
Усього корпоративний сектор (без виробничих кооперативів)	266407	304986	324074	121,8	100

* Статистичний щорічник України за 2001 рік/ Держкомстат України. - К.: «Техніка», 2002, с.97

** Статистичний щорічник України за 2003 рік/ Держкомстат України. - К.: «Техніка», 2004, с.83

Аналоги найпоширеніших в Україні видів господарських товариств в окремих країнах з розвинутою ринковою економікою

	Україна	США	Великобританія	ФРН
<i>Повна назва</i>	Товариство з обмеженою відповідальністю (рос.: Общество с ограниченной ответственностью)	Закрита компанія або корпорація з обмеженою відповідальністю Glose Limited Liability Company (Corporation)	Приватна компанія з обмеженою відповідальністю Private Limited Liability Company	Товариство з обмеженою відповідальністю Gesellschaft mit beschränkter Haftung
<i>Скорочена назва</i>	ТОВ (рос: ООО)	Glose Co. Ltd	Ltd	G.m.b.H. (GmbH)
<i>Повна назва</i>	Відкрите акціонерне товариство (рос.: Открытое акционерное общество)	Корпорація Corporation	Joint-stock Company (спільна компанія) а також – Компанія з обмеженою відповідальністю – Public Limited Liability Company	Акціонерне товариство Aktiengesellschaft
<i>Скорочена назва</i>	ВАТ (рос.: ОАО)	Corp.	Co. / Plc	AG

Засновники та учасники господарських товариств

Засновниками і учасниками господарського товариства можуть бути суб'єкти господарювання (юридичні особи і фізичні особи-підприємці) та інші учасники господарських відносин згідно з Господарським кодексом України, а також громадяни, які не є суб'єктами господарювання (*Господарський кодекс України, стаття 79, п.2*)

Учасниками повного товариства, повними учасниками командитного товариства можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності (*Господарський кодекс України, стаття 80, п.7*)

Засновники господарського товариства - фізичні та/ або юридичні особи, що прийняли рішення про створення товариства, затвердили його статут, здійснили внески до статутного капіталу і державну реєстрацію товариства

Учасники господарського товариства - засновники та особи, що стали його учасниками після державної реєстрації товариства

<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>	<i>Товариство з додатковою відповідальністю</i>	<i>Повне товариство</i>	<i>Командитне товариство</i>
Акціонерн	Учасники	Учасники	Учасники	Повні учасники Вкладники

Гранична кількість учасників господарського товариства може регулюватися законом (крім кількості акціонерів відкритого акціонерного товариства).

Зокрема, **законом встановлюється максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю**. При перевищенні цієї кількості товариство з обмеженою відповідальністю підлягає перетворенню на акціонерне товариство протягом одного року, а зі спливом цього строку - ліквідації у судовому порядку, якщо кількість його учасників не зменшиться до встановленої межі (*Цивільний кодекс України, стаття 141, п.1*). **Ця норма розповсюджується на товариство з додатковою відповідальністю** (*Цивільний кодекс України, стаття 151, п.4*), а також **на закриті акціонерні товариства**.

Господарське товариство, крім повного і командитного товариства, може бути створено однією особою, яка стає його єдиним учасником (*Цивільний кодекс України, стаття 114, п.2*)

Акціонерне товариство може бути створене однією особою чи може складатися з однієї особи у разі придбання одним акціонером усіх акцій товариства. Відомості про це підлягають реєстрації і опублікуванню для загального відома (*Цивільний кодекс України, стаття 153, п.4, абз.1*)

Декретом КМУ № 24-92 від 31.12.92 **зупинено** дію частини другої статті 3 Закону України «Про господарські товариства» щодо **права державних підприємств бути засновниками чи учасниками господарських товариств**.

Окремі обмеження та вимоги щодо заснування та участі в господарських товариствах

Акціонерне товариство (АТ)	Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ)	Товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ)	Повне товариство (ПТ)	Командитне товариство (КТ)
АТ не може мати єдиним учасником інше підприємницьке товариство, учасником якого є одна особа (<i>Цивільний кодекс України, стаття 153, п.4, абз.2</i>)	ТОВ не може мати єдиним учасником інше господарське товариство, учасником якого є одна особа. Особа може бути учасником лише одного ТОВ, яке має одного учасника. (<i>Цивільний кодекс України, ст. 141, п.2</i>)	ТДВ не може мати єдиним учасником інше господарське товариство, учасником якого є одна особа Особа може бути учасником лише одного ТДВ, яке має одного учасника (<i>Цивільний кодекс України, стаття 151, п.4, ст.141, п.2</i>)	Учасниками ПТ можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності (<i>Господарський кодекс України, ст. 80, п.7</i>) Особа може бути учасником тільки одного ПТ (<i>Цивільний кодекс України, ст.119, п.2</i>) Учасником ПТ не може бути повний учасник КТ (<i>Цивільний кодекс України, ст.135, п.2, абз.2</i>)	Повними учасниками КТ можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності (<i>Господарський кодекс України, ст. 80, п.7</i>) Особа може бути повним учасником тільки в одному КТ (<i>Цивільний кодекс України, ст.135, п.2, абз.1</i>) Повний учасник КТ не може бути вкладником цього самого товариства (<i>ЦКУ, ст..135, п.2, абз.3</i>)

Засновники акціонерного товариства в будь-якому випадку зобов'язані бути держателями акцій на суму не менш як 25 відсотків статутного фонду і строком не менше двох років. Господарський кодекс України, стаття 81, п.8

З метою запобігання монопольному становищу окремих суб'єктів господарювання на ринку ... придбання... часток (акцій, паїв) господарських товариств ... у випадках, передбачених законодавством, здійснюється за умови одержання згоди на це Антимонопольного комітету України (*Господарський кодекс України, стаття 40, п. 3*)

Господарське товариство, яке придбало або іншим чином набуло двадцять або більше відсотків статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю чи двадцять або більше відсотків простих акцій акціонерного товариства, зобов'язана оприлюднити цю інформацію в порядку, встановленому законом. (*Цивільний кодекс України, стаття 118, п. 2*)

Забороняється використовувати для формування статутного фонду товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу. Фінансовий стан засновників - юридичних осіб щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного фонду господарського товариства у випадках, передбачених законом, повинен бути перевірений незалежним аудитором (аудиторською організацією) у встановленому порядку, а майновий стан засновників - громадян має бути підтверджений декларацією про їх доходи і майно, завіреною відповідним податковим органом. (*Господарський кодекс України, стаття 86, п.3*)

SLAJD EODF Б.3. 11.04

Установчий документ господарського товариства

Установчим документом товариства є

затверджений учасниками **статут** (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю)

або

засновницький договір між учасниками (повне товариство, командитне товариство), якщо інше не встановлено законом (Цивільний кодекс України, стаття 87, п.2).

Установчим документом **повного товариства і командитного товариства є засновницький договір.** Установчим документом **акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю є статут.** (Господарський кодекс України, стаття 82, п.1).

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою (Цивільний кодекс України, стаття 87, п.2).

Установчі документи господарського товариства повинні містити відомості про:

- найменування товариства,
- місцезнаходження товариства,
- вид товариства,
- предмет і цілі діяльності товариства,
- склад засновників та учасників товариства,
- порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків товариства,
- склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів,
- умови реорганізації та ліквідації товариства

(Господарський кодекс України, стаття 82, п.2; стаття 57)

Порушення встановлених цією статтею вимог щодо змісту установчих документів господарського товариства є підставою для відмови у його державній реєстрації (Господарський кодекс України, стаття 82, п.9).

.Статут господарського товариства

<p>Установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю є статут. (Цивільний кодекс України, статті 143,154. Господарський кодекс України, стаття 82, п.1)</p>	
<p>У статуті товариства вказується</p> <ul style="list-style-type: none"> • найменування юридичної особи, • її місцезнаходження, адреса, • органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, • порядок вступу до товариства та виходу з нього, <p>якщо додаткові вимоги щодо змісту установчих документів не встановлені цим Кодексом або іншим законом. (Цивільний кодекс України, стаття 88, п.1)</p>	
<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>
<p>Статут акціонерного товариства, крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, повинен містити відомості про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір статутного капіталу; • умови про категорії акцій, що випускаються товариством, та їхню номінальну вартість і кількість; • права акціонерів; • склад і компетенцію органів управління товариством та про порядок ухвалення ними рішень. <p>У статуті акціонерного товариства мають також міститися інші відомості, передбачені законом. (Цивільний кодекс України, стаття 154, п.2)</p> <p>Статут акціонерного товариства... повинен містити також відомості про види акцій, що випускаються, їх номінальну вартість, співвідношення акцій різних видів, кількість акцій, що купуються засновниками, наслідки невиконання зобов'язань по викупу акцій (Господарський кодекс України, стаття 82, п.3)</p>	<p>Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір статутного капіталу, <u>з визначенням частки кожного учасника</u>; • склад та компетенцію органів управління і порядок ухвалення ними рішень. • розмір і порядок формування резервного фонду; • порядок передання (переходу) часток у статутному фонді. (Цивільний кодекс України, стаття 143, п.1, абз.2)) <p>Статут товариства з обмеженою відповідальністю... повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів.</p> <p>Статутом може бути встановлено порядок визначення розміру часток учасників залежно від зміни вартості майна, внесеного як вклад, та додаткових внесків учасників. (Господарський кодекс України, стаття 82, п.4)</p>
<p>До товариства з додатковою відповідальністю застосовуються положення цього Кодексу про товариство з обмеженою відповідальністю (Цивільний кодекс України, стаття 151, п.4)</p>	

*. Засновницький договір акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю,
товариства з додатковою відповідальністю*

У засновницькому договорі товариства визначаються

- зобов'язання учасників створити товариство,
- порядок їх спільної діяльності щодо його створення,
- умови передання товариству майна учасників,

якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені цим Кодексом або іншим законом.

(Цивільний кодекс України, стаття 88, п.2)

<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>
<p>Якщо акціонерне товариство створюється кількома особами, вони укладають між собою договір, який визначає порядок здійснення ними спільної діяльності щодо створення товариства. <u>Цей договір не є установчим документом товариства.</u> Договір про створення акціонерного товариства укладається в письмовій формі, а якщо товариство створюється фізичними особами, договір підлягає нотаріальному посвідченню (Цивільний кодекс України, стаття 153, п.2) Засновники акціонерного товариства укладають між собою договір, який визначає порядок здійснення ними спільної діяльності по створенню акціонерного товариства, відповідальність перед особами, що підписалися на акції, і третіми особами. У випадку, якщо у створенні товариства беруть участь громадяни, договір має бути посвідченим нотаріально (Господарський кодекс України, стаття 81, п.6)</p>	<p>Якщо товариство з обмеженою відповідальністю засновується кількома особами, ці особи у разі необхідності визначити взаємовідносини між собою щодо створення товариства укладають договір у письмовій формі, який встановлює порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. (Цивільний кодекс України, стаття 142, п.1) Договір про заснування товариства з обмеженою відповідальністю не є установчим документом. Подання цього договору при державній реєстрації товариства не є обов'язковим. (Цивільний кодекс України, стаття 142, п.2)</p>
<p>До товариства з додатковою відповідальністю застосовуються положення цього Кодексу про товариство з обмеженою відповідальністю (Цивільний кодекс України, стаття 151, п.4)</p>	

Засновницький договір повного товариства і командитного товариства

У засновницькому договорі товариства визначаються

- зобов'язання учасників створити товариство,
- порядок їх спільної діяльності щодо його створення,
- умови передання товариству майна учасників,

якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені цим Кодексом або іншим законом.

(Цивільний кодекс України, стаття 88, п.2)

<i>Повне товариство</i>	<i>Командитне товариство</i>
<p>Повне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується всіма його учасниками <i>(Цивільний кодекс України, стаття 120, п.1)</i></p> <p>Засновницький договір повного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір та склад складеного капіталу товариства; • розмір та порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі; • розмір, склад та строки внесення ними вкладів <p><i>(Цивільний кодекс України, стаття 120, п.2)</i></p>	<p>Командитне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується усіма повними учасниками. <i>(Цивільний кодекс України, стаття 134, п.1)</i></p> <p>Засновницький договір командитного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розмір та склад складеного капіталу товариства; • розмір та порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі; • сукупний розмір вкладів вкладників. <p><i>(Цивільний кодекс України, стаття 134, п.2)</i></p> <p>Якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття у командитному товаристві залишився один повний учасник, засновницький договір переоформляється в одноособову заяву, підписану повним учасником. Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі відомості, встановлені цією статтею для командитного товариства <i>(Цивільний кодекс України, стаття 134, п.3)</i>.</p>

Статутний (складений) капітал* господарського товариства

Господарське товариство є власником майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу (Цивільний кодекс України, стаття 115, п.1, пп «1»))

<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>	<i>Товариство з додатковою відповідальністю</i>	<i>Повне товариство</i>	<i>Командитне товариство</i>
<i>Статутний капітал (фонд)</i>			<i>Складений капітал (фонд)</i>	

Форма відображення в установчому документі товариства

<i>Фіксована сума (може бути змінена тільки після державної реєстрації іншої суми у статуті товариства, не зважаючи на здійснення додаткових або повернення вкладів учасникам)</i>	<i>Фактична сума (змінюється внаслідок внесення додаткових або повернення вкладів незалежно від внесення змін до установчого документу - засновницького договору товариства)</i>
--	--

Законодавче регулювання загального розміру (суми) статутного (складеного) капіталу

<i>Законом встановлюється мінімальний розмір і порядок (процедура) його збільшення або зменшення</i>	<i>Розмір капіталу і порядок його зміни законом не встановлюється</i>
--	---

Спосіб утворення (формування) статутного (складеного) капіталу

<i>Здійснення вкладів засновників / учасників товариства при його утворенні та в процесі функціонування (додаткові внески) (Передача засновниками / учасниками майна товариству у власність в обмін на акції або частки у статутному (складеному) капіталі згідно із засновницьким договором або договором з товариством)</i>

Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці.

(Цивільний кодекс України, стаття 115, п..2)

***Статутний (складений) капітал** - зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Підприємства, для яких не передбачається фіксована сума статутного капіталу, статутний капітал складається з фактичних внесків власників до статутного капіталу підприємства. - (П (С) БО 2 «Баланс»)

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ)

<i>Визначення / джерело утворення статутного капіталу ТОВ</i>
<i>Статутний капітал</i> товариства з обмеженою відповідальністю складається з <u>вартості вкладів його учасників</u> (Цивільний кодекс України, стаття 144, п.1, абз.1)
<i>Призначення статутного капіталу ТОВ</i>
1. Формування стартового капіталу ТОВ 2. Відповідно до <u>статутного капіталу</u> визначається <u>мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів</u> . (Цивільний кодекс України, стаття 144, п.1, абз.2)
<i>Мінімальний розмір статутного капіталу ТОВ</i>
Розмір статутного капіталу товариства не може бути меншим розміру, встановленого законом. (Цивільний кодекс України, стаття 144, п.1, абз.2) У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється статутний фонд, розмір якого повинен становити не менше суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки заробітної плати, діючої на момент створення товариства з обмеженою відповідальністю (Закон України «Про господарські товариства», стаття 52, абз.1.2)
<i>Формування статутного капіталу ТОВ при утворенні товариства</i>
До моменту державної реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю його учасники повинні сплатити не менше ніж п'ятдесят відсотків суми своїх вкладів. Частина статутного капіталу, що залишилася несплаченою, підлягає сплаті протягом першого року діяльності товариства. (Цивільний кодекс України, стаття 144, п.3, абз.1)

Забороняється використовувати для формування статутного фонду товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу. Фінансовий стан засновників - юридичних осіб щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного фонду господарського товариства у випадках, передбачених законом, повинен бути перевірений незалежним аудитором (аудиторською організацією) у встановленому порядку, а майновий стан засновників - громадян має бути підтверджений декларацією про їх доходи і майно, завіреною відповідним податковим органом. (Господарський кодекс України, стаття 86, п.3)

Зміни статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ)

Збільшення статутного капіталу ТОВ

Збільшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю допускається після внесення усіма його учасниками вкладів у повному обсязі. Порядок внесення додаткових вкладів встановлюється законом і статутом товариства.

(Цивільний кодекс України, стаття 144, п.3, абз.1)

Зменшення статутного капіталу ТОВ

Якщо учасники протягом першого року діяльності товариства не сплатили повністю суму своїх вкладів, товариство повинно оголосити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до статуту у встановленому порядку або прийняти рішення про ліквідацію товариства.

(Цивільний кодекс України, стаття 144, п.1, абз.2)

Якщо після закінчення другого чи кожного наступного фінансового року вартість чистих активів товариства з обмеженою відповідальністю виявиться меншою від статутного капіталу, товариство зобов'язане оголосити про зменшення свого статутного капіталу і зареєструвати відповідні зміни до статуту в установленому порядку, якщо учасники не прийняли рішення про внесення додаткових вкладів.

Якщо вартість чистих активів товариства стає меншою від визначеного законом мінімального розміру статутного капіталу, товариство підлягає ліквідації

(Цивільний кодекс України, стаття 144, п.4)

Зменшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю допускається після повідомлення в порядку, встановленому законом, усіх його кредиторів.

У цьому разі кредитори мають право вимагати дострокового припинення або виконання відповідних зобов'язань товариства та відшкодування їм збитків

(Цивільний кодекс України, стаття 144, п.5)

Статутний капітал акціонерного товариства (АТ)

Визначення / джерело утворення статутного капіталу АТ

Статутний капітал акціонерного товариства утворюється з вартості вкладів акціонерів, внесених внаслідок придбання ними акцій. (Цивільний кодекс України, стаття 155, п.1)

Призначення статутного капіталу АТ

1. Формування стартового капіталу АТ
2. Статутний капітал товариства визначає мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів. (Цивільний кодекс України, стаття 155, п.1, абз.2)

Мінімальний розмір статутного капіталу АТ

Статутний капітал АТ не може бути меншим розміру, встановленого законом.
(Цивільний кодекс України, стаття 155, п.1, абз.2)

Загальна номінальна вартість випущених акцій становить статутний фонд акціонерного товариства, який не може бути меншим суми, еквівалентної 200 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення акціонерного товариства (Закон України «Про господарські товариства», стаття 25, абз.1)

Номінальна вартість акцій АТ

Акціонерним є товариство, статутний капітал якого поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості. (Цивільний кодекс України, стаття 152, п1)

Формування статутного капіталу АТ при утворенні / заснуванні товариства

При заснуванні акціонерного товариства усі його акції мають бути розподілені між засновниками.

Відкрита підписка на акції акціонерного товариства не провадиться до повної сплати статутного

капіталу. Порядок проведення відкритої підписки встановлюється законом. (Цивільний кодекс України, стаття 155, п2)

Забороняється використовувати для формування статутного фонду товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу. Фінансовий стан засновників - юридичних осіб щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного фонду господарського товариства у випадках, передбачених законом, повинен бути перевірений незалежним аудитором (аудиторською організацією) у встановленому порядку, а майновий стан засновників - громадян має бути підтверджений декларацією про їх доходи і майно, завіреною відповідним податковим органом. (Господарський кодекс України, стаття 86, п.3)

З міни статутного капіталу акціонерного товариства (АТ)

<i>Збільшення статутного капіталу АТ</i>
Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів акціонерів збільшити статутний капітал шляхом збільшення номінальної вартості акцій або додаткового випуску акцій. <i>(Цивільний кодекс України, стаття 156, п.1)</i>
Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства допускається після його повної сплати. <i>(Цивільний кодекс України, стаття 156, п.2)</i>
Збільшення статутного капіталу товариства для покриття збитків не допускається <i>(Цивільний кодекс України, стаття 156, п.2)</i>

Способи збільшення статутного капіталу АТ

<i>Збільшення номінальної вартості акцій (без збільшення кількості акцій)</i>	<i>Додатковий (черговий/ позачерговий) випуск акцій (без зміни номінальної вартості однієї акції)</i>
---	---

Зменшення статутного капіталу АТ

Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів акціонерів зменшити статутний капітал шляхом зменшення номінальної вартості акцій або шляхом купівлі товариством частини випущених акцій з метою зменшення їх загальної кількості <i>(Цивільний кодекс України, стаття 157, п.1)</i>
Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства шляхом купівлі та погашення частини акцій допускається, якщо така можливість передбачена у статуті товариства <i>(Цивільний кодекс України, стаття 157, п.2)</i>
Зменшення статутного капіталу акціонерного товариства допускається після повідомлення про це всіх його кредиторів у порядку, встановленому законом. При цьому кредитори товариства мають право вимагати дострокового припинення або виконання товариством відповідних зобов'язань та відшкодування збитків <i>(Цивільний кодекс України, стаття 157, п.1, абз.2)</i>
Зменшення акціонерним товариством статутного капіталу нижче від встановленого законом розміру має наслідком ліквідацію товариства <i>(Цивільний кодекс України, стаття 157, п.3).</i>

Способи зменшення статутного капіталу АТ

<i>Зменшення номінальної вартості акцій (без зменшення кількості акцій)</i>	<i>Купівля /викуп товариством частини випущених ним акцій з метою зменшення їх загальної кількості (шляхом анулювання / погашення)</i>
---	--

Органи управління і контролю господарських товариств окремих видів в Україні

Управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках - учасники товариства (Господарський кодекс України, стаття 89, п.1)

Вищий орган управління господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю*	Повне і командитне товариство
Загальні збори акціонерів	Загальні збори учасників	Управління діяльністю товариства здійснюється за спільною згодою всіх учасників (консенсусом або більшістю голосів)

** і товариство з додатковою відповідальністю*

Виконавчий орган управління господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю
Правління або інший орган, визначений статутом. Виконавчий орган може бути колегіальним (правління, дирекція) чи одноособовим (директор, генеральний директор)	Колегіальний (правління, дирекція) або одноособовий (директор) виконавчий орган, визначений статутом

Органи нагляду і контролю за діяльністю виконавчого органу і фінансово-господарською діяльністю та захисту прав учасників господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою
------------------------------	-------------------------------

	<i>відповідальністю</i>
<i>Наглядова рада</i>	
<p>Для контролю за діяльністю виконавчого органу та захисту прав учасників господарського товариства.</p> <p>В акціонерних товариствах з кількістю акціонерів більше 50 осіб <u>створення наглядової ради обов'язкове</u></p>	<p><u>Може створюватися</u> контролюючий орган, передбачений статутом (Б.З.:напр., ревізійна комісія, ревізор тощо)</p>

Цивільний кодекс України, статті 121-122, 136, 145,146, 159,161

Порівняння окремих правових ознак та вимог законодавства щодо найпоширеніших видів господарських товариств (за законодавством України, чинним на початок 2005 року)

Ознака/ вимога	Товариство з обмеженою відповідальністю	Закрите акціонерне товариство	Відкрите акціонерних товариств
Законодавчо-правові основи створення, функціонування і припинення			
Правовий статус	Юридична особа		
Скорочене позначення організаційно-правової форми	ТОВ (рос.— ООО; англ.— Ltd / limited)	ЗАТ (рос.— ЗАО; англ.— Co /Company)	БАТ (рос.— ОАО; англ.— Сrp /Corporation)
Основні законодавчі акти, що регламентують створення та діяльність товариства	Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Закон України “Про господарські товариства”*; Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців”		
		Закон України “Про цінні папери і фондову біржу” Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” Закон України “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні”	
Державні нормативні документи рекомендаційного характеру		Принципи корпоративного управління України	
Установчий (головний) правовий документ товариства	Статут		
Внутрішні (локальні) нормативні документи правового характеру	Положення, що затверджуються вищим органом товариства, і регламентують окремі складові внутрішнього механізму правових, управлінських, економічних та/чи соціальних відносин в межах, визначених статутом товариства та/або чинним законодавством (наприклад: процедура загальних зборів акціонерів; положення про правління товариства, про порядок оголошення і виплати дивідендів тощо). Мають юридичну силу, є обов’язковими до виконання/ дотримання учасниками/акціонерами, менеджментом.		
		Корпоративний кодекс акціонерного товариства (внутрішній нормативний документ комплексного характеру, який, крім обов’язкових норм, включає ряд норм/правил етичного характеру щодо відносин між акціонерами і менеджментом товариства, між менеджментом і персоналом товариства, між товариством і заінтересованими особами.)	

* очікується прийняття окремого закону про акціонерні товариства

Ознака/ вимога	Товариство з обмеженою відповідальністю	Закрите акціонерне товариство	Відкрите акціонерних товариств
Засновники	Будь-які дієздатні фізичні особи та/ або правоздатні юридичні особи, яким це не заборонено законом		
Обов'язки засновників	Провести установчі збори (прийняти рішення про створення товариства, затвердити його статут, призначити виконавчий орган товариства), здійснити не менше 50% вкладів до державної реєстрації та державну реєстрацію товариства	Зробити повідомлення про намір створити акціонерне товариство, здійснити розподіл усіх акцій між засновниками, провести установчі збори (прийняти рішення про створення товариства, затвердити його статут, призначити виконавчий орган товариства), сплатити не менше 50% вартості акцій до реєстрації товариства і здійснити державну реєстрацію товариства Засновники зобов'язані бути держателями акцій не менше 25 % статутного фонду і строком не менше двох років.	
Вимоги законодавства щодо мінімальної кількості засновників/ учасників товариства	Відсутні (з 1 січня 2004р.). Товариство може бути створене однією особою (фізичною або юридичною) або ж може стати товариством одного учасника/ акціонера (внаслідок переходу до такої особи усіх часток/ акцій товариства). Товариство не може мати єдиним учасником (акціонером) інше господарське товариство, учасником (акціонером) якого є одна особа. Особа може бути учасником (акціонером) лише одного товариства, яке має одного учасника (акціонера).		
Вимоги законодавства щодо максимальної кількості засновників/ учасників товариства	У чинному законодавстві відсутні. Цивільним кодексом України і Господарським кодексом України передбачається можливість законодавчого обмеження максимальної кількості засновників/ учасників товариства		Відсутні, їх запровадження не очікуються у разі зміни законодавства.
Договір про заснування товариства (засновницький/ установчий договір)	Може укладатися у письмовій формі у разі необхідності, на розсуд засновників	Укладається, якщо товариство створюється кількома особами. У разі створення товариства фізичними особами, договір підлягає нотаріальному посвідченню	
Статус засновників після створення (реєстрації) товариства	Учасник	Акціонер	
Спосіб формування статутного капіталу (фонду) при створенні товариства	Здійснення засновниками вкладів до статутного капіталу (фонду)	Сплата засновниками усіх акцій товариства, розподілених між ними згідно з установчим (засновницьким) договором	
Строки здійснення вкладів/ сплати акцій засновниками	Не менш як 50 % статутного капіталу (фонду) до державної реєстрації товариства. Внесення решти вкладів (сплати акцій) - не пізніше року після державної реєстрації товариства.		

Ознака/ вимога	Товариство з обмеженою відповідальністю	Закрите акціонерне товариство	Відкрите акціонерних товариств
Можливі форми внесків до статутного капіталу (фонду) / сплати акцій засновниками	Гроші, цінні папери інших емітентів, інші речі або майнові чи інші чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлене законом. (Забороняється використовувати для формування статутного капіталу (фонду) бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу)		
Оцінка вкладів засновників	Грошова оцінка вкладу учасника товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній оцінці.		
Мінімальний розмір статутного (складеного) капіталу (фонду)	100 мінімальних заробітних плат на момент створення товариства	200 мінімальних заробітних плат на момент створення товариства	
Вимоги до розміру власного капіталу функціонуючого товариства	Чисті активи товариства не повинні бути меншими статутного капіталу товариства		
Способи збільшення власного капіталу функціонуючого товариства за рахунок залучення інвестицій із зовнішніх джерел	Збільшення статутного капіталу	Збільшення статутного капіталу шляхом додаткових випусків акцій (Забороняється випуск акцій для покриття збитків, пов'язаних з господарською діяльністю акціонерного товариства). Викуп частини акцій у акціонерів (за рішенням загальних зборів акціонерів) для наступного їх перепродажу іншим особам. Виплата дивідендів акціями (бонусна емісія) за рішенням загальних зборів акціонерів.	
Вимоги, пов'язані з поділом статутного капіталу на акції та з особливостями акцій як об'єкта власності акціонера		Поділ статутного капіталу товариства на акції однакової номінальної вартості. Обмеження частки (не більше 10 %) привілейованих акцій у загальній кількості емітованих товариством акцій. Єдина форма випуску усіх акцій товариства (документарна або бездокументарна) Обов'язкова реєстрація випуску акцій товариства у Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) з отриманням товариством свідоцтва про реєстрацію випуску акцій, а також реєстрація в ДКЦПФР інформації про випуск акцій відкритого акціонерного товариства. Обов'язкове ведення реєстру акціонерів (при бездокументарній формі випуску акцій) незалежним реєстратором або самостійно (при кількості акціонерів до 500) за умови отримання дозволу на це ДКЦПФР.	

<i>Ознака/ вимога</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>	<i>Закрите акціонерне товариство</i>	<i>Відкрите акціонерних товариств</i>
<i>Набуття і припинення членства (участі) у товаристві</i>			
<i>Зміст набуття членства(участі) у товаристві</i>	Набуття права власності на будь-яку частку у статутному капіталі (фонді) товариства	Набуття права власності на будь-яку кількість акцій товариства	
<i>Час набуття членства у товаристві</i>	З дати державної реєстрації змін до статуту товариства, пов'язаних із змінами складу учасників товариства або їх часток у статутному капіталі (фонді) товариства	З моменту зарахування акцій на рахунок їх нового власника у реєстратора, що веде реєстр акцій товариства (всі акціонери повинні бути занесені до реєстру власників іменних цінних паперів / акціонерів товариства шляхом відкриття їх особистих рахунків реєстратором, що веде цей реєстр)	
	Всі учасники / акціонери закритого акціонерного товариства повинні бути занесені до статуту товариства, зміни до якого набувають чинності з дня їх державної реєстрації		
<i>Форма документального підтвердження членства у товаристві і прав на частку (акції)</i>	1) Наявність відповідних даних про учасника у статуті товариства 2) Свідоцтво товариства про повне внесення вкладу учасником	Наявність відповідних даних про акціонера у статуті товариства	
		При бездокументарній формі випуску акцій: - наявність акцій на особистому рахунку акціонера у Реєстратора, що веде реєстр акціонерів товариства - виписка з рахунку у реєстрі акціонерів товариства, яку реєстратор зобов'язаний надавати власнику акцій При документарній формі випуску акцій:- акції/ сертифікат акцій)	
<i>Припинення участі (членства) у товаристві</i>	З моменту - виходу учасника з товариства за його заявою, - виключення учасника з товариства за рішенням загальних зборів учасників, в порядку, передбаченому статутом, а також смерті (фізична особа) / ліквідації (юридична особа) учасника	З моменту внесення реєстратором запису в особовому рахунку акціонера про відчуження ним (продаж, уступку в іншій формі) усіх належних йому акцій товариства в порядку, передбаченому статутом згідно з законом, А також смерті (фізична особа) / ліквідації (юридична особа) акціонера	

Ознака/ вимога	Товариство з обмеженою відповідальністю	Закрите акціонерне товариство	Відкрите акціонерних товариств
Відносини власності у товаристві			
Суб'єкти власності у товариства	1. Учасники. 2. Товариство	1. Акціонери. 2. Товариство	
Об'єкти власності товариства	1) майно, внесене учасниками (акціонерами) до статутного капіталу (фонду) товариства; 2) інше майно, набуте товариством у власність 3) результати володіння та користування майном (продукція, доходи/прибуток)		
Об'єкти власності учасника/ акціонера товариства	Частка (рос.: «доля») у власному майні / чистих активах товариства	Акції товариства	
Наявність права власності учасника / акціонера на майно товариства	Учасники (акціонери) не мають відокремлених прав власності на майно товариства, що є власністю товариства (у т.ч. й на майно, внесене ними до статутного капіталу/ передане в сплату акцій товариства) Учасники (акціонери) розпоряджаються майном товариства через вищий орган товариства		
Наявність прав у товариства на частки (акції) учасника (акціонера) товариства	Товариство не має прав щодо розпорядження часткою / акціями власної емісії, що перебувають у власності учасника/ акціонера		
Особливості майнових відносин між товариством і учасниками (акціонерами) по здійснених вкладах до статутного капіталу (фонду)/ сплачених акціях товариства	Товариство зобов'язане виплатити учаснику, який вийшов з товариства чи виключений з нього, вартість частини майна товариства, пропорційну його частці у статутному капіталі (фонді) товариства, в строк до 12 місяців з дня припинення членства (виходу, виключення з нього тощо)	Акціонерне товариство не має зобов'язань перед акціонерами з повернення їм сплаченої ними вартості акцій товариства, у тому числі акцій, придбаних / сплачених при створенні товариства, придбаних у товариства викуплених ним акцій, акцій, придбаних у третіх осіб тощо. Акціонер не має правових підстав вимагати повернення йому товариством сплачених ним акцій товариства (у тому числі шляхом внесення/ передачі у власність товариства матеріальних цінностей, об'єктів інтелектуальної власності, прав, сплати коштами тощо), зокрема у разі заяви (вимоги) акціонера щодо припинення його членства у товаристві.	
Відчуження частки / акцій учасником / акціонером товариства	Учасник товариства має право продати чи іншим способом відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі одному або кільком учасникам цього товариства. Відчуження учасником товариства своєї частки (її частини) третім особам допускається, якщо інше не встановлено статутом товариства.	Акціонер має право продати чи іншим способом відступити сплачені ним акції іншим акціонерам цього товариства або третім особам в порядку, передбаченому статутом товариства згідно з чинним законодавством.	Акціонер має право продати чи іншим способом відступити сплачені ним акції будь-яким іншим особам, на свій розсуд, в порядку, передбаченому чинним законодавством.

<i>Ознака/ вимога</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>	<i>Закрите акціонерне товариство</i>	<i>Відкрите акціонерних товариств</i>
<i>Викуп товариством часток / акцій у своїх учасників / акціонерів</i>	Товариство може викупити частку (чи її частину) в учасника за його пропозицією для її наступного продажу іншим учасникам або третім особам в порядку, передбаченому статутом, або зменшити свій статутний капітал з дотриманням вимог законодавства.	Акціонерне товариство має право викупити у окремого акціонера (окремих акціонерів) сплачені ним акції власної емісії товариства: - за його (їх) пропозицією - для їх наступного перепродажу, розповсюдження серед своїх працівників або для анулювання (шляхом зменшення статутного капіталу на номінальну вартість викуплених акцій, що анулюються). Акціонерне товариство може викупити у всіх акціонерів частину належних їм акцій власної емісії: за рішенням загальних зборів акціонерів пропорційно до кількості (номінальній вартості) належних їм акцій - для наступного продажу цих акцій іншим особам (інвесторам) або для анулювання (шляхом зменшення статутного фонду на номінальну вартість викуплених акцій). Акціонери зобов'язані виконувати правомочні рішення загальних зборів акціонерів, у тому числі й рішення про викуп акцій товариства	
<i>Законодавче регламентування порядку виплати дивідендів</i>	Порядок виплати (одержання учасниками товариства) частини прибутку товариства законами не регламентується	Товариство може виплачувати дивіденди один раз на рік за підсумками календарного року. Товариство не має права оголошувати та виплачувати дивіденди: до повної сплати всього статутного капіталу; при зменшенні вартості чистих активів товариства до розміру, меншого, ніж розмір статутного капіталу і резервного фонду, а також в інших випадках, встановлених законом	
<i>Передача прав, що впливають з акцій, іншим особам</i>		Акціонер може передати права на участь в управлінні, одержання доходу тощо, які впливають з належних йому акцій, в порядку, передбаченому чинним законодавством. Ці права можуть бути реалізовані з моменту внесення змін до реєстру акціонерів товариства.	

Створення і припинення суб'єктів господарювання в Україні

Створення суб'єктів господарювання

1. Порядок і способи створення підприємства
2. Загальна схема послідовності заснування / утворення підприємства
3. Аспекти (критерії) вибору організаційно-правової форми утворюваного підприємства (системний підхід)
4. Установчі документи підприємства
5. Вимоги законодавства до засновницького договору товариства з обмеженою відповідальністю і акціонерного товариства
6. Вимоги законодавства до статуту товариства з обмеженою відповідальністю
7. Вимоги законодавства до статуту акціонерного товариства
8. Заснування акціонерного товариства
9. Реєстрація випуску акцій створюваним акціонерним товариством

Державна реєстрація і набуття дієздатності суб'єктами господарювання

Державна реєстрація суб'єктів господарювання

10. Державна реєстрація, перереєстрація і скасування (припинення) реєстрації суб'єкта господарювання
11. Резервування найменування юридичної особи у Єдиному державному реєстрі
12. Зміст та загальний порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання
13. Документи, що подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи
14. Реєстраційна картка юридичної особи
15. Порядок і послідовність проведення державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором
16. Свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта господарювання
17. Порядок державної реєстрації змін до статуту підприємства
18. Внесення змін до відомостей про юридичну особу в Єдиному державному реєстрі не пов'язаних із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягають державній реєстрації*
19. Порядок внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про відокремлені підрозділи юридичної особи
20. Відкритість (прозорість) і доступність відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
21. Розміри реєстраційного збору і плати за реєстраційні дії державного реєстратора

Виготовлення печаток і штампів суб'єктів господарювання

22. Печатка і штампи суб'єктів господарювання
23. Порядок видачі дозволів суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів

Відкриття банківських рахунків суб'єктам господарювання

24. Банківські рахунки суб'єктів господарювання в Україні
25. Порядок відкриття банківських поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання-юридичним особам
26. Форма заяви про відкриття поточного рахунку
27. Форма картки із зразками підписів і відбитка печатки
28. Порядок відкриття банківського поточного рахунку у національній та іноземних валютах відокремленому підрозділу юридичної особи

- 29. Відкриття банківського поточного рахунку для забезпечення спільної діяльності, що здійснюється на підставі договорів (контрактів) без утворення юридичної особи
- 30. Відкриття банківського поточного рахунку для формування статутного фонду господарського товариства при його заснуванні (до проведення державної реєстрації товариства)
- 31. Відкриття банківського поточного рахунку фізичній особі-підприємцю)
- 32. Форма заяви про відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
- 33. Форма картки із зразками підписів фізичної особи-підприємця

Припинення суб'єктів господарювання

- 34. Припинення суб'єкта господарювання та його способи
- 35. Припинення і утворення юридичних осіб – дві складові єдиного процесу реорганізації підприємств
- 36. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у процесі його реорганізації (шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення)
- 37. Послідовність процедур припинення юридичної особи шляхом її перетворення і утворення юридичної особи іншої організаційно-правової форми
- 38. Припинення суб'єкта господарювання-юридичної особи шляхом (внаслідок) ліквідації (підстави та випадки)
- 39. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у випадку його ліквідації
- 40. Черговість задоволення вимог кредиторів платоспроможного суб'єкта господарювання-юридичної особи у разі його ліквідації
- 41. Припинення підприємства в процесі відновлення платоспроможності (санації) боржника або визнання його банкрутом
- 42. Санація підприємства-боржника під час провадження у справі про його банкрутство
- 43. Черговість задоволення вимог кредиторів підприємства-банкрута
- 44. Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця
- 45. Порядок (послідовність) державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням

Створення і припинення суб'єктів господарювання в Україні

Створення суб'єктів господарювання

- 1. Порядок і способи створення підприємства*
- 2. Загальна схема послідовності заснування / утворення підприємства*
- 3. Аспекти (критерії) вибору організаційно-правової форми утворюваного підприємства (системний підхід)*
- 4. Установчі документи підприємства*
- 5. Вимоги законодавства до засновницького договору товариства з обмеженою відповідальністю і акціонерного товариства*
- 6. Вимоги законодавства до статуту товариства з обмеженою відповідальністю*
- 7. Вимоги законодавства до статуту акціонерного товариства*
- 8. Заснування акціонерного товариства*
- 9. Реєстрація випуску акцій створюваним акціонерним товариством*

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

Закон України «Про господарські товариства»

Закон України “Про цінні папери та фондову біржу”

Порядок і способи створення підприємства

Суб'єкт господарювання може бути утворений:

- за рішенням:

- власника (власників) майна
- уповноваженого ним (ними) органу,
- інших органів, організацій і громадян (у випадках, спеціально передбачених законодавством)

- шляхом

- заснування нового суб'єкта господарювання,
- реорганізації (злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення) діючого (діючих) суб'єкта господарювання з додержанням вимог законодавства.
(Господарський кодекс України, стаття 56, п.1)

Створення суб'єктів господарювання здійснюється з додержанням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства (Господарський кодекс України, стаття 56, п.3).

Способи утворення суб'єктів господарювання - підприємств (фірм)

Заснування

нового суб'єкта господарювання

Реорганізація

діючого (діючих) суб'єкта господарювання
шляхом:

- злиття
- приєднання (поглинання)
- виділення (виділу)
- поділу
- перетворення

Суб'єкти господарювання можуть утворюватися [також] шляхом примусового поділу (виділення) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства України (Господарський кодекс України, стаття 56, п.2).

Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації

(Цивільний кодекс України, стаття 87, п.4).

Діяльність незареєстрованого суб'єкта господарювання, який підлягає державній реєстрації, забороняється. Доходи, одержані таким суб'єктом, стягуються до Державного бюджету України у встановленому законом порядку.

(Господарський кодекс України, стаття 58, п.13)

Для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками

(засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження (Цивільний кодекс України, стаття 87, п.1).

Загальна схема послідовності заснування / утворення підприємства

1. Розробка концепції майбутнього підприємства. **Обґрунтування / вибір організаційно-правової форми** засновуваного нового підприємства / підприємства, утворюваного у процесі реорганізації існуючого підприємства (шляхом злиття, виділу, поділу, перетворення), підготовка проектів установчого договору (у випадку створення господарського товариства) та статуту.

2. Визначення кола засновників і укладення засновницького договору (у випадку створення господарського товариства), **прийняття рішення про створення підприємства обраної організаційно-правової форми, затвердження його статуту, обрання/призначення виконавчого органу**

3. **Реєстрація найменування утворюваного підприємства**

4. **Формування початкового статутного капіталу згідно з установчими документами утворюваного підприємства** / сплата не менше ніж 50 % суми вкладів (не менше ніж 50 % вартості акцій) засновників господарського товариства

5. **Підготовка документів, необхідних для державної реєстрації підприємства**, відповідно до вимог чинного законодавства (у разі утворення підприємства / підприємств у процесі реорганізації існуючого підприємства / підприємств шляхом злиття, поділу або перетворення – одночасно з процедурою припинення підприємства, що припиняється)

6. **Державна реєстрація підприємства** (одночасно з державною реєстрацією припинення існуючого підприємства, що реорганізується шляхом поділу, злиття, перетворення). **Отримання Свідоцтва про державну реєстрацію підприємства.**

7. **Передача державним реєстратором відповідних відомостей про внесення підприємства до Єдиного державного реєстру органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування за місцезнаходженням підприємства**

8. **Набуття зареєстрованим підприємством повної дієздатності юридичної особи**

7.1. Отримання довідки органу державної статистики про присвоєні підприємству ідентифікаційний та інші коди за відповідними класифікаційними ознаками

7.2.. Взяття підприємства на облік органами державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування тощо.

7.3. Отримання дозволу райвідділу МВС на виготовлення печатки й штампів підприємства та їх виготовлення

7.4.. Вибір банківської установи/ установ і відкриття банківського рахунку/ рахунків підприємства

7.5. Оформлення / отримання інших передбачених законодавством документів, необхідних для здійснення підприємством певних видів діяльності (погоджень, дозволів, ліцензій, патентів тощо)

9. **Реєстрація першого випуску акцій** (у випадку створення акціонерного товариства)

10. **Завершення формування статутного капіталу господарського товариства** (повної сплати засновниками сум вкладів/ вартості акцій), у розмірах та в порядку, передбачених засновницьким договором та статутом

Аспекти (критерії) вибору організаційно-правової форми утворюваного підприємства (системний підхід)

Підприємництво здійснюється на основі вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності (Господарський кодекс України, стаття 44, п.1, абз.1)

Напрямки забезпечення конкурентоспроможності бізнесу шляхом вибору оптимальних та ефективніших форм організації підприємницької діяльності в умовах посилення інтеграційних економічних процесів і глобалізації ринків

1. Удосконалення типів підприємств (вибір оптимальної організаційно-правової форми підприємства та його організаційної структури)

2. Розвиток та удосконалення господарських зв'язків між фірмами (компаніями).

3. Створення об'єднань підприємств (фірм/ компаній)

4. Утворення та розширення (розвиток) холдингів /холдингових груп (національних і транснаціональних холдингових компаній / корпорацій)

5. Формування національних і транснаціональних фінансово-промислових груп (неформальних «об'єднань» національних і транснаціональних холдингових компаній з фінансовим / банківським капіталом)

Організаційно-правову форму (правовий статус) утворюваного підприємства обирає (визначає/ встановлює) власник (власники) майна, уповноважений ним (ними) орган або інші органи, організації і громадяни (у випадках, спеціально передбачених законодавством) з дотриманням вимог відповідних законодавчих актів.

Аспекти (групи критеріїв), що відіграють вирішальну роль при аналізі сильних і слабких сторін (вад і переваг) у процесі вибору правової форми ведення бізнесу в умовах розвинутої ринкової економіки

Предмет діяльності утворюваного підприємства

Цілі підприємства

Відповідальність

Розподіл прибутку

Формування волі і контроль

Залучення капіталу

Витрати, пов'язані з правовою формою (особливо податкові аспекти)

Установчі документи підприємства

Установчими документами суб'єкта господарювання є

- рішення про його утворення або засновницький договір,
- статут суб'єкта господарювання (у випадках, передбачених законом).

(Господарський кодекс України, стаття 57, п.1)

Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом.

Товариство, створене однією особою, діє на підставі статуту, затвердженого цією особою.

(Цивільний кодекс України, стаття 87, п.2)

Загальні вимоги законодавства України до змісту статуту суб'єкта господарювання - підприємства

Статут суб'єкта господарювання - підприємства / фірми повинен містити (якщо інше не передбачено законом) відомості про:

- 1) найменування суб'єкта господарювання
 - 2) місцезнаходження суб'єкта господарювання
 - 3) мету і предмет господарської діяльності
 - 4) порядок утворення статутного капіталу (фонду) та інших фондів
 - 5) склад і компетенцію органів управління (та контролю) , порядок прийняття ними рішень
 - 6) порядок розподілу прибутків та (покриття) збитків
 - 7) умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання
 - 8) інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством
- Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству.
(Господарський кодекс України, стаття 57, п.4).

У **статуті товариства** вказуються

- найменування юридичної особи,
 - її місцезнаходження, адреса,
 - органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень,
 - порядок вступу до товариства та виходу з нього,
- якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені цим Кодексом або іншим законом .
(Цивільний кодекс України, стаття 88, п.1)

Статут затверджується власником майна (засновником) суб'єкта господарювання чи його представниками, органами або іншими суб'єктами відповідно до закону. *(Господарський кодекс України, стаття 57, п.5)*

Вимоги законодавства до засновницького договору товариства з обмеженою відповідальністю і до засновницького договору акціонерного товариства

У засновницькому договорі товариства визначаються

- зобов'язання учасників створити товариство,
 - порядок їх спільної діяльності щодо його створення,
 - умови передання товариству майна учасників,
- якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені цим Кодексом або іншим законом. (Цивільний кодекс України, стаття 88, п.2)

Товариство з обмеженою відповідальністю

Якщо товариство з обмеженою відповідальністю засновується кількома особами, ці особи у разі необхідності визначити взаємовідносини між собою щодо створення товариства укладають договір у письмовій формі, який встановлює:

- порядок заснування товариства,
- умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства,
- розмір статутного капіталу,
- частку у статутному капіталі кожного з учасників,
- строки та порядок внесення вкладів

та інші умови

(Цивільний кодекс України, стаття 142, п.2)

Договір про заснування товариства з обмеженою відповідальністю не є установчим документом. Подання цього договору при державній реєстрації товариства не є обов'язковим. (Цивільний кодекс України, стаття 142, п.2)

Акціонерне товариство

Якщо акціонерне товариство засновується кількома особами, вони укладають між собою договір, який визначає порядок здійснення ними спільної діяльності щодо створення товариства.

Цей договір не є установчим документом товариства.

Договір про створення акціонерного товариства укладається в письмовій формі, а якщо товариство створюється фізичними особами, договір підлягає нотаріальному посвідченню.

(Цивільний кодекс України, стаття 153, п.1)

У засновницькому договорі засновники

- зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання,
 - визначають:
 - порядок спільної діяльності щодо його утворення,
 - умови передачі йому свого майна,
 - порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників,
 - порядок вибуття та входження нових засновників,
 - інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом,
- а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.
(Господарський кодекс України, стаття 57, п.3)

Вимоги законодавства до статуту товариства з обмеженою відповідальністю

Статут суб'єкта господарювання (підприємства / фірми) повинен містити передбачені законодавством відомості, пов'язані з особливостями його організаційної форми (Господарський кодекс України, стаття 57, п.4)

У статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, її місцезнаходження, адреса, органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього, якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені цим Кодексом або іншим законом (Цивільний кодекс України, стаття 88, п.1).

Установчі документи господарського товариства повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна однастайність або кваліфікована більшість голосів, інші відомості, передбачені статтею 57 цього Кодексу (Господарський кодекс України, стаття 82, п.2).

Товариство з обмеженою відповідальністю

Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є **статут** (Цивільний кодекс України, стаття 143, п.1)

Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про:

- **розмір статутного капіталу, з визначенням частки кожного учасника,**
- **склад та компетенцію органів управління і порядок прийняття ними рішень;**
- **розмір і порядок формування резервного фонду;**
- **порядок передання (переходу) часток у статутному фонді**

(Цивільний кодекс України, стаття 143, п.1)

Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, повинен містити відомості про **розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів**. (Господарський кодекс України, стаття 82, п.4)

Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству (Господарський кодекс України, стаття 57, п.4)

Статутом [товариства з обмеженою відповідальністю] може бути встановлено порядок визначення розміру часток учасників залежно від зміни вартості майна, внесеного як вклад, та додаткових внесків учасників. (Господарський кодекс України, стаття 82, п.4)

Статут товариства з обмеженою відповідальністю зі всіма наступними змінами зберігається в органі, що здійснив державну реєстрацію товариства, і є **відкритим для ознайомлення** (Цивільний кодекс України, стаття 143, п.2).

Вимоги законодавства до статуту акціонерного товариства

Статут суб'єкта господарювання (підприємства / фірми) повинен містити передбачені законодавством відомості, пов'язані з особливостями його організаційної форми (Господарський кодекс України, стаття 57, п.4)

У статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, її місцезнаходження, адреса, органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього, якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені цим Кодексом або іншим законом (Цивільний кодекс України, стаття 88, п.1).

Установчі документи господарського товариства повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів, інші відомості, передбачені статтею 57 цього Кодексу (Господарський кодекс України, стаття 82, п.2).

Акціонерне товариство

Установчим документом акціонерного товариства є його **статут** (Цивільний кодекс України, стаття 154, п.1)

Статут акціонерного товариства, крім відомостей, передбачених статтею 88 цього Кодексу, має містити відомості про:

- **розмір статутного капіталу;**
- **умови про категорії акцій, що випускаються товариством, та їхню номінальну вартість і кількість;**
- **права акціонерів;**
- **склад і компетенцію органів управління товариством та про порядок ухвалення ними рішень**

(Цивільний кодекс України, стаття 154, п.2)

Статут акціонерного товариства, крім зазначених у частині другій цієї статті відомостей, повинен містити також відомості про

- **види акцій, що випускаються, їх номінальну вартість, співвідношення акцій різних видів,**
- **кількість акцій, що купуються засновниками,**
- **наслідки невиконання зобов'язань по викупу акцій**

(Господарський кодекс України, стаття 82, п.3)

У статуті акціонерного товариства мають також міститися інші відомості, передбачені законом (Цивільний кодекс України, стаття 154, п.2)

Статут акціонерного товариства...повинен містити відомості про... **строк та порядок виплати частини прибутку (дивідендів) один раз на рік за підсумками календарного року** (Закон України «Про господарські товариства», стаття 37)

Заснування акціонерного товариства

Для створення акціонерного товариства засновники повинні

- зробити повідомлення про намір створити акціонерне товариство,
- здійснити підписку на акції*,
- провести установчі збори
- і державну реєстрацію акціонерного товариства

(Закон України “Про господарські товариства”, стаття 26, частина четверта).

Установчі збори акціонерного товариства

Скликання установчих зборів акціонерного товариства **і порядок прийняття ними рішень** (див.: Закон України “Про господарські товариства”, стаття 35)

Збори скликаються у строк, зазначений у повідомленні

Збори визнаються правомочними, якщо в них беруть участь особи, які підписалися **більш як на 60 відсотків акцій**, на які проведено підписку.

Голосування на зборах проводиться за принципом - одна акція - один голос.

Рішення про створення акціонерного товариства, його дочірніх підприємств, філій та представництв, про обрання ради акціонерного товариства (спостережної ради), виконавчих і контролюючих органів акціонерного товариства та про надання пільг засновникам за рахунок акціонерного товариства **повинні бути прийняті більшістю у 3/4 голосів присутніх на установчих зборах осіб**, які підписалися на акції, **а інші питання - простою більшістю голосів.**

Повноваження установчих зборів

(див.: Закон України “Про господарські товариства”, стаття 36)

Установчі збори акціонерного товариства:

- а) **приймають рішення про створення акціонерного товариства і затверджують його статут;**
- г) обирають раду акціонерного товариства (спостережну раду), виконавчий та контролюючий орган акціонерного товариства;
- д) вирішують питання про схвалення угод, укладених засновниками до створення акціонерного товариства;
- е) визначають пільги, що надаються засновникам;
- є) затверджують оцінку вкладів, внесених у натуральній формі;
- ж) інші питання відповідно до установчих документів.

На підставі рішення установчих зборів (засновника) визначений ними (ним) виконавчий орган акціонерного товариства забезпечує підготовку й подання документів для реєстрації найменування товариства та його державної реєстрації і т.і.

У разі створення акціонерного товариства однією особою (Цивільний кодекс України, стаття 113, п.2, стаття 153, п.4) заснування товариства відбувається шляхом затвердження статуту безпосередньо засновником і подання його разом з іншими документами на державну реєстрацію.

=====

* ці норми Закону “Про господарські товариства” застосовуються з урахуванням вимог Цивільного кодексу України, що набрав чинності з 1 січня 2004р., зокрема пункту 2 статті 155 зазначеного кодексу: **“При заснуванні акціонерного товариства усі його акції мають бути розподілені між засновниками. Відкрита підписка на акції акціонерного товариства не проводиться до повної сплати статутного капіталу”** (Б.З.: тобто відкрита підписка на акції практично не може проводитися до державної реєстрації товариства, до дня якої засновники повинні сплатити не менше 50 % вартості розподілених між ними усіх акцій першої емісії).

Реєстрація випуску акцій створюваним акціонерним товариством

Емітент має право на випуск акцій ... з моменту реєстрації цього випуску у відповідному фінансовому органі. (Закон...*, стаття 22, п.1, частина перша)

Якщо подані для реєстрації акції пропонуються для відкритого продажу, тобто призначені для розміщення між юридичними особами і громадянами, коло яких заздалегідь визначити неможливо, то емітент зобов'язаний подати фінансовому органу для реєстрації також інформацію про випуск цих цінних паперів.
(Закон..., стаття 22, п.1, частина друга)

Процедура реєстрації випуску акцій створюваного акціонерного товариства

1. Прийняття та оформлення рішення про випуск акцій (Закон...*, стаття 6)

Рішення про випуск акцій при створенні акціонерного товариства приймається засновниками / (установчими зборами акціонерного товариства).

Рішення про випуск акцій оформляється протоколом.

Протокол рішення про випуск акцій повинен обов'язково містити:

- фірмове найменування емітента;
- місцезнаходження емітента;
- розмір статутного фонду емітента;
- цілі та предмет діяльності; емітента;
- зазначення службових осіб емітента;
- найменування контролюючого органу (аудиторської фірми);
- мету випуску акцій;
- зазначення категорій акцій;
- кількість іменних акцій та акцій на пред'явника;
- кількість привілейованих акцій;
- загальну суму емісії і кількість акцій;
- номінальну вартість акцій;
- кількість учасників голосування;
- порядок виплати дивідендів;
- строк і порядок передплати акцій та їх оплати;
- строк повернення коштів при відмові від випуску акцій;
- черговість випуску акцій (при випусках їх різними серіями);
- порядок повідомлення про випуск і порядок розміщення акцій;
- умови розпорядження акціями;
- права власників привілейованих акцій;
- переважне право на придбання акцій при новій емісії.

2. Для реєстрації випуску акцій до відповідного органу Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку виконавчий орган акціонерного товариства подає такі документи:

- заява про реєстрацію випуску акцій;
- завірена копія протоколу рішення про випуск акцій;
- нотаріально завірена копія статуту акціонерного товариства;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію акціонерного товариства;
- платіжний документ, що підтверджує сплату державного мита за реєстрацію випуску акцій

3. Реєстрація випуску акцій відповідним органом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

4. Отримання акціонерним товариством свідоцтва встановленого зразка про реєстрацію випуску його акцій

Випуск акцій акціонерним товариством здійснюється у розмірі його статутного фонду (Закон...*, стаття 7)

Емісія – випуск цінних паперів (акцій тощо), емітент – юридична особа, що здійснила випуск цінних паперів (акціонерне товариство тощо)

**Закон України "Про цінні папери та фондову біржу"*

Державна реєстрація і набуття дієздатності суб'єктами господарювання

1. Державна реєстрація, перереєстрація і скасування (припинення) реєстрації суб'єкта господарювання
2. Резервування найменування юридичної особи у Єдиному державному реєстрі
3. Зміст та загальний порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання
4. Документи, що подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи
5. Реєстраційна картка юридичної особи
6. Порядок і послідовність проведення державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором
7. Свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта господарювання
8. Порядок державної реєстрації змін до статуту підприємства
9. Внесення змін до відомостей про юридичну особу в Єдиному державному реєстрі, не пов'язаних із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягають державній реєстрації
10. Порядок внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про відокремлені підрозділи юридичної особи
11. Відкритість (прозорість) і доступність відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
12. Розміри реєстраційного збору і плати за реєстраційні дії державного реєстратора
- Виготовлення печаток і штампів суб'єктів господарювання**
13. Печатка і штампи суб'єктів господарювання
14. Порядок видачі дозволів суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів
- Відкриття банківських рахунків суб'єктам господарювання**
15. Банківські рахунки суб'єктів господарювання в Україні
16. Порядок відкриття банківських поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання-юридичним особам
17. Форма заяви про відкриття поточного рахунку
18. Форма картки із зразками підписів і відбитка печатки
19. Порядок відкриття банківського поточного рахунку у національній та іноземних валютах відокремленому підрозділу юридичної особи
20. Відкриття банківського поточного рахунку для забезпечення спільної діяльності, що здійснюється на підставі договорів (контрактів) без утворення юридичної особи
21. Відкриття банківського поточного рахунку для формування статутного фонду господарського товариства при його заснуванні (до проведення державної реєстрації товариства)
22. Відкриття банківського поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
23. Форма заяви про відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
24. Форма картки із зразками підписів фізичної особи-підприємця

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

Закон України "Про банки і банківську діяльність"

* Інструкція про порядок видачі міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам дозволів на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також порядок видачі дозволів на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів.

Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України № 17 від 11.01.1999р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.04.1999р. за № 264/355 Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492

*Державна реєстрація, перереєстрація і скасування (припинення)
реєстрації суб'єкта господарювання*

Обов'язковість державної реєстрації суб'єкта господарювання	
	<p>Суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації... (Господарський кодекс України, стаття 58, п.1)</p> <p>Діяльність незареєстрованого суб'єкта господарювання, який підлягає державній реєстрації, забороняється. Доходи, одержані таким суб'єктом, стягуються до Державного бюджету України у встановленому законом порядку. (Господарський кодекс України, стаття 58, п.13)</p>
Державна реєстрація суб'єкта господарювання	
	Юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації (Цивільний кодекс України, стаття 87, п.4)
	Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом (Цивільний кодекс України, стаття 50, п.2, частина перша)
Перереєстрація суб'єкта господарювання	
	<p>Перереєстрація суб'єкта господарювання проводиться у разі зміни</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) форми власності, на якій засновано даний суб'єкт, (2) або організаційної форми господарювання (перетворення*) (3) або найменування суб'єкта господарювання <p>і здійснюється в порядку, встановленому для його реєстрації. (Господарський кодекс України, стаття 58, п.14)</p> <p>[* Перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми (Цивільний кодекс України, стаття 108, п.1)]</p>
Реєстрація змін до установчих документів суб'єкта господарювання	
	Зміни до установчих документів юридичної особи, а також зміна прізвища та/або імені, та/або по батькові (далі - імені) або місця проживання фізичної особи-підприємця підлягають обов'язковій державній реєстрації шляхом внесення відповідних змін до записів Єдиного державного реєстру в порядку, встановленому цим Законом (Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", стаття 4, п.3)
Скасування (припинення) державної реєстрації суб'єкта господарювання	
	<p>Скасування (припинення) державної реєстрації суб'єкта господарювання здійснюється</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) за його особистою заявою, (2) а також на підставі рішення суду у випадках <ul style="list-style-type: none"> (а) визнання недійсними або такими, що суперечать законодавству, установчих документів, (б) або здійснення діяльності, що суперечить закону чи установчим документам, (в) або в інших випадках, передбачених законом. <p>Скасування державної реєстрації припиняє господарську діяльність і є підставою для здійснення заходів щодо ліквідації суб'єкта господарювання. (Господарський кодекс України, стаття 58, п.15)</p>

Резервування найменування юридичної особи у Єдиному державному реєстрі

Засновник (засновники) юридичної особи має право зарезервувати найменування юридичної особи строком на два місяці, а для відкритих акціонерних товариств строком на дев'ять місяців (Закон^{*}..., стаття 23, п.2)

Порядок і послідовність резервування найменування

Подання засновником (засновниками) юридичної особи державному реєстратору заяви про резервування найменування

Для резервування найменування юридичної особи засновник (засновники) юридичної особи або уповноважена ним (ними) особа повинен подати (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) державному реєстратору такі документи:

- заяву встановленого зразка про резервування найменування юридичної особи;
- документ, що підтверджує внесення плати за проведення резервування найменування юридичної особи

(Закон..., стаття 23, п.4)

Засновник (засновники) юридичної особи повинен *вказати у заяві про резервування найменування юридичної особи повне найменування юридичної особи*, під яким він (вони) мають намір її зареєструвати (Закон..., стаття 23, п.3)

Юридична особа повинна мати своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву (Закон..., стаття 23, п.1).

Резервування державним реєстратором найменування юридичної особи

Резервування найменування юридичної особи здійснюється протягом трьох робочих днів з дати надходження документів, які встановлені у частині четвертій цієї статті. (Закон..., стаття 23, п.10)

У разі відсутності в Єдиному державному реєстрі найменування юридичної особи тотожного тому, яке зазначено в заяві про резервування найменування юридичної особи, державний реєстратор протягом строку, встановленого в частині десятій цієї статті, вносить до Єдиного державного реєстру запис про резервування найменування юридичної особи і видає (надсилає рекомендованим листом) засновнику юридичної особи або уповноваженій ним особі довідку з Єдиного державного реєстру про резервування найменування юридичної особи, яка дійсна протягом строку резервування (Закон..., стаття 23, п.11).

Відмова юридичній особі в резервуванні її найменування

У разі наявності в Єдиному державному реєстрі найменування юридичної особи тотожного тому, яке зазначено в заяві про резервування найменування юридичної особи, державний реєстратор протягом строку, який встановлено у частині десятій цієї статті (трьох днів – Б.З.), видає (надсилає рекомендованим листом) засновнику юридичної особи або уповноваженій ним особі повідомлення встановленого зразка про відмову в резервуванні найменування юридичної особи.

Плата за проведення резервування найменування юридичної особи в такому випадку не повертається (Закон..., стаття 23, п.14).

Виключення з державного реєстру запису про резервування найменування юридичної особи

Якщо протягом строку резервування до Єдиного державного реєстру не буде внесено запис про державну реєстрацію юридичної особи або про державну реєстрацію змін до установчих документів, що пов'язані із зміною найменування юридичної особи відповідно до найменування, яке зарезервоване, запис про резервування найменування юридичної особи повинен бути виключений з Єдиного державного реєстру протягом наступного робочого дня після закінчення строку резервування (Закон..., стаття 23, п.14).

Якщо засновник не використав свого права на резервування найменування створюваної ним юридичної особи, він несе ризик відмови в її держаній реєстрації, підставою для якої може виявитися “...наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися” (Закон..., стаття 27, п.1);

^{*}Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”, № 755-IV від 15 травня 2003р., стаття 23.

Зміст та загальний порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців - це

- засвідчення факту створення або припинення юридичної особи,
- засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою,
- а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом*,

*шляхом **внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.***
(Закон..., стаття 4, п.1)

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (далі - **Єдиний державний реєстр**) – автоматизована система збирання, накопичення, захисту, обліку та надання інформації про юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (Закон..., стаття 1, частина четверта).

Порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців включає, зокрема:

- перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці;
- перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;
- **внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу-підприємця до Єдиного державного реєстру;**
- оформлення і видачу **свідоцтва про державну реєстрацію** та виписки з Єдиного державного реєстру (Закон..., стаття 4, п.2).

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців проводиться державним реєстратором виключно

- у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення
- або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації

за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця (Закон..., стаття 5, п.1).

Державний реєстратор - посадова особа, яка відповідно до цього Закону здійснює державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців; (Закон..., стаття 1, частина третя)

*Державна реєстрація суб'єктів господарювання здійснюється у строк **не більше десяти днів з дня подання документів**, зазначених у цій статті.*

Реєструючий орган зобов'язаний протягом цього строку видати суб'єкту господарювання свідоцтво про його державну реєстрацію (Господарський кодекс України, стаття 58, п.6)

=====

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.

Документи, що подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи

Основні документи

Для проведення державної реєстрації юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа повинні особисто подати державному реєстратору (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) такі документи:

- заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації юридичної особи;
- копію рішення засновників або уповноваженого ними органу про створення юридичної особи у випадках, передбачених законом;
- два примірники установчих документів;
- документ, що засвідчує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичної особи (Закон ..., стаття 24, п.1).

Документи, передбачені чинним законодавством для окремих випадків

Випадок	Документи, що подаються
Якщо проводилося резервування найменування юридичної особи	Довідка з Єдиного державного реєстру про резервування найменування юридичної особи (Закон ..., стаття 24, п.2)
У випадках, що передбачені відповідними законами	Копія рішення органів Антимонопольного комітету України або Кабінету Міністрів України <u>про надання дозволу на узгоджені дії або на концентрацію суб'єктів господарювання</u> (Закон ..., стаття 24, п.3)
У разі державної реєстрації юридичної особи, для якої законом встановлено вимоги щодо формування статутного фонду (статутного або складеного капіталу)	<u>Документ, що підтверджує внесення засновником (засновниками) вкладу (вкладів) до статутного фонду</u> (статутного або складеного капіталу) юридичної особи в розмірі, який встановлено законом (Закон ..., стаття 24, п.4)
У разі державної реєстрації <u>відкритих акціонерних товариств</u>	<u>Звіт про проведення підписки на акції</u> , який засвідчено Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України (Закон ..., стаття 24, п.5)
У разі державної реєстрації <u>фермерського господарства</u>	Копія <u>Державного акта на право приватної власності засновника на землю</u> або копія <u>Державного акта на право постійного користування землею засновником</u> , або нотаріально посвідчена копія <u>договору про право користування землею засновником</u> , зокрема на умовах <u>оренди</u> (Закон ..., стаття 24, п.6)
У разі державної реєстрації <u>юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа</u>	Документ про підтвердження реєстрації іноземної особи в країні її місцезнаходження, зокрема витяг із торговельного, банківського або судового реєстру (Закон ..., стаття 24, п.7)
Якщо документи для проведення державної реєстрації подаються засновником або уповноваженою ним особою особисто,	Паспорт та документ, що засвідчує його (її) повноваження (Закон ..., стаття 24, п.9)
Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо вони не передбачені частинами першою - сьомою цієї статті (Закон ..., стаття 24, п.8)	

Державний реєстратор має право залишити без розгляду документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо:

- документи подані за неналежним місцем проведення державної реєстрації;
- документи не відповідають вимогам, які встановлені частинами першою, другою, четвертою - сьомою статті 8 та частиною п'ятою статті 10 цього Закону;
- документи подані не в повному обсязі. (Закон ..., стаття 24, п.11)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.,

Реєстраційна картка юридичної особи

Реєстраційна картка - документ встановленого зразка, який підтверджує волевиявлення особи щодо внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру (Закон..., стаття 1)*

Реєстраційна картка

- Подається державному реєстратору разом з іншими документами, необхідними для проведення державної реєстрації юридичної особи
- Є джерелом внесення відомостей про зареєстровану юридичну особу та змін у цих відомостях до Єдиного державного реєстру

Юридична особа зобов'язана своєчасно, у порядку, встановленому законом, подавати державному реєстратору реєстраційну картку з відображенням у ній всіх змін у відомостях про себе, які містяться у реєстраційній картці, для наступного внесення цих змін до Єдиного державного реєстру, зокрема:

- змін, пов'язаних із змінами в установчих документах юридичної особи;
- змін, не пов'язаних із змінами в установчих документах юридичної особи

Подання юридичною особою державному реєстратору заповненої реєстраційної картки, в якій змінюються відомості про неї, не пов'язані із змінами в її установчих документах

У разі, якщо зміна відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі, не пов'язана із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягає державній реєстрації, виконавчий орган юридичної особи або уповноважена ним особа зобов'язаний подати (надіслати рекомендованим листом) державному реєстратору за місцезнаходженням реєстраційної справи юридичної особи заповнену реєстраційну картку про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі. (Закон..., стаття 19, п.1)

*Юридична особа зобов'язана **щорічно** подавати державному реєстратору заповнену реєстраційну картку про підтвердження відомостей про юридичну особу.*

Юридична особа щорічно, починаючи з наступного року з дати її державної реєстрації, протягом одного місяця зобов'язана подати (надіслати рекомендованим листом) державному реєстратору реєстраційну картку встановленого зразка про підтвердження відомостей про юридичну особу. Реєстраційна картка про підтвердження відомостей про юридичну особу залишається державним реєстратором без розгляду, якщо вона не відповідає вимогам частин першої та другої статті 8 цього Закону.

Якщо реєстраційна картка про підтвердження відомостей про юридичну особу не була надана юридичною особою в установлений цією частиною строк, державний реєстратор зобов'язаний у строк, що не перевищує десяти робочих днів з дати, яка встановлена для юридичної особи для подання реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу, направити рекомендованим листом юридичній особі повідомлення про необхідність подання державному реєстратору реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу.

У разі повернення до державного реєстратора рекомендованого листа з відміткою відділення зв'язку про відсутність юридичної особи за вказаною адресою або неподання юридичною особою протягом місяця з дати направлення їй відповідного повідомлення реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням або запис про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу

(Закон..., стаття 19, п.7)

Наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням може бути підставою для постановлення судового рішення щодо припинення такої юридичної особи (Закон..., стаття 38, п.2, частина шоста)

** Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р., стаття 23.*

*Порядок і послідовність проведення державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором **

1. Перевірка державним реєстратором прийнятих ним документів на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи
<p>Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення документів, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, без розгляду зобов'язаний перевірити ці документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи, які передбачені частиною першою статті 27 цього Закону (Закон ..., стаття 25, п.1)</p>
<p>Підставами для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Невідповідність відомостей, які вказані в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації юридичної особи, відомостям, які зазначені в документах, що подані для проведення державної реєстрації юридичної особи; 2. Невідповідність установчих документів вимогам частини третьої статті 8 цього Закону; 3. Порушення порядку створення юридичної особи, який встановлено законом, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> - наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, які зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи; - невідповідність відомостей про засновників (учасників) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі; - наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій, які встановлені абзацом четвертим частини другої статті 35 цього Закону; - наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися; - використання у найменуванні юридичної особи повного чи скороченого найменування органу державної влади або органу місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України. <p>Відмова у проведенні державної реєстрації юридичної особи з інших підстав не допускається. (Закон ..., стаття 27, п.1)</p>
2. Внесення державним реєстратором запису про державну реєстрацію юридичної особи до Єдиного державного реєстру
<p>За відсутності підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи державний реєстратор повинен <u>внести до реєстраційної картки</u> на проведення державної реєстрації юридичної особи <u>ідентифікаційний код заявника</u> відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України <u>та внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації юридичної особи</u> на підставі відомостей цієї реєстраційної картки. (Закон ..., стаття 25, п.3)</p>
<p>Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи (Закон ..., стаття 25, п.4).</p>
<p>Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати три робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи (Закон ..., стаття 25, п.5)</p>
<p>Свідцтво про державну реєстрацію юридичної особи повинно бути оформлено і видано (надіслано рекомендованим листом за описом вкладення) засновнику або уповноваженій ним особі державним реєстратором не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи. <u>Разом із свідцтвом про державну реєстрацію юридичної особи засновнику або уповноваженій ним особі видається</u> (надсилається рекомендованим листом) <u>один примірник оригіналу установчих документів з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи</u> (Закон ..., стаття 25, п.6)</p>

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.,

2

*Порядок і послідовність проведення державної реєстрації юридичної особи державним реєстратором * (2)*

3. Передача державним реєстратором відомостей про державну реєстрацію юридичної особи до органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування для взяття юридичної особи на облік

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації юридичної особи зобов'язаний передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про проведення державної реєстрації юридичної особи із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру та відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи (Закон ..., стаття 26, п.1)

Підставою для взяття юридичної особи на облік в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування є надходження до цих органів повідомлення державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та відомостей з відповідної реєстраційної картки (Закон ..., стаття 26, п.2)

На печатках і штампах суб'єктів господарювання повинен зазначатись ідентифікаційний код, за яким цього суб'єкта включено до державного реєстру... (Господарський кодекс України, стаття 58, п.7).

Порушення строків видачі (направлення рекомендованим листом) засновнику або уповноваженій ним особі свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи, повідомлення про відмову у проведенні державної реєстрації або повідомлення про залишення документів без розгляду вважається відмовою у проведенні державної реєстрації юридичної особи і може бути оскаржено в суді (Закон ..., стаття 26, п.5)

Відмову в проведенні державної реєстрації юридичної особи може бути оскаржено в суді (Закон ..., стаття 26, п.4)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.,

Свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта господарювання

Свідоцтво про державну реєстрацію - документ встановленого зразка, який засвідчує факт внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію юридичної особи або фізичної особи-підприємця (Закон..., стаття 1, частина дев'ята)

Зміст свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта господарювання

Юридичної особи	Фізичної особи-підприємця
<p>У бланку свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи зазначаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - найменування юридичної особи; - ідентифікаційний код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України; - місцезнаходження юридичної особи; - місце проведення державної реєстрації; - дата проведення державної реєстрації; - прізвище та ініціали державного реєстратора. <p>Закон України..., стаття 9, п.3)</p>	<p>У бланку свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця зазначаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ім'я фізичної особи-підприємця; - ідентифікаційний номер фізичної особи-платника податків та інших обов'язкових платежів з Державного реєстру фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів (далі - ідентифікаційний номер фізичної особи-платника податків); - місце проживання фізичної особи-підприємця; - дата проведення державної реєстрації; - місце проведення державної реєстрації; - прізвище та ініціали державного реєстратора. <p>Закон..., стаття 9, п.4)</p>

Юридична особа повинна мати своє **найменування**, яке містить інформацію про її **організаційно-правову форму та назву** (Закон..., стаття 23, п.1)

Місцезнаходження юридичної особи - адреса органу або особи, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступають від її імені (далі – **виконавчий орган**) (Закон..., стаття 1, частина шоста)

Місце проживання фізичної особи - житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо) у відповідному населеному пункті, в якому **фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово**, що знаходиться за певною адресою, за якою здійснюється зв'язок з фізичною особою-підприємцем (Закон..., стаття 1, частина п'ята)

Свідоцтво про державну реєстрацію підписується державним реєстратором та засвідчується його печаткою (Закон..., стаття 9, п.5).

Бланки свідоцтв про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців єдиних зразків мають облікову серію і номер (Закон..., стаття 9, пп.1 і 2)

Заміна свідоцтва про державну реєстрацію

Заміна свідоцтва про державну реєстрацію проводиться у разі:

- внесення змін до установчих документів юридичної особи, якщо ці зміни пов'язані із зміною найменування та/або місцезнаходження юридичної особи;
- внесення змін до відомостей про фізичну особу-підприємця, якщо ці зміни пов'язані із зміною імені та/або місця проживання фізичної особи-підприємця;
- втрати або пошкодження свідоцтва про державну реєстрацію.

(Закон..., стаття 9, п.6)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.

*Порядок державної реєстрації змін до статуту підприємства**

Зміни до установчих документів юридичної особи ... підлягають обов'язковій державній реєстрації шляхом внесення відповідних змін до записів Єдиного державного реєстру в порядку, встановленому цим Законом. (Закон..., стаття 4, п.3)

Основні документи, що подаються підприємством державному реєстратору для державної реєстрації змін до його статуту

Для проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи засновники (учасники) або уповноважений ними орган чи особа повинні подати особисто (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) такі документи:

- 1) заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи;
- 2) нотаріально посвідчену копію рішення засновників (учасників) юридичної особи або уповноваженого ними органу, яким затверджено зміни до установчих документів;
- 3) оригінал установчих документів юридичної особи з відміткою про їх державну реєстрацію;
- 4) два примірники змін до установчих документів юридичної особи та два примірники установчих документів у новій редакції, або два примірники установчих документів у новій редакції;
- 5) документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації змін до установчих документів.

(Закон стаття 29, п.1)

Документи, передбачені чинним законодавством для окремих випадків

<i>Випадки</i>	<i>Документи, що подаються</i>
У разі внесення змін до статуту, які пов'язані із зменшенням статутного фонду (статутного або складеного капіталу) юридичної особи	Документ, що підтверджує внесення плати за публікацію у спеціалізованому друкованому засобі масової інформації відповідного повідомлення (Закон..., стаття 29, п.2)
У разі внесення змін до статуту, які пов'язані із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи	Копія рішення про вихід юридичної особи із складу засновників (учасників), завірена в установленому порядку, або нотаріально посвідчена копія заяви фізичної особи про вихід зі складу засновників (учасників), або нотаріально посвідчений документ про передання права засновника (учасника) іншій особі, або рішення уповноваженого органу юридичної особи про примусове виключення засновника (учасника) зі складу засновників (учасників) юридичної особи, якщо це передбачено законом або установчими документами юридичної особи (Закон..., стаття 29, п.3)
У разі внесення змін до установчих документів, які пов'язані із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи на підставі факту смерті фізичної особи-засновника (учасника) та відмови інших засновників (учасників) у прийнятті спадкоємця (спадкоємців) померлого до складу засновників	Нотаріально посвідчена копія свідоцтва про смерть фізичної особи або відповідна довідка органу реєстрації актів громадянського стану чи судового рішення про оголошення громадянина померлим (Закон..., стаття 29, п.4)
У разі внесення змін до установчих документів, які пов'язані із зміною найменування або місцезнаходження юридичної особи	Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи. (Закон..., стаття 29, п.5)

* Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"
(закінчення схеми на наступному аркуші)

*Порядок державної реєстрації змін до статуту підприємства **
(закінчення схеми)

Строк державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи не повинен перевищувати три дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації змін до установчих документів (Закон..., стаття 29, п.13, стаття 25, п.5)

Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи **повинен** (Закон стаття 29, п.14)

(!) **видати (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) засновникам (учасникам)** юридичної особи або уповноваженому ними органу
а) **один примірник оригіналу установчих документів у новій редакції**,
б) **один примірник оригіналу установчих документів у старій редакції з відмітками** державного реєстратора **про проведення державної реєстрації змін** до установчих документів

(2) **передати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи** із зазначенням номера та дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру та відомості з реєстраційної картки на проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи

У разі проведення державної реєстрації змін до установчих документів, які пов'язані із зміною найменування або місцезнаходження юридичної особи, державний реєстратор ... додатково повинен видати (надіслати рекомендованим листом) засновникам (учасникам) юридичної особи або уповноваженому ними органу нове свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи та свідоцтво, яке було замінено, з відміткою про видачу нового свідоцтва (Закон стаття 29, п.15).

Зміни до установчих документів юридичної особи набирають чинності для третіх осіб з дня їх державної реєстрації... (Цивільний кодекс України, стаття 89, п.5).

* Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

*Внесення змін до відомостей про юридичну особу в Єдиному державному реєстрі, не пов'язаних із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягають державній реєстрації**

У разі, якщо зміна відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі, не пов'язана із змінами до установчих документів юридичної особи або не підлягає державній реєстрації, виконавчий орган юридичної особи або уповноважена ним особа зобов'язаний подати (надіслати рекомендованим листом) державному реєстратору за місцезнаходженням реєстраційної справи юридичної особи заповнену реєстраційну картку про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі (Закон..., стаття 19, п.1)

Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення без розгляду реєстраційної картки про внесення змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі, зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня з дати її надходження внести до Єдиного державного реєстру запис про внесення змін до відомостей про юридичну особу (Закон..., стаття 19, п.6).

Юридична особа щорічно, починаючи з наступного року з дати її державної реєстрації, протягом одного місяця зобов'язана подати (надіслати рекомендованим листом) державному реєстратору реєстраційну картку встановленого зразка про підтвердження відомостей про юридичну особу.

...
Якщо реєстраційна картка про підтвердження відомостей про юридичну особу не була надана юридичною особою в установленій цією частиною строк, державний реєстратор зобов'язаний у строк, що не перевищує десяти робочих днів з дати, яка встановлена для юридичної особи для подання реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу, направити рекомендованим листом юридичній особі повідомлення про необхідність подання державному реєстратору реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу.

У разі повернення до державного реєстратора рекомендованого листа з відміткою відділення зв'язку про відсутність юридичної особи за вказаною адресою або неподання юридичною особою протягом місяця з дати направлення їй відповідного повідомлення реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юридичну особу державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням або запис про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу.

(Закон..., стаття 19, п.7).

Наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням є підставою для постановлення судового рішення щодо припинення юридичної особи (див.: Закон..., стаття 38, п.2).

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

Порядок внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про відокремлені підрозділи юридичної особи

Відокремлені підрозділи юридичної особи не підлягають державній реєстрації (Закон*..., стаття 4, п.4). Відомості про відокремлені підрозділи юридичної особи залучаються до її реєстраційної справи та включаються до Єдиного державного реєстру (Закон...стаття 28, п.1)

Відомості про відокремлені підрозділи юридичної особи, що містяться в Єдиному державному реєстрі (Закон...стаття 28, п.2)

- ідентифікаційний код юридичної особи;
- ідентифікаційний код філії, представництва;
- повне найменування відокремленого підрозділу;
- місцезнаходження відокремленого підрозділу;
- основні види діяльності відокремленого підрозділу;
- прізвище, ім'я та по батькові осіб, які мають право вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори, їх ідентифікаційні номери платників податків;
- дату постановки на облік та зняття з обліку в органах статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування;
- дату та номер запису про включення або виключення відомостей до/з Єдиного державного реєстру, дату та номери запису про внесення змін до нього;
- місце проведення запису про включення або виключення відомостей до/з Єдиного державного реєстру;
- місцезнаходження реєстраційної справи юридичної особи;
- прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, що внесла до Єдиного державного реєстру запис про включення відомостей про відокремлений підрозділ юридичної особи, внесла зміни до цього запису або внесла запис про виключення відокремленого підрозділу юридичної особи.

Процедура внесення відомостей про відокремлені підрозділи юридичної особи до Єдиного державного реєстру

1. Подання документів для внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про створення або закриття відокремленого підрозділу юридичної особи

Виконавчий орган юридичної особи або уповноважена ним особа **зобов'язані подати** (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) **державному реєстратору** за місцезнаходженням юридичної особи

- заповнену **реєстраційну картку про створення відокремленого підрозділу**
- та **рішення органу управління юридичної особи про створення відокремленого підрозділу**

або (у разі припинення існуючого відокремленого підрозділу) **повідомлення встановленого зразка про закриття відокремленого підрозділу** (Закон...стаття 28, п.3)

Державному реєстратору забороняється вимагати інші документи для включення до Єдиного державного реєстру відомостей про відокремлені підрозділи (див. :Закон...стаття 28, п.4) .

2. Внесення Державним реєстратором до Єдиного державного реєстру відомостей про створений відокремлений підрозділ юридичної особи або про закриття відокремленого підрозділу

Державний реєстратор... зобов'язаний протягом двох робочих днів з дати надходження ... документів долучити їх до реєстраційної справи ... юридичної особи (та) **внести відповідний запис до Єдиного державного реєстру** (Закон...стаття 28, п.9)

3. Повідомлення Державним реєстратором відповідних державних органів про внесені до Єдиного державного реєстру відомості про створений відокремлений підрозділ юридичної особи або про закриття відокремленого підрозділу

Державний реєстратор... зобов'язаний протягом двох робочих днів з дати надходження ... документів...**передати відповідні відомості про відокремлені підрозділи юридичної особи органам** статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування **за місцезнаходженням юридичної особи та за місцезнаходженням відокремленого підрозділу** (Закон...стаття 28, п.9)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

Відкритість (прозорість) і доступність відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців

Публікація відомостей з Єдиного державного реєстру

Відомості з Єдиного державного реєстру, що підлягають обов'язковому опублікуванню в спеціалізованому друкованому засобі масової інформації (Закон..., стаття 22, п.1):

- про проведення державної реєстрації юридичної особи,
- про зміну місцезнаходження юридичної особи,
- про зміну найменування юридичної особи,
- про прийняття засновниками (учасниками) або уповноваженим ними органом або судом рішення про виділ,
- про прийняття засновниками (учасниками) або уповноваженим ними органом рішення щодо припинення юридичної особи,
- про постановлення судового рішення щодо припинення юридичної особи, якщо таке рішення не пов'язане з банкрутством юридичної особи,
- про постановлення судового рішення щодо порушення провадження у справі про банкрутство юридичної особи,
- про зменшення статутного фонду юридичної особи,
- про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи,
- про втрату або заміну свідоцтва про державну реєстрацію,
- про прийняття фізичною особою рішення щодо припинення підприємницької діяльності,
- про постановлення судового рішення щодо припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, якщо таке рішення не пов'язане з банкрутством фізичної особи-підприємця,
- про постановлення судового рішення щодо порушення провадження у справі про банкрутство фізичної особи-підприємця,
- про постановлення судового рішення щодо припинення провадження у справі про банкрутство юридичної особи або фізичної особи-підприємця

Надання відомостей з Єдиного державного реєстру

Відомості щодо державної реєстрації суб'єкта господарювання включаються до державного реєстру, відкритого для загального ознайомлення (Господарський кодекс України, стаття 58, п.9)

Відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, є відкритими і загальнодоступними, за винятком ідентифікаційних номерів фізичних осіб-платників податків (Закон..., стаття 20, п.1).

Відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, надаються у вигляді:

- витягу з Єдиного державного реєстру;
- довідки про наявність або відсутність в Єдиному державному реєстрі інформації, яка запитується. (Закон..., стаття 20, п.2)

Строк надання відомостей з Єдиного державного реєстру не повинен перевищувати п'яти робочих днів з дати надходження запиту (Закон..., стаття 20, п.4).

За одержання витягу та довідки з Єдиного державного реєстру справляється плата, розмір та порядок внесення якої визначається спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації (Закон..., стаття 20, п.5).

Передача даних з Єдиного державного реєстру третім особам на комерційній основі забороняється (Закон..., стаття 20, п.9).

*** Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р., стаття 23.*

*Розміри реєстраційного збору і плати за реєстраційні дії державного реєстратора **

<i>Реєстраційні дії, за які суб'єктом господарювання вноситься реєстраційний збір/ плата</i>	<i>Розмір реєстраційного збору / плати</i>
За проведення резервування найменування юридичної особи	Плата – <u>два неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 23, п.15)
За проведення державної реєстрації юридичної особи	Реєстраційний збір – <u>десять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 10, п.1)
За проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця	Реєстраційний збір – <u>два неоподатковуваних мінімумів доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 10, п.1)
За проведення державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи, державної реєстрації зміни імені або місця проживання фізичної особи-підприємця	Реєстраційний збір – <u>тридцять відсотків реєстраційного збору, встановленого за проведення державної реєстрації</u> (Закон ..., стаття 10, п.2)
За заміну свідоцтва про державну реєстрацію у зв'язку з його втратою або пошкодженням	Реєстраційний збір – <u>один неоподатковуваний мінімум доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 10, п.3)
За одержання витягу та довідки з Єдиного державного реєстру	Плата, розмір та порядок внесення якої визначається спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації (Закон ..., стаття 20, п.5)
За одержання виписки з Єдиного державного реєстру	Плата – <u>один неоподатковуваний мінімум доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 20, п.5)
За обов'язкове опублікування у спеціалізованому друкованому засобі масової інформації повідомлень: <ul style="list-style-type: none"> - про зменшення статутного фонду (статутного або складеного капіталу) юридичної особи - про прийняття засновниками (учасниками), уповноваженим ними органом або судом рішення про виділ - про прийняття засновниками (учасниками) або уповноваженим ними органом рішення щодо припинення юридичної особи - про втрату або заміну свідоцтва про державну реєстрацію - про прийняття фізичною особою-підприємцем рішення щодо припинення підприємницької діяльності 	Плата – <u>три неоподатковувані мінімуми доходів громадян</u> (Закон ..., стаття 22, п.19)
<p>Документом, що підтверджує внесення реєстраційного збору та/ або плати, є копія квитанції, виданої банком, або копія платіжного доручення з відміткою банку (Закон ..., стаття 10, п.5 та інші.).</p> <p>Кошти, одержані ... як реєстраційний збір, зараховуються до місцевого бюджету за місцезнаходженням юридичної особи або місцем проживання фізичної особи-підприємця (Закон ..., стаття 10, п.4).</p> <p>Кошти, одержані як плата за правочини державного реєстратора, спрямовуються на фінансування видатків, що пов'язані з веденням Єдиного державного реєстру, та на відшкодування витрат, пов'язаних з виданням спеціалізованого друкованого засобу масової інформації (Закон ..., стаття стаття 23, п.16 та інші.).</p>	

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р, стаття 10.

Отримання дозволу на виготовлення печатки і штампів підприємства

Документи, що подаються до районного відділу внутрішніх справ за місцезнаходженням підприємства, для отримання дозволу на виготовлення печатки і штампів*

Заява підприємства на отримання дозволу на виготовлення печатки і штампів підприємства

Нотаріально посвідчена копія Свідоцтва про державну реєстрацію підприємства

Зразки (ескізи) печатки і штампів (2 примірники)

Копія довідки органу державної статистики про присвоєння підприємству ідентифікаційного коду

Квитанція про внесення плати за отримання дозволу на виготовлення печаток і штампів

Довіреність підприємства на ім'я відповідального за отримання дозволу на отримання печаток і штампів

Паспорт довіреної особи (пред'являється)

* Інструкція, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.01.1999р. № 17, п. 3.

Відкриття банківського рахунку підприємства (у національній валюті)

Документи, що подаються банківській установі для відкриття рахунку

Заява підприємства встановленого зразка на відкриття банківського рахунку

Картка із зразками підписів керівника та головного бухгалтера і відтиском печатки підприємства

Нотаріально посвідчена копія Свідоцтва про державну реєстрацію підприємства

Копія довідки про взяття на облік у державній податковій інспекції

Довідка про взяття на облік в органі Пенсійного фонду

Підприємство

Документи щодо відкриття
рахунку підприємства >
Повідомлення (згода) банку
< про відкриття рахунку
підприємства
Договір банківського
обслуговування >

Банківська установа

Виготовлення печаток і штампів суб'єктів господарювання***1. Печатка і штампи суб'єктів господарювання******2. Порядок видачі дозволів суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів***

* Інструкція про порядок видачі міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам дозволів на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також порядок видачі дозволів на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів. Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України № 17 від 11.01.1999р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.04.1999р. за № 264/ 3557.

*Печатка і штампи суб'єктів господарювання**

Право чин, який вчиняє юридична особа, підписується особами, уповноваженими на це її установчими документами, довіреністю, законом або іншими актами цивільного законодавства, та скріплюється печаткою. (Цивільний кодекс України, стаття 207, п. 2, частина друга).

Види печаток (за змістом напису та зображення),

що можуть виготовлятися в Україні (Інструкція МВС № 17 від 11.01.99, п.3.3.8):

<i>Круглі печатки з Державним Гербом України</i>	Зображення Державного Герба України поміщується на печатках органів державної влади і державного управління, державних вищих закладів освіти та професійно-технічних навчальних закладів України, установ Національного банку України і відділень зв'язку
<i>Прості круглі або трикутні печатки</i>	Всі інші юридичні особи, їх відокремлені підрозділи, фізичні особи-підприємці, лікарі та ветлікарі (особисті печатки). <u>Трикутні печатки виготовляються для організацій, які не мають рахунків в установах Національного і комерційних банків України (Інструкція...п.3.2.9)</u>
<i>Печатки з емблемами, товарними знаками тощо</i>	<u>Печатки з емблемами, товарними знаками тощо з відповідним описом можуть бути виготовлені тільки в тому разі, якщо вони зареєстровані у встановленому законодавством України порядку <u>або передбачені в статуті чи положенні підприємства, установи, організації, суб'єкта підприємницької діяльності</u> (Інструкція...п.3.3.2)</u>

Напис на печатках і штампах повинен відповідати назві, яка зазначена в свідоцтві про державну реєстрацію (Інструкція...п.3.3.3).

На печатках і штампах повинен зазначатись ідентифікаційний код суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи або ідентифікаційний номер фізичної особи (Інструкція...п.3.3.7).

На печатках і штампах кожний реквізит зазначається українською або одночасно українською і російською мовами (Інструкція...п.3.3.4).

Підприємства та інші суб'єкти господарювання і підприємництва можуть мати тільки по одному примірнику основної каучукової або металевої печатки (простой або з емблемами, товарним знаком тощо). Якщо в діяльності цих суб'єктів господарювання недостатньо використання однієї печатки, то є припустимим виготовлення додаткових печаток з цифрами "1", "2" і т.д., а також простих круглих печаток та різних штампів, які передбачені статутом, положенням або наказом по підприємству (для структурних підрозділів – управління, відділів, служб тощо) (Інструкція...п.3.2.6).

Філіям, іншим відокремленим підрозділам юридичних осіб дозволяється виготовлення каучукових і металевих печаток, якщо це передбачено... положенням про філію.

В текстах таких печаток має міститися слово "Філія". (Інструкція...п.3.2.7)

Вимоги до розмірів та відбитків печаток і штампів (Інструкція...п.3.3.8):

<i>печатка круглої форми з текстом однією мовою</i>	<i>діаметр 38 - 40 мм</i>
<i>печатка круглої форми з текстом двома мовами</i>	<i>діаметр 40 – 45 мм</i>
<i>Мала кругла печатка</i>	<i>діаметр 20 – 25 мм</i>
<i>трикутна печатка (трикутні печатки виготовляються для організацій, які не мають рахунків в установах банків України : (Інструкція..., п.3.2.9):</i>	<i>розмір сторони 45 x 45 мм</i>
<i>кутовий штамп</i>	<i>розмір сторони не менше 40 x 60 мм</i>

* Інструкція про порядок видачі міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам дозволів на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також порядок видачі дозволів на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів. Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України № 17 від 11.01.1999р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.04.1999р. за № 264/ 3557.

*Порядок видачі дозволів суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів**

Дозволи суб'єктам господарювання на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів (у тому числі підприємствам, господарським об'єднанням, а також підприємцям-громадянам і відокремленим підрозділам юридичних осіб) видаються міськрайорганами Міністерства внутрішніх справ України (МВС) за місцезнаходженням суб'єкта господарювання.
(Інструкція МВС № 17 від 11.01.99, п.3.1.2, п/п "3")

Для одержання дозволу на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів суб'єкт господарювання подає у відповідний (міський/районний) орган внутрішніх справ **заяву**, де вказує:

- а) кількість печаток та штампів, які передбачається виготовити;
- б) уперше чи ні виготовляються печатки та штампи (при виготовленні печаток не вперше зазначається підстава їх виготовлення);
- в) місцезнаходження;
- г) особа, відповідальна за отримання дозволу на виготовлення печаток і штампів, її прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані;
- д) прізвище, ім'я, по батькові, паспортні дані керівника або уповноваженої ним особи, що подає клопотання до органу внутрішніх справ.

(Інструкція МВС № 17 від 11.01.99, п.3.1.3)

До заяви суб'єктами підприємницької діяльності **долучаються** (Інструкція МВС № 17 від 11.01.99, п.3.1.4):

- нотаріально завірена копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- зразки (ескізи) печаток, штампів - у двох примірниках, затверджені керівником (власником);
- платіжний документ, що підтверджує внесення плати за видачу дозволу (у розмірі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України).
- громадянами-підприємцями - копія довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи - платника податків.

Органам внутрішніх справ для видачі дозволу на виготовлення печаток і штампів забороняється вимагати від суб'єкта підприємницької діяльності документи, не передбачені Інструкцією.

Орган внутрішніх справ зобов'язаний видати дозвіл на виготовлення печаток і штампів суб'єкту підприємницької діяльності або надати письмову відмову із зазначенням причин, які обумовлюються законодавством України, **протягом п'яти робочих днів** із дня одержання документів (Інструкція МВС № 17 від 11.01.99, п.3.1.4).

* Інструкція про порядок видачі міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам дозволів на право відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень, виготовлення печаток і штампів, а також порядок видачі дозволів на оформлення замовлень на виготовлення печаток і штампів. Затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України № 17 від 11.01.1999р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.04.1999р. за № 264/ 3557.

Відкриття банківських рахунків суб'єктам господарювання

1. Банківські рахунки суб'єктів господарювання в Україні
2. Порядок відкриття банківських поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання-юридичним особам
3. Форма заяви про відкриття поточного рахунку
4. Форма картки із зразками підписів і відбитка печатки
5. Порядок відкриття банківського поточного рахунку у національній та іноземних валютах відокремленому підрозділу юридичної особи
6. Відкриття банківського поточного рахунку для забезпечення спільної діяльності, що здійснюється на підставі договорів (контрактів) без утворення юридичної особи
7. Відкриття банківського поточного рахунку для формування статутного фонду господарського товариства при його заснуванні (до проведення державної реєстрації товариства
8. Відкриття банківського поточного рахунку фізичній особі-підприємцю)
9. Форма заяви про відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю
10. Форма картки із зразками підписів фізичної особи-підприємця

Закон України "Про банки і банківську діяльність"

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492

*Банківські рахунки суб'єктів господарювання в Україні**

Суб'єкти господарювання, нерезиденти-інвестори, іноземні представництва і фізичні особи мають право відкривати рахунки для забезпечення своєї господарської діяльності і власних потреб у будь-яких банках України відповідно до власного вибору, крім випадків, коли банк не має можливості прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами (Інструкція НБУ..., п.1.3).

[суб'єкти господарювання - юридичні особи-резиденти, їх відокремлені підрозділи, фізичні особи-підприємці (Інструкція НБУ..., п.1.1)]

Рахунки, що відкриваються банками України своїм клієнтам

<i>Поточний рахунок</i>	<i>Вкладний (депозитний) рахунок</i>
<u>Поточний рахунок</u> - рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі <u>для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій</u> за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України	<u>Вкладний (депозитний) рахунок</u> - рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі <u>для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент</u> і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору.

До поточних рахунків також належать:

- **рахунки за спеціальними режимами їх використання**, що відкриваються у випадках, передбачених законами України або актами Кабінету Міністрів України;
- **поточні рахунки типу "Н"**, що відкриваються в національній валюті офіційним представництвам і представництвам юридичних осіб-нерезидентів, які не займаються підприємницькою діяльністю на території України;
- **поточні рахунки типу "П"**, що відкриваються в національній валюті постійним представництвам;
- **карткові рахунки**, що відкриваються для обліку операцій за платіжними картками...;
- **поточні (накопичувальні) рахунки виборчих фондів**.

Умови відкриття рахунку та особливості його функціонування передбачаються в договорі, що укладається між банком і його клієнтом в письмовій формі

Банки відкривають своїм клієнтам

- **поточні рахунки** - за договором банківського рахунку,
- **вкладні (депозитні) рахунки** - за договором банківського вкладу.

Банкам забороняється відкривати та вести анонімні (номерні) рахунки.

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492

*Порядок відкриття банківських поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання-юридичним особам **

<p>1. Подання банку документів для відкриття поточного рахунку</p> <p>Якщо суб'єкт господарювання не має в цьому банку рахунків, то відкриття йому поточного рахунку здійснюється в такому порядку.</p> <p>Особи (особа), які (яка) від імені юридичної особи...відкривають поточний рахунок, мають:</p> <p>1) <u>пред'явити</u> : а) паспорт або документ, що його замінює, б) документи, що підтверджують їх повноваження.</p> <p>2) <u>подати такі документи</u> (копії документів, засвідчені в установленому порядку):</p> <p><u>заяву про відкриття поточного рахунку</u>, підписану керівником і головним бухгалтером юридичної особи (якщо в штатному розписі немає посади головного бухгалтера або іншої особи, на яку покладено функцію ведення бухгалтерського обліку та звітності, то заяву підписує лише керівник);</p> <p><u>копію свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи...</u>;</p> <p><u>копію належним чином зареєстрованого статуту, засвідчену органом, який здійснив реєстрацію, або нотаріально;</u></p> <p><u>копію довідки органу державної статистики про внесення юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців**</u>,</p> <p><u>копію документа, що підтверджує взяття юридичної особи на облік в органі державної податкової служби **;</u></p> <p><u>картку із зразками підписів і відбитка печатки (у двох примірниках), засвідчену нотаріально</u></p> <p><u>Юридичні особи, які використовують найману працю і є платниками страхових внесків, додатково ...мають подати такі документи:</u></p> <p><u>копію документа, що підтверджує реєстрацію юридичної особи у відповідному органі Пенсійного фонду України**</u></p> <p><u>копію страхового свідоцтва, що підтверджує реєстрацію юридичної особи у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України як платника страхових внесків**</u></p> <p>(** копії цих документів можуть бути засвідчені органом, що видав документ, або нотаріально чи підписом уповноваженого працівника банку)</p>	<p>2. Перевірка поданих документів, ідентифікація банком клієнта та уповноважених осіб</p> <p>Банк здійснює <u>перевірку поданих документів</u>...на відповідність їх чинному законодавству, зокрема:</p> <p>а) підписи осіб на заяві про відкриття поточного рахунку мають бути розшифровані з обов'язковим зазначенням прізвища та ініціалів і звірені з підписами, що наведені в картці із зразками підписів і відбитка печатки;</p> <p>б) свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності має відповідати зразку, передбаченому відповідними державними нормативними актами/ документами;</p> <p>в) нотаріальне засвідчення документів і копій документів має відповідати вимогам Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (<i>Інструкція НБУ..., п.1.17</i>)</p> <p><u>Банк зобов'язаний ідентифікувати: (1) клієнтів, які відкривають рахунки, а також (2) осіб, уповноважених діяти від їх імені (Інструкція НБУ..., п.2.1)</u></p> <p>Особи, які мають право першого та другого підписів, особисто подають до банку документи для відкриття поточного рахунку юридичної особи, і мають пред'явити при цьому (1) паспорт або документ, що його замінює, та (2) документи, що підтверджують їх повноваження, на підставі яких банк здійснює ідентифікацію клієнта та осіб, уповноважених розпоряджатися поточним рахунком.</p>
<p>3. Укладення між банком і клієнтом в письмовій формі договору банківського рахунку</p> <p>Днем відкриття поточного рахунку клієнта вважається дата, що зазначена на заяві про відкриття цього рахунку в розділі "Відмітки банку" (<i>Інструкція НБУ..., п.1.14</i>)</p> <p><u>У разі відкриття поточного рахунку підприємцю до отримання банком повідомлення про взяття рахунку на облік органом державної податкової служби операції за цим рахунком здійснюються лише із зарахування коштів.</u></p> <p>Датою початку видаткових операцій за рахунком підприємця в банку є дата реєстрації отримання банком зазначеного повідомлення.(<i>Інструкція НБУ..., п.1.13</i>)</p>	

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492

Форма заяви про відкриття поточного рахунку

ЗАЯВА про відкриття поточного рахунку*

Назва банку _____

Назва клієнта банку, що відкриває рахунок, _____ (повна і точна назва)	Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ або реєстраційний (обліковий) номер за ТРДПАУ
юридичної особи / відокремленого підрозділу) _____	_____

Просимо відкрити _____ рахунок у _____.
(вид поточного рахунку) (вид валюти)

Із змістом Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах ознайомлені.

Вимоги цієї Інструкції для нас обов'язкові.

Додаткова інформація (1)

Керівник _____
(посада) (підпис, прізвище, ініціали)

Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали)

"__" _____ 200 р.

М.П.

Відмітки банку

Відкрити _____ рахунок (вид поточного рахунку)	Документи на оформлення відкриття рахунку перевірів (посада і підпис уповноваженої особи, на яку покладено обов'язок відкривати рахунки клієнтів)
дозволяю	
Керівник (уповноважена керівником особа) _____	(підпис)

Дата відкриття рахунку "__" _____ 200 р.

[N балансового рахунку	[N особового рахунку	Головний бухгалтер (інша відповідальна особа, яка контролює правильність присвоєння номера рахунку)
_____	_____	_____
_____	_____	_____

(підпис)

(1) Підлягає обов'язковому заповненню, якщо клієнт банку (юридична особа або її відокремлений підрозділ) не використовує найману працю і не є платником страхових внесків.

*Додаток 1 до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах

Форма картки із зразками підписів і відбитка печатки

КАРТКА

із зразками підписів і відбитка печатки*

<u>Власник рахунку</u> Повна назва _____ Скорочена назва _____ Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ _____ Місцезнаходження _____ Тел. N _____ Назва організації, якій клієнт адміністративно підпорядкований _____ (міністерство, відомство, центральна кооперативна або громадська організація) Назва банку _____ Місцезнаходження банку _____	<u>Відмітка банку</u> Дозвіл на прийняття зразків підписів _____ Головний бухгалтер (або інша уповноважена на це особа банку) _____ _____ (підпис) " ____ " _____ 200 р. <u>Інші відмітки</u> _____ _____
--	--

Наводимо зразки підписів і відбитка печатки, які просимо вважати обов'язковими під час здійснення операцій за поточним рахунком N _____.

Чеки та інші розпорядження за рахунком просимо вважати дійсними в разі наявності на них одного першого і одного другого підписів.

Посада	Прізвище, ім'я та по батькові	Зразок підпису	Зразок відбитка печатки
Перший підпис			(відбиток печатки має містити ідентифікаційний код власника рахунку: Інструкція НБУ, п.18.8)
Другий підпис			
Місце для відбитка печатки організації, що засвідчила повноваження та підписи клієнта	Повноваження та підписи керівника і головного бухгалтера, які діють відповідно до статуту (положення), засвідчую: _____ (посада і підпис керівника чи заступника керівника організації, якій клієнт адміністративно підпорядкований)	Строк повноважень і підписи службових осіб, які тимчасово користуються правом першого або другого підпису, засвідчуємо: _____	Керівник _____ Головний бухгалтер _____ (Підписи керівника і головного бухгалтера вимагаються у разі тимчасового надання особі права першого або другого підпису, тимчасової заміни однієї з осіб тощо)

Посвідчувальний напис нотаріуса (форма № 52)

(вимагається, якщо повноваження і підписи не засвідчені організацією, якій клієнт адміністративно підпорядкований)

“ ____ ” _____ 200 р. Я, _____, нотаріус державний (приватний) _____
 (найменування нотаріальної контори, нотаріального округу)

Засвідчую справжність підпису _____
 (посада, найменування юридичної особи, прізвище, ім'я та по батькові представника)

який зроблено у моїй присутності. Особу представника встановлено, повноваження його перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за № _____ Стягнуто _____ (державного мита, плати)

Державний (приватний) нотаріус _____ /підпис, печатка/

Якщо в новоствореній юридичній особі тимчасово немає печатки, а також у зв'язку з реорганізацією, зміною найменування або підпорядкованості, спрацьованістю чи втратою печатки, керівник банку надає власнику рахунку строк для виготовлення нової (Інструкція НБУ, п.18.9)

*Додаток 2 до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах

*Порядок відкриття банківського поточного рахунку у національній та іноземних валютах відокремленому підрозділу юридичної особи **

1. Подання банку документів для відкриття поточного рахунку відокремленому підрозділу юридичної особи

Якщо відокремлений підрозділ не має в цьому банку рахунків, то для відкриття поточного рахунку цей суб'єкт господарювання подає до банку такі документи:

- заяву про відкриття поточного рахунку (за формою додатку 1 до Інструкції НБУ), яку підписують керівник і головний бухгалтер відокремленого підрозділу (якщо в штатному розписі немає посади головного бухгалтера або іншої особи, на яку покладено обов'язок з ведення бухгалтерського обліку та звітності, заяву підписує лише керівник);
- клопотання юридичної особи до банку, у якому відкривається поточний рахунок відокремленому підрозділу, про відкриття рахунку (із зазначенням місцезнаходження юридичної особи, її ідентифікаційного коду, номера поточного рахунку та назви банку, у якому він відкритий, органу державної податкової служби, у якому юридична особа перебуває на обліку, а також інформації про те, чи є відокремлений підрозділ платником страхових внесків);
- копію свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи, засвідчену нотаріально або органом, який видав свідоцтво про державну реєстрацію;
- копію положення про відокремлений підрозділ, засвідчену нотаріально або юридичною особою, що створила відокремлений підрозділ;
- копію довідки про внесення відокремленого підрозділу до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, **
- копію документа, що підтверджує взяття юридичної особи, яка створила відокремлений підрозділ, на облік в органі державної податкової служби**;
- копію документа, що підтверджує взяття відокремленого підрозділу на облік в органі державної податкової служби за місцезнаходженням цього підрозділу**;
- картку (у двох примірниках) із зразками підписів і відбитка печатки відокремленого підрозділу (за формою додатку 2 до Інструкції НБУ), засвідчену нотаріально або підписом керівника юридичної особи, до складу якої входить відокремлений підрозділ (до картки включаються зразки підписів уповноважених осіб підрозділу, яким відповідно до законодавства України і відповідними документами юридичної особи надано право розпорядження рахунком та підписування розрахункових документів).

Якщо відокремлений підрозділ розташований на території іншої територіальної громади ніж юридична особа, що його створила, є платником страхових внесків, то такий підрозділ має подати також копії відповідних документів, що підтверджують його реєстрацію у відповідному органі Пенсійного фонду України та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України**.

(** копії цих документів можуть бути засвідчені органом, що видав документ, або нотаріально чи підписом уповноваженого працівника банку)

2. Перевірка поданих документів, ідентифікація банком клієнта та уповноважених осіб

3. Укладення між банком і клієнтом в письмовій формі договору банківського рахунку

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492 (п.3.3)

*Відкриття банківського поточного рахунку
для забезпечення спільної діяльності, що здійснюється на підставі
договорів (контрактів) без утворення юридичної особи**

З метою забезпечення таких видів діяльності, як виробнича кооперація, спільне виробництво та інші види спільної діяльності, що здійснюються на підставі договорів (контрактів) без утворення юридичної особи, у банку відкривається один поточний рахунок.

Клієнти можуть відкривати лише один поточний рахунок (у національній та/або іноземній валюті) за кожною угодою сумісної (спільної) діяльності без створення юридичної особи (Інструкція НБУ № 492, п.1.11).

Для відкриття поточного рахунку уповноважена учасниками договору особа (особи) подає до банку такі документи:

- заяву про відкриття поточного рахунку (за формою додатку 1 до Інструкції НБУ N 492 від [12.11.2003](#)), що підписана уповноваженою учасниками договору особою;
- копію договору про ведення спільної діяльності, засвідчену нотаріально;
- рішення учасників договору про визначення осіб, яким надається право розпорядчого підпису під час проведення грошових операцій за цим рахунком, що оформляється у формі довіреності;
- картку із зразками підписів і відбитка печатки ((за формою додатку 2 до Інструкції НБУ N 492 від [12.11.2003](#)), засвідчену нотаріально. У картці наводяться зразки підписів осіб, які мають право розпоряджатися цим рахунком, і зразок відбитка печатки учасника договору, якому за довіреністю всіх учасників договору про спільну діяльність надано право розпорядчого підпису під час проведення грошових операцій за цим рахунком;
- копію документа, що підтверджує взяття на облік в органі державної податкової служби договору про спільну діяльність без створення юридичної особи, засвідчену органом, що видав документ, або нотаріально чи підписом уповноваженого працівника банку.

На титульній сторінці першого примірника договору (контракту) про спільну діяльність робиться відмітка банку про відкриття рахунку для забезпечення цієї діяльності.

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України [12.11.2003](#) N 492 (п.4.1)

**Відкриття банківського поточного рахунку
для формування статутного фонду господарського товариства при його
заснуванні (до проведення державної реєстрації товариства)***

У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється статутний фонд, розмір якого повинен становити не менше суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам, виходячи із мінімальної ставки заробітної плати, діючої на момент створення товариства з обмеженою діяльністю (Закон України “Про господарські товариства”, стаття 52, частина перша). До моменту державної реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю його учасники повинні сплатити не менше ніж п'ятдесят відсотків суми своїх вкладів. (Цивільний кодекс України, стаття 144, п.3).

Загальна номінальна вартість випущених акцій становить статутний фонд акціонерного товариства, який не може бути менше суми, еквівалентної 200 мінімальним заробітним платам, виходячи із мінімальної ставки заробітної плати, діючої на момент створення акціонерного товариства (Закон України “Про господарські товариства”, стаття 24, частина четверта).

У випадках, коли всі акції акціонерного товариства розподіляються між засновниками, вони повинні внести до дня скликання установчих зборів не менше 50 відсотків номінальної вартості акцій (Закон України “Про господарські товариства”, стаття 31).

Для здійснення вкладів / сплати вартості акцій засновники господарського товариства до його державної реєстрації можуть на підставі та на умовах засновницького договору відкрити спеціальний поточний рахунок у визначеній ними банківській установі.

Клієнти можуть відкривати лише один поточний рахунок для формування статутного фонду господарського товариства (у національній та/або іноземній валюті)... (Інструкція НБУ № 492, п.1.11).

З метою відкриття поточного рахунку для формування статутного фонду господарського товариства уповноважена засновниками особа МА подати до банку такі документи*:

- заява про відкриття поточного рахунку (за формою додатку 1 до Інструкції НБУ № 492 від 12.11.2003), що підписана уповноваженою засновниками (учасниками) особою;
- копія засновницького договору, засвідчена нотаріально;
- рішення засновників про визначення особи, якій надається право розпорядчого підпису під час проведення грошових операцій за цим рахунком, яке оформляється у формі довіреності, засвідченої нотаріально (якщо хоча б одним із засновників є фізична особа);
- картка із зразками підписів і відбитка печатки (за формою додатку 2 до Інструкції НБУ № 492 від 12.11.2003), у якій наводиться зразок підпису особи, якій засновниками надано право розпорядчого підпису. Картка приймається без відбитка печатки та засвідчується підписом уповноваженого працівника банку.

Кошти на цей рахунок перераховуються засновниками (учасниками) для формування статутного фонду господарського товариства до його державної реєстрації як юридичної особи.

Цей рахунок починає функціонувати як поточний тільки після одержання банком документів щодо державної реєстрації господарського товариства в установленому порядку.

У разі відмови в державній реєстрації господарського товариства або в інших випадках, передбачених законодавством України, на підставі листа із зазначенням причини закриття рахунку, підписаного уповноваженою засновниками (учасниками) особою, кошти повертаються засновникам (учасникам), а рахунок закривається.

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492 (п.4.2)

Відкриття банківського поточного рахунку фізичній особі-підприємцю*

Фізичні особи-підприємці, як суб'єкти господарювання, мають право відкривати рахунки для забезпечення своєї господарської діяльності і власних потреб у будь-яких банках України відповідно до власного вибору, крім випадків, коли банк не має можливості прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами (Інструкція НБУ № 492 від 12.11.2003р., п.1.3).

Фізичній особі-підприємцю в одному банку може бути відкрито тільки один поточний рахунок

1. Подання банку документів для відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю

Якщо фізична особа-підприємець не має рахунків у цьому банку, то для відкриття поточного рахунку їй потрібно подати до банку такі документи :

- заяву про відкриття поточного рахунку (за формою додатку 3 до інструкції НБУ № 492), що підписана фізичною особою-підприємцем;
- копію свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця, засвідчену нотаріально або органом, що його видав;
- копію документа, що підтверджує взяття фізичної особи-підприємця на облік в органі державної податкової служби,
- копію документа, що підтверджує реєстрацію фізичної особи-підприємця у відповідному органі Пенсійного фонду України,
- картку із зразками підписів (за формою додатку 4 до інструкції НБУ № 492), засвідченими підписом уповноваженого працівника банку або нотаріально (місце проживання фізичної особи-підприємця, зазначене в картці із зразками підписів, має відповідати місцю проживання, наведеному в свідоцтві про державну реєстрацію - Інструкція НБУ № 492 від 12.11.2003р., п. 1.15, частина третя)..

Якщо фізична особа-підприємець використовує найману працю, додатково має бути подана копія документа, що підтверджує її реєстрацію у відповідному органі Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.**. В іншому разі фізична особа-підприємець обов'язково має зазначити про те, що вона не використовує найману працю, у заяві про відкриття поточного рахунку в рядку "Додаткова інформація".

(* копії позначених документів можуть бути засвідчені органом, що видав документ, або нотаріально чи підписом уповноваженого працівника банку).
(інструкція НБУ № 492, п.3.4)о

2. Перевірка поданих документів та ідентифікація банком клієнта

Підставою для ідентифікації клієнта-фізичної особи-громадянина України, який постійно проживає в Україні і відкриває рахунок, є паспорт громадянина України (Інструкція НБУ №492, п.2.2)

Уповноважений працівник банку здійснює ідентифікацію фізичної особи, яка відкриває поточний або вкладний (депозитний) рахунок, і робить у присутності цієї особи копії сторінок паспорта або документа, що його замінює, які містять прізвище, ім'я, по батькові (у разі його наявності), дату народження, серію і номер паспорта або документа, що його замінює, дату видачі та найменування органу, що видав документ, місце проживання або тимчасового перебування, інформацію про громадянство (якщо особа, яка відкриває рахунок, є нерезидентом), а також копію документа, виданого органом державної податкової служби, що засвідчує присвоєння фізичній особі-резиденту ідентифікаційного номера платника податків. Ці копії засвідчуються підписами уповноваженого працівника банку та фізичної особи, що відкриває рахунок, як такі, що відповідають оригіналу, і зберігаються в справі з юридичного оформлення рахунку (Інструкція НБУ №492, п.2.3).о

3. Укладення між банком і клієнтом договору банківського рахунку в письмовій формі

* ІНСТРУКЦІЯ про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затверджена постановою Правління Національного банку України 12.11.2003 N 492 (п.3.4)

Форма заяви про відкриття поточного рахунку фізичній особі-підприємцю

Заява про відкриття поточного рахунку*

Назва банку _____

Особа-підприємець, яка відкриває рахунок,

(прізвище, ім'я, по батькові)

Ідентифікаційний номер за ДРФО _____

Код економічної діяльності 1 _____

Назва виду економічної діяльності 1 _____

Прошу відкрити поточний рахунок у _____

(вид валюти)

для здійснення підприємницької діяльності.

Із змістом Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах ознайомлений. Вимоги цієї Інструкції для мене обов'язкові.

Додаткова інформація 2 _____

" ____ " _____ 200_ р.

(підпис власника рахунку)

Відмітки банку

Відкрити _____ рахунок (вид поточного рахунку) дозволяю	Документи на оформлення відкриття рахунку перевірів (посада і підпис уповноваженої особи, на яку покладено обов'язок відкривати рахунки клієнтів)
Керівник (уповноважена керівником особа) _____ (підпис)	

Дата відкриття рахунку - " ____ " _____ 200_ р.

№ балансового рахунку	№ особового рахунку	Головний бухгалтер (інша відповідальна особа, яка контролює правильність присвоєння номера рахунку)
		_____ (підпис)

1 Заповнюється клієнтом відповідно до наказу Державного комітету статистики України та Державної податкової адміністрації України від 15.02.2001 N 95/56 (v5_56202-01).

2 Підлягає обов'язковому заповненню, якщо клієнт банку фізична особа-підприємець не використовує працю найманих працівників.

*Додаток 3 до Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затв. Постановою Правління НБУ № 492 від 12.11.2003р.

Припинення суб'єкта господарювання

1. Припинення суб'єкта господарювання та його способи
2. Припинення і утворення юридичних осіб – дві складові єдиного процесу реорганізації підприємств
3. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у процесі його реорганізації (шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення)
4. Послідовність процедур припинення юридичної особи шляхом її перетворення і утворення юридичної особи іншої організаційно-правової форми
5. Припинення суб'єкта господарювання-юридичної особи шляхом (внаслідок) ліквідації (підстави та випадки)
6. Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у випадку його ліквідації
7. Черговість задоволення вимог кредиторів платоспроможного суб'єкта господарювання-юридичної особи у разі його ліквідації
8. Припинення підприємства в процесі відновлення платоспроможності (санації) боржника або визнання його банкрутом
9. Санація підприємства-боржника під час провадження у справі про його банкрутство
10. Черговість задоволення вимог кредиторів підприємства-банкрута
11. Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця
12. Порядок (послідовність) державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15 травня 2003р. № 755-IV

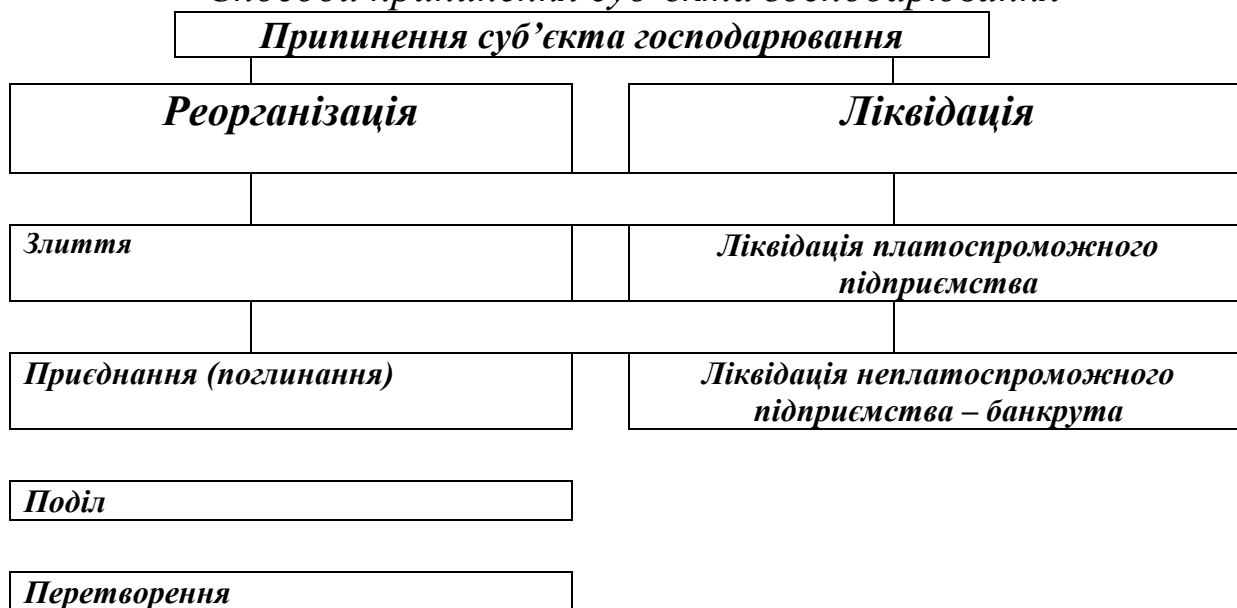
Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 20 червня 1999р. № 784- XIV

Припинення суб'єкта господарювання та його способи

Юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам - правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення) **або в результаті ліквідації** (Цивільний кодекс України стаття 104, п.1)

Припинення діяльності суб'єкта господарювання здійснюється шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) **або ліквідації** (Господарський кодекс України, стаття 59, п.1)

Способи припинення суб'єкта господарювання

Припинення діяльності суб'єкта господарювання здійснюється ... за рішенням власника (власників) чи уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб - засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - за рішенням суду (Господарський кодекс України, стаття 59, п.1).

Юридична особа є такою, що припинилася, з дати внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи
Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців”, стаття 33, п.2.

*Припинення і утворення юридичних осіб – дві складові єдиного процесу
реорганізації підприємств*

<i>Припинення існуючої юридичної особи</i>	<i>Утворення нової юридичної особи</i>
Перетворення. <u>Перетворенням</u> юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми (<i>Цивільний кодекс України, ст.108,п.1</i>)	
<u>Припиняється існуюча юридична особа, організаційно-правова форма якої змінюється</u> Перетворення вважається завершеним з моменту державної реєстрації новоутвореної юридичної особи та державної реєстрації припинення юридичної особи, що припиняється у результаті перетворення (<i>Закон...*, стаття 37, п. 15</i>)	<u>Замість існуючої юридичної особи утворюється нова юридична особа, з іншою організаційно-правовою формою</u> У разі перетворення одного суб'єкта господарювання в інший до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права і обов'язки попереднього суб'єкта господарювання (<i>Господарський кодекс України, ст.59,п.5</i>)
Виділ (виділення). Виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав та обов'язків юридичної особи до однієї або кількох створюваних нових юридичних осіб (<i>Цивільний кодекс України, ст.109, п.1</i>).	
<u>Існуюча юридична особа, що здійснює виділ, не припиняється</u> Виділ вважається завершеним з дати державної реєстрації юридичних осіб, утворених в результаті виділу (<i>Закон..., стаття 32, п. 6</i>)	<u>Утворюється одна або кілька нових юридичних осіб.</u> У разі виділення одного або кількох нових суб'єктів господарювання до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права і обов'язки реорганізованого суб'єкта (<i>Господарський кодекс України, ст.59,п.4</i>)
Поділ	
<u>Припиняється існуюча юридична особа, майнові права і обов'язки якої поділяються між двома або більше утворюваними в процесі поділу новими юридичними особами</u> Поділ вважається завершеним з моменту державної реєстрації новоутворених юридичних осіб та державної реєстрації припинення юридичної особи, що припиняється у результаті поділу (<i>Закон..., стаття 37, п. 14</i>)	<u>Утворюється дві або більше нові юридичні особи.</u> У разі поділу суб'єкта господарювання усі його майнові права і обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього поділу (<i>Господарський кодекс України, ст.59,п.4</i>)
Злиття	
<u>Припиняються дві або більше існуючих юридичних осіб через їх злиття в одну, нову юридичну особу</u> Злиття вважається завершеним з моменту державної реєстрації новоутвореної юридичної особи та державної реєстрації припинення юридичних осіб, що припиняються у результаті злиття (<i>Закон..., стаття 37, п. 13</i>)	<u>Замість двох або більше існуючих юридичних осіб, що припиняються через їх злиття, утворюється одна, нова юридична особа</u> У разі злиття суб'єктів господарювання усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, що утворений внаслідок злиття (<i>Господарський кодекс України, стаття 59, п.2</i>)
Приєднання (поглинання/ повне поглинання)	
<u>Припиняються одна або більше існуючих юридичних осіб внаслідок приєднання їх до іншої (поглинаючої) юридичної особи</u> Приєднання вважається завершеним з моменту державної реєстрації...змін до установчих документів (юридичної особи, що не припиняється в результаті приєднання) та державної реєстрації припинення юридичних осіб, що припиняються в результаті приєднання (<i>Закон..., стаття 37, п. 11</i>)	<u>У процесі приєднання нова юридична особа не утворюється</u> У разі приєднання одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання (<i>Господарський кодекс України, стаття 59, п.2</i>)
Поглинання шляхом придбання контрольної частки (контрольного пакета акцій) у статутному капіталі господарського товариства, що поглинається, не супроводжується припиненням існуючих чи утворенням нових юридичних осіб	

* Закон,, - Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р.

*Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у процесі його реорганізації
(шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення)*

Прийняття рішення про припинення суб'єкта господарювання

Припинення діяльності суб'єкта господарювання здійснюється ... за рішенням власника (власників) чи уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб - засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - за рішенням суду (*Господарський кодекс України, стаття 59, п.1*)

Повідомлення про прийняття рішення про припинення суб'єкта господарювання державного реєстратора, що здійснив його державну реєстрацію

Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, зобов'язані негайно письмово повідомити про це орган, що здійснює державну реєстрацію (*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1*)

Внесення до єдиного державного реєстру відомості про те, що юридична особа перебуває у процесі припинення

...орган, що здійснює державну реєстрацію, ... вносить до єдиного державного реєстру відомості про те, що юридична особа перебуває у процесі припинення (*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1*)

Призначення комісії з припинення юридичної особи, встановлення порядку і строків припинення

Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про припинення юридичної особи, призначають за погодженням з органом, який здійснює державну реєстрацію, комісію з припинення юридичної особи (ліквідаційну комісію, ліквідатора тощо) та встановлюють порядок і строки припинення юридичної особи відповідно до цього Кодексу

Виконання функцій комісії з припинення юридичної особи може бути покладено на орган управління юридичної особи.

(*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.2*)

З моменту призначення комісії до неї переходять повноваження щодо управління справами юридичної особи. Комісія виступає в суді від імені юридичної особи, яка припиняється (*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.3*).

Публікація комісією з припинення юридичної особи повідомлення про припинення юридичної особи та про порядок і строк заявлення кредиторів вимог до неї

Комісія з припинення юридичної особи поміщає в друкованих засобах масової інформації, в яких публікуються відомості про державну реєстрацію юридичної особи, що припиняється, повідомлення про припинення юридичної особи та про порядок і строк заявлення кредиторів вимог до неї. Цей строк не може становити менше двох місяців з дня публікації повідомлення про припинення юридичної особи (*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.4, частина перша*).

Виявлення комісією з припинення юридичної особи її кредиторів і їх письмове повідомлення про припинення юридичної особи

Комісія вживає усіх можливих заходів щодо виявлення кредиторів, а також письмово повідомляє їх про припинення юридичної особи (*Цивільний кодекс України, стаття 105, п.4, частина друга*)

Задоволення чи відхилення вимог кредиторів юридичної особи, що припиняється шляхом злиття, приєднання, поділу та перетворення (*Цивільний кодекс України, стаття 107, п.2*)

(закінчення схеми на наступному арк..)

*Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у процесі його реорганізації
(шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення)*

(закінчення схеми)

Складання комісією з припинення юридичної особи передавального акта або розподільчого балансу

Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами та задоволення чи відхилення цих вимог комісія з припинення юридичної особи складає передавальний акт (у разі злиття, приєднання або перетворення) або розподільчий баланс (у разі поділу), які мають містити положення про правонаступництво щодо всіх зобов'язань юридичної особи, що припиняється, стосовно всіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспоруються сторонами (Цивільний кодекс України, стаття 107, п.2)

Затвердження і нотаріальне посвідчення передавального акта та розподільчого балансу

Передавальний акт та розподільчий баланс затверджуються учасниками юридичної особи або органом, який прийняв рішення про її припинення (Цивільний кодекс України, стаття 107, п.3, частина перша)

Подання комісією з припинення юридичної особи в орган, який здійснює державну реєстрацію, за місцем державної реєстрації юридичної особи, що припиняється, документів для внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи.

Нотаріально посвідчені копії передавального акта та розподільчого балансу передаються в орган, який здійснює державну реєстрацію, за місцем державної реєстрації юридичної особи, що припиняється, а також в орган, який здійснює державну реєстрацію, за місцем державної реєстрації юридичної особи правонаступника (Цивільний кодекс України, стаття 107, п.3, частина друга).

Внесення органом, який здійснює державну реєстрацію, запису про припинення юридичної особи до єдиного державного реєстру

Повідомлення органом, який здійснює державну реєстрацію, відповідних органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування про припинення юридичної особи для зняття її з обліку в цих органах

Опублікування державним реєстратором оголошення про припинення суб'єкта господарювання

Оголошення про реорганізацію чи ліквідацію господарської організації або припинення діяльності індивідуального підприємця підлягає опублікуванню реєструючим органом у спеціальному додатку до газети "Урядовий кур'єр" та/або офіційному друкованому виданні органу державної влади або органу місцевого самоврядування за місцезнаходженням суб'єкта господарювання протягом десяти днів з дня припинення діяльності суб'єкта господарювання (Господарський кодекс України, стаття 59, п.7)

Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення (Цивільний кодекс України, стаття 104, п.2).

Послідовність процедур припинення юридичної особи шляхом її перетворення і утворення юридичної особи іншої організаційно-правової форми

Перетворенням юридичної особи є зміна її організаційно-правової форми (Цивільний кодекс України, стаття 108, п.1)

Державна реєстрація юридичної особи, яка утворена в результаті перетворення, здійснюється у порядку, який встановлено для проведення державної реєстрації новоутворюваної юридичної особи (див.: Закон...*, стаття 37, п.15).

Припинення (державна реєстрація припинення) існуючої юридичної особи*	Створення (державна реєстрація) юридичної особи іншої організаційно-правової форми*
Рішення вищого органу існуючої юридичної особи про її перетворення (припинення існуючої юридичної особи і створення юридичної особи іншої організаційно-правової форми)	
Покладання функцій комісії з припинення юридичної особи на її виконавчий орган, встановлення порядку і строків припинення	Затвердження статуту, призначення (обрання) виконавчого органу новоутворюваної юридичної особи
Повідомлення державного реєстратора про прийняте рішення про припинення юридичної особи шляхом перетворення	Резервування найменування новоутворюваної юридичної особи
Внесення державним реєстратором до єдиного державного реєстру відомості про те, що юридична особа перебуває у процесі припинення	Підготування документів для державної реєстрації новоутворюваної юридичної особи
Публікація виконавчим органом юридичної особи повідомлення про її припинення, про порядок і строк заявлення кредитором вимог до неї	
Письмове повідомлення виконавчим органом юридичної особи її кредиторів про припинення юридичної особи	
Задоволення чи відхилення вимог кредиторів юридичної особи, що припиняється	
Складання виконавчим органом юридичної особи передавального акта	Передавання за передавальним актом активів і пасивів юридичної особи, що припиняється, юридичній особі, що утворюється в процесі перетворення
Затвердження і нотаріальне посвідчення передавального акта	
Подання нотаріально посвідченої копії передавального акта та інших документів державному реєстратору для внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи, що припиняється	Подання документів державному реєстратору для державної реєстрації новоутворюваної юридичної особи
Внесення державним реєстратором запису про припинення юридичної особи до єдиного державного реєстру	Внесення державним реєстратором запису про державну реєстрацію юридичної особи до єдиного державного реєстру
Повідомлення державним реєстратором відповідних органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування про припинення юридичної особи для зняття її з обліку	Передавання державним реєстратором відомостей про державну реєстрацію юридичної особи до органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування для взяття юридичної особи на облік
Опублікування державним реєстратором оголошення про припинення юридичної особи в результаті її перетворення	Опублікування державним реєстратором оголошення про державну реєстрацію новоутвореної юридичної особи
Перетворення вважається завершеним з моменту - державної реєстрації новоутвореної юридичної особи - та державної реєстрації припинення юридичної особи, що припиняється у результаті перетворення (Закон..., стаття 37, п.15)	

У разі перетворення до нової юридичної особи переходять усе майно, усі права та обов'язки попередньої юридичної особи (Цивільний кодекс України, стаття 108, п.2)

* Закон..., - Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", № 755-IV від 15 травня 2003р., статті 23-27; 37, п.15.

Припинення суб'єкта господарювання-юридичної особи шляхом (внаслідок) ліквідації

(підстави та випадки)

<p>Юридична особа ліквідується: (Цивільний кодекс України, ст.110,п.1)</p> <p>1) <u>за рішенням її учасників або органу</u> юридичної особи, <u>уповноваженого на це установчими документами</u>, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами;</p> <p>2) <u>за рішенням суду</u> про визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом.</p>	<p>Суб'єкт господарювання ліквідується (Господарський кодекс України, стаття 59, пп.1,6):</p> <p>1. За ініціативою (рішенням) власника (власників) чи уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб-засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників</p> <p>2. За рішенням суду (у випадках, передбачених цим Кодексом).</p> <p>3. У зв'язку із закінченням строку, на який він створювався</p> <p>4. У разі досягнення мети, заради якої його було створено</p> <p>5. У разі визнання його в установленому порядку банкрутом (крім випадків, передбачених законом)</p> <p>6. У разі скасування його державної реєстрації (у випадках, передбачених законом).</p>
---	--

Вимога про ліквідацію юридичної особи на підставі визнання недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, може бути пред'явлена до суду

- органом, що здійснює державну реєстрацію,
- учасником юридичної особи

(Цивільний кодекс України, ст.110,п.2)

Скасування державної реєстрації позбавляє суб'єкта господарювання статусу юридичної особи і є підставою для вилучення його з державного реєстру.

Суб'єкт господарювання вважається ліквідованим з дня внесення до державного реєстру запису про припинення його діяльності.

(Господарський кодекс України, стаття 59, п.7)

Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у випадку його ліквідації

Прийняття рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання (Цивільний кодекс України, стаття 110, п.1, підп."1)", "2)", Господарський кодекс України, стаття 59, п.1)

Повідомлення про прийняте рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання державного реєстратора, що здійснив його державну реєстрацію (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1)

Внесення до єдиного державного реєстру відомості про те, що юридична особа перебуває у процесі ліквідації (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1)

Утворення / призначення ліквідаційної комісії

Ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами), або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений цим Кодексом.

Ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується.

(Господарський кодекс України, стаття 60, п.1)

Рішенням суду про ліквідацію юридичної особи на його учасників або орган, уповноважений установчими документами приймати рішення про ліквідацію юридичної особи, можуть бути покладені обов'язки щодо проведення ліквідації юридичної особи (Цивільний кодекс України, стаття 110, п.2, частина друга)

З моменту призначення комісії до неї переходять повноваження щодо управління справами юридичної особи. Комісія виступає в суді від імені юридичної особи, яка припиняється (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.3)

Встановлення порядку та визначення строків проведення ліквідації суб'єкта господарювання, а також строку для заяв претензій кредиторів

Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання, встановлює порядок та визначає строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторами, що не може бути меншим, ніж два місяці з дня оголошення про ліквідацію (Господарський кодекс України, стаття 60, п.2)

Публікація ліквідаційною комісією повідомлення про ліквідацію суб'єкта господарювання - юридичної особи та про порядок і строк заяви претензій до неї

Ліквідаційна комісія або інший орган, який проводить ліквідацію суб'єкта господарювання, вміщує в друкованих органах, зазначених у частині десятій статті 58 цього Кодексу, повідомлення про його ліквідацію та про порядок і строки заяви кредитором претензій, а явних (відомих) кредиторів повідомляє персонально у письмовій формі у встановлені цим Кодексом чи спеціальним законом строки. (Господарський кодекс України, стаття 60, п.3)

Оцінка наявного майна і складання проміжного ліквідаційного балансу юридичної особи, що ліквідується

...ліквідаційна комісія вживає необхідних заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання, який ліквідується... (Господарський кодекс України, стаття 60, п.4)

Ліквідаційна комісія оцінює наявне майно суб'єкта господарювання, який ліквідується... (Господарський кодекс України, стаття 60, п.5)

Ліквідаційна комісія після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами складає проміжний ліквідаційний баланс, який містить відомості про склад майна юридичної особи, що ліквідується, перелік пред'явлених кредиторами вимог, а також про результати їх розгляду.

Проміжний ліквідаційний баланс затверджується учасниками юридичної особи або органом, який прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи (Цивільний кодекс України, стаття 111, п.1)

Якщо вартість майна юридичної особи є недостатньою для задоволення вимог кредиторів, юридична особа ліквідується в порядку, встановленому законом про відновлення платоспроможності або визнання банкрутом (Цивільний кодекс України, ст.110,п.3)

(закінчення схеми на наступному арк.).

Послідовність процесу припинення платоспроможного підприємства у випадку його ліквідації

(закінчення схеми)

Виплата грошових сум кредиторам юридичної особи, що ліквідується

Виплата грошових сум кредиторам юридичної особи, що ліквідується, **провадиться у порядку черговості**, встановленої статтею 112 цього Кодексу, **відповідно до проміжного ліквідаційного балансу, починаючи від дня його затвердження**, за винятком кредиторів четвертої черги, виплати яким провадяться зі спливом місяця від дня затвердження проміжного ліквідаційного балансу

В разі недостатності у юридичної особи, що ліквідується, грошових коштів для задоволення вимог кредиторів ліквідаційна комісія здійснює продаж майна юридичної особи.

(Цивільний кодекс України, стаття 111, п.2).

Складання і затвердження **ліквідаційного балансу** юридичної особи, що ліквідується

Після завершення розрахунків з кредиторами ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс, який затверджується учасниками юридичної особи або органом, що прийняв рішення про ліквідацію юридичної особи

(Цивільний кодекс України, стаття 111, п.3)

Передача майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, учасникам юридичної особи

Майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається її учасникам, якщо інше не встановлено установчими документами юридичної особи або законом *Цивільний кодекс України, стаття 111, п.3)*

Подання ліквідаційною комісією державному реєстратору за місцем державної реєстрації юридичної особи, що ліквідується, документів для внесення до єдиного державного реєстру запису про припинення юридичної особи (*Цивільний кодекс України, стаття 107, п.3, частина друга*).

Внесення державним реєстратором запису до єдиного державного реєстру про припинення юридичної особи в результаті її ліквідації

Повідомлення державним реєстратором відповідних органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування про ліквідацію юридичної особи для зняття її з обліку в цих органах

Опублікування державним реєстратором оголошення про припинення суб'єкта господарювання в результаті його ліквідації

Юридична особа є ліквідованою з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення (*Цивільний кодекс України, стаття 111, п.5*)

*Черговість задоволення вимог кредиторів платоспроможного суб'єкта господарювання-юридичної особи у разі його ліквідації**

1. У разі ліквідації платоспроможної юридичної особи вимоги її кредиторів задовольняються у такій черговості:

*1) у **першу чергу** задовольняються вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, та вимоги кредиторів, забезпечені заставою чи іншим способом*

*2) у **другу чергу** задовольняються вимоги працівників, пов'язані з трудовими відносинами, вимоги автора про плату за використання результату його інтелектуальної, творчої діяльності*

*3) у **третю чергу** задовольняються вимоги щодо податків, зборів (обов'язкових платежів)*

*4) у **четверту чергу** задовольняються всі інші вимоги*

Вимоги однієї черги задовольняються пропорційно сумі вимог, що належать кожному кредитору цієї черги.

2. У разі відмови ліквідаційної комісії у задоволенні вимог кредитора або ухилення від їх розгляду кредитор має право до затвердження ліквідаційного балансу юридичної особи звернутися до суду із позовом до ліквідаційної комісії. За рішенням суду вимоги кредитора можуть бути задоволені за рахунок майна, що залишилося після ліквідації юридичної особи.

3. Вимоги кредитора, заявлені після спливу строку, встановленого ліквідаційною комісією для їх пред'явлення, задовольняються з майна юридичної особи, яку ліквідовують, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, заявлених своєчасно.

4. Вимоги кредиторів, які не визнані ліквідаційною комісією, якщо кредитор у місячний строк після одержання повідомлення про повну або часткову відмову у визнанні його вимог не звертався до суду з позовом, вимоги, у задоволенні яких за рішенням суду кредиторів відмовлено, а також вимоги, які не задоволені через відсутність майна юридичної особи, що ліквідується, вважаються погашеними.

**Цивільний кодекс України, стаття 112*

Припинення підприємства в процесі відновлення платоспроможності (санації) боржника або визнання його банкрутом*

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) <u>не інакше як через відновлення платоспроможності</u> (Закон..., стаття 1)
Досудова санація – система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які <u>може здійснювати власник майна</u> (орган, уповноважений управляти майном) боржника, <u>інвестор, з метою запобігання банкрутству</u> боржника <u>шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів</u> відповідно до законодавства <u>до початку порушення провадження у справі про банкрутство</u> (Закон..., стаття 1)

Порушення (судом) провадження у справі про банкрутство боржника	
Відновлення платоспроможності боржника	
Санація боржника за ухвалою суду	
Санація – система заходів, що <u>здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації</u> , спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів <u>шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника</u> . (Закон, стаття 1)	
Санація боржника може включати заходи з його реструктуризації	
Реструктуризація боржника включає заходи його реорганізації , зокрема шляхом поділу, виділу, перетворення (зміни організаційно-правової форми) тощо	
Реструктуризація підприємства – здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства , зокрема <u>шляхом</u> його <u>поділу</u> з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на <u>зміну</u> форми власності, управління, організаційно-правової форми , що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів (Закон..., стаття 1)	
Розрахунки з кредиторами боржника	

Банкрутство – визнана ... судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури (Закон..., стаття 1)

*Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”

Визнання боржника банкрутом

Якщо в установлені судом строки не проведені розрахунки з кредиторами, суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру (Закон..., стаття 21, п. 15)

Ліквідація – припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного (арбітражним) судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна (Закон..., стаття 1)

*Санація підприємства-боржника
під час провадження у справі про його банкрутство*

Санація – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника. (Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, стаття 1)

[Санація: < лат. *sanatio* -лікування, оздоровлення)

Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містять план санації, можуть бути:

- **реструктуризація підприємства;**
- перепрофілювання виробництва;
- закриття нерентабельних виробництва;
- відстрочка та (або) розстрочка платежів або прощення (списання) частини боргів, про що укладається мирова угода;
- ліквідація дебіторської заборгованості;
- продаж частини майна боржника;
- зобов’язання інвестора про погашення боргу (частини боргу) боржника, зокрема шляхом переведення на нього боргу (частини боргу) та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов’язань;
- виконання зобов’язань боржника власником майна боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов’язань;
- продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу (для недержавних підприємств);
- одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, який відшкодовується у першу чергу згідно зі статтею 31 цього Закону за рахунок реалізації майна боржника;
- звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі реалізації плану санації. Вихідна допомога у цьому разі виплачується за рахунок інвестора, а за його відсутності – за рахунок реалізації майна боржника або за рахунок кредиту, одержаного для цієї мети;
- інші способи відновлення платоспроможності боржника.

(Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, стаття 18, п.2)

*Черговість задоволення вимог кредиторів підприємства-банкрута**

1. Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у (такому) порядку:	
<p>1) у першу чергу задовольняються:</p> <p>а) вимоги, забезпечені заставою;</p> <p>б) виплати вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;</p> <p>в) витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство у суді та роботою ліквідаційної комісії, у тому числі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - витрати на оплату державного мита; - витрати заявника на публікацію оголошення про порушення справи про банкрутство; - витрати на публікацію в офіційних друкованих органах інформації про порядок продажу майна банкрута; - витрати на публікацію в засобах масової інформації про поновлення провадження у справі про банкрутство у зв'язку з визнанням мирової угоди недійсною; - витрати арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), пов'язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута; - витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням суду за рахунок їх коштів; - витрати на оплату праці арбітражних керуючих (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) в порядку, передбаченому статтею 27 цього Закону. <p>Перелічені витрати відшкодовуються ліквідаційною комісією після реалізації нею частини ліквідаційної маси, якщо інше не передбачено цим Законом;</p>	
<p>2) у другу чергу задовольняються вимоги, що виникли із зобов'язань банкрута перед працівниками підприємства-банкрута (за винятком повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства), зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації відповідних платежів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників);</p>	
<p>3) у третю чергу задовольняються вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);</p>	
<p>4) у четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою, у тому числі і вимоги кредиторів, що виникли із зобов'язань у процедурі розпорядження майном боржника чи в процедурі санації боржника;</p>	
<p>5) у п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного фонду підприємства;</p>	
<p>6) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.</p>	
2. Вимоги кожної наступної черги задовольняються в міру надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги	
3. У разі недостатності коштів, одержаних від майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно сумі вимог, що належить кожному кредитору однієї черги	
4. У разі відмови кредитора від задоволення визначеної в установленому порядку вимоги ліквідаційна комісія не враховує суму грошових вимог цього кредитора	
5. Вимоги, заявлені після строку, встановленого для їх подання, не розглядаються і вважаються погашеними	
5. Вимоги, не задоволені за недостатністю майна, вважаються погашеними.	

*Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", стаття 31

*Припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця**

Фізична особа позбавляється статусу підприємця з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця (Закон..., стаття 46, п.3).

Випадки / обставини припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця

Підприємницька діяльність фізичної особи-підприємця припиняється у разі:

- прийняття фізичною особою-підприємцем рішення про припинення своєї підприємницької діяльності;
- смерті фізичної особи-підприємця;
- постановлення судового рішення про оголошення фізичної особи померлою або визнання безвісно відсутньою;
- постановлення судового рішення про визнання фізичної особи, яка є підприємцем, недієздатною або про обмеження її цивільної дієздатності;
- постановлення судового рішення про припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця.

(Закон..., стаття 46, п.1)

Підстави для рішення суду про припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця

Підставами для постановлення судового рішення про припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця є:

- визнання фізичної особи-підприємця банкрутом;
- провадження фізичною особою-підприємцем підприємницької діяльності, що заборонена законом;
- неподання фізичною особою-підприємцем протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону.

(Закон..., стаття 46, п.2)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", стаття 46

Порядок (послідовність) державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням *

1. Подання фізичною особою-підприємцем державному реєстратору заяви про припинення нею підприємницької діяльності	<p>Для внесення до Єдиного державного реєстру запису про рішення фізичної особи-підприємця щодо припинення нею підприємницької діяльності фізична особа-підприємець або уповноважена нею особа повинні подати державному реєстратору (надіслати рекомендованим листом з описом вкладення) такі документи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - нотаріально посвідчену заяву про припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем; - документ, що підтверджує внесення плати за публікацію повідомлення про прийняття фізичною особою-підприємцем рішення щодо припинення підприємницької діяльності (у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) <p>(Закон..., стаття 47, п.1, стаття 22, п.19)</p>
2. Внесення державним реєстратором до Єдиного державного реєстру запису про рішення фізичної особи-підприємця щодо припинення нею підприємницької діяльності	<p>Державний реєстратор... зобов'язаний <u>не пізніше наступного робочого</u> дня з дати надходження ... документів</p> <ul style="list-style-type: none"> - внести до Єдиного державного реєстру запис про рішення фізичної особи-підприємця щодо припинення нею підприємницької діяльності - передати органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про внесення такого запису. <p>(Закон..., стаття 47, п.7)</p>
3. Публікація державним реєстратором повідомлення про рішення фізичної особи-підприємця щодо припинення нею підприємницької діяльності	<p>Інформація про прийняття фізичною особою рішення щодо припинення нею підприємницької діяльності підлягає обов'язковому опублікуванню в спеціалізованому друкованому засобі масової інформації. Підставою для публікації повідомлення є внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру. <u>Повідомлення підлягають опублікуванню спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації протягом десяти робочих днів з моменту внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру.</u></p> <p>За публікацію повідомлень справляється плата в розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян Документом, що підтверджує внесення плати за публікацію повідомлень, є копія квитанції, виданої банком.</p> <p>(Закон..., стаття 22, пп.1, 17,18,19, 20)</p>
4.Зняття фізичної особи-підприємця з обліку	<ul style="list-style-type: none"> - у відповідному органі державної податкової служби як платника податків, - у відповідному органі Пенсійного фонду України, - у відповідних органах фондів соціального страхування
5. Подання фізичною особою-підприємцем державному реєстратору для проведення державної реєстрації припинення її підприємницької діяльності за її рішенням таких документів (<u>не раніше двох місяців з дати публікації повідомлення у спеціалізованому засобі масової інформації</u>):	<ul style="list-style-type: none"> - заповненої реєстраційної картки на проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем за її рішенням; - свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця; - довідки відповідного органу державної податкової служби про зняття фізичної особи - підприємця з обліку як платника податків; - довідки відповідного органу Пенсійного фонду України про зняття з обліку; - довідки відповідних органів фондів соціального страхування про зняття з обліку. <p>(Закон..., стаття 47, п.9)</p>

(див. закінчення схеми)

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

*Порядок (послідовність) державної реєстрації припинення
підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця за її рішенням **
(закінчення схеми)

<p>6. Державна реєстрація припинення фізичної особи-підприємця</p> <p>За відсутності підстав для залишення поданих документів без розгляду державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця. Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем є датою державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем. (Закон..., стаття 47, п.15) <u>Строк державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем (Закон..., стаття 47, п.16)</u></p>
<p>7. Видача державним реєстратором заявнику копії свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця з відміткою про державну реєстрацію припинення нею підприємницької діяльності.</p> <p><u>Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня з дати державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем повинен видати або надіслати заявнику копію свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця із спеціальною відміткою про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем.</u> (Закон..., стаття 47, п.17)</p>
<p>8. Повідомлення державним реєстратором органів статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем</p> <p>Державний реєстратор не пізніше наступного робочого дня від дати державної реєстрації припинення фізичної особи-підприємця... зобов'язаний надіслати відповідним органам статистики, державної податкової служби, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування повідомлення про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем та відомості реєстраційної картки про проведення державної реєстрації припинення фізичної особи-підприємця (Закон..., стаття 51, п.1)</p>

*Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"

Організаційні засади корпоративного управління

- 1. Корпоративні права і система відносин корпоративного управління*
- 2. Криза корпоративного управління в Україні*
- 3. Важливість корпоративного управління для товариств і для держави*
- 4. Примірний структурований зміст корпоративного кодексу акціонерного товариства (зміст Принципів корпоративного управління України)*
- 5. Права акціонерів (механізм реалізації за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)*
- 6. Органи управління і контролю господарського товариства*
- 7. Вищий і виконавчий органи управління господарського товариства*
- 8. Пакети акцій (голосів) акціонерного товариства*
- 9. Питання компетенції вищого органу господарського товариства*
- 10. Питання виключної компетенції вищого органу акціонерного товариства*
- 11. Питання, розгляд та рішення з яких вимагали одностайності, і питання виключної компетенції вищого органу товариства з обмеженою відповідальністю*
- 12. Порядок скликання чергових загальних зборів господарського товариства*
- 13. Порядок проведення і прийняття рішень загальними зборами акціонерів*
- 14. Порядок проведення і прийняття рішень зборами учасників товариства з обмеженою відповідальністю*
- 15. Наглядова рада акціонерного товариства (статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)*
- 16. Виконавчий орган акціонерного товариства (статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)*
- 17. Посадові особи господарського товариства; лояльність і відповідальність (за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)*
- 18. Види і зміст суттєвої інформації, що розкривається товариством (за Принципами корпоративного управління України)*
- 19. Прозорість діяльності товариства (за Принципами корпоративного управління України)*
- 20. Контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства з обмеженою відповідальністю (за чинним законодавством України та Принципами корпоративного управління України)*
- 21. Контроль за фінансово-господарською діяльністю акціонерного товариства (за чинним законодавством України та Принципами корпоративного управління України)*

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

Закон України “Про господарські товариства”

Принципи корпоративного управління України

Корпоративні права і система відносин корпоративного управління

Корпоративні права - це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.

Володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом. Законом можуть бути встановлені обмеження певним особам щодо володіння корпоративними правами та/або їх здійснення.
(Господарський кодекс України, стаття 167).

Сутність корпоративного управління

Корпоративне управління - система відносин між інвесторами - власниками товариства, його менеджерами, а також заінтересованими особами для забезпечення ефективної діяльності товариства, рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин.

Система відносин корпоративного управління

=

<u>Відносини між інвесторами-власниками товариства і його менеджерами</u>	+	<u>Відносини товариства з заінтересованими особами, які мають легітимний інтерес у його діяльності</u> (працівниками, споживачами, кредиторами, державою, громадськістю тощо)
--	---	--

Корпоративне управління - система, за допомогою якої інвестори-власники спрямовують та контролюють діяльність товариства.

В рамках корпоративного управління визначається:

- **яким чином інвестори здійснюють контроль за діяльністю менеджерів,**
- **яку відповідальність несуть менеджери перед інвесторами за результати діяльності товариства**

Належна система корпоративного управління дозволяє інвесторам бути впевненими у тому, що керівництво товариства розумно використовує їх інвестиції для фінансово-господарської діяльності і, таким чином, збільшується вартість частки участі інвесторів в акціонерному капіталі товариства.

Така система є одним із головних чинників успішної діяльності товариства, можливості його доступу до інвестиційних ресурсів: товариство не може розраховувати на довіру інвесторів та надходження зовнішнього фінансування, якщо воно не вживає заходів щодо запровадження ефективного корпоративного управління, а саме, належного захисту прав інвесторів, надійних механізмів управління та контролю, відкритості та прозорості у своїй діяльності.

Криза корпоративного управління в Україні

“Невід’ємною складовою політики економічного зростання має стати **невідкладне реформування системи корпоративного управління**. Сформований на основі приватизації державного майна корпоративний сектор займає найвагоміше місце в українській економіці. На його частку припадає майже 75% ВВП. Однак за роки реформ в Україні так і не створено необхідних передумов, які сприяли б утвердженню ефективних механізмів корпоративного управління. Залишається низькою прозорість акціонерних товариств, глибока тінізація їхньої діяльності, правова незахищеність корпоративних прав акціонерів, їхні відверто брутальні порушення. Йдеться, по суті, про порушення майнових прав майже третини населення - більш як 17 млн. громадян, які володіють великими та малими акціями.

Криза системи корпоративного управління перетворилася нині в одну з найгостріших проблем, що стримує економічне зростання. Вона унеможлиблює ефективну реструктуризацію підприємств, утвердження сучасних механізмів реалізації приватної власності, розвиток фондового ринку, активне залучення заощаджень населення на інвестиційні цілі, зростання інвестиційної привабливості української економіки, у т.ч. і для іноземних інвесторів. Тінізація корпоративних відносин негативно позначається і на бюджетному процесі, штучно занижуючи його доходну частину. Кабінет Міністрів України має нагально опрацювати програму дій, яка б забезпечила глибоке реформування чинної системи корпоративного управління, створення механізмів сучасного менеджменту, захисту прав та законних інтересів акціонерів, особливо дрібних, якнайшвидше усунення наявних недоліків. Здійснення системної реформи корпоративного управління, його глибокої реструктуризації має розглядатися як одне з першочергових завдань уряду в реалізації євроінтеграційного курсу України. (Звернення Президента України до Верховної Ради України у зв’язку з Посланням Президента України до Верховної Ради України “Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 році” - <http://www.president.gov.ua/activity/zayavintery/speakto/151980312.html>)

6.2. Важливість корпоративного управління для господарських товариств і для держави

Важливість корпоративного управління для товариств полягає у його внеску до підвищення їх конкурентоспроможності та економічної ефективності завдяки забезпеченню:

- належної уваги до інтересів акціонерів;
- рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин;
- фінансової прозорості;
- запровадження правил ефективного менеджменту та належного контролю.

Важливість корпоративного управління для держави обумовлена його впливом на соціальний та економічний розвиток країни через:

- сприяння розвитку інвестиційних процесів, забезпечення впевненості та підвищення довіри інвесторів;
- підвищення ефективності використання капіталу та діяльності товариств;
- урахування інтересів широкого кола заінтересованих осіб, що забезпечує здійснення товариствами діяльності на благо суспільства та зростання національного багатства.

*Примірний структурований зміст корпоративного
кодексу акціонерного товариства
(зміст Принципів корпоративного управління України)*

1	<i>Мета товариства</i>
2	<i>Права акціонерів</i>
3	<i>Наглядова рада і виконавчий орган товариства</i>
3.1	<i>Наглядова рада товариства</i>
3.2	<i>Виконавчий орган товариства</i>
3.3	<i>Лояльність та відповідальність (посадових осіб товариства).</i>
4	<i>Розкриття інформації та прозорість</i>
5	<i>Контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства</i>
6	<i>Заінтересовані особи</i>

Права акціонерів
(механізм реалізації за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.2)
<p>Цивільний кодекс України (стаття 116)</p> <p>1. Учасники господарського товариства мають право у порядку, встановленому установчим документом товариства та законом:</p> <p>1) брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, встановлених законом;</p> <p>2) брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди);</p> <p>3) вийти у встановленому порядку з товариства;</p> <p>4) здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом;</p> <p>5) одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом.</p> <p>2. Учасники господарського товариства можуть також мати інші права, встановлені установчим документом товариства та законом.</p> <p>Закон України “Про господарські товариства” (стаття 10 “Права учасників товариства”)</p> <p>Учасники товариства мають право:</p> <p>а) брати участь в управлінні справами товариства в порядку, визначеному в установчих документах, за винятком випадків, передбачених цим Законом;</p> <p>б) брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди). Право на отримання частки прибутку (дивідендів) пропорційно частці кожного з учасників мають особи, які є учасниками товариства на початок строку виплати дивідендів;</p> <p>в) вийти в установленому порядку з товариства;</p> <p>г) одержувати інформацію про діяльність товариства. На вимогу учасника товариство зобов’язане надавати йому для ознайомлення річні баланси, звіти товариства про його діяльність, протоколи зборів.</p> <p>Учасники можуть мати також інші права, передбачені законодавством і установчими документами товариства.</p>	<p>2. Права акціонерів</p> <p>2.1. Товариство повинно сприяти реалізації та забезпечувати захист прав та законних інтересів акціонерів, зокрема:</p> <p>2.1.1. Право на участь в управлінні товариством шляхом участі та голосування на загальних зборах.</p> <p>2.1.2. Право на отримання частини прибутку товариства у розмірі, пропорційному належній акціонерів кількості акцій</p> <p>2.1.3. Право на своєчасне отримання повної та достовірної інформації про фінансово-господарський стан товариства та результати його діяльності, суттєві факти, що впливають або можуть впливати на вартість цінних паперів та (або) розмір доходу за ними, про випуск товариством цінних паперів тощо</p> <p>2.1.4. Право на вільне розпорядження акціями.</p> <p>2.1.5. Право на надійну та ефективну реєстрацію та підтвердження права власності на акції</p> <p>2.1.6. Право вимагати обов’язкового викупу товариством акцій за справедливою ціною в акціонерів, які не голосували "за", або принаймні у тих акціонерів, які голосували "проти" певних прийнятих загальними зборами рішень, які обмежують їх права.</p> <p>2.2. Товариство повинно забезпечити рівне ставлення до всіх акціонерів-власників однієї категорії акцій</p> <p>2.3. Товариство повинно забезпечити іноземним акціонерам можливості для реалізації своїх прав нарівні з іншими акціонерами</p> <p>2.4. У разі здійснення додаткового випуску акцій товариство повинно забезпечити рівне переважне право всіх акціонерів придбати додатково випущені акції у кількості, пропорційній їхній існуючій частці у статутному капіталі</p> <p>2.5. Товариство повинно розробити та запровадити необхідні внутрішні механізми з метою запобігання неправомірному використанню інсайдерської інформації посадовими особами товариства та іншими інсайдерами</p>

Органи управління і контролю господарського товариства

Управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках - учасники товариства (Господарський кодекс України, стаття 89, п.1)

Вищий орган управління господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю*	Повне і командитне товариство
Загальні збори акціонерів	Загальні збори учасників	Управління діяльністю товариства здійснюється за спільною згодою всіх учасників (консенсусом або більшістю голосів)

* і товариство з додатковою відповідальністю

Виконавчий орган управління господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю
Правління або інший орган, визначений статутом. Виконавчий орган може бути колегіальним (правління, дирекція) чи одноособовим (директор, генеральний директор)	Колегіальний (правління, дирекція) або одноособовий (директор) виконавчий орган, визначений статутом

Органи нагляду і контролю за діяльністю виконавчого органу і фінансово-господарською діяльністю та захисту прав учасників господарського товариства

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю
Наглядова рада	
Для контролю за діяльністю виконавчого органу та захисту прав учасників господарського товариства. <u>В акціонерних товариствах з кількістю акціонерів більше 50 осіб створення наглядової ради обов'язкове</u>	<u>Може створюватися контролюючий орган, передбачений статутом</u> (Б.З.:напр., ревізійна комісія, ревізор тощо)

Вищий і виконавчий органи управління господарського товариства

Управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках - учасники товариства.

(Господарський кодекс України, стаття 89, п.1)

	<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою і додатковою відповідальністю</i>	<i>Повне і командитне товариство</i>
<i>Вищий орган</i>	<i>Загальні збори акціонерів</i>	<i>Загальні збори учасників</i>	<i>Управління діяльністю товариства здійснюється за спільною згодою всіх учасників (консенсусом або більшістю голосів)</i>
<i>Виконавчий орган</i>	<i>Правління або інший орган, визначений статутом</i>	<i>Колегіальний або одноособовий виконавчий орган</i>	
	<i>Виконавчий орган може бути колегіальним (правління, дирекція) чи одноособовим (директор, генеральний директор)</i>		

Цивільний кодекс України, статті 121-122, 136, 145,146, 159,161

Пакети акцій (голосів) акціонерного товариства

<i>Пакети акцій</i>	<i>Можливості впливу на правомочність вищого органу товариства і прийнятих ним рішень</i>
<i>Ініціюючий (Б.3.) 10%</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дає право ініціювати (вимагати) скликання зборів або самостійно їх скликати з будь-якого питання 2. Дає можливість заблокувати проведення загальних зборів акціонерів, якщо до оголошеного початку їх проведення зареєструвалося менш ніж 60 % інших акціонерів 3. Забезпечити правомочність зборів, якщо до початку їх проведення зареєструвалося не менш як 50 % інших акціонерів
<i>Блокуючий 25 % + 1 акція</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Заблокувати прийняття рішень з питань, що повинні бути прийняті кваліфікаційною більшістю (75% голосів акціонерів, що беруть участь у зборах) 2. Заблокувати проведення зборів, якщо до початку їх проведення зареєструвалося менш ніж 60 % інших акціонерів 3. Забезпечити правомочність зборів, якщо до початку їх проведення зареєструвалося не менш як 35 % інших акціонерів
<i>Вирішальний 50 % + 1 акція</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечити прийняття зборами рішень з будь-яких питань оголошеного порядку денного, крім питань, що повинні прийматися кваліфікаційною більшістю голосів 2. Заблокувати прийняття зборами рішення з будь-яких питань 3. Забезпечити правомочність зборів, якщо до початку їх проведення зареєструвалося не менш як 10 % інших акціонерів 4. Забезпечити прийняття зборами рішень з питань оголошеного порядку денного, що повинні прийматися кваліфікаційною більшістю голосів, якщо кількість акцій (голосів) власника такого пакета акцій складає не менш як 75 % від кількості голосів акціонерів (їх представників), які беруть участь у зборах
<i>Абсолютний 75 % акцій</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечити прийняття зборами рішень з усіх питань оголошеного порядку денного 2. Заблокувати прийняття зборами рішення з усіх питань оголошеного порядку денного 3. Забезпечити правомочність зборів, якщо до початку їх проведення жодного з інших акціонерів або їх представників 4. Заблокувати проведення зборів незалежно від кількості інших акціонерів або їх представників, що зареєструвалися для участі у зборах
<i>«Золота акція»</i>	Дає можливість заблокувати прийняття зборами рішення з будь-якого питання оголошеного порядку денного

Питання компетенції вищого органу господарського товариства

<i>Акціонерне товариство</i>	<i>Товариство з обмеженою відповідальністю</i>
<ul style="list-style-type: none"> • визначення основних напрямів діяльності товариства і затвердження його планів та звітів про їх виконання • внесення змін до статуту товариства • обрання та відкликання членів виконавчого органу та ревізійної комісії • затвердження річних результатів діяльності акціонерного товариства, включаючи його дочірні підприємства, затвердження звітів і висновків ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку, строку та порядку виплати частини прибутку (дивідендів), визначення порядку покриття збитків • створення, реорганізація та ліквідація дочірніх підприємств, філій та представництв, затвердження їх статутів та положень • винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб органів управління товариства • затвердження правил процедури та інших внутрішніх документів товариства, визначення організаційної структури товариства • визначення умов оплати праці посадових осіб товариства, його дочірніх підприємств, філій та представництв • затвердження договорів (угод), укладених на суму, що перевищує вказану в статуті товариства; • прийняття рішення про припинення діяльності товариства, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу 	
• обрання та відкликання членів ради акціонерного товариства (спостережної ради);	
• вирішення питання про придбання акціонерним товариством акцій, що випускаються ним	• вирішення питання про придбання товариством частки учасника
	• встановлення розміру, форми і порядку внесення учасниками додаткових вкладів
	• виключення учасника з товариства

Закон України «Про господарські товариства», статті 41, 59

*Питання виключної компетенції вищого органу
акціонерного товариства*

Закон України «Про господарські товариства»	Цивільний кодекс України (з 1. 01.2004р.)
<ul style="list-style-type: none"> • внесення змін до статуту товариства 	<ul style="list-style-type: none"> • внесення змін до статуту товариства, у тому числі зміна розміру його статутного капіталу
	<ul style="list-style-type: none"> • обрання членів наглядової ради, а також утворення і відкликання виконавчого та інших органів товариства
<ul style="list-style-type: none"> • затвердження річних результатів діяльності акціонерного товариства, включаючи його дочірні підприємства, затвердження звітів і висновків ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку, строку та порядку виплати частини прибутку (дивідендів), визначення порядку покриття збитків 	<ul style="list-style-type: none"> • затвердження річної фінансової звітності, розподіл прибутку і збитків товариства
<ul style="list-style-type: none"> • створення, реорганізація та ліквідація дочірніх підприємств, філій та представництв, затвердження їх статутів та положень 	
<ul style="list-style-type: none"> • прийняття рішення про припинення діяльності товариства, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу 	<ul style="list-style-type: none"> • рішення про ліквідацію товариства

До виключної компетенції загальних зборів статутом товариства і законом може бути також віднесене вирішення інших питань (Цивільний кодекс України, стаття 159, п.2, частина п'ята).

Питання, віднесені законом до виключної компетенції загальних зборів акціонерів, не можуть бути передані ними для вирішення іншим органам товариства (Цивільний кодекс України, стаття 159, п.2, частина шоста).

Питання, розгляд та рішення з яких вимагали одностайності, і питання виключної компетенції вищого органу товариства з обмеженою відповідальністю

<i>Питання, що вимагали одностайності участі у зборах і при голосуванні на них</i>	<i>Питання виключної компетенції загальних зборів учасників</i>
<i>[Закон України «Про господарські товариства»]</i>	<i>[Цивільний кодекс України (з 1. 01.2004р.)]</i>
<ul style="list-style-type: none"> визначення основних напрямів діяльності товариства і затвердження його планів та звітів про їх виконання 	
<ul style="list-style-type: none"> внесення змін до статуту товариства 	<ul style="list-style-type: none"> внесення змін до статуту товариства, зміна розміру його статутного капіталу
	<ul style="list-style-type: none"> створення та відкликання виконавчого органу товариства
	<ul style="list-style-type: none"> визначення форм контролю за діяльністю виконавчого органу, створення та визначення повноважень відповідних контрольних органів
	<ul style="list-style-type: none"> затвердження річних звітів та бухгалтерських балансів, розподіл прибутку та збитків товариства
	<ul style="list-style-type: none"> вирішення питання про придбання товариством частки учасника
<ul style="list-style-type: none"> виключення учасника з товариства 	
	<ul style="list-style-type: none"> прийняття рішення про ліквідацію товариства, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу

Статутом товариства і законом до виключної компетенції загальних зборів може бути також віднесене вирішення інших питань (Цивільний кодекс України, стаття 145, п.4).

Цивільним кодексом України не передбачаються питання, розгляд та рішення з яких загальними зборами учасників товариства з обмеженою відповідальністю вимагає одностайності. Кодексом передбачені питання виключної компетенції загальних зборів учасників, що не передбачається Законом України «Про господарські товариства»

Рішення з питань, не включених до порядку денного, можуть прийматися тільки за згодою всіх учасників, присутніх на зборах (Закон України «Про господарські товариства», стаття 61)

*Порядок (процедура) скликання чергових загальних зборів
господарського товариства*

Акціонерне товариство	Товариство з обмеженою відповідальністю
Періодичність скликання загальних зборів	
Не рідше одного разу на рік (Кодекс*, стаття 159, п.5, абз.11; Закон**, стаття 45, абз.1)	Не рідше двох разів на рік (Кодекс*, стаття 145, п.4, абз.11; Закон**, стаття 61, абз.1)
Процедура скликання і формування порядку денного зборів	
Формування порядку денного зборів виконанвчим органом товариства	
<u>Повідомлення усіх акціонерів-держателів іменних акцій персонально</u> про проведення зборів передбаченим статутом способом (Закон**, стаття 43, абз.1)	<u>Повідомлення усіх учасників</u> про проведення зборів <u>передбаченим статутом способом з зазначенням часу і місця проведення зборів та порядку денного - не менш як за 30 днів до скликання загальних зборів.</u> (Закон**, стаття 61, абз.5)
<u>Публікація загального повідомлення</u> в місцевій пресі за місцезнаходжен ням акціонерного товариства і в одному з офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України чи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку <u>із зазначенням часу і місця проведення зборів та порядку денного</u> (Закон**, ст.43, абз.1)	
Подання акціонерами/учасниками пропозицій до порядку денного зборів	
Не пізніш як за 30 днів до скликання зборів (Закон**, стаття 43, абз.2)	Не пізніш як за 25 днів до початку зборів (Закон**, стаття 61, абз.5)
Доведення до відома всіх акціонерів про зміни в порядку денному не пізніш як за 10 днів до проведення зборів у порядку, перед баченому статутом(Закон**, ст.43, абз.2)	
Надання акціонерам/учасникам можливості ознайомитися з документами, пов'язаними з порядком денним зборів	
До скликання зборів(Закон**,стаття 43, абз.3)	Не пізніш як за 7 днів до скликання зборів (Закон**, стаття 61, абз.5)
Загальні збори не вправі приймати рішення з питань, не включених до порядку денного (Закон**, стаття 43, абз.4)	З питань, не внесених до порядку денного, рішення можуть прийматися тільки за згодою всіх учасників, пристуніх на зборах (Закон**, стаття 61, абз.5)

Збори, скликані з недотриманням/порушенням порядку (процедури) скликання, передбаченої законодавством та статутом, можуть бути визнані неправомочними.

* Цивільний кодекс України **Закон України «Про господарські товариства»

Порядок проведення і прийняття рішень загальними зборами акціонерів

<i>Учасники зборів</i>
У зборах <u>мають право брати участь</u> : усі <u>акціонери</u> , незалежно від кількості та класу акцій, власниками яких вони є.
<u>Можуть брати участь у зборах члени виконавчих органів, які не є акціонерами</u> - з правом дорадчого голосу. (Закон**, стаття 41, абз.1)
<u>Право участі у зборах мають особи, які є власниками акцій на день проведення зборів</u> (Закон**, стаття 41, абз.2)
Передача акціонером своїх повноважень іншій особі здійснюється відповідно до законодавства. <u>Довіреність на право участі та голосування на зборах може бути посвідчена реєстратором або правлінням товариства.</u> (Закон**, стаття 41, абз.3)
Представник може бути постійним або призначеним на певний строк. Акціонер вправі в будь-який час замінити свого представника у вищому органі, повідомивши про це виконавчий орган товариства (Закон**, стаття 44, абз.2).
<i>Реєстрація учасників зборів</i>
<u>Акціонери (їх представники)</u> , які беруть участь у зборах, <u>реєструються</u> із зазначенням кількості голосів, яку має кожний учасник (Закон**, стаття 41, абз.1)
Реєстрація акціонерів - власників акцій на пред'явника здійснюється на підставі пред'явлення ними цих акцій (сертифікатів акцій) або виписок з рахунку у цінних паперах (Закон**, стаття 41, абз.1)
<u>Реєстрація акціонерів (їх представників)</u> , які прибули для участі у зборах, <u>здійснюється згідно з реєстром акціонерів</u> у день проведення зборів <u>виконавчим органом</u> товариства <u>або реєстратором</u> на підставі укладеного з ним договору. Реєстр підписується головою та секретарем зборів (Закон**, стаття 41, абз.1)
Акціонери, які володіють у сукупності більш як 10 відсотками голосів, та/або Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку можуть призначати своїх представників для контролю за реєстрацією акціонерів для участі у загальних зборах, про що вони до початку реєстрації письмово повідомляють виконавчий орган товариства(Закон, ст.41, абз.4)
<i>Правомочність зборів</i>
Загальні збори визнаються правомочними, якщо в них беруть участь акціонери, що мають відповідно до статуту товариства більш як 60 відсотків голосів.(Закон, ст.41, част.8)
<u>Голосування і визначення кворуму на загальних зборах акціонерів провадяться без урахування придбаних акціонерним товариством власних акцій</u> (Закон, ст.32)
<i>Прийняття зборами рішень/ голосування на зборах</i>
Голосування на зборах проводиться за принципом:одна акція-один голос
<i>Правомочність прийнятих зборами рішень</i>
Рішення загальних зборів акціонерів приймаються більшістю не менш як у 3/4 голосів акціонерів, які беруть участь у зборах, щодо : 1) внесення змін до статуту; 2) ліквідації товариства
З інших питань рішення приймаються простою більшістю голосів акціонерів, які беруть участь у зборах. (Цивільний кодекс України, стаття 159, п.4)
<u>Загальні збори не вправі приймати рішення з питань, не включених до порядку денного</u> (Закон**, стаття 43, абз.4)
Протокол зборів підписується головою і секретарем зборів і не пізніш як через три робочих дні після закінчення зборів передається виконавчому органу товариства (Закон**, стаття 41, част..9).

**Закон України «Про господарські товариства»

Порядок проведення і прийняття рішень зборами учасників товариства з обмеженою відповідальністю

Учасники зборів
Вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є збори учасників. Вони складаються з учасників товариства або призначених ними представників (Закон*, ст.58, абз.1)
Представники учасників можуть бути постійними або призначеними на певний строк. Учасник вправі в будь-який час замінити свого представника у зборах учасників, сповістивши про це інших учасників. Учасник товариства вправі передати свої повноваження на зборах іншому учаснику або представникові іншого учасника товариства. (Закон*, стаття 58, абз.2,3)
Брати участь у зборах з правом дорадчого голосу <u>можуть</u> члени виконавчих органів, які не є учасниками товариства. (Закон**, стаття 60, абз.2)
Реєстрація учасників зборів
Учасники зборів, які беруть участь у зборах, реєструються з зазначенням кількості голосів, яку має кожний учасник. Цей перелік підписується головою та секретарем зборів (Закон, ст.60, абз.2)
Правомочність (повноважність) зборів
Збори вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники (представники учасників), що володіють у сукупності більш як 60 відсотками голосів, а з питань, які потребують одностайності, - всі учасники (Закон, ст..60, абз.1)
Ведення зборів
Збори учасників товариства обирають голову товариства. (Закон**, стаття 58, абз.5)
Генеральний директор (директор) не може бути одночасно головою зборів учасників товариства (Закон**, стаття 62, абз.6)
Голова зборів товариства організує ведення протоколу. Книга протоколів має бути в будь-який час надана учасникам товариства. На їх вимогу повинні видаватися засвідчені витяги з книги протоколів (Закон**, стаття 60, абз.5)
Прийняття зборами рішень/ голосування на зборах
Учасники мають кількість голосів, пропорційну розміру їх часток у статутному фонді (Закон**, стаття 58, абз.4)
При вирішенні питання виключення учасника з товариства такий учасник (його представник) у голосуванні участі не бере (Закон**, стаття 64, абз.1)
У випадках, передбачених установчими документами або затвердженими товариством правилами процедури, <u>допускається прийняття рішення методом опитування</u> . У цьому разі проект рішення або питання для голосування надсилається учасникам, які повинні <u>у письмовій формі</u> сповістити щодо нього свою думку. Протягом 10 днів з моменту одержання повідомлення від останнього учасника голосування всі вони повинні бути проінформовані головою про прийняте рішення. (Закон**, стаття 60, абз.4).
Правомочність прийнятих зборами рішень
З питань визначення основних напрямків діяльності товариства та внесення змін до його статуту, а також при вирішенні питання про виключення учасника з товариства необхідна одностайність у вищому органі (Закон**, стаття 59, частина 3)
З решти питань рішення приймається простою більшістю голосів (Закон**, ст..59, ч. 4).
З питань, не включених до порядку денного, рішення можуть прийматися тільки за згодою всіх учасників, присутніх на зборах (Закон**, стаття 61, абз.5)
Рішення методом опитування вважається прийнятим при відсутності заперечень хоча б одного з учасників (Закон**, стаття 60, абз.4)

**Закон України «Про господарські товариства»

Наглядова рада акціонерного товариства
(статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.3.1)
<p>Цивільний кодекс України (стаття 160) Наглядова рада акціонерного товариства 1. В акціонерному товаристві може бути створена наглядова рада акціонерного товариства, яка здійснює контроль за діяльністю його виконавчого органу та захист прав акціонерів товариства. Випадки обов'язкового створення в акціонерному товаристві наглядової ради встановлюються законом. 2. Статутом акціонерного товариства і законом встановлюється виключна компетенція наглядової ради. Питання, віднесені статутом до виключної компетенції наглядової ради, не можуть бути передані нею для вирішення виконавчому органу товариства. 3. Члени наглядової ради акціонерного товариства не можуть бути членами його виконавчого органу. 4. Наглядова рада акціонерного товариства визначає форми контролю за діяльністю його виконавчого органу.</p> <p>Закон України “Про господарські товариства” (стаття 46 “Рада акціонерного товариства (спостережна рада)”) В акціонерному товаристві з числа акціонерів може створюватися рада акціонерного товариства (спостережна рада), яка представляє інтереси акціонерів в перерві між проведенням загальних зборів і в межах компетенції, визначеної статутом, контролює і регулює діяльність правління. В акціонерному товаристві, яке налічує понад 50 акціонерів, творення ради акціонерного товариства (спостережної ради) обов’язкове. Статутом акціонерного товариства або за рішенням загальних зборів акціонерів на раду акціонерного товариства (спостережну раду) може бути покладено виконання окремих функцій, що належать до компетенції загальних зборів. Питання, віднесені статутом акціонерного товариства до виключної компетенції ради акціонерного товариства (спостережної ради), не можуть бути передані на вирішення виконавчих органів товариства. Члени ради акціонерного товариства (спостережної ради) не можуть бути членами виконавчого органу та ревізійної комісії.</p>	<p>3.1.1. Наглядова рада здійснює загальне керівництво діяльністю товариства, контроль за діяльністю виконавчого органу та захист прав усіх акціонерів. Ефективне управління повинно передбачати систему звітності ради перед загальними зборами товариства. 3.1.2. Статут товариства повинен чітко визначати компетенцію наглядової ради, у тому числі перелік повноважень, які відносяться до виключної компетенції наглядової ради. 3.1.3. Члени наглядової ради повинні обиратися та відкликатися загальними зборами товариства 3.1.4. Члени наглядової ради повинні володіти знаннями, кваліфікацією та досвідом, необхідними для виконання своїх посадових обов'язків. Члени наглядової ради повинні мати можливість приділяти роботі у наглядовій раді достатню кількість часу. 3.1.5. З метою забезпечення незалежності наглядової ради до її складу доцільно включати незалежних членів, кількість яких повинна складати принаймні 25 відсотків кількісного складу ради. Незалежним вважається член наглядової ради, який не має будь-яких суттєвих ділових, родинних або інших зв'язків з товариством, членами його виконавчого органу або крупним акціонером товариства і не є представником держави. 3.1.6. Члени наглядової ради повинні мати доступ до повної, достовірної та своєчасної інформації для прийняття виважених рішень. 3.1.7. Чергові засідання наглядової ради повинні проводитись стільки разів, скільки необхідно для належного виконання нею своїх функцій; у будь-якому випадку засідання наглядової ради повинні проводитись не рідше одного разу на три місяці. 3.1.8. Члени наглядової ради повинні виконувати свої обов'язки особисто і не можуть передавати свої повноваження іншим особам. 3.1.9. Залежно від кількісного складу та функцій наглядової ради, у складі ради доцільно формувати комітети наглядової ради: 3.1.10. Наглядова рада повинна мати право в разі необхідності приймати рішення про укладення угод стосовно надання наглядовій раді професійних консультаційних послуг (юридичних, аудиторських тощо); кошторис витрат наглядової ради повинен передбачати наявність відповідних ресурсів для оплати таких послуг</p>

Наглядова рада акціонерного товариства (2)
(статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.3.1)
	<p>3.1.11. За підсумками року наглядова рада повинна звітувати перед загальними зборами про свою діяльність та загальний стан товариства.</p> <p>3.1.12. Наглядова рада повинна забезпечувати проведення щорічної оцінки своєї діяльності в цілому та кожного члена окремо. З цією метою раді доцільно створювати спеціальний комітет, більшість членів якого повинні бути незалежними.</p> <p>3.1.13. Члени наглядової ради повинні отримувати справедливу винагороду та мати стимули для забезпечення успішної діяльності товариства. Інформація про індивідуальний або сукупний розмір та форму винагороди членів наглядової ради, кількість акцій, якими вони володіють, повинна оприлюднюватися у річному звіті.</p> <p>3.1.14. З метою ефективного організаційного та інформаційного забезпечення діяльності органів товариства, належного інформування акціонерів та заінтересованих осіб товариству доцільно запровадити посаду корпоративного секретаря.</p>

Виконавчий орган акціонерного товариства
(статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.3.2)
<p>Цивільний кодекс України (стаття 161) 1. Виконавчим органом акціонерного товариства, який здійснює керівництво його поточною діяльністю, є правління або інший орган, визначений статутом. Виконавчий орган вирішує всі питання діяльності акціонерного товариства, крім тих, що віднесені до компетенції загальних зборів і наглядової ради товариства. Виконавчий орган є підзвітним загальним зборам акціонерів і наглядовій раді акціонерного товариства та організовує виконання їхніх рішень. Виконавчий орган діє від імені акціонерного товариства у межах, встановлених статутом акціонерного товариства і законом. 2. Виконавчий орган акціонерного товариства може бути колегіальним (правління, дирекція) чи одноособовим (директор, генеральний директор).</p> <p>Закон України “Про господарські товариства” (статті 47 і 48) Стаття 47. Виконавчі органи акціонерного товариства Виконавчим органом акціонерного товариства, який здійснює керівництво його поточною діяльністю, є правління або інший орган, передбачений статутом. Роботою правління керує голова правління, який призначається або обирається відповідно до статуту акціонерного товариства. Правління вирішує всі питання діяльності акціонерного товариства, крім тих, що належать до компетенції загальних зборів і ради акціонерного товариства (спостережної ради). Загальні збори можуть винести рішення про передачу частини належних їм прав до компетенції правління. Правління підзвітне загальним зборам акціонерів і раді акціонерного товариства (спостережній раді) та організує виконання їх рішень. Правління діє від імені акціонерного товариства в межах, передбачених цим Законом і статутом акціонерного товариства. Роботою правління керує голова правління, який призначається або обирається згідно із статутом акціонерного товариства. (див. також статтю 48)</p>	<p>3.2.1. Виконавчий орган здійснює керівництво поточною діяльністю товариства. Виконавчий орган підзвітний наглядовій раді та загальним зборам акціонерів. 3.2.2. Виконавчий орган розробляє та передає на затвердження наглядовій раді проекти річного бюджету та стратегії товариства, самостійно розробляє і затверджує поточні плани та оперативні завдання товариства і забезпечує їх реалізацію. 3.2.3. Виконавчий орган повинен забезпечувати відповідність діяльності товариства вимогам законодавства, рішенням загальних зборів та наглядової ради. 3.2.4. Товариству доцільно створювати колегіальний виконавчий орган. Голова та члени виконавчого органу обираються та відкликаються загальними зборами товариства за рекомендацією наглядової ради. 3.2.5. Члени виконавчого органу повинні володіти знаннями, кваліфікацією та досвідом, необхідними для належного виконання ними своїх функцій. 3.2.6. Розмір та форма винагороди членів виконавчого органу визначаються наглядовою радою за рекомендацією комітету ради з питань призначень та винагород. Розмір винагороди членів виконавчого органу повинен бути співвідносним з результатами діяльності товариства. Інформація про індивідуальний або сукупний розмір та форму винагороди членів виконавчого органу, кількість акцій, якими вони володіють, повинна оприлюднюватися у річному звіті. 3.2.7. На вимогу наглядової ради, але не рідше одного разу на три місяці, виконавчий орган повинен подавати раді у письмовій формі звіт про фінансово-господарський стан товариства та хід виконання планів та завдань. Крім цього, виконавчий орган зобов'язаний своєчасно надавати членам наглядової ради на їх вимогу повну та достовірну інформацію, необхідну для належного виконання радою своїх функцій. За підсумками року виконавчий орган повинен звітувати перед загальними зборами про свою діяльність та загальний стан товариства. 3.2.8. Оцінка діяльності виконавчого органу в цілому та окремих його членів повинна здійснюватися наглядовою радою на регулярній основі.</p>

Виконавчий орган акціонерного товариства (2)
(статус, повноваження і права за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.3.2)
<p>Стаття 48. Голова і члени правління акціонерного товариства</p> <p>Голова правління акціонерного товариства вправі без довіреності здійснювати дії від імені товариства. Інші члени правління також можуть бути наділені цим правом згідно із статутом.</p> <p>Голова правління товариства організує ведення протоколів засідань правління. Книга протоколів повинна бути в будь-який час надана акціонерам. На їх вимогу видаються засвідчені витяги з книги протоколів.</p> <p>Головою та членами правління товариства можуть бути особи, які перебувають з товариством у трудових відносинах.</p>	

Посадові особи господарського товариства; лояльність і відповідальність

(за чинним законодавством України та за національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.3.3)
<p>Закон України “Про господарські товариства” <i>Стаття 23. Органи управління товариством та їх посадові особи.</i> Управління товариством здійснюють його органи, склад і порядок обрання (призначення) яких здійснюється відповідно до виду товариства. <i>Посадовими особами органів управління товариства визнаються голова та члени виконавчого органу, голова ревізійної комісії, а у товариствах, де створена рада товариства (спостережна рада), - голова та члени ради товариства (спостережної ради).</i> Посадовими особами органів управління товариства не можуть бути члени виборних органів громадських організацій, військовослужбовці, посадові особи органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, арбітражного суду, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю товариства. Особи, яким суд заборонив займатися певною діяльністю, не можуть бути посадовими особами органів управління тих товариств, які здійснюють цей вид діяльності. Особи, які мають непогашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші корисливі злочини, не можуть займати у товариствах керівні посади і посади, пов’язані з матеріальною відповідальністю. Посадові особи відповідають за заподіяну ними товариству шкоду відповідно до чинного законодавства України. Посадові особи повинні зберігати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію і несуть за її розголошення відповідальність, передбачену чинним законодавством України та установчими документами товариства.</p>	<p>3.3.1. Посадові особи органів товариства повинні добросовісно та розумно діяти в найкращих інтересах товариства 3.3.2. Посадові особи органів товариства повинні розкривати інформацію про наявність у них конфлікту інтересів стосовно будь-якого рішення (правочину) товариства. Внутрішні документи товариства повинні передбачати відповідний порядок прийняття рішень (укладання правочинів), стосовно яких у посадових осіб органів товариства існує конфлікт інтересів. 3.3.3. Посадові особи органів товариства не повинні використовувати у власних інтересах ділові можливості товариства. 3.3.4. Протягом перебування на посаді посадові особи органів товариства не повинні засновувати або брати участь у підприємствах (бути власниками або співвласниками), які конкурують з товариством, та будь-яким іншим чином конкурувати з товариством. Члени виконавчого органу не повинні поєднувати роботу в товаристві з будь-якою іншою підприємницькою діяльністю, крім випадків схвалення такої діяльності наглядовою радою. 3.3.5. Політика товариства стосовно надання позик посадовим особам органів товариства повинна бути чітко визначена у внутрішніх документах товариства. Рішення про надання позик посадовим особам товариства повинні прийматись наглядовою радою, а інформація про такі правочини повинна розкриватись акціонерам товариства. 3.3.6. Посадові особи повинні відшкодовувати збитки, завдані товариству внаслідок невиконання або неналежного виконання ними свого обов'язку діяти добросовісно та розумно в найкращих інтересах товариства. Відповідні положення про відповідальність посадових осіб повинні передбачатися цивільно-правовими або трудовими договорами, що укладаються між товариством та посадовими особами</p>

Види і зміст суттєвої інформації, що розкривається товариством (Принципи корпоративного управління України, п.4.1.1)

<p>Суттєва інформація, що розкривається товариством</p>

<p align="center">Регулярна суттєва інформація про товариство</p>	<p align="center">Особлива суттєва інформація про суттєві події та зміни, які можуть впливати на стан товариства, вартість його цінних паперів та (або) розмір доходу за ними</p>
<p>Відомості про:</p> <p>а) мету та стратегію товариства;</p> <p>б) результати фінансової та операційної діяльності;</p> <p>в) структуру власності та контролю над товариством;</p> <p>г) посадових осіб органів управління, розмір їх винагороди, володіння акціями товариства;</p> <p>д) дотримання товариством Принципів корпоративного управління</p>	<p>Відомості про:</p> <p>- збільшення, зменшення розміру статутного капіталу товариства;</p> <p>- випуск облігацій;</p> <p>- придбання товариством власних акцій;</p> <p>- суттєві зміни у структурі акціонерного капіталу (поява у системі реєстраторського (депозитарного) обліку товариства особи, частка якої становить або перевищує 10, 25, 40, 50, 60, 75 відсотків у статутному капіталі товариства);</p> <p>- вчинення правочину, якщо вартість майна або послуг, що є його предметом, перевищує 10 відсотків вартості активів товариства на дату його вчинення;</p> <p>- будь-які судові справи (включаючи ті, що пов'язані з банкрутством, управлінням майном тощо) проти товариства або третіх сторін, що можуть мати або мали в нещодавньому минулому значний вплив на фінансовий стан або прибутковість товариства;</p> <p>- зміна реєстратора або депозитарію товариства;</p> <p>- факти лістингу (делістингу) цінних паперів товариства.</p> <p><i>Товариство повинно розкривати особливу інформацію протягом двох днів після виникнення відповідної події чи змін</i></p>

*Прозорість діяльності товариства
(Принципи корпоративного управління України, п.4)*

1	<i>Розкриття інформації про товариство та його діяльність</i> <u>Інформація, що розкривається товариством, повинна бути суттєвою та повною</u> (Принципи корпоративного управління України, п.4.2)
2	<i>Достовірність інформації про товариство, що розкривається</i> Інформація, що розкривається товариством, повинна бути достовірною, тобто такою, що сприяє чіткому та повному уявленню про дійсний фінансовий стан товариства та результати його діяльності (Принципи корпоративного управління України, п.4.2)
3	<i>Своєчасність розкриття інформації про товариство</i> Товариство повинно забезпечувати своєчасність розкриття інформації. (Принципи корпоративного управління України, п.4.3)
4	<i>Рівний доступ до інформації</i> Товариство повинно забезпечувати рівний доступ до інформації, що розкривається, включаючи її обсяг, зміст, форму та час надання (Принципи корпоративного управління України, п.4.4)
5	<i>Використання товариством зручних для користувачів засобів поширення інформації та її доступність</i> Товариство повинно використовувати зручні для користувачів засоби поширення інформації, які <u>забезпечують рівний, своєчасний та непов'язаний зі значними витратами доступ до інформації</u> (Принципи корпоративного управління України, п.4.5)
<i>Товариство повинно мати чітко визначену <u>інформаційну політику</u>, спрямовану на розкриття інформації шляхом її донесення до відома всіх заінтересованих в отриманні інформації осіб в обсязі, необхідному для прийняття зважених рішень. Інформаційну політику товариства доцільно визначати з врахуванням потреб товариства у захисті <u>конфіденційної інформації та комерційної таємниці</u> (Принципи корпоративного управління України, п.4.6)</i>	

Контроль за фінансово-господарською діяльністю (1)
товариства з обмеженою відповідальністю
 (за чинним законодавством України та національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.5)
<p>Закон України “Про господарські товариства” Стаття 17. Перевірки фінансової діяльності товариства Перевірки фінансової діяльності товариства здійснюються державними податковими інспекціями, іншими державними органами у межах їх компетенції, ревізійними органами товариства та аудиторськими організаціями. Перевірки не повинні порушувати нормального режиму роботи товариства.</p> <p>Стаття 18. Облік та звітність товариства Товариство здійснює бухгалтерський облік результатів своєї роботи, веде статистичну звітність і подає її в установленому обсязі органам державної статистики. Достовірність та повнота річного балансу і звітності товариства повинна бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою). <u>Обов’язкова аудиторська перевірка річного балансу і звітності товариств з річним господарським оборотом менш як двісті п’ятдесят неоподатковуваних мінімумів проводиться один раз на три роки.</u></p> <p>Цивільний кодекс України Стаття 146 Контроль за діяльністю виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю <u>1. Контроль за діяльністю виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю здійснюється у порядку, встановленому статутом та законом.</u> 2. Загальні збори товариства з обмеженою відповідальністю можуть формувати органи, що здійснюють постійний контроль за фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу. Порядок створення та повноваження контрольного органу встановлюються загальними зборами учасників товариства. 3. Для здійснення контролю за фінансовою діяльністю товариства з обмеженою відповідальністю згідно з рішенням його загальних зборів, а також в інших випадках, встановлених статутом і законом товариства, може призначатися аудиторська перевірка. (Б.З. - див. закінчення схеми)</p>	<p>5.1. Контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства повинен здійснюватися як через залучення незалежного зовнішнього аудитора (аудиторської фірми), так і через механізми внутрішнього контролю</p> <p>5.1.1. Система внутрішнього контролю товариства має забезпечити здійснення стратегічного, оперативного та поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю:</p> <p>а) наглядова рада (через аудиторський комітет ради) повинна забезпечити функціонування належної системи контролю, а також здійснення стратегічного контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства</p> <p>б) ревізійна комісія повинна здійснювати оперативний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства шляхом проведення планових та позапланових перевірок</p> <p>в) служба внутрішнього аудиту (внутрішній аудитор) повинна здійснювати поточний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства</p> <p>5.1.2. Товариство повинно проводити щорічну аудиторську перевірку за участю зовнішнього аудитора, який призначається наглядовою радою або загальними зборами акціонерів. Аудиторська перевірка повинна проводитись відповідно до міжнародних стандартів аудиту</p> <p>5.2. Особи, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, мають бути незалежними від впливу членів виконавчого органу товариства, власників крупних пакетів акцій, інших осіб, які можуть бути заінтересованими у результатах проведення контролю</p> <p>5.3. Товариство повинно забезпечити проведення об’єктивного та професійного контролю за його фінансово-господарською діяльністю</p> <p>5.4. Особи, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, повинні звітувати про результати перевірок наглядовій раді та (або) загальним зборам товариства. Зовнішній аудитор повинен брати участь у загальних зборах товариства з метою надання акціонерам відповідей на питання стосовно фінансової звітності та аудиторського висновку.</p>

Контроль за фінансово-господарською діяльністю (2)
товариства з обмеженою відповідальністю
(за чинним законодавством України та національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.5)
<p>Цивільний кодекс України Стаття 146 Контроль за діяльністю виконавчого органу товариства з обмеженою відповідальністю</p> <p>4. Порядок проведення аудиторських перевірок діяльності та звітності товариства з обмеженою відповідальністю встановлюється статутом товариства і законом.</p> <p>На вимогу будь-кого з учасників товариства може бути проведено аудиторську перевірку річної фінансової звітності товариства із залученням професійного аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з товариством чи з його учасниками. Витрати, пов'язані з проведенням такої перевірки, покладаються на учасника, на вимогу якого проводиться аудиторська перевірка, якщо інше не встановлено статутом товариства.</p> <p>5. Публічна звітність товариства з обмеженою відповідальністю про результати його діяльності не вимагається, крім випадків, встановлених законом.</p>	

Контроль за фінансово-господарською діяльністю (1) акціонерного товариства

(за чинним законодавством України та національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.5)
<p>Закон України “Про господарські товариства” Стаття 17. Перевірки фінансової діяльності товариства Перевірки фінансової діяльності товариства здійснюються державними податковими інспекціями, іншими державними органами у межах їх компетенції, ревізійними органами товариства та аудиторськими організаціями. Перевірки не повинні порушувати нормального режиму роботи товариства.</p> <p>Стаття 18. Облік та звітність товариства Товариство здійснює бухгалтерський облік результатів своєї роботи, веде статистичну звітність і подає її в установленому обов'язі органам державної статистики. Достовірність та повнота річного балансу і звітності товариства повинна бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою).</p> <p><u>Обов'язкова аудиторська перевірка річного балансу і звітності товариств з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів проводиться один раз на три роки.</u></p> <p>Цивільний кодекс України Стаття 162. Аудиторська перевірка 1. Акціонерне товариство, яке зобов'язане відповідно до закону публікувати для загального відома документи, передбачені статтею 152 цього Кодексу, повинне для перевірки та підтвердження правильності річної фінансової звітності щорічно залучати аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з товариством чи з його учасниками. 2. Аудиторська перевірка діяльності акціонерного товариства, у тому числі такого, що не зобов'язане публікувати для загального відома документи, має бути проведена у будь-який час на вимогу акціонерів, які разом володіють не менш як десятима відсотками акцій. Порядок проведення аудиторських перевірок діяльності акціонерного товариства встановлюється статутом товариства і законом. Витрати, пов'язані з проведенням такої перевірки, покладаються на осіб, на вимогу яких проводиться аудиторська перевірка, якщо загальними зборами акціонерів не буде ухвалене рішення про інше. . (Б.З. - див. закінчення схеми)</p>	<p>5.1. Контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства повинен здійснюватися як через залучення незалежного зовнішнього аудитора (аудиторської фірми), так і через механізми внутрішнього контролю</p> <p>5.1.1. Система внутрішнього контролю товариства має забезпечити здійснення стратегічного, оперативного та поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю: а) наглядова рада (через аудиторський комітет ради) повинна забезпечити функціонування належної системи контролю, а також здійснення стратегічного контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства б) ревізійна комісія повинна здійснювати оперативний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства шляхом проведення планових та позапланових перевірок в) служба внутрішнього аудиту (внутрішній аудитор) повинна здійснювати поточний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства</p> <p>5.1.2. Товариство повинно проводити щорічну аудиторську перевірку за участю зовнішнього аудитора, який призначається наглядовою радою або загальними зборами акціонерів. Аудиторська перевірка повинна проводитись відповідно до міжнародних стандартів аудиту</p> <p>5.2. Особи, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, мають бути незалежними від впливу членів виконавчого органу товариства, власників крупних пакетів акцій, інших осіб, які можуть бути заінтересованими у результатах проведення контролю</p> <p>5.3. Товариство повинно забезпечити проведення об'єктивного та професійного контролю за його фінансово-господарською діяльністю</p> <p>5.4. Особи, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, повинні звітувати про результати перевірок наглядовій раді та (або) загальним зборам товариства. Зовнішній аудитор повинен брати участь у загальних зборах товариства з метою надання акціонерам відповідей на питання стосовно фінансової звітності та аудиторського висновку.</p>

Контроль за фінансово-господарською діяльністю (2)
акціонерного товариства

(за чинним законодавством України та національними Принципами корпоративного управління України)

Чинне законодавство України	Принципи корпоративного управління України (п.5)
<p>Цивільний кодекс України Стаття 152. 5. Акціонерне товариство, яке проводить відкрити підписку на акції, зобов'язане щорічно публікувати для загального відома річний звіт, бухгалтерський баланс, відомості про прибутки і збитки, а також іншу інформацію, передбачену законом.</p> <p>Закон України “Про господарські товариства” Стаття 49. Ревізійна комісія акціонерного товариства</p> <p>Контроль за фінансово-господарською діяльністю правління акціонерного товариства здійснюється ревізійною комісією, яка обирається з числа акціонерів.</p> <p>Членами ревізійної комісії не можуть бути члени правління, ради акціонерного товариства (спостережної ради) та інші посадові особи.</p> <p>Порядок діяльності ревізійної комісії та її кількісний склад затверджуються загальними зборами акціонерів згідно із статутом товариства.</p> <p>Перевірки фінансово-господарської діяльності правління проводяться ревізійною комісією за дорученням загальних зборів, ради акціонерного товариства (спостережної ради), з її власної ініціативи або на вимогу акціонерів, які володіють у сукупності більш як 10 відсотками голосів.</p> <p>Ревізійній комісії акціонерного товариства повинні бути подані всі матеріали, бухгалтерські або інші документи і особисті пояснення посадових осіб на її вимогу.</p> <p>Ревізійна комісія доповідає про результати проведених нею перевірок загальним зборам акціонерного товариства або раді акціонерного товариства (спостережній раді).</p> <p>Члени ревізійної комісії вправі брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях правління.</p> <p>Ревізійна комісія складає висновок по річних звітах та балансах. Без висновку ревізійної комісії загальні збори акціонерів не вправі затверджувати баланс.</p> <p>Ревізійна комісія зобов'язана вимагати позачергового скликання загальних зборів акціонерів у разі виникнення загрози суттєвим інтересам акціонерного товариства або виявлення зловживань, вчинених посадовими особами.</p>	<p>.</p>

Організаційні форми господарювання кооперативного сектора в Україні

1. Кооператив, його цінності та етичні принципи
2. Сучасні міжнародні кооперативні принципи господарювання
3. Кооперативні принципи у законодавстві України
4. Кооперація і кооперативні організації, кооперативні підприємства і структурні одиниці у законодавстві України
5. Класифікація кооперативів у законодавстві України
6. Суб'єкти господарювання кооперативного сектора економіки України (за ЄДРПОУ) і системи Укоопспілки
7. Виробничий кооператив (кооперативне підприємство)
8. Сільськогосподарські кооперативи в Україні
9. Кількість сільськогосподарських кооперативів в Україні
10. Споживчий кооператив (товариство) – організаційно-правова форма юридичної особи - неприємницького товариства
11. Визначення споживчого товариства (споживчого кооперативу) в окремих законодавчих актах України
12. Підприємства і відокремлені структурні підрозділи (господарські одиниці) споживчих товариств і їх підприємств
13. Членство у кооперативі (кооперативному товаристві)
14. Права та обов'язки членів і асоційованих членів кооперативу (кооперативного товариства)
15. Внески членів кооперативу (кооперативного товариства)
16. Частки (паї) членів кооперативу у майні кооперативу
17. Майно і фонди кооперативу (кооперативного товариства)
18. Формування, використання і розподіл доходу неприємницького кооперативу (кооперативного товариства)
19. Органи управління і контролю кооперативу (кооперативного товариства)
20. Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства): компетенція; скликання
21. Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства): правомочність зборів, правомочність рішень зборів
22. Виконавчий орган кооперативу (кооперативного товариства)
23. Кооперативне об'єднання
24. Спілки споживчих товариств
- Кооперативні організаційні форми на ринку фінансових послуг України
25. Ринки фінансових послуг в Україні
26. Кредитні спілки в Україні
27. Послідовність створення кредитної спілки
28. Порядок державної реєстрації кредитної спілки
29. Членство у кредитній спілці
30. Органи управління кредитної спілки
31. Порядок і умови надання кредитів членам кредитної спілки
32. Кооперативні банки в Україні
33. Операції, що можуть здійснюватися кооперативними банками

Господарський кодекс України

Цивільний кодекс України

Закон України “Про кооперацію”

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»

Закон України «Про споживчу кооперацію»

Закон України “Про кредитні спілки”

Закон України “Про банки і банківську діяльність”

Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”

Кооператив, його цінності та етичні принципи

Кооператив - це самостійна організація людей, що добровільно об'єдналися з метою задоволення своїх громадсько-економічних, соціальних і культурних потреб з допомогою підприємства, яким вони спільно володіють і управляють.

Кооперативи засновані на наступних **цінностях**:

- взаємодопомога,
- взаємна відповідальність,
- демократія,
- рівність,
- справедливість
- і солідарність.

За традиції засновників члени кооперативів дотримуються таких **етичних принципів**:

- чесність,
- відкритість,
- соціальна відповідальність
- і турбота про інших

=====

* Міжнародний кооперативний альянс (МКА). Декларація про кооперативну ідентичність.

Сучасні міжнародні кооперативні принципи господарювання

Кооперативні принципи є путівником, <u>з допомогою</u> якого кооперативи запроваджують ці цінності в життя*	
1-й принцип: Добровільність і відкрите членство	<u>Кооперативи - це добровільні організації, відкриті для всіх людей, здатних надати свої послуги і взяти на себе відповідальність без дискримінації в області статі, соціальних, расових, політичних і релігійних приналежностей людей.</u>
2-й принцип: Демократичний членський контроль	<u>Кооперативи - це демократичні організації, що контролюються своїми членами, які беруть активну участь у виробленні політики та прийнятті рішень. Чоловіки й жінки, що працюють як обрані представники, підзвітні членам кооперативу. В первинних кооперативах у всіх членів рівні права при голосуванні (один член - один голос), а кооперативи вищих рівнів також організовані у відповідності з демократичними принципами.</u>
3-й принцип: Економічна участь членів	Члени кооперативу вносять рівні вклади і контролюють кооперативний капітал. Вони, зазвичай, отримують деяку компенсацію на здійснений внесок, що є умовою членства. Члени кооперативу <u>розподіляють залишковий капітал на наступні цілі:</u> - розвиток кооперативу, - винагорода членів кооперативу <u>відповідно до їх участі у справах кооперативу,</u> - підтримка інших сфер діяльності, схвалених членами кооперативу.
4-й принци: Автономія і незалежність	<u>Кооперативи - це автономні організації самодопомоги, що контролюються своїми членами.</u> Якщо вони укладають угоди з іншими організаціями (включаючи урядові) або збільшують свій капітал з допомогою зовнішніх ресурсів, то це робиться на умовах демократичного контролю з боку членів і підтримки незалежності.
5-й принцип: Освіта, підвищення кваліфікації та інформація	<u>Кооперативи дають освіту і навчають своїх членів, обраних представників, керуючих і працівників з тим, щоб ті змогли внести ефективний вклад у розвиток свого кооперативу.</u> Вони інформують громадськість - особливо молодь і громадських лідерів - про те, що представляють собою кооперативи і яку користь вони приносять
6-й принцип: Співробітництво між кооперативами	Кооперативи ефективніше обслуговують своїх членів і зміцнюють кооперативний рух, працюючи на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях
7-й принцип: Турбота про товариство	Приділяючи основну увагу needs і потребам членів кооперативу, кооперативи також турбуються про постійний розвиток своїх товариств

(*Міжнародний кооперативний альянс (МКА). Декларація про кооперативну ідентичність.).

.Кооперативні принципи у законодавстві України

<i>Закон України “Про кооперацію” (стаття 4)</i>	<i>Закон України “Про споживчу кооперацію”</i>
<p><i>Кооперація базується на таких основних принципах:</i></p> <p><i>(1) добровільності вступу та безперешкодного виходу з кооперативної організації;</i></p> <p><i>(2) соціальної справедливості, взаємодопомоги та співробітництва;</i></p> <p><i>(3) рівного права голосу під час прийняття рішень (один член кооперативу - один голос);</i></p> <p><i>(4) вільного вибору напрямів і видів діяльності;</i></p> <p><i>(5) демократичного контролю за діяльністю кооперативних організацій та їх посадових осіб з боку членів кооперативних організацій;</i></p> <p><i>(6) безпосередньої участі членів кооперативної організації у її діяльності.</i></p>	<p><i>Стаття 2. Основні принципи діяльності споживчої кооперації</i></p> <p><i>Діяльність споживчої кооперації будується на принципах</i></p> <p><i>добровільності членства,</i></p> <p><i>демократизму,</i></p> <p><i>соціальної справедливості,</i></p> <p><i>взаємодопомоги та співробітництва,</i></p> <p><i>вільного господарського функціонування на основі ринкових відносин.</i></p> <p><i>Стаття 3. Незалежність споживчої кооперації</i></p> <p><i>Споживча кооперація незалежна у своїй діяльності від органів державного управління, політичних та інших громадських організацій. Забороняється будь-яке втручання, що може обмежувати права споживчої кооперації або перешкоджати їх здійсненню, якщо це не передбачено законом.</i></p>

*Кооперація і кооперативні організації,
кооперативні підприємства і структурні одиниці
у законодавстві України*

Кооперація - система кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів
(Закон України «Про кооперацію», стаття 1)

Кооперативна організація - кооператив або кооперативне об'єднання
(Закон України «Про кооперацію», стаття 2)

Кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування
(Закон України «Про кооперацію», стаття 2)

Кооперативні об'єднання - спілка, ліга, асоціація, альянс та інші форми добровільного об'єднання кооперативів за видами діяльності чи територіальною ознакою з метою створення сприятливих умов для діяльності кооперативів, що входять до його складу, та їх членів
Членом кооперативного об'єднання також може бути інше кооперативне об'єднання.
(Закон України «Про кооперацію», стаття 30, абз.1)

Кооперативні підприємства - виробничий кооператив та підприємства утворені іншими видами кооперативів (споживчими тощо) і їх об'єднаннями
(Господарський кодекс України, статті 94,95, стаття 111, абз.8)

Філії, представництва, інші **відокремлені підрозділи (структурні одиниці)** кооперативних організацій та/ або підприємств, утворені ними для здійснення господарської діяльності (згідно: Господарський кодекс України, стаття 55, п.3 частина 2).

Класифікація кооперативів у законодавстві України

*За організаційно-правовою формою юридичної особи
(Цивільний кодекс України, статті 83-85)*

<i>Підприємницькі кооперативні товариства</i>	<i>Непідприємницькі кооперативні товариства</i>
Виробничі кооперативи	Споживчі та інші види кооперативних товариств, що не мають на меті одержання прибутку

Типи кооперативів

відповідно до завдань та характеру діяльності
(Закон України «Про кооперацію», стаття 6, частина 2)

<i>Виробничі кооперативи</i>	<i>Обслуговуючі кооперативи</i>	<i>Споживчі кооперативи</i>
-------------------------------------	--	------------------------------------

Виробничий кооператив - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку (Закон України «Про кооперацію», стаття 2)

Обслуговуючий кооператив - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам **з метою провадження їх господарської діяльності**. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 відсотків загального обороту кооперативу. (Закон України «Про кооперацію», стаття 2)

Споживчий кооператив (споживче товариство) - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільсько-господарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів (Закон України «Про кооперацію», стаття 2)

Види кооперативів за напрямками діяльності

Житлово-будівельні, садово-городні, гаражні, торговельно-закупівельні, транспортні, туристичні, медичні тощо

*Суб'єкти господарювання кооперативного сектора економіки України
(за ЄДРПОУ) і системи Укоопспілки*

	Кількість об'єктів на початок року, одиниць			2004/ 2003, У %	2003/ 2002 (+-)	
	2001	2003	2004			
Суб'єкти господарювання кооперативного сектора економіки України						
Споживчі товариства	5103	5696	5759	101,1	+201	
Спілки споживчих товариств	666	676	625	92,5	- 16	
Кооперативні підприємства	29892	31388	X	X	+ 994	
Підприємства, засновані споживчими товариствами (спілками)	421			
Разом	35661	37760	X	X	+1179	
у т.ч. споживчі товариства і їх спілки	5769	6372	6384	100,2	+185	
Суб'єкти господарювання в системі Укоопспілки						
Споживчі товариства (без районних)	1408	1781	1849	103,8	+ 68	
Районні споживчі товариства	198	212	205	96,7	- 7	
Разом споживчих товариств	1606	1993	2054	103,1	- 61	
Частка у загальній кількості споживчих товариств за ЄДРПОУ, %	31,5	35,0	35,7		+ 0,7	
Районні споживспілки	252	250	247	98,8	- 3	
Регіональні споживспілки і Укоопспілка	23	23	23	100	-	
Разом споживспілок в системі Укоопспілки	275	273	270	98,9	- 3	
Частка у загальній кількості споживспілок за ЄДРПОУ, %	41,3	40,4	43,2		+ 2,8	
Відокремлені підрозділи юридичних осіб						
Відокремлені підрозділи за ЄДРПОУ	47079	50868	51776	101,8	+908	
Відокремлені підрозділи в системі Укоопспілки	3561	3293	2738	83,1	- 555	
Частка Укоопспілки, %	7,6	6,5	5,3		- 1,2	

Джерела: Статистичний щорічник України за 2001 рік, с.97; Статистичний щорічник України за 2003 рік, с.83; Основні показники фінансово-господарської діяльності системи Укоопспілки за відповідні роки.

*Виробничий кооператив (кооперативне підприємство) **

Виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

(Господарський кодекс України, стаття 95, п.1)

Виробничий кооператив - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних осіб для спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку

(Закон України «Про кооперацію», стаття 1, частина 4)

Атрибутивні (визначальні) ознаки виробничого кооперативу (кооперативного підприємства/ кооперативної фірми)

(згідно: Господарський кодекс України, статті 95-110)

Виробничий кооператив є добровільним об'єднанням

- **тільки громадян** (фізичних осіб)
- **з метою** спільної виробничої або іншої господарської діяльності та **одержання прибутку**
- на засадах безпосередньої **особистої трудової участі** членів кооперативу у його діяльності та майнових пайових внесків (паїв)
- на принципі участі членів кооперативу в управлінні його діяльністю за принципом «один член кооперативу - один голос»
- на умовах **розподілу доходу між членами кооперативу відповідно до їх трудової та майнової участі у діяльності кооперативу**

Сільськогосподарські кооперативи в Україні*

Сільськогосподарський кооператив -

- юридична особа, утворена фізичними та / або юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності та обслуговування переважно членів кооперативу. (частина 3 статті 1 Закону).

Сільськогосподарський виробничий кооператив

- юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарства, на засадах обов'язкової трудової участі у виробництві (частина 4 статті 1 Закону).

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив -

- кооператив, створений для надання послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності (частина.5 статті.1 Закону)

Сільськогосподарський товаровиробник - фізична або юридична особа незалежно від форми власності та господарювання, в якій валовий дохід, отриманий від операцій з реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, за наявності сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень тощо) та / або поголів'я сільськогосподарських тварин у власності, користуванні, в тому числі й на умовах оренди за попередній звітний (податковий) рік, перевищує 50 відсотків загальної суми валового доходу. Це обмеження не поширюється на осіб, які мають особисті підсобні господарства (частина.6 статті.1 Закону).

Види сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (пункт 3 статті 2 Закону):

- переробні кооперативи

- заготівельно-збутові кооперативи

- постачальницькі кооперативи

- сервісні кооперативи

- інші види обслуговуючих кооперативів

*Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» (із змінами, внесеними Верховною Радою України, Закон від 2 листопада 2000р.№ 2090-III)

Кількість сільськогосподарських кооперативів в Україні

На початок 2001 року в Україні функціонувало:

- сільськогосподарських виробничих кооперативів	- 3325*
- сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	- 70**

Сільськогосподарські виробничі кооперативи утворені протягом 2000р. у процесі реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств (КСП) у інші організаційні форми сільськогосподарських підприємств на основі приватної власності на землю і майно (за Указом Президента України від 3.12.1999р. № 1529/ 99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки»).

Усього реорганізовано КСП	10833
<i>Кооперативи, утворені на основі майна реорганізованих КСП</i>	3325
теж у % до числа реорганізованих КСП	30,6

Кожне третє КСП реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив.

Частка сільськогосподарських виробничих кооперативів у загальній кількості створених в процесі реорганізації КСП нових сільськогосподарських формувань -23 %.

За чисельністю нових утворень кооперативи посідають друге місце після товариств з обмеженою відповідальністю, яких створено 6761, або 45,9 % від загального числа нових сільськогосподарських утворень.

Серед функціонуючих **сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів** переважають **фермерські кооперативи** (у т.ч. в Полтавській області - спільне зберігання і переробка зерна тощо), а також **багатопрофільні** (збуто-переробно=постачальницькі) **молочарні кооперативи**, створені фізичними особами / селянами- власниками корів (у Львівській та інших західних областях).

На початок 2001 року в Україні було 38.561 фермерське господарство. Відтак відношення кількості фермерських господарств до загальної кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на початок 2001р. становило 551 до 1.

Примітка: У статистичних щорічниках і збірниках Держкомстату України за 2001-2003роки відсутні дані про загальну кількість сільськогосподарських кооперативів – об'єктів ЄДРПОУ – та їх окремих видів.

* «Урядовий кур'єр», 18.01.2001р., № 9,с..4

** Українське радіо. Програма ринкових реформ. 11.02.2001р.

*Споживчий кооператив (товариство) – організаційно-правова форма юридичної особи - непідприємницького товариства**

Юридичні особи

Юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку

Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю у встановленому законом порядку (*Цивільний кодекс України, стаття 80, п.1*)

Організаційно-правові форми юридичних осіб

Товариства	Установи
------------	----------

Товариства

Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у ньому. Товариство може бути створено однією особою, якщо інше не встановлено законом (*Цивільний кодекс України, стаття 83, п.2*)

Підприємницькі товариства		Непідприємницькі товариства	
Господарські товариства	Виробничий кооператив	Споживчі кооперативи	Об'єднання громадян

Товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства) можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи (<i>Цивільний кодекс України, стаття 84, п.1</i>)	Непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками (<i>Цивільний кодекс України, стаття 85, п.1</i>) Непідприємницькі товариства (споживчі кооперативи , об'єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність , якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню * (<i>Цивільний кодекс України, стаття 86, п.1</i>)
--	---

**Уразі, якщо господарська діяльність громадян або юридичної особи, зареєстрованої як суб'єкт некомерційного господарювання, набуває характеру підприємницької діяльності, до неї застосовуються положення цього Кодексу та інших законів, якими регулюється підприємництво (Господарський кодекс України, стаття 53, п.3)*

*Визначення споживчого товариства (споживчого кооперативу)
в окремих законодавчих актах України*

Закон України «Про споживчу кооперацію» (стаття 5, п.1)	Споживче товариство - самостійна, демократична організація громадян, яка на основі добровільності членства і взаємодопомоги за місцем проживання або роботи об'єднуються для спільного господарювання з метою поліпшення свого економічного і соціального стану
Закон України «Про кооперацію» (стаття 1, абз.6)	Споживчий кооператив (споживче товариство) - кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для організації торговельного обслуговування, заготівель сільськогосподарської продукції, сировини, виробництва продукції та надання інших послуг з метою задоволення споживчих потреб його членів.
Господарський кодекс України (стаття 111, п.2)	Споживче товариство - самоврядна організація громадян, які на основі добровільності членства, майнової участі та взаємодопомоги об'єднуються для спільної господарської діяльності з метою колективного організованого забезпечення своїх економічних і соціальних інтересів
Цивільний кодекс України (згідно із статтями 85-86)	Споживчий кооператив - товариство, яке не має на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками

=====

Кооператив - це самостійна організація людей, що добровільно об'єдналися з метою задоволення своїх громадсько-економічних, соціальних і культурних потреб з допомогою підприємства, яким вони спільно володіють і управляють (*Декларація про кооперативну ідентичність*: Міжнародний кооперативний альянс (МКА))

**Підприємства і відокремлені структурні підрозділи
(господарські одиниці) споживчих товариств і їх підприємств**

Підприємства споживчої кооперації - унітарні або корпоративні підприємства, утворені споживчим товариством (товариствами) або спілкою (об'єднанням) споживчих товариств відповідно до вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів з метою здійснення статутних цілей цих товариств, спілок (об'єднань)
(Господарський кодекс України, стаття 111, абз.8)

Унітарні підприємства	Корпоративні підприємства
Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника (Господарський кодекс України, стаття 63, п.4)	Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства (виробничі кооперативи - Б.З.), підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб (Господарський кодекс України, стаття 63, п.4) та/або на основі об'єднання майна різних форм власності (Б.З.).

Відокремлені структурні підрозділи (господарські одиниці) споживчих товариств і їх підприємств

Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, погоджуючи питання про розміщення таких підрозділів підприємства з відповідними органами місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку.
Такі відокремлені підрозділи не мають статусу юридичної особи і діють на основі положення про них, затвердженого підприємством.
Вони можуть відкривати рахунки в установах банків відповідно до закону.
(Господарський кодекс України, стаття 64, п.4)

Членство у кооперативі (кооперативному товаристві)

<i>Члени кооперативу</i>	<i>Асоційовані члени кооперативу</i>
<p><u>Членами кооперативу</u> можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, юридичні особи України та іноземних держав, що діють через своїх представників, які внесли вступний внесок та пай у розмірах, визначених статутом кооперативу, додержуються вимог статуту і <u>користуються правом ухвального голосу</u></p> <p>Членом кооперативу може бути фізична особа, яка досягла 16-річного віку і виявила бажання брати участь у його діяльності</p> <p><i>(Закон України “Про кооперацію”, стаття 10, частини перша і друга).</i></p>	<p>У кооперативі допускається <u>асоційоване членство</u> для осіб, які визнають його статут та внесли пай.</p> <p><u>Асоційований член кооперативу</u> - фізична чи юридична особа, яка внесла пайовий внесок і <u>користується правом дорадчого голосу в кооперативі</u>. При ліквідації кооперативу <u>асоційований член кооперативу має переважне порівання з членами кооперативу право на одержання паю</u>.</p> <p><i>(Закон України “Про кооперацію”, стаття 14, частини перша та друга)</i></p>

Набуття членства у кооперативі

(відповідно до Закону України “Про кооперацію”, стаття 11)

<ol style="list-style-type: none"> 1. Подання особою, що виявила бажання вступити до кооперативу, заяви про вступ правлінню кооперативу 2. Здійснення вступником (1) вступного внеску і (2) паю у порядку та розмірах, визначених статутом кооперативу 3. Рішення правління чи голови кооперативу про прийняття вступника до кооперативу 4. Затвердження загальними зборами членів кооперативу рішення правління чи голови про прийняття вступника до кооперативу
<p><i>Кооператив зобов'язаний вести облік своїх членів та видати кожному з них посвідчення про членство (Закон України “Про кооперацію”, стаття 10, частина третя)</i></p>
<p>Порядок вступу до кооперативу та участь <u>асоційованого члена</u> в його господарській та іншій діяльності, права та обов'язки такого члена, розміри паїв та виплат на паї визначаються статутом кооперативу <i>(Закон України “Про кооперацію”, стаття 14, частина третя)</i></p>

Припинення членства у кооперативі

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 13)

<p>Членство в кооперативі припиняється у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) добровільного виходу з нього; (2) <u>припинення трудової участі в діяльності виробничого кооперативу</u>; (3) несплати внесків у порядку, визначеному статутом кооперативу; (4) смерті члена кооперативу - фізичної особи; (5) ліквідації члена кооперативу - юридичної особи; (6) припинення діяльності кооперативу. <p>Виключення з членів кооперативу може бути оскаржене до суду.</p>

*Права та обов'язки членів і асоційованих членів кооперативу
(кооперативного товариства)*

<i>Основні права члена кооперативу</i>	<i>Основні обов'язки члена кооперативу</i>
<p><u>Основними правами члена кооперативу є:</u></p> <p>(1) участь в господарській діяльності кооперативу, а також в управлінні кооперативом, право голосу на його загальних зборах, право обирати і бути обраним в органи управління;</p> <p>(2) користування послугами кооперативу;</p> <p>(3) одержання кооперативних виплат та виплат на паї;</p> <p>(4) одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку і в строки, визначені його статутом;</p> <p>(5) право вносити пропозиції щодо поліпшення роботи кооперативу, усунення недоліків у роботі його органів управління та посадових осіб;</p> <p>(6) право звертатися до органів управління та органів контролю за діяльністю кооперативу, посадових осіб кооперативу із запитами, пов'язаними з членством у кооперативі, діяльністю кооперативу та його посадових осіб, одержувати письмові відповіді на свої запити (Закон України "Про кооперацію", стаття12, частина перша)</p>	<p><u>Основними обов'язками члена кооперативу є:</u></p> <p>(1) додержання статуту кооперативу;</p> <p>(2) виконання рішень органів управління кооперативу та органів контролю за діяльністю кооперативу;</p> <p>(3) виконання своїх зобов'язань перед кооперативом;</p> <p>(4) сплата визначених статутом кооперативу внесків. (Закон України "Про кооперацію", стаття12, частина друга)</p>

Законами, що регулюють діяльність окремих типів кооперативів або кооперативів за напрямками їх діяльності, та статутом кооперативу можуть бути передбачені додаткові права та обов'язки його членів (Закон України "Про кооперацію", стаття12, частина третя)

Порядок вступу до кооперативу та участь асоційованого члена в його господарській та іншій діяльності, права та обов'язки такого члена, розміри паїв та виплат на паї визначаються статутом кооперативу.
(Закон України "Про кооперацію", стаття14, частина третя)

Внески членів кооперативу (кооперативного товариства)

Одним з основних обов'язків члена кооперативу є сплата визначених статутом кооперативу внесків (Закон України "Про кооперацію", стаття 12, частина друга, абз п'ятий)

Види внесків членів (асоційованих членів) кооперативу

(Закон України "Про кооперацію", стаття 2)

Вступний внесок - грошовий чи інший майновий неповоротний внесок, який зобов'язана сплатити особа у разі вступу до кооперативної організації;
Пай - майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки
Додатковий пай - добровільний грошовий чи інший майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу понад пай у пайовому фонді кооперативу
Цільові внески - грошові, інші майнові та немайнові цінності членів кооперативної організації, що вносяться понад пай для забезпечення статутної діяльності цієї організації

Характеристики окремих видів внесків членів кооперативу

	Вступний внесок	Пай (основний пайовий внесок)	Додатковий пай (внесок)	Цільовий внесок
Характер внеску	Обов'язковий	Обов'язковий	Добровільний	Добровільний
Тип внеску	Неповоротний	Поворотний	Поворотний	Поворотний або неповоротний
Форма внеску*	Грошовий чи інший майновий	Грошовий, інший майновий чи немайновий	Грошовий, інший майновий чи немайновий	Грошовий, інший майновий чи немайновий
Розмір внеску	Визначається статутом (Закон України "Про кооперацію", стаття 11, частина перша)	Визначається статутом (Закон України "Про кооперацію", стаття 12, частина друга, абзац п'ятий)	Встановлюється за домовленістю / угодою між членом кооперативу і його виконавчим органом	Визначається згідно з рішенням вищого органу управління кооперативу та/або відповідною угодою
Термін і порядок здійснення внеску	До подання заяви про вступ до кооперативу (Закон України "Про кооперацію", стаття 11, частина перша)	Те ж	Те ж	Те ж
Фонд кооперативу, джерелом якого є внесок	Неподільний фонд (Закон України "Про кооперацію", стаття 2, стаття 20, частина третя)	Пайовий фонд (Закон України "Про кооперацію", стаття 2, стаття 20, частина друга)	Пайовий фонд (Закон України "Про кооперацію", стаття 20, частина друга)	Спеціальний фонд (Закон України "Про кооперацію", стаття 20, частина п'ята)

*Майнові внески оцінюються у грошовій формі (Закон України "Про кооперацію", стаття 20, частина перша)

Частки (паї) членів кооперативу у майні кооперативу

Пай – фактично здійснений пайовий внесок (здійснені пайові) члена кооперативу, що характеризує його частку у майні кооперативу

Пай кожного члена кооперативу формується за рахунок разового внеску або часток протягом певного періоду. Майнові внески оцінюються у грошовій формі. (Закон України “Про кооперацію”, стаття 21, частина перша)

Загальна частка члена кооперативу у майні кооперативу, паї - здійснені ним пайові внески до пайового, а також до резервного, спеціального та інших фондів кооперативу (крім вступного внеску).

Розмір паю члена кооперативу залежить від фактичного його внеску до пайового фонду. **Паї**, в тому числі резервного і спеціального фондів, є **персоніфікованими і у сумі визначають загальну частку кожного члена кооперативу у майні кооперативу**. (Закон України “Про кооперацію”, стаття 21, частина друга)

Одним з основних прав члена кооперативу є одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку і в строки, визначені його статутом (Закон України “Про кооперацію”, стаття 12, частина перша, абз п'ятий)

У разі виходу або виключення з кооперативу фізична чи юридична особа має право на одержання своєї загальної частки натурою, грошми або (за бажанням) цінними паперами відповідно до їх вартості на момент виходу, а земельної ділянки - у натурі . Строк та інші умови одержання членом кооперативу своєї загальної частки встановлюються статутом кооперативу, при цьому строк одержання зазначеної частки не може перевищувати двох років, а відлік його розпочинається з 1 січня року, що настає з моменту виходу або виключення з кооперативу.

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 21, частина третя)

У разі ліквідації кооперативу член кооперативу має право на одержання:

- паїв
- виплат на паї
- кооперативних виплат
- частини майна кооперативу, що залишилося (крім майна неподільного фонду) й розподіляється між членами кооперативу

Майно кооперативу, що залишилося після задоволення вимог кредиторів кооперативу, здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням, членом якого він є, розподіляється між членами кооперативу у порядку, визначеному статутом (Закон України “Про кооперацію”, стаття 29, частина шоста).

Майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям). При цьому у рішенні повинні бути визначені напрями використання зазначеного майна (Закон України “Про кооперацію”, стаття 29, частина сьома)

Право власності членів кооперативу - фізичних осіб на свою загальну частку успадковується (Закон України “Про кооперацію”, стаття 21, частина четверта).

А

Майно і фонди кооперативу (кооперативного товариства)

Майно кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 19)

Для досягнення мети своєї діяльності кооператив набуває та використовує майно, фінансові та інші ресурси

Джерелами формування майна кооперативу є: (1) вступні, членські та цільові внески його членів, паї та додаткові паї; (2) майно, добровільно передане кооперативу його членами; (3) *кошти, що надходять від провадження господарської діяльності;* (4) *кошти, що надходять від створених кооперативом підприємств, установ, організацій;* (5) грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних і фізичних осіб, у тому числі іноземних; (6) інші надходження, не заборонені законодавством.

Володіння, користування та розпорядження майном кооперативу здійснюють органи управління кооперативу відповідно до їх компетенції, визначеної статутом кооперативу

Фонди кооперативу.

Для забезпечення статутної діяльності кооператив у порядку, передбаченому його статутом, формує пайовий, резервний, неподільний та спеціальний фонди (Закон України “Про кооперацію”, стаття 20, частина перша).

Пайовий фонд	Резервний фонд	Неподільний фонд	Спеціальний фонд
<u>Пайовий фонд</u> - фонд, що <u>формується із пайових внесків членів кооперативу при створенні кооперативу</u> і є одним із <u>джерел формування майна кооперативу</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 2)	<u>Резервний фонд</u> - фонд, що <u>формується за рахунок відрахувань від доходу кооперативу</u> та інших не заборонених законодавством надходжень, <u>використовується для покриття шкоди від надзвичайних ситуацій</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 2)	<u>Неподільний фонд</u> - обов'язковий фонд, що <u>формується за рахунок вступних внесків та відрахувань від доходу кооперативу і не підлягає розподілу між пайовиками</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 2)	
<u>Пайовий фонд</u> - майно кооперативу, що <u>формується за рахунок паїв (у тому числі додаткових) членів та асоційованих членів кооперативу</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 20, частина друга)	<u>Резервний фонд</u> створюється за рахунок (1) відрахувань від доходу кооперативу, (2) перерозподілу неподільного фонду, (3) пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги та (4) за рахунок інших не заборонених законом надходжень для покриття можливих втрат (збитків) (Закон України “Про кооперацію”, ст. 20, частина четверта)	<u>Неподільний фонд</u> створюється в обов'язковому порядку і формується за рахунок (1) вступних внесків та (2) відрахувань від доходу кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 20, частина третя)	<u>Спеціальний фонд</u> створюється за <u>рахунок цільових внесків членів кооперативу та інших передбачених законом надходжень для забезпечення його статутної діяльності і використовується за рішенням органів управління кооперативу</u> . (Закон України “Про кооперацію”, стаття 20, частина п'ята)

У разі ліквідації кооперативу “Майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям). При цьому у рішенні повинні бути визначені напрями використання зазначеного майна» (Закон України “Про кооперацію”, стаття 29, частина сьома).

*Формування, використання і розподіл доходу непідприємницького кооперативу (кооперативного товариства) **

Надходження від господарської діяльності

(-) Матеріальні і прирівняні до них витрати та витрати на оплату праці найманих працівників

(=)

Дохід кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 25, частина перша)

Розподіл доходу кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 25, частина друга)

- сплата податків і зборів (обов’язкових платежів) до відповідних бюджетів
- погашення кредитів
- покриття збитків
- проведення відрахувань до фондів кооперативу (неподільного, резервного та інших фондів, у порядку, визначеному статутом)

- кооперативні виплати

- виплати на паї

Кооперативні виплати - частина доходу, що розподіляється за результатами фінансового року між членами кооперативу пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу у порядку, визначеному рішенням вищого органу управління кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 25, частина перша).

Виплати на паї - виплати частини доходу кооперативу на паї члена та асоційованого члена кооперативу.

Розмір виплат на паї встановлюється рішенням загальних зборів членів кооперативу після відрахувань обов’язкових коштів на формування і поповнення його фондів. Виплати можуть здійснюватися у грошовій формі, товарами, цінними паперами, а також у формі збільшення паю та в інших формах, передбачених статутом кооперативу.

Загальна сума виплат на паї не може перевищувати 20 відсотків доходу, визначеного до розподілу.

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 25, частини друга і третя)

Кооперативні виплати та виплати на паї до оплати праці не належать
(Закон України “Про кооперацію”, стаття 25, частина четверта)

***Уразі, якщо господарська діяльність громадян або юридичної особи, зареєстрованої як суб’єкт некомерційного господарювання, набуває характеру підприємницької діяльності, до неї застосовуються положення цього Кодексу та інших законів, якими регулюється підприємництво** (Господарський кодекс України, стаття 53, п.3)

Органи управління і контролю кооперативу (кооперативного товариства)

Вищий орган управління кооперативу	
Загальні збори членів кооперативу	Збори уповноважених кооперативу
<p>Вищим органом управління кооперативу є <u>загальні збори членів кооперативу</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина перша)</p> <p>У разі коли з організаційних причин (через територіальне розміщення чи значну чисельність членів кооперативу) проведення загальних зборів членів кооперативу неможливе, <u>статутом кооперативу може бути передбачено</u> скликання <u>зборів уповноважених кооперативу</u>. Кількість членів кооперативу, які мають право делегувати уповноважених, та порядок делегування уповноважених для участі у зборах уповноважених визначаються статутом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина сьома)</p>	

Органи контролю за дотриманням статуту та діяльністю виконавчого органу кооперативу

Спостережна рада кооперативу	Ревізійна комісія (ревізор) кооперативу
<p><u>У кооперативі, в якому кількість членів перевищує 50 осіб, може утворюватися спостережна рада кооперативу</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 17, частина друга)</p>	<p>Для контролю за фінансово-господарською діяльністю кооперативу обирається <u>ревізійна комісія</u>. <u>У кооперативі, до складу якого входить менше ніж 10 членів, функції ревізійної комісії виконує ревізор</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 18, частина перша)</p>

Виконавчий орган кооперативу
Правління / Голова кооперативу
Виконавчий директор
<p>Виконавчим органом кооперативу є правління, яке очолює голова, повноваження якого визначаються статутом кооперативу. Виконавчий орган підзвітний вищому органу управління кооперативу і несе перед ним відповідальність за ефективність роботи кооперативу. (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина перша)</p> <p><u>У кооперативі, до складу якого входить менше ніж 10 членів, обирається лише голова кооперативу</u> (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина друга)</p>

Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства): компетенція, скликання

Вищим органом управління кооперативу є загальні збори членів кооперативу
(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина перша)

Компетенція загальних зборів членів кооперативу

До **компетенції загальних зборів** членів кооперативу належить:

- затвердження статуту кооперативу та внесення до нього змін, прийняття інших рішень, що стосуються діяльності кооперативу;
- утворення органів управління та органів контролю за діяльністю кооперативу, інших органів кооперативу;
- заслуховування звітів його органів управління і органів контролю;
- затвердження порядку розподілу доходу кооперативу;
- визначення розмірів вступного і членського внесків та паїв;
- визначення розмірів, порядку формування та використання фондів кооперативу;
- визначення розмірів оплати праці голови правління, голови ревізійної комісії (ревізора), а також кошторису на утримання апарату органів управління та органів контролю за діяльністю кооперативу;
- затвердження річного звіту і балансу кооперативу;
- затвердження рішення правління або голови правління про прийняття нових членів та припинення членства;
- прийняття рішень щодо володіння, користування та розпорядження майном;
- утворення спеціальних комісій із залученням як консультантів найманих працівників;
- прийняття рішень про вступ кооперативу до кооперативних об'єднань;
- прийняття рішень про реорганізацію або ліквідацію кооперативу.

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина друга)

Рішенням загальних зборів членів кооперативу до компетенції загальних зборів можуть бути віднесені інші питання діяльності кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина третя)

Скликання загальних зборів

Чергові загальні збори членів кооперативу скликаються правлінням або головою кооперативу у разі потреби, але не рідше одного разу на рік (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина четверта)

Про дату, місце, час проведення та порядок денний загальних зборів члени кооперативу повинні бути повідомлені не пізніше ніж за 10 днів до визначеного строку їх проведення (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина п'ята)

Позачергові загальні збори членів кооперативу скликаються на вимогу:

- не менше третини його членів;
- спостережної ради;
- ревізійної комісії (ревізора);
- органу управління кооперативного об'єднання, членом якого він є (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина шоста).

Позачергові загальні збори членів кооперативу повинні бути скликані протягом 20 днів з дня надходження такої вимоги. У разі незабезпечення правлінням (головою) кооперативу скликання позачергових загальних зборів вони можуть бути скликані особами, які вимагали їх скликання, протягом наступних 20 днів. (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина сьома)

*Вищий орган кооперативу (кооперативного товариства):
правомочність зборів , правомочність рішень зборів*

Правомочність загальних зборів членів кооперативу

Загальні **збори** членів кооперативу **правомочні вирішувати питання, якщо на них присутні більше половини його членів, а збори уповноважених - за наявності не менше двох третин уповноважених**

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина дев’ята)

Правомочність рішень загальних зборів членів кооперативу

Рішення загальних зборів членів (зборів уповноважених)
кооперативу

- про прийняття, внесення змін до статуту,
- вступ до кооперативного об'єднання або вихід з нього та
- про реорганізацію або ліквідацію кооперативу

вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало не менш як 75 відсотків членів кооперативу, присутніх на загальних зборах кооперативу.

З інших питань рішення приймаються простою більшістю голосів членів (уповноважених) кооперативу, присутніх на його загальних зборах

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина одинадцята)

Кожний **член кооперативу** чи **уповноважений** кооперативу має **один голос**,

і це право не може бути передано іншій особі

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина десята)

Рішення загальних зборів членів (зборів уповноважених) кооперативу приймаються відповідно до його статуту відкритим або таємним голосуванням

(Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина дванадцята)

Виконавчий орган кооперативу (кооперативного товариства)

Виконавчим органом кооперативу є правління, яке очолює голова, повноваження якого визначаються статутом кооперативу. Виконавчий орган підзвітний вищому органу управління кооперативу і несе перед ним відповідальність за ефективність роботи кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина перша)

У кооперативі, до складу якого входить менше ніж 10 членів, обирається лише голова кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина друга)

Члени правління та голова кооперативу обираються загальними зборами членів кооперативу на строк, визначений статутом, але не більше ніж на п'ять років (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина п'ята)

Порядок обрання або відкликання членів правління та голови кооперативу, а також порядок проведення засідань правління кооперативу та прийняття ним рішень визначаються статутом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина шоста)

Повноваження виконавчого органу кооперативу

Правління кооперативу/ Голова кооперативу

Виконавчий орган кооперативу:

- здійснює управління кооперативом у період між загальними зборами членів кооперативу, забезпечує виконання їх рішень;
- представляє кооператив у відносинах з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, юридичними та фізичними особами;
- укладає угоди між кооперативом та іншими особами;
- діє від імені кооперативу в межах, передбачених статутом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина третя)

Виконавчий орган може бути наділений іншими повноваженнями, визначеними вищим органом управління кооперативу або статутом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина четверта)

Виконавчий директор

Правління кооперативу може наймати виконавчого директора для оперативного управління діяльністю кооперативу.

Виконавчий директор не може бути членом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина сьома)

Виконавчий директор виконує свої функції на умовах контракту, який укладає з ним правління кооперативу, формує виконавчу дирекцію та виконує функції, делеговані йому правлінням кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 16, частина восьма)

Виконавчий директор несе персональну відповідальність за виконання покладених на нього обов'язків, визначених контрактом та статутом кооперативу (Закон України “Про кооперацію”, стаття 15, частина дев'ята)

Кооперативне об'єднання

Кооперативне об'єднання - спілка, ліга, асоціація, альянс та інші форми добровільного об'єднання кооперативів за видами діяльності чи територіальною ознакою з метою створення сприятливих умов для діяльності

кооперативів, що входять до його складу, та їх членів (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина перша)

Членом кооперативного об'єднання також може бути інше кооперативне об'єднання (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина друга)

Види кооперативних об'єднань

<i>За формою організації</i>	Спілка, ліга, асоціація, альянс тощо
<i>За видами діяльності членів об'єднання - кооперативів/ кооперативних товариств, інших кооперативних об'єднань</i>	Спілка споживчих товариств, кредитна спілка, спілка / союз сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів тощо
<i>За рівнем (статусом) об'єднання</i>	- З місцевим статусом (сільським, селищним, міським, районним, обласним, республіканським в АР Крим) - Із загальнодержавним статусом (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина третя)
<i>За територіальною ознакою (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина перша)</i>	Районна, міжрайонна, обласна, міжобласна (міжрегіональна) тощо

Окремі визначальні ознаки кооперативного об'єднання

<i>Тип об'єднання</i>	Добровільне (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина перша)
<i>Характер діяльності</i>	Некомерційна організація (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина третя)
<i>Правовий статус об'єднання</i>	Юридична особа (Закон України "Про кооперацію", стаття 31, частина третя)
<i>Правовий статус членів об'єднання</i>	Члени кооперативного об'єднання будь-якого рівня - кооперативи, кооперативні об'єднання - <u>зберігають статус юридичної особи</u> (Закон України "Про кооперацію", стаття 30, частина четверта)
<i>Правовстановлюючі (установчі) документи об'єднання</i>	Установчий договір (при створенні). (Закон України "Про кооперацію", статті 31,32) Статут(Закон України "Про кооперацію", статті 31,33)
<i>Органи управління і контролю об'єднання</i>	Вищий орган – конференція, з'їзд уповноважених представників тощо. (Закон України "Про кооперацію", статті 31-33) Виконавчий орган, орган контролю - передбачаються статутом об'єднання (Закон України "Про кооперацію", стаття 33)

. Спілки споживчих товариств

Споживчі товариства можуть на добровільних засадах об'єднуватися в місцеві спілки, Центральну спілку споживчих товариств України, і мають право вільного виходу з них.

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.1, частина перша)

Правовий статус спілки

Юридична особа

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.4)

Товариства можуть делегувати спілкам

- частину своїх повноважень
- та виконання окремих функцій

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.1, частина друга)

Повноваження і функції спілки

Спілки споживчих товариств виходячи з делегованих їм прав можуть

- представляти і захищати інтереси споживчих товариств, їх членів та обслуговуваного населення у відповідних державних та інших органах, а також у міжнародних організаціях;
- подавати споживчим товариствам практичну допомогу в здійсненні господарської діяльності, впровадженні в практику досягнень науково-технічного прогресу, передового досвіду;
- проводити науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, підготовку та підвищення кваліфікації кадрів;
- вирішувати господарські спори між організаціями і підприємствами споживчої кооперації;
- вести власну господарську діяльність, спрямовану на створення необхідної виробничої та соціальної інфраструктури споживчої кооперації

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.1, частина перша)

Спілка не має розпорядчих функцій щодо споживчих товариств.

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.1, частина друга)

Відповідальність спілки

Спілка не відповідає за зобов'язаннями споживчих товариств

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.4)

Органи управління спілки

Вищий орган управління спілки - з'їзд (конференція), який:

- приймає статут спілки,
- обирає розпорядчі, виконавчі та контрольні органи спілки,
- вирішує інші питання діяльності спілки.

(Закон України "Про споживчу кооперацію", стаття 8, п.3)

Кооперативні організаційні форми на ринку фінансових послуг України

Ринки фінансових послуг в Україні

Кредитні спілки в Україні

Послідовність створення кредитної спілки

Порядок державної реєстрації кредитної спілки

Членство у кредитній спілці

Органи управління кредитної спілки

Порядок і умови надання кредитів членам кредитної спілки

Кооперативні банки в Україні

Операції, що можуть здійснюватися кооперативними банками

*Ринки фінансових послуг в Україні**

Фінансова послуга – операції з фінансовим активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Фінансові активи –

**кошти,
цінні папери,
боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів**

Ринки фінансових послуг – сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання фінансових послуг.

До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках

- **банківських послуг,**
- страхових послуг,
- інвестиційних послуг,
- операцій з цінними паперами
- та інших видів **ринків, що забезпечують обіг фінансових активів**

Фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону

- **надає одну чи декілька фінансових послуг**
- та яка **внесена до відповідного реєстру** у порядку, встановленому законом

До фінансових установ належать

- **банки,**
- **кредитні спілки,**
- ломбарди,
- лізингові компанії,
- довірчі товариства,
- страхові компанії,
- установи накопичувального пенсійного забезпечення,
- інвестиційні фонди і компанії
- **інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.**

Надавати фінансові кредити за рахунок залучених коштів на підставі відповідної ліцензії має право тільки кредитна установа

Кредитна установа – фінансова установа, яка відповідно до закону **має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик**
Фінансовий кредит – кошти, які надаються у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк та під процент

* Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, статті 1, 5..

Кредитні спілки в Україні

Кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених цим Законом
(Закон України "Про кредитні спілки", стаття 1)

Кредитна спілка відповідно до свого статуту:

- -приймає вступні та обов'язкові пайові та інші внески від членів спілки;
- **-надає кредити своїм членам на умовах їх платності, строковості та забезпеченості в готівковій та безготівковій формі.** Отримувати кредити від імені членів кредитної спілки можуть також селянські (фермерські) господарства та приватні підприємства, які знаходяться у їх власності. Розмір кредиту, наданого одному члену кредитної спілки, не може перевищувати 20 відсотків від капіталу кредитної спілки;
- **-залучає на договірних умовах внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки** як у готівковій, так і в безготівковій формі. Зобов'язання кредитної спілки перед одним своїм членом не можуть бути більше 10 відсотків від загальних зобов'язань кредитної спілки;
- **-виступає поручителем виконання членом спілки зобов'язань перед третіми особами;**
- **-розміщує тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків**, які мають ліцензію на право роботи з вкладами громадян, об'єднаний кредитній спілці, а також **придбаває державні цінні папери**, перелік яких встановлюється Уповноваженим органом, **та паї кооперативних банків;**
- **-залучає на договірних умовах кредити банків, кредити об'єднаної кредитної спілки, кошти інших установ та організацій виключно для надання кредитів своїм членам**, якщо інше не встановлено рішенням Уповноваженого органу. **Загальна сума залучених коштів, у тому числі кредитів, не може перевищувати 50 відсотків вартості загальних зобов'язань та капіталу кредитної спілки на момент залучення;**
- **-надає кредити іншим кредитним спілкам**, якщо інше не встановлено рішенням Уповноваженого органу;
- -виступає членом платіжних систем;
- **-оплачує за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг у межах наданого йому кредиту;**
- -проводить благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Проводження кредитною спілкою іншої діяльності, крім передбаченої цим Законом, не допускається.

(Закон України "Про кредитні спілки", стаття 21, п.1)

Уповноважений орган - спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України - Держфінпослуг)

Послідовність створення кредитної спілки

- Заснування кредитної спілки

Кредитна спілка створюється на підставі рішення установчих зборів.

Чисельність засновників (членів) кредитної спілки не може бути менше ніж 50 осіб, які відповідно до цього Закону **можуть бути членами кредитної спілки та об'єднані хоча б за однією з таких ознак:**

- мають спільне місце роботи чи навчання
- або належать до однієї **професійної спілки, об'єднання професійних спілок,** іншої громадської чи релігійної організації
- або проживають в одному селі, селищі, місті, районі, області.

(Закон..., стаття 6, п.1)

Рішення про створення кредитної спілки оформляється протоколом установчих зборів, який підписують голова та секретар зборів.

(Закон..., стаття 6, п.2)

Невід'ємною частиною протоколу є реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (список засновників).

У реєстрі обов'язково зазначаються

- прізвище, ім'я та по батькові особи,
- дані її паспорта або документа, який його замінює (а для іноземців та осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, - дані національного паспорта або документа, який його замінює),
- адреса
- та інші відомості, що підтверджують наявність ознак, зазначених в частині першій цієї статті.

Дані про особу засвідчуються її особистим підписом.

(Закон..., стаття 6, п.3)

Установчі збори

- затверджують статут кредитної спілки,
- обирають її органи управління,
- уповноважують осіб для проведення державної реєстрації,
- вирішують інші питання, пов'язані із створенням кредитної спілки.

(Закон..., стаття 6, п.4)

2. Державна реєстрація кредитної спілки

Державна реєстрація кредитних спілок здійснюється спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (далі - Уповноважений орган) відповідно до вимог цього Закону та нормативно-правових актів Уповноваженого органу. (Закон..., стаття 8, п.1)

3. Ліцензування окремих видів діяльності кредитної спілки

Ліцензуванню в кредитній спілці підлягає діяльність по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також інші види діяльності відповідно до закону. (Закон..., стаття 8, п.4)

*Закон України "Про кредитні спілки"

****Уповноважений орган** - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України - Держфінпослуг)

*Порядок державної реєстрації кредитної спілки**

Кредитна спілка вважається створеною з дня її державної реєстрації, яка проводиться в порядку, встановленому Законом України “Про кредитні спілки”

Державна реєстрація кредитних спілок здійснюється

- спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг (далі - Уповноважений орган**) відповідно до вимог Закону “Про кредитні спілки” та нормативно-правових актів Уповноваженого органу.
- шляхом внесення відповідного запису до державного реєстру фінансових установ (далі - Державний реєстр).

Для державної реєстрації кредитної спілки подаються такі документи:

- заява встановленого зразка про державну реєстрацію кредитної спілки;
- протокол установчих зборів, до якого додається реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (список засновників кредитної спілки);
- статут кредитної спілки;
- копія платіжного документа про сплату реєстраційного збору.

Статут кредитної спілки скріплюється підписом голови спостережної ради кредитної спілки, достовірність якого засвідчується нотаріально.

Уповноваженому органу забороняється вимагати від кредитних спілок документи, не передбачені цим Законом.

За наявності всіх необхідних документів державна реєстрація кредитної спілки проводиться протягом одного календарного місяця.

Уповноважений орган видає кредитній спілці **свідцтво про державну реєстрацію** за формою, встановленою Уповноваженим органом

Кредитна спілка розміщує у відповідних засобах масової інформації, визначених Уповноваженим органом, дані про її державну реєстрацію.

Протягом трьох місяців з дня державної реєстрації кредитна спілка зобов'язана розробити та затвердити з урахуванням вимог цього Закону, інших законів та нормативно-правових актів Уповноваженого органу відповідні **внутрішні положення та процедури для забезпечення ефективної та безпечної діяльності кредитної спілки** згідно з переліком, визначеним нормативно-правовими актами Уповноваженого органу та статутом кредитної спілки.

Про зміни, що сталися у статутних документах, кредитна спілка повідомляє у 5-денний строк Уповноваженому органу.

*Закон України “Про кредитні спілки”, стаття 8

****Уповноважений орган** - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України - Держфінпослуг)

*Членство у кредитній спілці**

Членами кредитної спілки можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які:

- постійно проживають на території України,
- об'єднані хоча б за однією з ознак, які передбачені для засновників спілки (Закон, стаття 6, п.1),
- мають повну цивільну дієздатність

Не можуть бути прийняті до кредитної спілки особи, які за рішенням суду визнані недієздатними або обмежено дієздатними, особи, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, а також особи, що мають непогашену судимість за корисливі злочини.

Набуття членства у кредитній спілці

Прийняття до кредитної спілки провадиться на підставі письмової заяви особи за рішенням спостережної ради кредитної спілки.

Членство у кредитній спілці настає з дня сплати особою вступного та обов'язкового пайового внесків у порядку, передбаченому статутом кредитної спілки. В першу чергу сплачується вступний внесок.

Припинення членства у кредитній спілці відбувається:

- на підставі письмової заяви особи про вихід її за рішенням спостережної ради кредитної спілки,
- у зв'язку із смертю особи,
- виключення члена за рішенням загальних зборів у разі порушення ним статуту кредитної спілки.

Днем припинення членства у кредитній спілці вважається день прийняття загальними зборами членів кредитної спілки або спостережною радою кредитної спілки відповідного **рішення**.

У разі припинення членства фізичної особи у кредитній спілці вступний внесок їй не повертається. Повернення обов'язкового пайового та інших внесків провадиться в порядку, передбаченому статутом кредитної спілки, але не пізніше ніж через один місяць після прийняття загальними зборами або спостережною радою кредитної спілки відповідного рішення.

Права і обов'язки членів кредитної спілки:

Члени кредитної спілки мають право:

- брати участь в управлінні справами кредитної спілки, обирати та бути обраними до її органів управління;
- вносити пропозиції на розгляд органів управління кредитної спілки;
- одержувати від кредитної спілки кредити та користуватися іншими послугами, які надаються членам кредитної спілки відповідно до її статуту;
- одержувати інформацію про діяльність кредитної спілки, ознайомлюватися з річними балансами, фінансовими звітами, протоколами засідань органів управління кредитної спілки та іншими документами щодо діяльності кредитної спілки;
- одержувати дохід на свій пайовий внесок, якщо інше не передбачено статутом кредитної спілки;
- вийти з членів кредитної спілки в порядку, передбаченому Законом та статутом кредитної спілки (Закон..., стаття 11).

Члени кредитної спілки зобов'язані:

- додержуватися статуту та інших актів кредитної спілки, виконувати рішення її органів управління;
- брати участь у формуванні майна кредитної спілки, зокрема сплачувати у грошовій формі вступні, обов'язкові пайові та інші внески у розмірах, строки та в порядку, що визначені статутом кредитної спілки;
- не розголошувати конфіденційну інформацію про діяльність кредитної спілки. (Закон..., стаття 12)

Члени кредитної спілки несуть відповідальність за зобов'язаннями кредитної спілки лише у межах їх пайових внесків.

*Закон України "Про кредитні спілки", статті 10-12

Органи управління кредитної спілки*

Органами управління кредитної спілки є загальні збори членів кредитної спілки, спостережна рада, ревізійна комісія, кредитний комітет та правління. Рішенням загальних зборів членів кредитної спілки можуть бути створені й інші органи управління.

Загальні збори членів кредитної спілки

(вищий орган кредитної спілки)

До виключної компетенції загальних зборів членів кредитної спілки належить:

- затвердження статуту кредитної спілки, внесення до нього змін і доповнень;
- **обрання та відкликання членів спостережної ради та ревізійної комісії**;
- затвердження річних результатів діяльності кредитної спілки, звітів спостережної ради, правління та кредитного комітету і висновків ревізійної комісії. Річний звіт про результати діяльності кредитної спілки затверджується загальними зборами лише за наявності висновку ревізійної комісії;
- прийняття рішення про збільшення пайового капіталу кредитної спілки шляхом збільшення розміру обов'язкового пайового внеску або внесення додаткових пайових внесків;
- прийняття рішення про порядок розподілу доходу та покриття збитків кредитної спілки;
- **затвердження положень про спостережну раду, ревізійну комісію, кредитний комітет та правління**;
- прийняття рішення про припинення діяльності кредитної спілки..

Спостережна рада

До компетенції спостережної ради кредитної спілки належить:

- затвердження положень про порядок надання послуг, передбачених цим Законом та статутом кредитної спілки, членам кредитної спілки;
- встановлення видів кредитів, що надаються кредитною спілкою;
- вирішення питань про прийняття нових членів до кредитної спілки та припинення членства у кредитній спілці;
- затвердження у випадках, передбачених статутом кредитної спілки, рішень кредитного комітету про надання кредиту;
- визначення порядку прийняття рішень про придбання та продаж майна кредитної спілки, використання тимчасово вільних коштів;
- затвердження кошторису та штатного розпису кредитної спілки;
- затвердження положення про структурні підрозділи кредитної спілки;
- **призначення голови та членів правління, а також членів кредитного комітету**;
- визначення кваліфікаційних вимог до членів кредитного комітету, працівників кредитної спілки та залучених на договірних умовах експертів згідно з нормативно-правовими актами Уповноваженого органу та статутом спілки;
- прийняття рішення про вступ кредитної спілки до асоціації кредитних спілок та/або об'єднаної кредитної спілки і вихід з таких асоціацій та/або об'єднаної кредитної спілки, якщо ці питання статутом кредитної спілки не віднесені до виключної компетенції загальних зборів членів кредитної спілки.

Ревізійна комісія

Правління

- **виконавчий орган** кредитної спілки, який здійснює керівництво її поточною діяльністю

Кредитний комітет

- **спеціальний орган**, відповідальний за організацію кредитної діяльності спілки
Зокрема розглядає заяви членів спілки про надання кредитів і приймає по них рішення.

*Закон України "Про кредитні спілки", статті 13-18

Порядок і умови надання кредитів членам кредитної спілки

Кредитна спілка надає кредити лише своїм членам на умовах та на строк, визначені відповідним положенням кредитної спілки, яке затверджене спостережною радою, на підставі заяви члена спілки за рішенням кредитного комітету.

Заява про надання кредиту складається членом спілки за встановленою формою і повинна містити дані про мету отримання кредиту, його забезпечення, строк та джерела його повернення.

При прийнятті кредитним комітетом рішення про надання кредиту, між кредитною спілкою та позичальником укладається кредитний договір, в якому визначаються строк та умови повернення кредиту.

Всі члени органів управління кредитної спілки та її працівники, якщо вони є членами кредитної спілки, отримують кредити на умовах, що діють для всіх інших членів кредитної спілки.

(Примірний статут кредитної спілки, стаття 21)

Кредитна спілка має право самостійно встановлювати:

- ***види кредитів, що надаються кредитною спілкою, умови надання та строки повернення кредитів;***
- ***розмір плати (процентів) за користування кредитами, наданими кредитною спілкою;***
- ***способи забезпечення кредитних зобов'язань, вимоги щодо забезпечення погашення кредитів;***
- ***ціни (тарифи) на послуги, що надаються кредитною спілкою;***
- ***розмір плати (процентів), яка розподіляється на пайові членські внески та нараховується на внески (вклади), що знаходяться на депозитних рахунках членів кредитної спілки***

(Закон України “Про кредитні спілки”, стаття 21, п.2)

*Кооперативні банки в Україні**

Банк - юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб (Закон..., стаття 2)

Кооперативний банк – одна з трьох організаційно-правових форм, у яких можуть створюються банки в Україні (крім, акціонерного товариства і товариства з обмеженою відповідальністю) згідно з Законом України “Про банки і банківську діяльність” (Закон..., ст. 6).

Кооперативні банки створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральний кооперативний банки (Закон..., стаття 8).

<i>Місцеві кооперативні банки</i>	<i>Центральний кооперативний банк</i>
Учасники - пайовики кооперативного банку	
Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше 50 осіб. (У разі зменшення кількості учасників і неспроможності кооперативного банку протягом одного року збільшити їх кількість до мінімальної необхідної кількості діяльність такого банку припиняється шляхом зміни організаційно-правової форми або ліквідації).	Учасниками центрального кооперативного банку є місцеві кооперативні банки
Учасники-власники істотної участі (10% і більше статутного капіталу банку) повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан, вимоги щодо яких встановлені законом та НБУ (Закон..., стаття 14)	
Мінімальний статутний капітал при створенні кооперативного банку (статутний капітал кооперативного банку поділяється на пай)	
<i>1 мільйон євро</i>	<i>5 мільйонів євро</i>
Основні функції банку	
<ul style="list-style-type: none"> - залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб - розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, - відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб 	<ul style="list-style-type: none"> - залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб - розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, - відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб - <i>централізація та перерозподіл ресурсів, акумульованих місцевими кооперативними банками,</i> - <i>здійснення контролю за діяльністю кооперативних банків</i>
Органи управління кооперативного банку: загальні збори учасників (пайовиків); спостережна рада банку, правління банку. <u>Кожний учасник кооперативного банку незалежно від розміру своєї участі у капіталі банку (паю) має право одного голосу</u>	
Орган контролю кооперативного банку – ревізійна комісія банку.	
<u>Прибутки або збитки кооперативного банку за результатами фінансового року розподіляються між учасниками пропорційно розміру їх паю</u>	

*Закон України “Про банки і банківську діяльність”, стаття 8

*Операції, що можуть здійснюватися кооперативними банками**

Банківські операції, здійснення яких кооперативними банками можливе за умови отримання банківської ліцензії

На підставі банківської ліцензії банки мають право здійснювати такі банківські операції:

- **відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів** і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;
- **приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;**
- **розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик**

Інші операції, що можуть здійснюватися кооперативними банками

Банк, крім операцій, що можуть здійснюватися на підставі банківської ліцензії, має право здійснювати також такі операції та угоди:

- операції з валютними цінностями;
- емісію власних цінних паперів;
- організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг) ;
- надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;
- придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів (факторинг);
- лізинг;
- послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- випуск, купівлю, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів;
- випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;
- надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Андеррайтинг – купівля на первинному ринку цінних паперів з наступним їх перепродажем інвесторам.

*Закон України “Про банки і банківську діяльність”, стаття 47

Порівняльні характеристики виробничого кооперативу, сільськогосподарського виробничого кооперативу і колективного сільськогосподарського підприємства.

Виробничий кооператив	Сільськогосподарський виробничий кооператив	Колективне сільськогосподарське підприємство
<i>Законодавча база, що визначає основи функціонування кооперативу/ підприємства</i>		
Закон “Про кооперацію” – З-н), Господарський кодекс України – ГКУ)	Закон “Про сільськогосподарську кооперацію”	Закон “Про колективне сільськогосподарське підприємство
<i>Визначення, мета/ ціль</i>		
Спільна виробнича або інша господарська діяльність на засадах трудової участі (членів) з метою одержання прибутку (З-н, ст.2, абз.4) Спільна виробнича або інша господарська діяльність, що базується на особистій (членів) трудовій участі (ГКУ, ст..95, п.1)	Спільне виробництво продукції сільського, рибного і лісового господарства на засадах обов’язкової трудової участі (членів) у процесі виробництва (ст..1, абз.4), підприємництва з метою одержання прибутку (ст..2, п.2) .	Спільне виробництво сільськогосподарської продукції та товарів на засадах підприємництва (ст.1, п.1)
<i>Членство</i>		
Фізичні особи (З-н,ст.2, абз.4; ГКУ, ст..97,п.1). Чисельність членів кооперативу не може бути меншою ніж три особи (ст.7, абз.5; ГКУ,ст.97, п.1)	Тільки фізичні особи, які є сільськогосподарськими товаровиробниками і які досягли 16-річного віку (ст..1, абз.4; ст..8, пп..1,2). Чисельність членів кооперативу не може бути меншою ніж три особи (ст.5, п.4)	Громадяни, які досягли 16-річного віку (ст.5, абз.2) Мінімальна чисельність членів підприємства законом не передбачена.
<i>Асоційоване членство</i>		
Допускається асоційоване членство у кооперативі фізичних чи юридичних осіб (ст.14)	Допускається асоційоване членство у кооперативі фізичних чи юридичних осіб (ст.12, п.1).	Асоційоване членство у підприємстві законом не передбачено
<i>Земельні відносини</i>		
	Члени кооперативу передають право користування належною їм земельною ділянкою кооперативу як пайовий внесок. За земельну ділянку, передану в	Земля – об’єкт права колективної власності підприємства (ст.7, п.1,абз.1)

	користування, справляється відповідна плата згідно з договором у розмірах, визначених законом (ст.20,п.1). Земля кооперативу складається із земельних ділянок, наданих кооперативу в користування або придбаних ним у власність. За претензіями кредиторів звернення стягнення на земельні ділянки, надані кооперативу в користування, не до пускається (ст.22)	
<i>Майнові відносини</i>		
		Майно у підприємстві належить на праві спільної часткової власності його членам (ст..7, п.1, абз.2) Суб'єктом права власності у підприємстві є підприємство, а його члени – в частині майна, яку вони одержують при виході з підприємства (ст..7, п..2)
Способи досягнення цілі	Участь членів у виробничій діяльності Участь членів у формуванні власного капіталу шляхом пайових внесків	
Правовий статус		Юридична особа
Мінімальна кількість засновників/ членів		
Членство		
Зв'язок між членством у трудовою участю		
Майнові відносини		
Земельні відносини		
Трудові відносини		
Господарські відносини		
Органи управління		

<i>Організаційні форми виробничо-господарської кооперації та інтеграції підприємств</i>		
<i>Спільна діяльність підприємств без створення юридичної особи</i>		
<i>Асоціації та господарські об'єднання підприємств</i>		
<i>Холдинги / холдингові групи</i>		
<i>Промислово-фінансові групи в Україні</i>		
<i>Технологічні парки (технопарки) в Україні</i>		
<i>Банківські об'єднання і групи в Україні</i>		
<i>Торгово-промислові палати</i>		

Організаційні форми виробничо-господарської кооперації та інтеграції підприємств

Об'єднання підприємств, холдинги і групи

Кооперування і інтеграція підприємств та його організаційний чинник

Спільна діяльність суб'єктів господарювання

1. Спільна діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи
2. Спільна діяльність у формі простого товариства
3. Ведення спільних справ і відповідальність учасників простого товариства

Добровільні асоціативні, господарські та інституціональні об'єднання підприємств

4. Об'єднання підприємств, їх види та організаційно-правові форми в Україні
5. Об'єднання підприємств окремих організаційно-правових форм
6. Кількість об'єднань підприємств окремих організаційно-правових форм в Україні
7. Статус учасників і управління у господарських об'єднаннях підприємств
8. Майнові відносини у господарському об'єднанні підприємств
9. Відмінності господарських об'єднань підприємств від господарських товариств
10. Статус учасників, майнові відносини і управління у державних і комунальних об'єднаннях підприємств

Промислово-фінансові групи

11. Промислово-фінансові групи в Україні
12. Промислово-фінансові групи (ПФГ), що створюються за рішенням Уряду України
13. Генеральна угода про сумісну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ
14. Пільги і відповідальність учасників ПФГ

Технопарки в Україні

15. Технопарки в Україні (загальні характеристики з основних визначальних ознак)
16. Організаційні засади технопарків в Україні
17. Проекти технопарків і порядок запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності при їх реалізації
18. Спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків в Україні
19. Існуючі технопарки України

Холдинги

20. Асоційовані (залежні) підприємства в Україні
21. Проста і вирішальна залежність між асоційованими підприємствами
22. Холдингова компанія і дочірнє підприємство.
23. Процедура створення дочірнього підприємства шляхом виділу
24. Особливості державної реєстрації дочірнього підприємства, створеного шляхом виділу*
25. Утворення холдингу шляхом набуття контролю
26. Дотримання антимонопольного законодавства при утворенні і розвитку холдингів
- 23.. Заснування холдингової компанії державним підприємством в процесі його корпоратизації (створення змішаного/ конгломеративного холдингу)
24. Обмеження на створення та діяльність холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації в Україні

Банківські об'єднання і холдинги в Україні

25. Основні типи банківських об'єднань і груп в Україні

26. Банківська корпорація

27. Банківська холдингова група

Цивільний кодекс України

Господарський кодекс України

Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні"

Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 року N 991-XIV (редакція від 01.01.2005)

Закон України "Про банки і банківську діяльність"

Спільна діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи

Суб'єкти господарювання мають право разом здійснювати господарську діяльність для досягнення спільної мети, без утворення єдиного суб'єкта господарювання, на умовах, визначених договором про спільну діяльність (Господарський кодекс України, стаття 176, п.4)

Форми організації спільної діяльності

*Спільна діяльність на основі
об'єднання вкладів учасників
(просте товариство)*

*Спільна діяльність без об'єднання
вкладів учасників*

Договір про спільну діяльність

За договором про спільну діяльність сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законодавству (Цивільний кодекс України, стаття 1130, п.1)

Форма договору

Договір про спільну діяльність укладається у письмовій формі.
(Цивільний кодекс України, стаття 1131, п.1)

Предмет договору –

- зобов'язання учасників спільно діяти для досягнення певної мети

Основні умови договору

(визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності) :

- порядок координації спільних дій учасників

- порядок ведення спільних справ учасників

- правовий статус майна, виділеного учасниками для спільної діяльності

- порядок покриття витрат та збитків учасників

- участь учасників у результатах їхньої спільної діяльності

інші умови спільної діяльності учасників

(Цивільний кодекс України, стаття 1131, п.2)

Спільна діяльність у формі простого товариства

Договір простого товариства

За договором простого товариства сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети (Цивільний кодекс України, стаття 1132)

Майнові відносини учасників простого товаристваВклади учасників

Форми вкладів

Вкладом учасника вважається все те, що він вносить у спільну діяльність (спільне майно), в тому числі грошові кошти, інше майно, професійні та інші знання, навички та вміння, а також ділова репутація та ділові зв'язки (Цивільний кодекс України, стаття 1133, п.1)

Оцінка вкладів

Вклади учасників вважаються рівними за вартістю, якщо інше не впливає із договору простого товариства або фактичних обставин.

Грошова оцінка вкладу учасника провадиться за погодженням між учасниками (Цивільний кодекс України, стаття 1133, п.2)

Спільне майно учасників простого товариства

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на праві власності, а також вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є спільною частковою власністю учасників, якщо інше не встановлено договором простого товариства або законом.

Внесене учасниками майно, яким вони володіли на підставах інших, ніж право власності, використовується в інтересах усіх учасників і є їхнім спільним майном.

Користування спільним майном учасників здійснюється за їх спільною згодою, а в разі недосагнення згоди - у порядку, що встановлюється за рішенням суду.

Обов'язки учасників щодо утримання спільного майна та порядок відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням цих обов'язків, встановлюються договором простого товариства. (Цивільний кодекс України, стаття 1134)

Спільні витрати та збитки учасників простого товариства

Порядок відшкодування витрат і збитків, пов'язаних із спільною діяльністю учасників, визначається за домовленістю між ними.

У разі відсутності такої домовленості кожний учасник несе витрати та збитки пропорційно вартості його вкладу у спільне майно.

Умова, за якою учасник повністю звільняється від участі у відшкодуванні спільних витрат або збитків, є нікчемною.

(Цивільний кодекс України, стаття 1137)

Розподіл прибутку між учасниками простого товариства

Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно, якщо інше не встановлено договором простого товариства або іншою домовленістю учасників.

Умова про позбавлення або відмову учасника від права на частину прибутку є нікчемною. (Цивільний кодекс України, стаття 1139)

Ведення спільних справ і відповідальність учасників простого товариства

Способи ведення спільних справ учасників простого товариства

<i>Ведення справ кожним учасником від імені всіх учасників</i>	<i>Ведення справ окремими учасниками (окремим учасником) від імені всіх учасників</i>	<i>Ведення справ спільно всіма учасниками</i>
Під час ведення спільних справ кожний учасник має право діяти від імені всіх учасників, якщо договором простого товариства не встановлено, що ведення справ здійснюється окремими учасниками або спільно всіма учасниками договору простого товариства (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.1, частина перша</i>).		
<p>У відносинах із третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.2</i>)</p> <p>У відносинах із третіми особами учасники не можуть посилалися на обмеження прав учасника, який вчинив правочин, щодо ведення спільних справ учасників, крім випадків, коли вони доведуть, що на момент вчинення правочину третя особа знала або могла знати про наявність таких обмежень (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.3</i>)</p> <p>Учасник, який вчинив від імені всіх учасників правочин, щодо якого його право на ведення спільних справ учасників було обмежене, або вчинив в інтересах усіх учасників правочин від свого імені, може вимагати відшкодування здійснених ним за свій рахунок витрат, якщо вчинення цього правочину було необхідним в інтересах усіх учасників. Учасники, яким внаслідок таких правочинів було завдано збитків, мають право вимагати їх відшкодування (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.4</i>).</p>		<p>У разі спільного ведення справ для вчинення кожного правочину потрібна згода всіх учасників (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.1, частина друга</i>)</p> <p>Рішення щодо спільних справ учасників приймаються учасниками за спільною згодою, якщо інше не встановлено договором простого товариства (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1135, п.5</i>).</p>
Ведення бухгалтерського обліку спільного майна учасників може бути доручено ними одному з учасників (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1134, п.2</i>)		

Відповідальність учасників простого товариства за спільними зобов'язаннями

<i>Відповідальність учасників договору простого товариства, не пов'язаного із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності</i>	<i>Відповідальність учасників договору простого товариства, пов'язаного із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності</i>
<p>Кожний учасник відповідає за спільними договірними зобов'язаннями усім своїм майном пропорційно вартості його вкладу у спільне майно (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1138, п.1, частина перша</i>)</p> <p>За спільними зобов'язаннями, що виникли не з договору, учасники відповідають солідарно (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1138, п.1, частина друга</i>).</p>	Учасники відповідають солідарно за всіма спільними зобов'язаннями незалежно від підстав їх виникнення (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1138, п.2</i>)

Відповідальність учасника, щодо якого договір простого товариства припинений

Якщо договір простого товариства не був припинений за заявою учасника про відмову від подальшої у ньому участі або у разі розірвання договору на вимогу одного з учасників, учасник, участь якого в договорі припинилася, відповідає перед третіми особами за спільними зобов'язаннями, які виникли в період його участі в договорі простого товариства як учасника договору (<i>Цивільний кодекс України, стаття 1143</i>).
--

Об'єднання підприємств, їх види та організаційно-правові форми в Україні

Об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань (Господарський кодекс України, стаття 118, п.1)

Об'єднання підприємств є юридичною особою

(Господарський кодекс України, стаття 118, п.4).

Об'єднання підприємств утворюється на невизначений строк або як тимчасові об'єднання

(Господарський кодекс України, стаття 118, п.3).

Види об'єднань підприємств

(залежно від порядку їх заснування: Господарський кодекс України, стаття 119))

Господарські об'єднання

Господарське об'єднання -

об'єднання підприємств,

утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність

Господарські об'єднання діють на основі установчого договору та/або статуту, який затверджується їх засновниками

Державні (чи комунальні) господарські об'єднання

Державне (комунальне) господарське об'єднання - об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законом випадках, рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або рішенням компетентних органів місцевого самоврядування

Державне (комунальне) господарське об'єднання діє на основі рішення про його утворення та статуту, який затверджується органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання

Організаційно-правові форми об'єднань підприємств

Господарські об'єднання

утворюються як **асоціації, корпорації, консорціуми, концерни**, інші об'єднання підприємств, передбачені законом (Господарський кодекс України, стаття 120, п.1)

Державні і комунальні господарські об'єднання утворюються переважно у **формі корпорації або концерну**, незалежно від найменування об'єднання (комбінат, трест тощо) (Господарський кодекс України, стаття 120, п.6)

Рішення про утворення об'єднання підприємств (установчий договір) та статут об'єднання погоджуються з Антимонопольним комітетом України в порядку, встановленому законодавством (Господарський кодекс України, стаття 121, п.4).

Об'єднання підприємств окремих організаційно-правових форм

Асоціація - договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є господарською асоціацією.

Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств - учасників асоціації.

За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

(Господарський кодекс України, стаття 120, п.2)

Корпорація - договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

(Господарський кодекс України, стаття 120, п.3)

Консорціум - тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо).

Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з інших джерел, в порядку, визначеному його статутом.

У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність.

(Господарський кодекс України, стаття 120, п.4)

Концерн - статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну

(Господарський кодекс України, стаття 120, п.5)

=====

Кількість об'єднань підприємств окремих організаційно-правових форм в Україні

Організаційно-правові форми об'єднань підприємств	Кількість об'єднань на початок 2004р.*	Частка у загальній кількості об'єднань, %
<i>Асоціації</i>	<i>2629</i>	<i>68,4</i>
<i>Корпорації</i>	<i>761</i>	<i>19,8</i>
<i>Консорціуми</i>	<i>66</i>	<i>1,7</i>
<i>Концерни</i>	<i>388</i>	<i>10,1</i>
<i>Усього об'єднань підприємств організаційно-правових форм, передбачених законодавством України</i>	<i>3844</i>	<i>100</i>

Крім того:

- спілки споживчих товариств	625
- інші об'єднання суб'єктів господарювання (крім кооперативних об'єднань/ спілок)	2082
Усього суб'єктів господарювання - юридичних осіб (без об'єднань)	730646

* Статистичний щорічник України за 2003 рік/ Держкомстат України. – К.: Техніка, 2004, с.83.

Статус учасників і управління у господарських об'єднаннях підприємств

Підприємства - учасники об'єднання підприємств зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання
(Господарський кодекс України, стаття 121, п.1)

Підприємство - учасник господарського об'єднання підприємств має право:

- добровільно вийти з об'єднання на умовах і в порядку, визначених установчим договором про його утворення чи статутом господарського об'єднання;
- бути членом інших об'єднань підприємств, якщо законом, засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання не встановлено інше;
- одержувати від господарського об'єднання в установленому порядку інформацію, пов'язану з інтересами підприємства;
- одержувати частину прибутку від діяльності господарського об'єднання відповідно до його статуту.

Підприємство може мати також інші права, передбачені засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання відповідно до законодавства.
(Господарський кодекс України, стаття 121, п.2)

Підприємства - учасники об'єднання можуть вийти з його складу із збереженням взаємних зобов'язань та укладених договорів з іншими суб'єктами господарювання.
(Господарський кодекс України, стаття 124, п.1)

Управління господарським об'єднанням підприємств

Господарські об'єднання мають вищі органи управління (загальні збори учасників) та утворюють виконавчі органи, передбачені статутом господарського об'єднання.

Вищий орган господарського об'єднання:

- затверджує статут господарського об'єднання та вносить зміни до нього;
- вирішує питання про прийняття в господарське об'єднання нових учасників та виключення учасників з його складу;
- утворює виконавчий орган господарського об'єднання відповідно до його статуту чи договору;
- вирішує фінансові та інші питання відповідно до установчих документів господарського об'єднання.

(Господарський кодекс України, стаття 122, п.2)

Виконавчий орган господарського об'єднання (колегіальний чи одноособовий) вирішує питання поточної діяльності, які відповідно до статуту або договору віднесені до його компетенції

(Господарський кодекс України, стаття 122, п.3)

Здійснення управління поточною діяльністю об'єднання підприємств може бути доручено адміністрації одного з підприємств (головного підприємства об'єднання) на умовах, передбачених установчими документами відповідного об'єднання.

(Господарський кодекс України, стаття 122, п.5)

Майнові відносини у господарському об'єднанні підприємств

Учасники об'єднання підприємств можуть вносити на умовах і в порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески (вступні, членські, цільові тощо).

(Господарський кодекс України, стаття 123, п.1)

Майно передається об'єднанню його учасниками у господарське відання або в оперативне управління на основі установчого договору ...про утворення об'єднання. Вартість майна об'єднання відображається у його балансі.

(Господарський кодекс України, стаття 123, п.2)

Господарське об'єднання має право утворювати за рішенням його вищого органу управління **унітарні підприємства, філії, представництва, а також бути учасником (засновником) господарських товариств.**

Утворені господарським об'єднанням підприємства діють відповідно до положень цього Кодексу, інших законів та статуту підприємства, затвердженого об'єднанням.

(Господарський кодекс України, стаття 123, п.3)

Об'єднання підприємств не відповідає за зобов'язаннями його учасників, а підприємства-учасники не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором або статутом об'єднання.

(Господарський кодекс України, стаття 123, п.4)

Реорганізація і ліквідація господарського об'єднання підприємств здійснюється за рішенням підприємств - учасників

(Господарський кодекс України, стаття 124, пп.3,4)

Майно, що залишилося після ліквідації об'єднання, розподіляється між учасниками згідно зі статутом об'єднання підприємств чи договором.

(Господарський кодекс України, стаття 124, пп.5)

Відмінності господарських об'єднань підприємств від господарських товариств

Визначальна ознака	Господарське товариство	Господарське об'єднання підприємств
Суб'єктний склад (засновники/ учасники)	Юридичні особи (підприємства, організації, установи) та/ або фізичні особи	Підприємства, організації, господарські товариства
Цілі (мета) створення	Одержання прибутку товариством і розподіл його між учасниками товариства	Постійна координація основної господарської діяльності у вирішні складних виробничо-технічних, фінансово-господарських, соціально-економічних проблем, які виходять за межі окремих підприємств. Одержаний прибуток спрямовується на реалізацію соціальних та інших завдань, передбачених установчими документами. Прибуток (вигоду) від координації роботи одержують безпосередньо учасники (засновники, члени) об'єднання.
Розподіл прибутку	Першочергове нарахування дивідендів	Прибуток направляється переважно на формування фондів об'єднання: резервного фонду, фонду розвитку виробництва, соціального розвитку тощо
Правовий режим майна	Базується на праві спільної часткової власності, а майно, що перевищує частки, - на праві спільної сумісної власності	Базується на праві спільної сумісної власності
Майнові відносини при виході учасника з об'єднання (товариства)	Обов'язкове (в акціонерних товариствах - можливе) повернення вкладу учасника в спільну часткову власність і виділення частки зі спільної сумісної власності	В установчих документах може бути передбачено, що в разі виходу з об'єднання вступні внески не повертаються
Умови виходу з об'єднання (товариства)	За згодою всіх учасників товариства (крім акціонерних товариств, для виходу з яких така згода не потрібна)	Без узгодження з іншими учасниками об'єднання, завчасно повідомивши їх (через об'єднання) про свій вихід з нього
Участь в управлінні	Відповідно до частки в майні товариства (одна акція - один голос тощо)	На засадах рівності (один член - один голос), незалежно від розміру майнової участі в об'єднанні
Централізоване регулювання діяльності учасників	Відсутнє	Характерне в межах, визначених установчими документами згідно з законодавством
Відповідальність учасників за зобов'язаннями об'єднання	Учасники повного і командитного товариства, товариства з додатковою відповідальністю несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства своїм майном, учасники акціонерного товариства і товариства з обмеженою відповідальністю відповідають в межах здійснених вкладів (часток, акцій)	Відсутня

<i>(товариства)</i>		
---------------------	--	--

Статус учасників, майнові відносини і управління у державних і комунальних об'єднаннях підприємств

Підприємства - учасники об'єднання підприємств зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання
(Господарський кодекс України, стаття 121, п.1)

Учасники об'єднання підприємств можуть вносити на умовах і в порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески (вступні, членські, цільові тощо).
(Господарський кодекс України, стаття 123, п.1)

Майно передається об'єднанню його учасниками у господарське відання або в оперативне управління на основі установчого договору чи рішення про утворення об'єднання. Вартість майна об'єднання відображається у його балансі.
(Господарський кодекс України, стаття 123, п.2)

Об'єднання підприємств не відповідає за зобов'язаннями його учасників, а підприємства-учасники не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором або статутом об'єднання.
(Господарський кодекс України, стаття 123, п.4)

Підприємство, яке входить до складу державного або комунального господарського об'єднання, не має права без згоди об'єднання виходити з його складу, а також об'єднувати на добровільних засадах свою діяльність з іншими суб'єктами господарювання та приймати рішення про припинення своєї діяльності.
(Господарський кодекс України, стаття 121, п.3)
Вихід підприємства із складу державного (комунального) господарського об'єднання здійснюється за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання.
(Господарський кодекс України, стаття 124, п.2)

Управління державним (комунальним) об'єднанням підприємств

Управління державним (комунальним) господарським об'єднанням здійснюють **правління об'єднання і генеральний директор об'єднання**, який призначається на посаду та звільняється з посади органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

Склад правління визначається статутом об'єднання.

Порядок управління державним (комунальним) господарським об'єднанням визначається статутом об'єднання відповідно до закону.
(Господарський кодекс України, стаття 122, п.4)

Здійснення управління поточною діяльністю об'єднання підприємств може бути доручено адміністрації одного з підприємств (головного підприємства об'єднання) на умовах, передбачених установчими документами відповідного об'єднання.
(Господарський кодекс України, стаття 122, п.5)

Реорганізація і ліквідація державного (комунального) господарського об'єднання здійснюється за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання
(Господарський кодекс України, стаття 124, пп.3,4)

Асоційовані (залежні) підприємства в Україні

Асоційовані підприємства

***Асоційовані підприємства** (господарські організації) - це група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному фонді та/або управлінні.
(Господарський кодекс України, стаття 126, п.1)*

Залежне і головне господарське товариство

Господарське товариство (товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) є залежним, якщо іншому (головному) господарському товариству належать двадцять або більше відсотків статутного капіталу товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю чи двадцять або більше відсотків простих акцій акціонерного товариства. (Цивільний кодекс України, стаття 118, п.1)

Проста і вирішальна залежність між асоційованими підприємствами

<i>Проста залежність</i> <i>між асоційованими підприємствами</i>	<i>Вирішальна залежність</i> <i>між асоційованими підприємствами</i>
<p>Виникає у разі, якщо <u>одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством</u>, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства <u>кваліфікованою більшістю голосів</u> (Господарський кодекс України, стаття 126, п.2)</p>	<p>виникає у разі, якщо між підприємствами встановлюються <u>відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному фонді та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій</u>. (Господарський кодекс України, стаття 126, п.3)</p>

*Про наявність простої та вирішальної залежності має бути зазначено у відомостях державної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства та опубліковано в органах преси відповідно до статті 58 цього Кодексу.
(Господарський кодекс України, стаття 126, п.4)*

Господарське товариство, яке придбало або іншим чином набуло двадцять або більше відсотків статутного капіталу товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю чи двадцять або більше відсотків простих акцій акціонерного товариства, зобов'язане оприлюднити цю інформацію в порядку, встановленому законом (Цивільний кодекс України, стаття 118, п.2).

***Відносини вирішальної залежності можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України.**
(Господарський кодекс України, стаття 126, п.3)*

Холдингова компанія і дочірнє підприємство.

Холдингова компанія - суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (підприємств)...

Між холдинговою компанією та її дочірніми підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування відповідно до вимог цієї статті Кодексу та інших законів. (Господарський кодекс України, стаття 126, п.5)

Дочірнє підприємство - підприємство, яке перебуває у вирішальній залежності від іншого (материнського) підприємства -холдингової компанії

У випадках існування вирішальної залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 цього Кодексу, ***підприємство визнається дочірнім.***
(Господарський кодекс України, стаття 63, п.8, стаття 126, п.3)

Відповідальність

Дочірнє підприємство не відповідає за зобов'язаннями материнського підприємства (холдингової компанії/ головного товариства)

Материнське підприємство (холдингова компанія/ головне товариство) не відповідає за зобов'язаннями дочірнього підприємства

Якщо з вини контролюючого підприємства дочірнім підприємством було укладено (здійснено) не вигідні для нього угоди або операції, то контролююче підприємство повинно компенсувати завдані дочірньому підприємству збитки (Господарський кодекс України, стаття 126, п.6).

*Якщо дочірнє підприємство з вини контролюючого підприємства опиниться у стані неплатоспроможності і **буде визнано банкрутом**, то **субсидіарну відповідальність** перед кредиторами дочірнього підприємства нестиме контролююче підприємство.*

(Господарський кодекс України, стаття 126, п.7)

Холдингові компанії можуть бути дочірніми підприємствами інших холдингових компаній

(Положення про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації, затв.Указаом Президента України від 11.05.94р.№ 224/94; п.3, част.3)

Дочірнє підприємство не може володіти паями, акціями, іншими цінними паперами холдингової компанії у будь-якій формі

(Положення про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації, затв.Указаом Президента України від 11.05.94р.№ 224/94; п.24)

Процедура створення дочірнього підприємства шляхом виділу

Виділом є перехід за розподільчим балансом частини майна, прав та обов'язків юридичної особи до однієї або кількох створюваних нових юридичних осіб (Цивільний кодекс України, стаття 109, п.1)

Прийняття рішення про створення дочірнього підприємства шляхом виділу
Виділ здійснюється за рішенням учасників юридичної особи або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, а у випадках, передбачених законом, - за рішенням суду або відповідних органів державної влади (Цивільний кодекс України, стаття 106, п.1)
Встановлення порядку і строків здійснення виділу та створення дочірнього підприємства, призначення відповідальних за їх проведення. Виконання функцій з проведення виділу може бути покладено на орган управління [виконавчий орган] юридичної особи (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.2)
Затвердження статуту та призначення виконавчого органу (керівника) дочірнього підприємства, створюваного шляхом виділу
Письмове повідомлення органу, що здійснив державну реєстрацію юридичної особи, про прийняте рішення про здійснення виділу та створення дочірнього підприємства
Учасники юридичної особи, суд або орган, що прийняв рішення про виділ, зобов'язані негайно письмово повідомити про це орган, що здійснює державну реєстрацію [юридичної особи, яка здійснює виділ] (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1)
Внесення органом, що здійснив державну реєстрацію юридичної особи, до єдиного державного реєстру відомості про прийняте рішення про здійснення виділу з метою створення дочірнього підприємства
...орган, що здійснює державну реєстрацію, вносить до єдиного державного реєстру відомості про прийняте рішення про здійснення виділу з метою створення дочірнього підприємства (Цивільний кодекс України, стаття 105, п.1)
Резервування найменування дочірнього підприємства, створюваного шляхом виділу
Опублікування повідомлення про виділ та про порядок і строк заявлення кредитором вимог до юридичної особи
[Виконавчий орган] юридичної особи поміщає в друкованих засобах масової інформації, в яких публікуються відомості про державну реєстрацію юридичної особи, яка здійснює виділ, повідомлення про виділ та про порядок і строк заявлення кредитором вимог до неї. <u>Цей строк не може становити менше двох місяців з дня публікації повідомлення про виділ</u> (Цивільний кодекс України, ст. 105, п.4)
Складання і затвердження розподільчого балансу
Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами та задоволення чи відхилення цих вимог [виконавчий орган юридичної особи, що здійснює виділ,] складає розподільчий баланс, який має містити положення про правонаступництво створюваного дочірнього підприємства щодо всіх зобов'язань юридичної особи, що здійснює виділ, стосовно всіх її кредиторів та боржників, включаючи зобов'язання, які оспорується сторонами (Цивільний кодекс України, стаття 107, п.2)
Розподільчий баланс затверджуються учасниками юридичної особи або органом, який прийняв рішення про виділ (Цивільний кодекс України, стаття 107, п.3, частина перша)
Погодження створення дочірнього підприємства з органом Антимонопольного комітету України (у випадках, передбачених законом)
Державна реєстрація дочірнього підприємства

Процедура створення дочірнього підприємства шляхом виділу (2)
(закінчення схеми)

Нотаріально посвідчена копія розподільчого балансу передаються в орган, який здійснює державну реєстрацію, за місцем державної реєстрації юридичної особи, що здійснює виділ, а також в орган, який здійснює державну реєстрацію, за місцем державної реєстрації юридичної особи правонаступника – створюваного дочірнього підприємства.
(Цивільний кодекс України, стаття 107, п.3, частина друга)

Порушення положень Цивільного кодексу України щодо складання, затвердження та нотаріального посвідчення розподільчого балансу, є підставою для відмови у внесенні до єдиного державного реєстру запису про виділ, здійснений юридичною особою, та державній реєстрації створюваного дочірнього підприємства
(Цивільний кодекс України, стаття 107, п.4)

**Заснування холдингової компанії підприємством
в процесі його корпоратизації
(створення змішаного/ конгломеративного холдингу)**

Засновник холдингової компанії - державне підприємство, що корпоратизується

Рішення органу, уповноваженого управляти майном, про корпоратизацію державного підприємства та про створення холдингової компанії шляхом її заснування цим підприємством

(Положення, п.6)

Підготовча стадія заснування холдингової компанії підприємством, що корпоратизується

(Положення, п.7)

- обґрунтування підприємством, що корпоратизується, доцільності створення холдингової компанії
- визначення підприємством, що корпоратизується, переліку підприємств та їх структурних підрозділів, які пропонується перетворити в холдингову компанію та її дочірні підприємства
- розроблення, що корпоратизується, проекту статуту холдингової компанії
- одержання, що корпоратизується, згоди Антимонопольного комітету України та Міністерства економіки України на створення компанії

Рішення засновника(засновників) про створення холдингової компанії за ініціативою підприємства, що корпоратизується -

у місячний строк з дня одержання органом, уповноваженим управляти державним майном, всіх документів, передбачених пунктом 7 Положення *(Положення, п.8)*

Реорганізація підприємства, що корпоратизується, органом, уповноваженим управляти державним майном,

шляхом створення на базі його структурних підрозділів відкритих акціонерних товариств (дочірніх підприємств) у порядку, передбаченому законодавством про корпоратизацію

Визначення органом, уповноваженим управляти державним майном, контрольних пакетів акцій цих товариств, що передаються до статутного фонду холдингової компанії

Розроблення органом, уповноваженим управляти державним майном, плану розміщення акцій холдингової компанії

Затвердження органом, уповноваженим управляти державним майном, установчих документів холдингової компанії та подання їх для державної реєстрації

Обмеження на створення та діяльність холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації в Україні

1. Обмеження з метою прискорення і завершення приватизації в окремих галузях, демонополізації ринків та розвитку конкуренції

Створення холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації не допускається в таких галузях *:

• торгівля товарами народного споживання та продукцією виробничо-технічного призначення
• виробництво та переробка сільськогосподарської продукції
• громадське харчування та побутове обслуговування населення
• автомобільний транспорт (крім підприємств, що виконують виключно мінародні перевезення)

2. Обмеження з метою запобігання монополізації ринків

Не допускається створення холдингової компанії, якщо вона та її дочірні підприємства або два і більше дочірніх підприємств реалізують взаємозамінні товари (роботи, послуги) та їхня сукупна частка на відповідному загальнодержавному або регіональному ринку перевищує 35 відсотків**:

Не допускається поглинання одного господарюючого суб'єкта іншим ***:

• якщо господарюючий суб'єкт, що поглинається, та холдингова компанія або інші її дочірні підприємства реалізують третім особам взаємозамінні товари (роботи, послуги) та їхня сукупна частка на відповідному ринку перевищує 35 відсотків
• якщо холдингова компанія або будь-яке з її дочірніх підприємств є споживачем товарів (робіт, послуг), які виробляє господарюючий суб'єкт, що поглинається, і частка цього суб'єкта на відповідному ринку перевищує 35 відсотків
• якщо господарюючий суб'єкт, що поглинається, здійснює збут товарів (робіт, послуг), що виготовляє холдингова компанія або будь-яке дочірнє підприємство, і частка першого на відповідному ринку в момент поглинання перевищує 35 відсотків

Поглинанням одного господарюючого суб'єкта іншим визнається придбання останнім контрольного пакету акцій першого. При цьому підприємство, що поглинуло, визнається холдинговою компанією, а поглинуте - дочірнім підприємством.

* Положення про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації. Затв. Указом Президента України від 11.05.1994р. № 224/ 94 (п.19);

** те ж, п. 20 *** те ж, п.21

Банківські об'єднання і холдинги

6. Основні типи банківських об'єднань і груп в Україні

7. Банківська корпорація

8. Банківська холдингова група

Основні типи банківських об'єднань і груп в Україні

Банки мають право створювати банківські об'єднання таких типів: банківська корпорація, банківська холдингова група, фінансова холдингова група.

Банки можуть бути учасниками промислово-фінансових груп з дотриманням вимог антимонопольного законодавства України.

Банки мають право створювати неприбуткові спілки та асоціації.

Банківські об'єднання

<u>Банківські спілки та асоціації</u>	<p><u>Неприбуткові спілки та асоціації</u> - договірні об'єднання, що створюються банками з метою</p> <ul style="list-style-type: none"> - захисту та представлення інтересів своїх членів, - розвитку міжрегіональних та міжнародних зв'язків, - забезпечення наукового та інформаційного обміну і професійних інтересів, - розробки рекомендацій щодо банківської діяльності. <p>Банківські спілки та асоціації</p> <ul style="list-style-type: none"> - не мають права займатися банківською та підприємницькою діяльністю - не можуть бути створені з метою одержання прибутку - не мають права втручатися у діяльність банків – членів асоціації (спілки).
<u>Банківська корпорація</u>	<u>Банківська корпорація</u> – юридична особа (банк), засновниками та акціонерами якої можуть бути виключно банки
<u>Банківський кредитний консорціум</u>	Для проведення спільного фінансування банки можуть укласти угоди про <u>консорціумне кредитування</u> . В рамках такої угоди банки-учасники встановлюють умови надання кредиту та призначають банк, відповідальний за виконання угоди. Банки-учасники несуть ризик по наданому кредиту пропорційно до внесених у консорціум коштів.

Банківські та фінансові холдингові групи

<u>Банківська холдингова група</u>	Група, що складається <u>виключно з банків</u> , до якої входять <u>материнський банк</u> (банк-холдингова компанія / банк-холдинг) і його <u>дочірні банки</u> .
<u>Фінансова холдингова група</u>	Група, що складається <u>виключно з фінансових установ</u> **, серед яких обов'язково має бути щонайменше один банк, до якої входять <u>материнська фінансова установа</u> - холдингова компанія/ холдинг (нею може бути банк) і її <u>дочірні фінансові установи</u> .

***Закон України “Про банки і банківську діяльність”, статті 9,13, 49**

**** Фінансові установи** - установи, що надають фінансові послуги. “До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.” (Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001р. № 2664-III)

*Банківська корпорація**

Банківська корпорація – це юридична особа (банк), засновниками та акціонерами якої можуть бути виключно банки.

Організаційно-правова форма (за законодавством України) – акціонерне товариство.

<u>Мета створення банківської корпорації</u>	- <u>концентрація капіталів банків–учасників (акціонерів) корпорації,</u> - <u>підвищення загальної ліквідності і платоспроможності,</u> - <u>забезпечення координації діяльності та нагляду за діяльністю банків–акціонерів</u>
--	--

Банки, що увійшли до банківської корпорації, передають корпорації повноваження на здійснення окремих операцій та окремих функцій:

<u>Операції, що підлягають централізації в межах банківської корпорації</u>	<u>Функції, що підлягають централізації в межах банківської корпорації</u>
- виконання розрахунків як серед членів корпорації, так і за її межами; - операції на ринках грошей і капіталів; - встановлення та ведення кореспондентських рахунків (у національній та іноземних валютах)	- моніторинг кредитних ризиків; - розробка та прийняття загальних для членів корпорації правил і процедур виконання операцій та внутрішньої звітності; - формування зовнішньої звітності; - внутрішній аудит.
Передача повноважень щодо централізованого виконання зазначених вище функцій від банків – членів до банківської корпорації повинна бути зафіксована як у статутах банків – членів корпорації, так і в статуті самої банківської корпорації	

Банківська корпорація виконує функції розрахункового центру для банків – членів корпорації і не веде безпосереднього обслуговування клієнтів (фізичних та юридичних осіб, крім банків та інших фінансових установ). Усі банки – члени корпорації виконують свої розрахунки та платежі (як у національній, так і в іноземних валютах) виключно через свої кореспондентські рахунки, відкриті в Національному банку України або безпосередньо у банківській корпорації.

Банки, що увійшли до банківської корпорації,

- зберігають свою юридичну самостійність у межах, обумовлених їх статутами та статутом банківської корпорації.
- не можуть входити до інших банківських об'єднань, крім як за згодою корпорації (виняток – участь у професійних асоціаціях, створених не на комерційних засадах).
- повинні у всіх своїх документах, укладених угодах тощо вказувати свою належність до корпорації.

Банківська корпорація підлягає реєстрації у Національному банку України і заноситься до Державного реєстру банків .

Статутний капітал банківської корпорації на момент створення не може бути меншим для корпорацій, які здійснюють свою діяльність на території однієї області, – 3 млн.євро, на території всієї України – 5 млн. євро.

**Закон України “Про банки і банківську діяльність”, стаття 10*

Банківська холдингова група

Банківська холдингова група – холдинг, до складу якого входять виключно банки.

Банківські холдингові групи дозволяється створювати лише за умови, що угода про їх створення передбачає покладання на головний банк групи додаткових організаційних функцій стосовно банків – членів групи, а також створення системи управління спільною діяльністю.

Материнському банку банківської холдингової групи має належати не менше 50 відсотків акціонерного (пайового) капіталу або голосів кожного з інших учасників групи, які є його дочірніми банками.

Дочірній банк не має права володіти акціями материнського банку. У разі, якщо дочірній банк набув право власності на акції материнського банку, він зобов'язаний відчужити їх у місячний термін..

Материнський банк банківської холдингової групи

- зобов'язаний подавати консолідовано-фінансовий та статистичний звіти групи відповідно до вимог цього Закону *.
- відповідає за зобов'язаннями своїх членів у межах свого внеску в капіталі кожного з них, якщо інше не передбачено законом або угодою між ними.

Банківський нагляд за діяльністю банківської холдингової групи здійснюється на індивідуальній та консолідованій основі.

* Закон України “Про банки і банківську діяльність”, стаття 11.

Lfnb
nnn

Холдинги

Дати також

Дати схеми:

Способи утворення (виникнення) холдингів – шляхом виділу і шляхом поглинання

- створення підприємством дочірнього підприємства
- виникнення права на контрольний ірішальний пакет акцій (вирішальну частку) у статутному фонді господарського товариства

Утворення холдингів шляхом поглинання

Набуття підприємством статусу холдингової компанії - за фактом створення ним дочірнього підприємства/ виникнення права на контрольний ірішальний пакет акцій (вирішальну частку) у статутному фонді господарського товариства

Дочірнє підприємство – господарюючий суб'єкт , контрольним пакетом акцій якого володіє холдингова компанія

(Положення про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації, затв.Указаом Президента України від 11.05.94р.№ 224/94; п2, част.3)

Промислово-фінансові групи

Промислово-фінансові групи в Україні

Промислово-фінансові групи (ПФГ), що створюються за рішенням Уряду України

Генеральна угода про сумісну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ

Пільги і відповідальність учасників ПФГ

Промислово-фінансові групи (ПФГ) в Україні*

Підприємство може бути учасником промислово-фінансової групи або транснаціональної промислово-фінансової групи, якщо до складу групи входять українські та іноземні юридичні особи).

Промислово-фінансова група є об'єднанням, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України на певний строк з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також з метою виробництва кінцевої продукції

До складу промислово-фінансової групи можуть входити:

- промислові та інші підприємства,*
- наукові і проектні установи,*
- інші установи і організації усіх форм власності.*

Промислово-фінансова група не є юридичною особою і не підлягає державній реєстрації як суб'єкт господарювання

У складі промислово-фінансової групи визначається голове підприємство, яке має виключне право діяти від імені промислово-фінансової групи як учасника господарських відносин

Порядок утворення та інші питання діяльності промислово-фінансових груп визначаються законом про промислово-фінансові групи, іншими нормативно-правовими актами

* Господарський кодекс України, стаття 125

*Промислово-фінансові групи (ПФГ),
що створюються за рішенням Уряду України**

Промислово-фінансова група (ПФГ) - об'єднання, до якого можуть входити промислові підприємства, сільськогосподарські підприємства, банки, наукові і проектні установи, інші установи та організації всіх форм власності, що мають на меті отримання прибутку, ...а також виробництва кінцевої продукції.

ПФГ створюються за рішенням Уряду України, на певний термін

Мета створення ПФГ

- **реалізація державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України** (включаючи програми згідно з між-державними договорами);
- **виробництво кінцевої продукції**

Створення ПФГ забороняється у сфері торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення, матеріально-технічного постачання, транспортних послуг.

Види ПФГ залежно від складу учасників за країною походження

ПФГ
(учасники ПФГ – вітчизняні юридичні особи)

Транснаціональна ПФГ
(учасники ПФГ - вітчизняні та іноземні юридичні особи)

Учасники ПФГ -

підприємства, банки або інші наукові чи проектні установи, організації, створені згідно з законодавством України, або іноземні юридичні особи, що входять до складу ПФГ, виробляють проміжну продукцію ПФГ або надають банківські та інші послуги учасникам і головному підприємству ПФГ і мають на меті отримання прибутку. Підприємство, установа, організація можуть бути головним підприємством чи учасником тільки однієї ПФГ. У складі ПФГ може бути тільки один банк.

Юридичний статус ПФГ

- **ПФГ - договірне строкове об'єднання**, що **діє на основі Генеральної угоди про сумісну діяльність** головного підприємства ПФГ і учасників ПФГ **щодо виробництва кінцевої продукції**
- ПФГ не має статусу юридичної особи; **право діяти від ПФГ має виключно головне підприємство ПФГ**.

Головне підприємство ПФГ -

- **підприємство**, створене відповідно до законодавства України, яке **виробляє кінцеву продукцію ПФГ, здійснює її збут**, сплачує податки в Україні **та офіційно представляє інтереси ПФГ** в Україні та за її межами.

Президент ПФГ -

- керівник головного підприємства ПФГ

Юридичний статус учасників ПФГ

Головне підприємство та учасники ПФГ зберігають статус юридичної особи, а також незалежність у здійсненні виробничої, господарської і фінансової діяльності відповідно до Закону та укладеної Генеральної угоди про сумісну діяльність.

Найменування ПФГ повинно містити словосполучення "промислово-фінансова група (ПФГ)". **Вживання словосполучення "промислово-фінансова група (ПФГ)" у назвах суб'єктів підприємницької діяльності, що реєструються не за нормами цього Закону, не дозволяється** (Закон..*, стаття 3, п.7).

* Закон України «Про промислово-фінансові групи в Україні»

*Генеральна угода про сумісну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ**

Головне підприємство та учасники ПФГ укладають **Генеральну угоду про сумісну діяльність щодо виробництва кінцевої продукції ПФГ**, яка підлягає затвердженню постановою Кабінету Міністрів України. Угода набирає чинності з дня прийняття Кабінетом Міністрів України постанови про створення (реєстрацію) ПФГ.

Генеральна угода ПФГ включає:

- назву ПФГ;
- перелік затверджених у встановленому законодавством порядку державних програм, з метою реалізації яких створюється ПФГ;
- визначення головного підприємства ПФГ;
- кандидатуру президента ПФГ, його права та обов'язки, порядок звільнення з посади;
- перелік учасників ПФГ;
- перелік кінцевої продукції ПФГ;
- термін дії угоди;
- інші умови, передбачені законодавством, та ті, які визнають необхідними ініціатори створення ПФГ.

Кінцева продукція ПФГ -

- продукція, включаючи науково-технічну документацію та інші об'єкти права інтелектуальної власності, з метою виробництва якої створюється ПФГ

Проміжна продукція ПФГ -

- продукція, включаючи науково-технічну документацію та інші об'єкти права інтелектуальної власності, яка виробляється учасником ПФГ, використовується для виробництва кінцевої продукції ПФГ і реалізується виключно іншому учаснику або головному підприємству ПФГ.

При реалізації такої продукції за межами ПФГ ця продукція проміжною не вважається.

Внутрішня ціна ПФГ -

- ціна, за якою реалізується проміжна продукція ПФГ.
- Державне регулювання цін на проміжну продукцію ПФГ не застосовується. Внутрішні ціни ПФГ не можуть бути нижчими від собівартості продукції.

Двосторонні угоди учасників ПФГ про поставки проміжної продукції

Взаємні зобов'язання учасників ПФГ щодо виробництва проміжної продукції ПФГ оформляються двосторонніми угодами про поставки проміжної продукції (або надання відповідних послуг), якими визначається взаємна відповідальність сторін за порушення зобов'язань.

Банк - учасник ПФГ має право проводити клірингові записи заборгованості платежів за проміжну продукцію між головним підприємством і учасниками ПФГ, а також між учасниками ПФГ.

Реалізація проміжної та кінцевої продукції ПФГ шляхом бартерних операцій забороняється.

Головне підприємство та учасники ПФГ здійснюють **окремий бухгалтерський облік** і ведуть статистичну звітність щодо **виробництва і реалізації кінцевої та проміжної продукції ПФГ**

* Закон України «Про промислово-фінансові групи в Україні»

.Пільги і відповідальність учасників ПФГ

Головне підприємство та учасники ПФГ звільняються	
<ul style="list-style-type: none"> • <u>від сплати вивізного (експортного) мита і митних зборів у разі експорту проміжної продукції;</u> • <u>від сплати ввізного (імпортного) мита і митних зборів у разі імпортування проміжної продукції.</u> 	
<p>Використання головним підприємством або учасником ПФГ цих пільг не для виробництва кінцевої та проміжної продукції ПФГ є ухиленням від оподаткування і тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством,</p> <p>а також є підставою</p> <ul style="list-style-type: none"> - для ліквідації ПФГ - або для виключення учасника ПФГ із складу ПФГ 	
Виключення (вихід) головного підприємства або учасника ПФГ із складу ПФГ здійснюється шляхом прийняття постанови Кабінетом Міністрів України.	
<p>Виключення (вихід) із складу ПФГ головного підприємства ПФГ тягне за собою реорганізацію ПФГ та її нову реєстрацію.</p> <p>На період реорганізації ПФГ у зв'язку з виключенням (виходом) із складу ПФГ головного підприємства ПФГ учасники ПФГ втрачають право на пільги, передбачені Законом.</p>	
<p><u>На банки - учасники ПФГ не поширюються обмеження щодо внесків комерційних банків до статутних фондів інших підприємств і організацій, ... у частині інвестування коштів у розробку або розвиток і модернізацію виробництва кінцевої та проміжної продукції ПФГ.</u></p> <p><i>Набуті банками корпоративні права власності та інші майнові права в цих випадках зберігаються за банками після реорганізації або ліквідації ПФГ.</i></p>	
<p>Головне підприємство або учасник ПФГ не несе відповідальності за зобов'язаннями держави.</p> <p>Держава не несе відповідальності за зобов'язаннями головного підприємства або учасника ПФГ.</p>	
<p>Головне підприємство ПФГ не несе відповідальності за зобов'язаннями учасників ПФГ, учасники ПФГ не несуть відповідальності за зобов'язаннями головного підприємства ПФГ, якщо інше не обумовлено двосторонніми договорами, гарантіями, Генеральною угодою.</p>	
<p>Контроль та перевірку діяльності ПФГ здійснюють у межах своєї компетенції Кабінет Міністрів України, органи державної податкової інспекції, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, інші державні органи, а також аудиторські організації.</p>	

* Закон України «Про промислово-фінансові групи в Україні»

*Технопарки в Україні**

(загальні характеристики з основних визначальних ознак)

Технологічний парк (технопарк) - група юридичних осіб (далі – учасники технологічного парку), які уклали договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів учасників технологічного парку з метою створення організаційних засад щодо забезпечення діяльності учасників технологічного парку у виконанні проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукомістких розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції (Закон..., стаття 1, п.1, пп. "1")

Правова форма заснування та функціонування технопарку

– договір про спільну діяльність

Правовий статус технопарку

– договірне об'єднання юридичних осіб, що не є юридичною особою, без об'єднання вкладів учасників

Учасники технопарку

– юридичні особи - суб'єкти наукової, науково-технічної, підприємницької діяльності, що уклали між собою договір про спільну діяльність або приєдналися до цього договору і зберігають статус юридичної особи

Керівний орган технопарку

- юридична особа - один з учасників технологічного парку, на якого за договором про спільну діяльність покладені функції поточного керівництва діяльністю технологічного парку

Форми організації та здійснення спільної діяльності учасників технопарку

- проекти технопарку - інвестиційні проекти технопарку та інноваційні проекти технопарку

Розробники та виконавці проектів технопарку

- учасники технопарку, унітарні дочірні підприємства керівного органу технопарку і спільні підприємства, створені за участю учасників технопарку, інші співвиконавці і виробники продукції та інвестори

Особливі умови розроблення та реалізації проектів технопарку, що встановлюються у законодавчому порядку

- спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків

Запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технопарку

- шляхом прийняття змін (доповнень) до Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків"

*Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 року N 991-XIV (редакція від 01.01.2005)

*Організаційні засади технопарків в Україні**

Договір про спільну діяльність учасників технологічного парку

Договір про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів учасників технологічного парку - договір між юридичними особами – учасниками технологічного парку, що містить відомості про

- склад учасників технологічного парку, їх права та обов'язки,
- пріоритетні напрями діяльності технологічного парку,
- органи управління і керівний орган технологічного парку, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень,
- порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу,
- порядок прийняття нових учасників технологічного парку та виключення з числа учасників технологічного парку,
- порядок ліквідації технологічного парку (припинення дії договору)

(Закон..., стаття 1, п.1, пп."2)").

Учасники договору про спільну діяльність – учасники технологічного парку

Керівний орган технопарку

Юридична особа - один з учасників технопарку, на якого за договором покладені **функції поточного керівництва діяльністю технопарку** щодо

- оформлення проектів технологічних парків,
- використання коштів спеціального рахунку технологічного парку
- контролю за використанням коштів із спеціальних рахунків його учасників,
- перевірки та підготовки пропозицій щодо внесення змін або припинення виконання проектів технологічного парку,
- підготовки звітів про діяльність технологічного парку,
- представлення інтересів учасників технологічного парку в органах державної влади та органах місцевого самоврядування,
- укладення відповідно до законодавства договорів від імені технологічного парку
- інші функції відповідно до договору

(Закон..., стаття 1, п.1, пп."4)")

Виконавці проектів технопарку

- Учасники технопарку
- Дочірні підприємства – унітарні підприємства, створені для виконання проектів технопарку, єдиним засновником і власником якого є керівний орган технопарку
- Спільні підприємства – корпоративні підприємства, створені для виконання проектів технопарку, одним із засновників кожного з яких є учасник технопарку , а іншими - резиденти чи нерезиденти, внесок яких до статутного фонду становить суму в національній валюті, еквівалентну не менше: для резидентів - 50 000 доларів США, для нерезидентів - 100 000 доларів США
- Інші співвиконавці і виробники продукції та інвестори

*Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 року N 991-XIV

Проекти технопарків і порядок запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності при їх реалізації

Проекти технологічного парку - форма організації спільної діяльності учасників технопарку

Проект технологічного парку -

- підготовлений технологічним парком проект, що пройшов у встановленому порядку експертизу і внесений до державного реєстру, який веде центральний орган виконавчої влади з питань науки. **При реалізації проекту технологічного парку діє спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності** (Закон..., стаття 1, п1,пп. "9")).

Інноваційний проект технопарку

- комплект документів, який включає опис взаємопов'язаних заходів технологічного парку, зазначає його учасників, дочірні та спільні підприємства, співвиконавців і виробників продукції щодо **проведення наукових досліджень, технічного, технологічного, конструкторського проектування, випуску дослідних партій та промислового виробництва інноваційної продукції, а також** щодо фінансового, кадрового, маркетингового та комерційного забезпечення **виробничого впровадження нових товарів і надання послуг**(Закон..., стаття 1, п1,пп. "7")

Інвестиційний проект технопарку

- комплект документів, який включає опис взаємопов'язаних заходів технологічного парку, зазначає його учасників, дочірні та спільні підприємства, співвиконавців і виробників продукції щодо **реалізації майнових та інтелектуальних цінностей як інвестора, так і власних з метою одержання прибутку та/або досягнення соціального ефекту** (Закон..., стаття 1, п1,пп. "8")

Порядок запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності для реалізації проекту технопарку (Закон..., стаття 3)*

1. Визначення (розробка) пріоритетних напрямів діяльності технопарку
Пріоритетні напрями діяльності для кожного з технологічних парків розробляються відповідно до законів України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" та "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні"
2. Підготовка (розробка) проектів технопарку та подання їх на розгляд Президією Національної академії наук України та затвердження центральним органом виконавчої влади з питань науки
3. Розгляд проекту технопарку Президією Національної академії наук України
4. Розгляд, експертиза, затвердження і державна реєстрація проекту технопарку центральним органом виконавчої влади з питань науки
5. Видача технопарку Свідоцтва про державну реєстрацію проекту технопарку
Свідоцтво про державну реєстрацію проекту технопарку видається центральним органом виконавчої влади з питань науки у строк, що не може перевищувати 90 днів з дня подачі проектів технопарків у встановленому порядку.

Свідоцтво про державну реєстрацію проекту технопарку видається на строк реалізації цього проекту, але не більш як на п'ять років, і є підставою для запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності відповідно до... Закону та відкриття спеціальних рахунків.

Спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності запроваджується для технологічного парку строком на 15 років і діє при виконанні проектів технопарку

Контроль за діяльністю технопарків здійснює Комісія з організації діяльності технопарків та інноваційних структур інших типів Кабінету Міністрів України

*Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 року N 991-XIV

Спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технопарків в Україні*

Особливий режим оподаткування технологічних парків та їх учасників, дочірніх та спільних підприємств (Закон..., стаття 4)

Технологічні парки, їх учасники, дочірні та спільні підприємства

1) не перераховують до бюджету

- суми податку на додану вартість, нараховані... по операціях з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), пов'язаних з виконанням проектів технологічних парків за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків,

- суми податку з прибутку, одержаного від виконання проектів технопарків,

а зараховують зазначені суми на спеціальні рахунки та використовують їх виключно на наукову та науково-технічну діяльність, розвиток власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз.

2) звільняються від сплати збору до Державного інноваційного фонду, що нараховується від обсягів реалізації продукції в межах проектів технологічних парків

Державна підтримка реалізації проектів технопарків

Проекти технологічних парків, які виконуються у встановленому цим Законом порядку, є пріоритетними:

- для залучення кредитів, що надаються під державні гарантії іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, іншими фінансово-кредитними установами.
- для залучення коштів Державного інноваційного фонду та його регіональних відділень (Закон..., стаття 5).

Звільняються від сплати ввізного мита та податку на додану вартість:

сировина, матеріали, устаткування, обладнання, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних товарів...), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам та міжнародним стандартам, при ввезенні в Україну для використання технологічними парками, їх учасниками, дочірніми та спільними підприємствами при виконанні у встановленому цим Законом порядку проектів технологічних парків.

Номенклатура та обсяги ввезення сировини, матеріалів, устаткування, обладнання, комплектуючих та інших предметів визначаються при реєстрації проектів технологічних парків (Закон..., стаття 6).

Кошти, що надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції (продажу товарів, виконання робіт, надання послуг) технологічних парків, їх учасників, дочірніх і спільних підприємств, не підлягають обов'язковому продажу (Закон..., стаття 7, п.2).

*Закон України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 16 липня 1999 року N 991-XIV

*Існуючі технопарки України**

1. *"Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м.Київ)*

2. *"Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона" (м. Київ)*

3. *"Інститут монокристалів" (м. Харків)*

4. *"Вуглемаш" (м. Донецьк)*

5. *"Інститут технічної теплофізики" (м. Київ)*

6. *"Київська політехніка"(м. Київ)*

7. *"Інтелектуальні інформаційні технології" (м. Київ)*

8. *"Укрінфотех" (м. Київ)*

9. *"Агротехнопарк" (м. Київ)*

10. *"Еко-Україна" (м. Донецьк)*

11. *"Наукові і навчальні прилади" (м. Суми)*

12. *"Текстиль" (м.Херсон)*

13. *"Ресурси Донбасу" (м.Донецьк)*

14. *"Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій" (УМБІЦЕНТ) (м. Одеса)*

15. *"Яворів" (Львівська область)*

* згідно з Законом України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" (редакція від 01.01.2005) , дія якого поширюється на зазначені технологічні парки, їх учасників, дочірні і спільні підприємства, що виконують проекти технологічних парків за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків (пreamбула та стаття 2 Закону..).

Холдинги (холдингові групи)

- 1. Асоційовані (залежні) підприємства в Україні*
- 2. Проста і вирішальна залежність між асоційованими підприємствами*
- 3. Холдингова компанія і дочірнє підприємство.*

Процедура створення дочірнього підприємства шляхом виділу

- 4. Заснування холдингової компанії державним підприємством в процесі його корпоратизації (створення змішаного/ конгломеративного холдингу)*
- 5. Обмеження на створення та діяльність холдингових компаній у процесі корпоратизації та приватизації в Україні*

Конгломеративний і чистий (фінансовий) холдинг

Дворівневі холдинги і холдингові піраміди (багаторівневі холдинги)

Способи утворення (виникнення) холдингів – шляхом виділу і шляхом поглинання

- **створення підприємством дочірнього підприємства**
- **виникнення права на контрольний іришальний пакет акцій (вирішальну частку) у статутному фонді господарського товариства**

Утворення холдингів шляхом поглинання

Горизонтальна і вертикальна інтеграція (кооперування) підприємств

Вертикально-інтегровані компанії

Переваги і недоліки холдинг-компаній (за зарубіжними виданнями)*

Структура процесу “дружнього поглинання”

Структура процесу “дружнього поглинання”*

Перший контакт	Обмін оглядовими матеріалами, обговорення принципової заінтересованості сторін (ніяких дискусій про вартість). Укладення угоди про конфіденційність.
Початковий due diligence	Розкриття контрагенту детальної, в основному конфіденційної інформації – як правило, тієї, розголошення якої не завдасть суттєвої шкоди. Наприклад, відомості про обсяги продажів зазвичай передаються не по окремих клієнтах і контрактах, а в цілому. На основі цих даних вибудовується фінансова модель і проводиться перша (попередня) оцінка вартості компанії, що поглинається. Обговорення відбуваються неформально, оскільки питання ціни і структури угоди (договору) зазвичай поки-що не ставиться. Цей етап може бути більше або менше інтенсивним з точки зору обміну інформацією та її уточнення.
Підписання меморандуму про наміри	Підписання меморандуму про наміри (традиційно він не зобов’язує сторони укласти угоду/ договір) Первинна домовленість (угода) відносно вартості угоди (договору), її структури. Початок процесу інтеграції (переговори з антимонопольними органами, внутрішня підготовка до інтеграційного процесу).
Завершальний (остаточний) due diligence	Дії на цьому етапі залежать від результатів початкового due diligence і принципово відрізняються тільки ступенем розкриття інформації. На основі вивіреної інформації уточнюється вартість компанії, що поглинається. Домовленості, що містяться в меморандумі про наміри, можуть змінитися
Укладення угоди (договору)	Переговори з метою визначення остаточної ціни і структури угоди (договору) та формального юридичного оформлення. Початок попереднього планування інтеграції.
Закриття угоди (договору)	В очікуванні схвалення регулюючих органів на цьому етапі керівництво активно взаємодіє з менеджерами компанії, інвесторами, аналітиками та пресою. Це – перший крок до інтеграції

Джерело: McKinsey

due diligence

меморандум -

**Искусство торговли компаниями. Инвестгазета, 9-15.11.2004, № 45 (474), с.31*

(Дружественные поглощения. Тема. Инвестгазета, 9-15.11.2004, № 45 (474) С.30-31)

Дворівневі холдинги

***Холдингова піраміда
(багаторівневий холдинг)***

Холдинг 4-го рівня

Зобов'яз
ання

Власний
капітал -
11
тис.грн

Холдинг 3-го рівня

Холдинг 2-го рівня

Холдинг 1-го рівня

Діюча компанія

Переваги і недоліки холдинг-компаній
(за зарубіжними виданнями*)

<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
1. Можливість здійснення контролю над компаніями шляхом дроблення власності на їхній капітал (fractional ownership)	1. Збільшення оподаткування
2. Ізоляція від ризиків	2. Можливість легкого розпаду холдингової системи
3. Юридична самостійність	

*

Фінансово-промислові групи

Визначення фінансово-промислової групи / промислово-фінансової групи) у чинному законодавстві України, вітчизняних й іноземних виданнях

Фінансово-промислова група	*Створюване за рішенням уряду країни інтеграційне утворення, яке складається з різних суб'єктів господарювання всіх форм власності для реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей, а також структурної перебудови економіки (* Економіка підприємства: Структурно-логічний навч.посібник/ За ред. Д-ра екон.наук, проф. С.Ф.Покропівного. - К.: КНЕУ, 2001. с.17)

БІБЛІОГРАФІЯ

(до слайдів)

1. Конституція України.
2. Цивільний кодекс України.
3. Господарський кодекс України.
4. Закон України “Про господарські товариства”.
5. Закон України “Про кооперацію”.
6. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію”.
7. Закон України “Про кредитні спілки”.
8. Закон України “Про споживчу кооперацію”.
9. Закон України “Про фермерське господарство”.
10. Конституція України.
11. Цивільний кодекс України.
12. Господарський кодекс України.
13. Закон України “Про господарські товариства”.
14. Закон України “Про кооперацію”.
15. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію”.
16. Закон України “Про банки і банківську діяльність”.
17. Закон України “Про місцеві державні адміністрації”.
18. Закон України “Про систему центральних органів виконавчої влади”.
19. Закон України “Про місцеве самоврядування”.
20. Закон України “Про об’єднання громадян”.
21. Закон України “Про політичні партії України”.
22. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”.
23. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”.
24. Закон України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки”.
25. Закон України “Про благодійництво та благодійні організації”.
26. Закон України “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку”.
27. Закон України “Про органи самоорганізації населення”.
28. Закон України “Про товарну біржу”.
29. Закон України “Про цінні папери і фондову біржу”.
30. Закон України “Про кредитні спілки”.
31. Закон України “Про фермерське господарство”.